

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

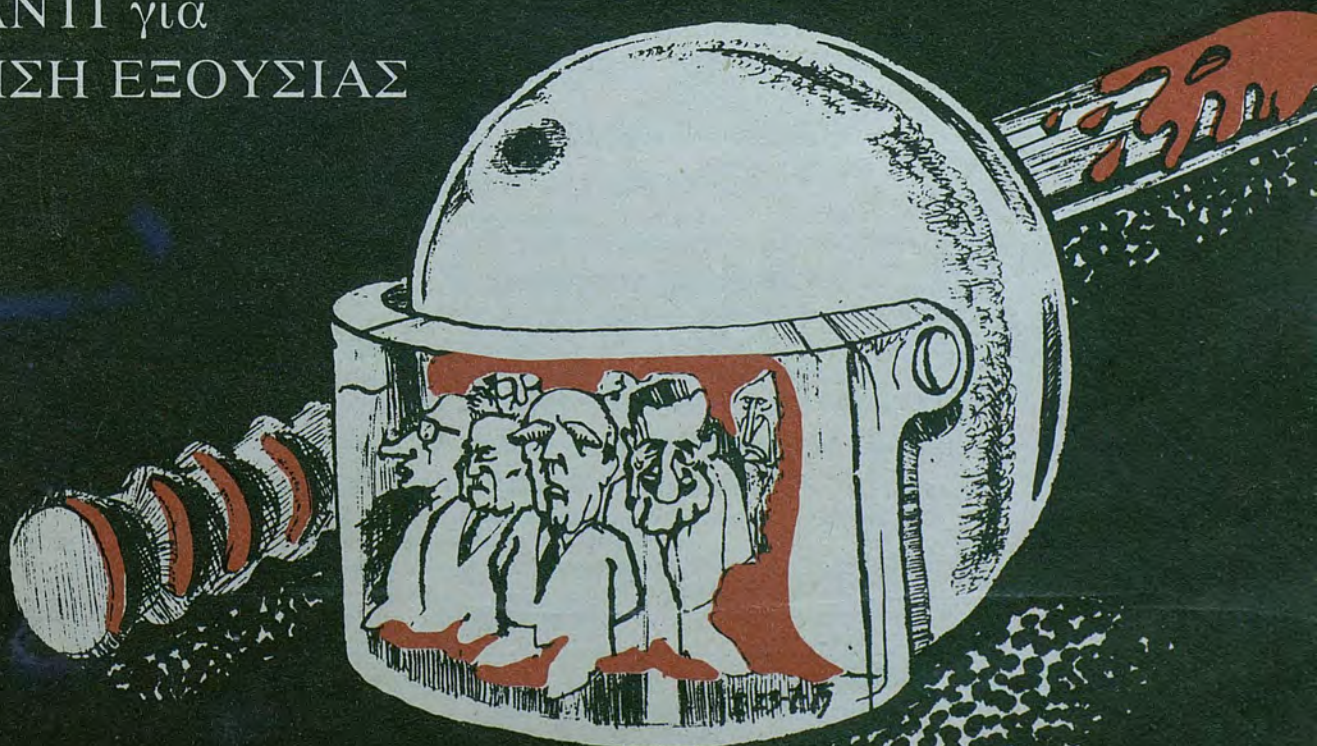
Περίοδος Β', Τεύχος 24, Σάββατο 2 Αύγουστου 1975

Δρχ. 20

Ρεπορτάζ και άρθρα για τις ΔΙΚΕΣ

Έρευνα
ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ
ΤΟΝ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ ΠΟΛΕΜΟ

Οί: Γ. Βέλτσος, Κ. Βεργόπουλος,
Γ. Νοταράς, Ν. Πουланτζάς,
Κ. Τσουκαλάς συζητούν
με τὸ ΑΝΤΙ για
τὴν ΚΡΙΣΗ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

ΑΝΤΙ24

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κύριο άρθρο	3
Άντίλογος	4
Αντιθέσεις	5
ΠΕΤΡΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΥ: Μιά επίθεση εναντίον του Φοιτητικού Κινήματος	6
ΛΙΝΑΣ ΑΛΕΞΙΟΥ: Χαμένες ελπίδες, ολέθριες παραχωρήσεις	7
Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ: Μετά ένα χρόνο	11
Μ.Π.: Οι έμπλοκές και η άλληθινή ταυτότητα της Δίκης	13
ΤΑΚΗ ΠΡΟΚΑ: Ένας προσοδευτικός αστός άνησυχεί	16
ΕΡΕΥΝΑ: Πώς ο πληθυσμός αντιμετωπίζει το ένδεχομένο του πολέμου	18

Δυο καταπληκτικά έγγραφα	25
ΣΕΖΑΡ ΟΛΙΒΕΪΡΑ: Τα προβλήματα της μετάβασης στο σοσιαλισμό	27
ΗΛΙΑ ΚΑΡΑ: Ό μύθος κι η πραγματικότητα της Αργεντινής	29
Τ. ΕΓΓΛΕΖΟΥ: Μιά παράδοση που δεν πρέπει να ξεχαστεί	31
Γ. ΒΕΛΤΣΟΣ, Κ. ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ, Κ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ: Κρίση εξουσίας στην Ελλάδα	33
Κ. ΛΕΜΠΕΣΗ: Ανύπαρκτο στην Ελλάδα το γυναικείο Κίνημα	41
Δ. ΒΛΑΝΤΑ: Συνόψιση όλης της ανάλυσης του Δεκέμβρη	43
Α.Θ. ΚΟΛΤΣΙΔΟΠΟΥΛΟΥ: Το Θέατρο-Ντοκουμέντο	48
Α.Γ. ΞΥΔΗ: Εικαστικό Χρονικό	48
ΑΝΤΕΙΑΣ ΦΡΑΝΤΖΗ: Βιβλιοπαρουσίαση	50
Τ. ΓΚΡΙΤΣΗ - ΜΙΛΛΙΕΣ: Βιβλιοκρισία	51
Έπιστολές	52

Κάθε ένυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική γνώμη του συγγραφέα του. Μόνο το κύριο άρθρο και τα σχόλια εκφράζουν τη γνώμη του περιοδικού, ή όποιοδήποτε άλλο κείμενο που είναι ανώνυμο ή υπογράφεται από το ΑΝΤΙ.

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: έξάμηνη 260 δρχ. - έτήσια 520 δρχ. Έτήσια Όργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ. 1.000 δρχ. - Για μαθητές, σπουδαστές έκπτωση 15%. ● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εύρωπη - Μεσογ. χώρες: έξάμηνη: απλή δολ. 10, αεροπ. δολ. 13· έτήσια: απλή δολ. 20, αεροπ. δολ. 25 - Η.Π.Α - Καναδάς - Ανατ. Ασία: έξάμηνη: απλή δολ. 10, αεροπ. δολ. 17· έτήσια: απλή δολ. 20, αεροπ. δολ. 34· Αυστραλία - Ωκεανία: έξάμηνη: απλή δολ. 10, αεροπ. δολ. 24 - έτήσια: απλή δολ. 20, αεροπ. δολ. 47 ● Έμβασματα, τραπεζικές έπιταγές: ΧΡΗΣΤΟΝ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΝ, Δημοχάρους 62, ΑΘΗΝΑ 601. ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ δρχ. 20.

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

ΤΕΤΑΡΤΗ 13 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - ΣΤΑΔΙΟΝ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - ΣΤΑΔΙΟΝ ΠΑΝΑΧΑΪΚΗΣ (ΠΑΤΡΑ)
ΔΕΥΤΕΡΑ 18 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - ΚΑΥΤΑΤΖΟΓΛΕΙΟΝ (ΘΕΣ/ΝΙΚΗ)

Δύο λαϊκά όρατόρια

ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΑΒΕΡΩΦ

ποίηση

ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΕΦΕΡΗ

CANTO GENERAL

(Γενικό Άσμα)

ποίηση PABLO NERUDA

άπαγγέλει ο ΜΑΝΟΣ ΚΑΤΡΑΚΗΣ

συμμετέχουν

ΜΑΡΙΑ ΦΑΡΑΝΤΟΥΡΗ

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ ● ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΝΔΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΧΟΡΩΔΙΑ ΓΑΛΛΙΑΣ ● ΤΑ ΚΡΟΥΣΤΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟΥ

ΛΑΪΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ: Διευθυντής ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΙΔΙΛΗΣ

ALBERTO NEUMAN (πιάνο) ● ΝΤΟΡΑ ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ (πιάνο)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ (κιθάρα) ● ΛΙΖΑ ΖΩΗ (κιθάρα)

ΛΑΚΗΣ ΚΑΡΝΕΖΗΣ (μπουζούκι) ● 200 ΕΚΤΕΛΕΣΤΕΣ

Διευθύνει: Ο ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

Εισιτήρια προπωλούνται στα ειδικά περίπτερα: Πλατεία Συντάγματος, Όμοιοις, Κλαθμώνος
και στα Θέατρα: «Απόλλων» και «Μπρόντγουαϊν

ΟΡΓΑΝΩΣΗ: ΚΙΝΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ.

Κεντρική διάθεση για τα βιβλιοπωλεία Βορείου Ελλάδος:
Βιβλιοπωλείο «ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ» Ν. Κοτζιάς και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279-720, Θεσσαλονίκη

Κεντρική διάθεση του ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΓΚΑΝΑΣ
Βιβλιοπωλείο «δέντρο», Χαρ. Τρικoupή 13, τηλ. 606-393

ΑΔΙΕΞΟΔΟ

23 Ιουλίου 1975. Και μάς καλούν να πανηγυρίσουμε. Ή θα έπρεπε να πανηγυρίζουμε. Την εμπέδωση της δημοκρατίας.

Άλλα στη χώρα μας – θα έπρεπε να το ξέρουμε πια – οι πανηγυρισμοί δεν είναι εύκολοι. Ούτε και θα έπρεπε να σπεύδουμε σ' αυτούς αλόγιστα, απλώς και μόνο επειδή μάς καλούν σε κάτι τέτοιο εκείνοι που κυβερνούν.

Άς το πούμε καθαρά: η πρώτη χρονιά της μεταπολίτευσης βρίσκει τη χώρα και το λαό σε αδιέξοδο. Αφού, για όσους τουλάχιστον μπορούν να εκτιμήσουν ψυχραιμα τα όσα συμβαίνουν γύρω μας καθημερινά, είναι φανερό ότι η δημοκρατία σήμερα είναι λιγότερη από εκείνη που είχαμε – ή μάς επέτρεπαν να έχουμε – τις πρώτες εβδομάδες και τους πρώτους μήνες της μεταπολίτευσης.

Σήμερα, ο χουντισμός σήκωσε κεφάλι. Και απειλεί – ακόμη και μέσα στα δικαστήρια. Όπως σήκωσε κεφάλι και το αγαπημένο παιδί της μεταπολεμικής ελληνικής δεξιάς: το παρακράτος που θερμαίνεται στους κόλπους της και στους κόλπους του ίδιου του κράτους. Σήκωσε κεφάλι και μάς απειλεί, με χίλιους τρόπους κι' αυτό. Και προπαντός με τον «υπερβάλλοντα ζήλο» του να επιδείξει και αξιοποιήσει την κρατική-αστυνομική δύναμή του.

Και μάς βρίσκει ο πρώτος χρόνος σε αδιέξοδο και για ένα πρόσθετο λόγο: για το λόγο ότι η αντιπολίτευση στο σύνολό της αποδείχτηκε ανίκανη να μάς προσφέρει τη διέξοδο. Έστω την προοπτική της διεξόδου που μάς αρνήθηκε η κυβέρνηση. Αφού έδειξε καθαρά – και το δείχνει και σήμερα – ότι δεν μπόρεσε να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες που υπήρχαν τότε έστω προοπτικά.

Μπαίνοντας στο δεύτερο χρόνο της μεταπολίτευσης, αισθανόμαστε έτσι την υποχρέωση να προειδοποιήσουμε και την αντιπαπαδοπουλική και αντιιωαννινδική δεξιά και τον ίδιο τον πρωθυπουργό προσωπικά: στη χώρα αυτή, με τη γνωστή προϊστορία της και με τα γνωστά, έσωτερικά και έξωτερικά, πλέγματα δύναμης που διεκδικούν την εξουσία, ή Δημοκρατία – ακόμη και μιὰ συντηρητική αστική Δημοκρατία – δεν μπορεί να ζήσει ήρεμα, δεν μπορεί να ζήσει σίγουρα, με ασφάλεια, αν δεν στηρίζεται στο λαό, αν δεν τη συνοδεύει ο αντιφασισμός. Ο αντιφασισμός που απαιτεί ουσιαστικές δομικές αλλαγές. Όπως απαιτεί και το ξεριζώμα όχι μόνο του κραυγαλέου χουντισμού, αλλά και του παρακράτους. Που εκτρέφει τους κάθε λογής χουντισμούς και υπηρετεί αδίσταχτα, όταν έρθει η ώρα, τα κάθε λογής συμφέροντα της ανωμαλίας, τα κάθε προέλευσης ξένα συμφέροντα.

Και αισθανόμαστε την υποχρέωση να πούμε και στην 'Αντιπολίτευση ότι ήρθε ο καιρός να ξυπνήσει, να βγάλει τις παρωπίδες που τη σπρώχνουν να λειτουργεί με γνώμονα τα μικρά, στενοκομματικά της ψευτοσυμφέροντα. Και να αρχίσει, επιτέλους, να λειτουργεί σαν εκφραστής της λαϊκής αγωνίας και της λαϊκής θέλησης. Με σοβαρότητα, με ένδελεχεια, με αίσθημα ευθύνης. Πρέπει να αποδείξει όσο ακόμα είναι καιρός ότι μπορεί να προσφέρει τα ενδιάμεσα εκείνα όργανα που θα συνδέσουν οργανικά και λειτουργικά τη βάση με την κορυφή, το λαό με την ήγεσία.

Πριν να είναι άργα. Και για το λαό. Και για την 'Αντιπολίτευση. Και γι' αυτήν ακόμα την κοινοβουλευτική δεξιά.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΑΦΥΠΝΙΣΗΣ

Δεκαπενθήμερο οδυνήρης αφύπνισης. Έτσι θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το δεκαπενθήμερο που πέρασε. Όχι μόνο γιατί μέσα στο Στρατοδικείο που δικάζει τους συνωμότες της 23ης Ιουλίου, ο χουντισμός σήκωσε κεφάλι και άπειλει. Ή εξαιτίας του αντιδημοκρατικού νομοσχεδίου για τους φοιτητικούς συλλόγους, που προκάλεσε τη γρήγορη και αποτελεσματική – για την ώρα – κινητοποίηση του φοιτητικού κόσμου. Άλλα και για πολλούς άλλους λόγους.

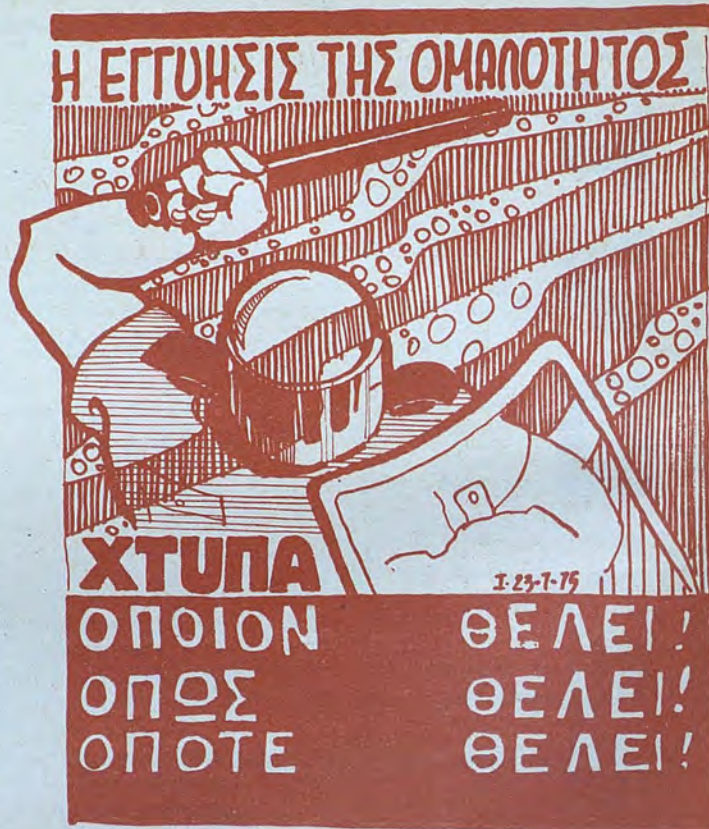
Και πρώτα, εξαιτίας των γεγονότων της 23ης Ιουλίου. Ή νόμιμη – αν και ίσως άκαιρη για τέτοιες μέρες – εκδήλωση που οργάνωσε η Συντονιστική Επιτροπή των Οικοδομικών Οργανώσεων, στην οποία είχαν την πρωτοβουλία η ΕΣΑΚ και πλασματικά το συνδικαλιστικό τμήμα του ΠΑΣΟΚ, έδωσε την ευκαιρία στους επίσημους μηχανισμούς καταπίεσης και βίας να δείξουν ολόκληρο το σκοτεινό και επικίνδυνο πρόσωπό τους. Να το δείξουν, μετατρέποντας άναίτια, απρόκλητα ολόκληρο το κέντρο της Αθήνας, από τις 10 το πρωί ως αργά μετά τα μεσάνυχτα, σε πεδίο μάχης εναντίον του λαού – είτε ο λαός αυτός ήταν οι οικοδόμοι, είτε οι νέοι που αγανάχτησαν και έτρεξαν να τους συμπαρασταθούν, είτε οι ανύποπτοι πολίτες και οι περαστικοί διαβάτες. Όπως έδωσε την ευκαιρία για δράση και σε όλες τις δυνάμεις του παρακράτους, που συστηματικά εκτρέφει ή δεξιά – ή ένα της τμήμα – κάτω από τις προστατευτικές φτερούγες του κρατικού μηχανισμού και σε γνώση ή μόνο με την ανοχή ενός τουλάχιστον μέρους της κυβέρνησης. Και έδωσε ευκαιρία για δράση και στις κάθε λογής δυνάμεις του χουντισμού (παράδοξα άδειασαν εκείνη τη μέρα οι διάδρομοι του Στρατοδικείου από τις γνωστές φυσιογνωμίες των τώως Έσατζήδων και των άλλων υποπτών νταήδων του υπόκοσμου), στους κάθε λογής προβοκάτορες της έσωτερικής ανωμαλίας και των ξένων συμφερόντων που δρουν πάντα ανενόχλητοι κάτω από τα μυωπικά μάτια του κ. Γρίκα και των συνεργατών του.

Ανεπάρκεια της αντιπολίτευσης

Και έδωσαν τα γεγονότα αφορμή να φανεί και πάλι, να φανεί πέρα από κάθε αμφιβολία, η ανεπάρκεια της αντιπολίτευσης. Ολόκληρης της αντιπολίτευσης. Που για άλλη μια φορά απέδειξε ότι ξέρει να φλυαρεί, ξέρει να φιλολογεί, αλλά δεν ξέρει να είναι παρούσα στις κρίσιμες ώρες, δεν ξέρει να διατηρεί την ψυχραιμία της και να μην τὰ χάνει ολοκληρωτικά μπρος σε κάθε αίφνιδιασμό. Όπως έδειξε για άλλη μια φορά και ότι δεν ενεργεί με βάση μια γενική στρατηγική αντίληψη και μια καλά έπεξεργασμένη τακτική, αλλά αυτοσχεδιάζοντας, πρόχειρα, χωρίς να έχει υπολογίσει σωστά την κάθε της κίνηση και τις συνέπειές της. Γιατί πώς να εξηγήσει κανείς τα τελευταία σημειώματα του «Ριζοσπάστη», πώς να εξηγήσει τις παλινωδίες του κ. Παπανδρέου απέναντι στην κυβέρνηση και στον πρωθυπουργό προσωπικά (τη μια έντυπωσιακά ανοίγματα φιλίας, την άλλη βίαιες επιθέσεις σε όλο το μέτωπο), πώς να εξηγήσει την ανάγκη που αισθάνθηκε ή «Αύγη» – στο άρθρο του Λ. Κύρκου – να επικαλεστεί την Τούρκικη απειλή για να δικαιολογήσει, συνειδητά ή άσυνειδητά, το άδιέξοδο της πολιτικής της;

Και οι «Υπερεπαναστάτες»

Όμως, έδωσαν τα γεγονότα αφορμή για να φανεί και κάτι άλλο: η ανευσθυνότητα των «υπερεπαναστατών» των αριστεριστικών ομάδων. Που έσπευσαν να «θριαμβολογήσουν» για τη «μεγάλη λαϊκή νίκη» στην ανάμετση με τις δυνάμεις της ανωμαλίας. Και για το δικό τους «καθοδηγητικό» ρόλο σ' αυτή την ανάμετση. Ένώ γνωρίζουν πολύ καλά ότι και αυτές αίφνιδιασθηκαν και ότι η παρουσία τους στηρίχτηκε σε κάποια αθόρμητη αντίδραση μελών και οπαδών τους. Και ενώ θα έπρεπε να γνωρίζουν το ίδιο καλά ότι τα γεγονότα έδωσαν αφορμή για δράση στους προβοκάτορες και στους μηχανισμούς καταπίεσης.

Άλλα και ο πρωθυπουργός

Άλλα υπάρχουν ένδεξεις ότι αίφνιδιασθηκε και ο ίδιος ο πρωθυπουργός. Γιατί λογάριασε χωρίς τον ξενοδόχο. Αφού ήθελε, βέβαια, να «γίνει αισθητή η πυγμή του νόμου και της τάξεως», με την οποία είναι αποφασισμένος να επιβάλει την «κοινωνική γαλήνη» και την ταξική συμμαχία που πιστεύει ότι είναι απαραίτητη στην άστική τάξη της σημερινής φάσης της ανάπτυξης της, αλλά δεν υπολόγισε ότι υπάρχει – και θα δράσει ανεξέλεγκτα – και το παρακράτος, ότι και οι «αύρες», στις οποίες τάση σημασία αποδίδει, και άλλα τμήματα των δυνάμεων ασφαλείας θα έδειχναν εκείνο που τώρα οι κυβερνητικές ανακοινώσεις αποκαλούν «υπερβάλλοντα ζήλο». Υπερβάλλοντα ζήλο που ισοδυναμεί στην κοινή πραγματική με βίαιη και ακοινοποίηση ανύποπτων διαβατών, με καταγωνισμό του κέντρου της Αθήνας και του άμετοχου στα γεγονότα Πολυτεχνείου (που το φρουρούσε μια δράκα φοιτητών) με δακρυγόνα, που φαίνεται να άφθονουν, και, τέλος, με τη χρησιμοποίηση των όπλων.

Αίφνιδιασθηκε, λοιπόν, με τον τρόπο του και ο κ. πρωθυπουργός. Και στο τελευταίο υπουργικό συμβούλιο – έτσι λένε οι «διαρροές» – άσκησε δριμύτατη κριτική στον κ. Γρίκα – που επιμένει πάντα στη μυωπία – και έτσι, έμμεσα, στον κ. Ράλλη και σε μερικούς άλλους «σκληρούς» της κυβέρνησής του. Και ζήτησε να εξακριβωθεί πώς και από ποιους τραυματίστηκαν με πυροβόλο όπλο τρεις πολίτες, ποιοι ήταν οι άντρες, αλλά και οι αξιωματικοί που ενήργησαν πέρα από τις εντολές που είχαν, με αποτέλεσμα να συνεχιστούν τα γεγονότα ως αργά τη νύχτα. Και πληροφορείται τώρα η κοινή γνώμη ότι στα σώματα ασφαλείας έγινε αυτοκριτική, ότι διαπιστώθηκε πράγματι υπερβάλλον ζήλος και ότι διατάχθηκαν... διοικητικές ανακρίσεις.

Πριν κλείσουμε το «χρονικό», αξίζει, βέβαια, να αναφέρει κανείς ότι η Αντιπολίτευση απουσίασε από τους «εορτασμούς» της αποκατάστασης της Δημοκρατίας, τουλάχιστον στο Στάδιο, που δεν υπήρξαν, τελικά, παρά μια κομματική εκδήλωση της «Ν.Δ.». Αν, φυσικά, ξεχάσει κανείς την παρουσία στο Στάδιο του Μίκη Θεοδωράκη, του Μανώλη Γλέζου και του Ανδρέα Λεντάκη της ΕΔΑ. Που λέγεται – οι αιώνιες «διαρροές» και πάλι – ότι πήγαν παρά το γεγονός ότι λίγο νωρίτερα είχε αποφασιστεί, ανεπίσημα βέβαια, με ψήφους 5 κατά 4, να απουσιάσουν και αυτοί.

Δέ μένει, τώρα, παρά να περιμένουμε τη συνέχεια. Αν υπάρξει. Και όταν υπάρξει.

ΠΟΙΟΣ ΚΥΒΕΡΝΑ;

Μετά από ένα χρόνο δημοκρατικής ζωής, τὰ γεγονότα ἀποδείχνουν, γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά, πὼς ἡ κυβέρνησις δὲν κατόρθωσε ἢ δὲν θέλησε νὰ ἐκπληρώσει τὸ πρωταρχικὸ καθήκον μιᾶς μεταδικτατορικῆς πολιτείας: τὸ ξεκαθάρισμα τῶν στοιχείων ποὺ κατέλυσαν καὶ συντήρησαν τὴν κατάλυση τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος.

Ύστερα ἀπὸ τὰ ἐπεισόδια τῆς 21/4, τὰ γεγονότα τῆς περασμένης ἐβδομάδας κάνουν σαφὲς πὼς οἱ κύκλοι τῆς ἀνωμαλίας μποροῦν νὰ ἐλέγχουν καὶ νὰ δημιουργοῦν καταστάσεις καλύτερα ἀπ' τὴν κυβέρνησις. Καὶ γεννιέται πάλι τὸ ἐρώτημα: Ποιὸς κυβερνᾷ αὐτὸ τὸν τόπο; Μερικὲς δεκάδες ἀστυνομικῶν ποὺ φαίνεται ὅτι παίρνουν ἀπὸ ἄλλου ἐντολές; Καὶ τότε τί κάνουν οἱ ὑπεύθυνοι;

ΝΑ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕΙ Ο ΕΜΠΑΙΓΜΟΣ

Ὁ κόμπος ἔφτασε στὸ χτένι. Τὰ τελευταῖα γεγονότα, ποὺ τάραξαν, σὲ χωρὶς προηγούμενο ἔκταση, τὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας, ἐπισημαίνουν ἓνα κομβικὸ σημεῖο στὴν παρατέρα ἐξέλιξη τῶν καταστάσεων στὸν ἐλληνικὸ χῶρο.

Ἡ κυβέρνησις καλεῖται νὰ προχωρήσει, ἔστω καὶ τώρα, στὴ λήψη κάθε μέτρου ποὺ σὰν κυβέρνησις πρέπει καὶ μπορεῖ νὰ διαθέσει, γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση κάθε κατάλοιπου τῆς τυραννίας, ὅπου κι ἂν βρίσκονται αὐτά.

Ἡ κυβέρνησις πιά δὲν ἔχει πολλοὺς δρόμους νὰ ἀκολουθήσει καὶ οἱ στιγμὲς δὲν εἶναι γι' ἀστεία, ἀνοχές ἢ ὀλιγωρίες. Τὰ καρκινώματα πρέπει νὰ καυτηριαστοῦν τώρα καὶ ὀριστικά. Ἀλλιῶς, ἡ ὑπεύθυνη ἡγεσία τοῦ τόπου ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν καταστροφή ποὺ ὑποθάλλει μὲ τὴ μέχρι τώρα πολιτικὴ τῆς. Καὶ τὸ πρῶτο ἀνακοινωθέν, τὸ ἐπίσημο, μετὰ τὰ γεγονότα δὲν εἶναι ἐνθαρρυντικό.

Ὁ ἐμπαίγμος πρέπει νὰ σταματήσει πρὶν εἶναι ἀργά, ἀκόμα καὶ γιὰ τοὺς ἐμπαίζοντες.

Η ΑΝΟΧΗ ΠΛΗΡΩΝΕΤΑΙ

Τόσο ἡ προκλητικότητα τῶν συνωμοτῶν ὅσο καὶ ἡ γενικότερη ἀποθράυσση τῶν φασιστικῶν στοιχείων εἶναι χειροπιαστὲς συνέπειες τῆς πολιτικῆς τῆς κυβέρνησις. Ὁ μὴ χαρακτηρισμὸς σὰν ιδιώνυμου τοῦ ἐγκλήματος τῶν ἐθνοπροδοτῶν πραξικοπηματιῶν θὰ ταλαιπωρήσει καὶ θὰ σημάδεψει ἀκόμα κι ἄλλο τὴν ἐλληνικὴ πολιτικὴ ζωὴ καὶ τὸν ἐθνικὸ λαό.

ΚΙ ΑΛΛΗ ΑΠΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Τὰ γεγονότα τῆς 23ης Ἰουλίου δὲν δείξαν μονάχα τὴν ἐνοχλὴ τῆς κυβέρνησις, ἀλλὰ καταδείξαν καὶ τὴν ἀπουσία τῆς ἀντιπολίτευσης. Ἀπουσία ποὺ φανερώνει τὴν ἀνημπορίαν καὶ ἀνοργανωσιὰ τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων.

Ἡ βάση ἔδρασε ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς φορεῖς. Οἱ

πολιτικοὶ φορεῖς δὲν ἦταν, καὶ πάλι, σὲ θέση νὰ καθοδηγήσουν καὶ νὰ προσανατολίσουν προοπτικὰ τὶς κινήσεις τοῦ μαζικοῦ χῶρου. Ὁ λαὸς ἀνοργανωτὸς καὶ καταδικασμένος νὰ ἐνεργεῖ σπασμωδικὰ καὶ στιγμιαῖα χωρὶς διέξοδο καὶ συνέχεια στὶς ἀντιδράσεις καὶ συγκρούσεις του. Οἱ ἐκδηλώσεις του μένουν ἀφροῦρητες καὶ ἀποτελοῦν στοιχεῖα σὲ παιγνίδια αὐτῶν ποὺ καμιά σχέση δὲν ἔχουν μὲ τὰ συμφέροντά του.

Ἡ ἐπὶ κλήση τῆς προβοκάτσιας εἶναι βέβαια μιὰ εὐκολὴ λύση καὶ δικαιολογία, δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ ἀποτελεῖ σὲ καμιά περίπτωση ἄλλοθι εἴτε γιὰ τὴν κυβέρνησις, εἴτε γιὰ τὴν ἀντιπολίτευσις. Ὅσο γιὰ τοὺς κινδύνους ποὺ ἐγκυμονεῖ ἡ ἀπόδοση κάθε συγκρούσεως σὲ προβοκάτσια, δὲν χρειάζεται νὰ συζητήσουμε τώρα.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΤΗ ΦΩΤΙΑ

«Δι' ἐφ' ἅπαξ ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Κινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, ἐκδιδομένης ἐντὸς προθεσμίας ἐξ μηνῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος, δύναται νὰ κηρύσσεται λή-
ἐξασα, ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀποφάσεως, ἡ θητεία ἐκάστου τῶν Συλλογικῶν ὀργάνων καὶ Διοικητικῶν Συμβουλίων τῶν πάσης φύσεως Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων, τῶν Ὁργανισμῶν Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως καθὼς καὶ ἐν γένει Ν.Π.Δ.Δ. καὶ παντὸς εἶδους Ὁργανισμῶν Κοινωνικῆς Προνοίας, τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν» (ἄρθρο 10).

Τοῦτ' ἐστὶ ἀνατροπὴ τῶν συμβουλίων ποὺ διορίσθηκαν ἀπὸ τὴν κυβέρνησις «ἀνάγκης» μετὰ τὴν ἀλλαγὴ, καὶ τὸ διορισμὸ καινούργιων φιλοκυβερνητικῶν. Ἀνήκει μήπως κι αὐτὸ τὸ νομοσχέδιο, ποὺ κατέθεσε ἡ κυβέρνησις, στὸ γενικότερο σχέδιο ἐπιθέσεων ἐναντίον τῆς λαϊκῆς διεκδικητικότητος; Ὑστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ θὰ συνεχίσει νὰ διαμαρτύρεται καὶ νὰ «μαλώνει» γιὰ τὶς κοινωνικὲς «ἀταξίες» ὁ κ. πρωθυπουργός; Ἡ κυβέρνησις παίξει ἀσχημα κι ἐπικίνδυνα παιχνίδια μὲ τὴ φωτιά.

ΕΣΤΩ ΚΙ ΑΥΤΟ, ΕΣΤΩ ΚΑΙ ΤΩΡΑ

Ἀκούστηκε ἀπὸ τὸ περιβάλλον τοῦ κ. Καραμανλῆ πὼς πολλοὶ ἀπὸ τοὺς παράγοντες τοῦ κυβερνῶντος κόμματος εἶναι δυσαρεστημένοι καὶ μετανιωμένοι γιὰ τὴ νομικὴ ἀντιμετώπιση τῶν ἐγκληματιῶν πραξικοπηματιῶν καὶ τὴν παραπομπή τους στὴν τακτικὴ δικαιοσύνη: Ἀργὰ βέβαια κατάλαβαν, ἂν κατάλαβαν, πὼς τὰ ἐγκλήματα τῶν προδοτῶν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἔθνους δὲν εἶναι μόνο κοινὰ ποινικὰ ἀδικήματα τοῦ ποινικοῦ κώδικα, ἀλλὰ ιδιώνυμα, ποὺ ὑπόκεινται σὲ ἑκτακτὲς διαδικασίες, μὲ εὐθύνη τῆς νόμιμης πολιτικῆς ἐξουσίας. Ἐστω κι ἂν οἱ ὑπόλογοι εἶναι «ξεστρατισμένα παιδιὰ» τῆς ἴδιας αὐτῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐξουσίας. Μένει πιά νὰ μᾶς πείσουν, ἔστω καὶ τώρα, οἱ δικονομικὲς διαδικασίες τῶν δικῶν ποὺ ἄρχισαν, πὼς ἡ πολιτεία ξέρει νὰ ἀντιμετωπίζει ἀνάλογα ἐκείνους ποὺ τὴν καταργοῦν. Θὰ ἔναι κι αὐτὸ κάτι.

Μιά επίθεση έναντίον του Φοιτητικού Κινήματος

ΠΡΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟ

Του Πέτρου Εύθυμιου

Ο μήνας που πέρασε αποδείχτηκε σχεδόν το ίδιο σημαντικός με τον Ιούλιο του '74. Γιατί οι ασάφειες και η σύγχυση που έφερε μαζί της η αλλαγή, πριν ένα χρόνο, άρχισαν μόλις τώρα να αποκτούν ένα δορισμένο περιγραμμα. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια πως η περιγραφή των δρών και των δρών που μέσα τους κινείται η δημόσια ζωή δίνει απάντηση και στα αδιέξοδα που έχουν κληρονομηθεί από τις πολυποίκιλες μεθοδεύσεις και αδυναμίες. Προϋπόθεση, όμως, αναγκαία για μια σωστή τοποθέτηση απέναντι στα πολιτικά πράγματα του τόπου είναι να ανοίξουν τα χαρτιά και να αναγνωρισθούν οι προθέσεις όλων των δυνάμεων που καθορίζουν τα δεδομένα της.

Και οι δίκες, και τα γεγονότα της 23ης, αλλά και όρισμένες κυβερνητικές πρωτοβουλίες τον τελευταίο καιρό, συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Σημαντικό γεγονός αυτού του μήνα αποδείχτηκε το Ν.Δ. που κατέθεσε στη «Μικρή Βουλή» το Υπουργείο Παιδείας, το οποίο, μεταξύ άλλων, καθορίζει και τα περι φοιτητικού συνδικαλισμού. Η σημασία του Ν.Δ. είναι πολύπλευρη και η έμμενη του Υπουργείου στην υπεράσπισή του δείχνει πως δεν αποτελεί μια «λανθασμένη» πρωτοβουλία, αλλά πολύ συγκεκριμένη πολιτική επιλογή. Το μόνο «λάθος» του Υπουργείου φαίνεται ότι υπήρξε η εκτίμηση του βαθμού και επίπεδου ετοιμότητας του φοιτητικού κινήματος σ' αυτή την περίοδο.

Ας δούμε όμως λίγο τα γεγονότα. Στις 17 Ιουλίου ανακοινώνεται από το Υπουργείο Παιδείας και εισάγεται στο Τμήμα Διακοπών της Βουλής Νομοσχέδιο που ρυθμίζει μεταξύ άλλων και τα περι φοιτητικού συνδικαλισμού. Η «ρύθμιση» αυτή αποτελεί ευθεία επίθεση και απόπειρα κατάργησης όλων των κατακτημένων διαδικασιών και λειτουργιών του Φοιτητικού Κινήματος. Από την άλλη φαίνεται να εκφράζει την κυβερνητική αντίληψη περί λειτουργίας των κοινωνικών χώρων και των οργανώσεών τους. Ένα μοντέλο δηλ. κρα-

τικού συνδικαλισμού, που προσδίδει μια αντίληψη συντεχνιακού φασιστικού κράτους, όπου ο συνδικαλισμός αποτελεί εξάρτημα της κυβερνητικής πολιτικής.

Με το Νομοσχέδιο του Υπουργείου, οι φοιτητικοί σύλλογοι μετατρέπονται σε Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και υπόκεινται στον διοικητικό και οικονομικό έλεγχο κυβερνητικών και πανεπιστημιακών υπηρεσιών. Άμεσος στόχος, το καναλιζάρισμα, ή ύποταξη και ο ευνουχισμός του φοιτητικού κινήματος, ή ανατροπή και κατάργηση όλων των μέχρι σήμερα κατακτήσεών του, δηλ. η κατάργηση της ΕΦΕΕ και των εκλεγμένων διοικητικών συμβουλίων των συλλόγων, καθώς και των ίδιων των συλλόγων.

Απόλυτα σύμφωνος με το περιεχόμενο του Νομοσχεδίου είναι και ο τρόπος δράσης του Υπουργείου: προετοιμάζει το Ν.Δ. έντελως κρυφά, παρακάμπτει και αγνοεί όχι απλώς το Φ.Κ., αλλά και τις Πρυτανείες, καθώς και τους συμβούλους του επί φοιτητικών θεμάτων. Επιλέγει σαν χρόνο κατάθεσης το καλοκαίρι, υπολογίζοντας ότι αποτελεί νεκρή περίοδο, οι αντιδράσεις θα είναι λίγες, το Ν.Δ. θα ψηφιστεί άνετα με την εξασφαλισμένη πλειοψηφία στη «Μικρή Βουλή» και ο Οκτώβρης θα βρει νομοθετικά δέσμο, ήδη, τον φοιτητικό κόσμο.

Το Φ.Κ., οι οργανώσεις του, οι παρατάξεις του αντιδρούν άμέσως. Το Κ.Σ. της ΕΦΕΕ, αναλύοντας την κατάσταση επισημαίνει σωστά το βαθύτερο νόημα της κίνησης αυτής του Υπουργείου. Είναι η αίχμη στο πέρασμα της γενικότερης κυβερνητικής πολιτικής χειραγώγησης των μαζικών χώρων. Αρχίζει από το φοιτητικό χώρο, που είναι το πιο ευαίσθητο-πονημένο, οργανωμένο και μαχητικό κομμάτι του λαϊκού κινήματος. Και εντάσσεται στα γενικότερα πλαίσια ανασύνταξης των μηχανισμών της αντίδρασης στο κράτος της δεξιάς, ώστε να είναι δυνατή η επιβολή της «κοινωνικής γαλήνης», προϋπόθεση για την ασφάλεια και εξυπηρέτηση των ντόπιων και ξένων μονοπωλίων. Και δεν είναι, κάτω απ' αυτό το πρίσμα, τυχαία η συγγένεια του Ν.Δ. του κ. Ζέππου με ανάλογα νομοθετήματα του Σταυρόπουλου και του Γκαντώντα στη δικτατορία.

Το Φοιτητικό Κίνημα, που η κομματικοποίησή του, η παραταξιακή διαμάχη και οι αναπόφευκτες αντιθέσεις στο έσωτερικό του, επέτρεπαν στον κ. Ζέππο, σε συνδυασμό με το καλοκαίρι και την απουσία των φοιτητών από τα κέντρα σπουδών, να ελπίζει σε ελαχιστοποίηση των αντιδράσεων, απάντησε στην πρόκληση συσπειρωμένα και αποτελεσματικά.

Η όρθη σύλληψη του βαθύτερου νοήματος του κυβερνητικού έλιγμου, επέτρεψε στο Φ.Κ. να ανεβάσει την απάντηση πέρα από τον φοιτητικό και μόνο χώρο. Στο μέτρο που η απειλή δεν περιορίζεται στο Φ.Κ. αλλά είναι το πρώτο βήμα για τη χειραγώγηση και τον έλεγχο όλων των συνδικαλιστικών οργανώσεων (άλλωστε ενδείξεις υπήρχαν ήδη για ανάλογη πολιτική στον εργατικό χώρο), τότε η υπόθεση δεν είναι μόνο των φοιτητών, αλλά όλων των εξαγριζόμενων, σε τελευταία ανάλυση κάθε δημοκρατική πολιτία.

Σ' αυτή τη βάση στηρίζει τον αγώνα του και επιδιώκει να επιτύχει τις συσπειρώσεις το Φ.Κ. Η ζύμωση είναι αποδοτική και το μήνυμα περνάει σε ευρύτερα στρώματα λαϊκών μαζών. Έτσι, στις 22 Ιουλίου, 5 μόνο μέρες μετά τον ύπουλο αϊφνιδιασμό, 30.000 φοιτητές, εργατές και επιστήμονες, κάτω από τα χειροκροτήματα όλου του κόσμου απ' τα ξεδορμάκια, διαδηλώνουν από το Πολυτεχνείο ως τη Βουλή «Όχι κρατικός συνδικαλισμός».

Κάτω απ' αυτή την πίεση, το Υπουργείο δέχεται συνομιλίες με το Κ.Σ. της ΕΦΕΕ, ενώ ήδη έχει αποσυρθεί το Ν.Δ. από το Τμήμα Διακοπών. Άμέσως μετά τη συνάντηση όμως, ο Ζέππος υπαναχωρεί από τις υποσχέσεις του, υπό την πίεση καθώς λέγεται του κ. Ράλλη.

Πρέπει να θεωρείται βέβαιη η επιστροφή του Ν.Δ., με τη μιά ή την άλλη, πιο συγκαλυμμένη ή εξ ίσου αποκάλυπτη μορφή, στο μέτρο που αποτελεί ζωτική ανάγκη, για τις δυνάμεις που η κυβέρνηση Καραμανλή εκφράζει, η χειραγώγηση και το καναλιζάρισμα των μαζικών οργανώσεων. Από την άλλη, υπάρχει ανάγκη αγωνιστικής επαγρύπνησης και μαχητικής συσπείρωσης του φοιτητικού κινήματος, για την αποτελεσματική υπεράσπιση των συμφερόντων και δικαιωμάτων του.

Πέτρος Εύθυμιου

ΚΑΘΑΡΣΗ – ΑΠΟΧΟΥΝΤΟΠΟΙΗΣΗ – ΕΚΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣΜΟΣ

Χαμένες ἐλπίδες ᾽Ολέθριες παραχωρήσεις

Τῆς Λίνας Ἀλεξίου

Κάθαρση – Ἀποχουντοποίηση – Ἐκδημοκρατισμός. Στὸ τρίπτυχο αὐτὸ συμπυκνώθηκε καὶ ἐκφράστηκε τὸ πρῶτο αἶτημα τοῦ λαοῦ ἀμέσως μετὰ τὴ μεταπολίτευση τῆς 23ης Ἰουλίου 1974. Τὸ πρῶτο αἶτημα ποὺ ἔγινε τὸ κυρίαρχο σύνθημα τῶν λαϊκῶν ἐκδηλώσεων ποὺ ἀκολούθησαν, ὁ βασικὸς στόχος, ἡ ἐπαναλαμβανόμενη ἱστορικὰ ἐπιταγή, ποὺ τούτῃ τῇ φορᾷ, μετὰ ἀπὸ τὴν 7χρονη τυραννία, ζητοῦσε νὰ ὑλοποιηθεῖ χωρὶς ἀναβολές, ἀναστολές, παλινωδίες ἢ παραμορφωτικὲς «ἐκπτώσεις σκοπιμότητας», σὰν ἀπαρχὴ οὐσιαστικῆς λειτουργίας ἐλεύθερου πολιτικοῦ βίου στὴ χώρα μας.

Γνωρίζαμε ὅλοι ὅτι ἡ κατάρρευση τοῦ δικτατορικοῦ καθεστώτος πέρυσι τέτοιον καιρὸ δὲν σήμαινε, βέβαια, κατάρρευση καὶ ἐξαφάνιση τοῦ πολυπλόκαμου μηχανισμοῦ τῆς. Καὶ δὲν ἔχουμε τὴν ἀφέλεια νὰ πιστεύουμε πὺς ἡ παράδοση τῆς ἐξουσίας στὸν πολιτικὸ κόσμον σήμανε ταυτόχρονα διάλυση τῶν κέντρων ἐλέγχου τῆς πολιτικῆς ζωῆς, ἀποκατάσταση τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας καὶ ὀριστικὴ παραίτηση τοῦ ἐπὶ δικτατορίας νομιμοποιημένου καὶ ἐπίσημα ὀργανωμένου παρακράτους ἀπὸ κάθε μελλοντικὴ ἐπιδίωξη νὰ ἐπέμβει «σωτήρια», μὲ τὰ γνωστὰ «πατριωτικὰ» κίνητρα καὶ «ἐθνικὰ ἐμβλήματα».

Στὶς 24 Ἰουλίου 1974 ἡ δικτατορία κατέρρευσε «κατ' ἐντολήν», ἀφοῦ εἶχε ὀλοκληρώσει τὸ ἐγκληματικὸ τῆς ἔργου μὲ τὴ μεγαλύτερη ἐθνικὴ συμφορά: τὴν προδοσίαν τῆς Κύπρου.

Ὅταν ἀπὸ τὴν ἴδια κιόλας ἡμέρα ὁ λαὸς ξεχύθηκε στοὺς δρόμους, πρόβαλε μὲ συγκλονιστικὴ ἀγωνία καὶ ἐπιμονὴ τὸ αἶτημα τῆς καθάρσεως ὅπως ἄπλα καὶ ἄμεσα τὸ ἐννοοῦσε:

Τιμωρία ὅλων τῶν ἐνόχων τῆς δικτατορίας, τιμωρία ὅλων τῶν ὑπευθύνων γιὰ τὰ δεινὰ του, τιμωρία ὅλων ὅσων ἐπέβαλαν ἀπὸ τὴ νύχτα τῆς 20ης Ἀπριλίου 1967 καθεστὼς βίας καὶ τρομοκρατίας, τῶν καταπιεστῶν, τῶν βασανιστῶν, τῶν ὑπεύθυνων τῆς σφαγῆς τοῦ Πολυτεχνείου, τῶν προδοτῶν τῆς Κύπρου καὶ ὅλων ὅσων συνειδητὰ πρόσφεραν τὴν ὑποστήριξη καὶ τὴ συνεργασία τους στὴν ἐσωτερικὴ κατοχὴ.

Ἕνας λαὸς βασανισμένος, βιασμένος, ταπεινωμένος, προδομένος ζητοῦσε ὄχι ἐκδίκηση, ἀλλὰ ἀποκατάσταση τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρέπειάς του, διασφάλιση τῆς ἰδίας του τῆς ὑπαρξῆς.

Πὺς ἄρχισε καὶ πὺς προχώρησε ἡ τιμωρία τῶν ἐνόχων τῆς 7ετίας; Σὲ ποῖο βαθμὸ τὸ λαϊκὸ αἶτημα ἔγινε ἀποδεκτὸ ἀπὸ τὴν ἐπίσημὴ ἡγεσία, καὶ σὲ ποῖο βαθμὸ παγιδεύτηκε; Τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ καὶ τί ἔγινε μέχρι στιγμῆς; Ποιὰ εἶναι ἡ προοπτικὴ τῆς καθάρσεως;

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Ἡ ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ εἶναι ὁ πρῶτος πικρὸς ἀπολογισμὸς τοῦ πρώτου χρόνου τῆς «ἐλευθερίας» μας:

1. Ἀπὸ τὴ μεταπολίτευση ὡς τὴν πρώτη πράξη καθάρσεως, ποὺ ἦταν ἡ διαθεσιμότητα 40 περίπου ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ καὶ

τῶν σωμάτων ἀσφαλείας (κινηματιῶν, βασανιστῶν κ.τ.λ.) μεσολάβησε ἓνα ὀλόκληρο διήμερο. Ἡ πράξη αὐτὴ ἐμφανίστηκε ἀπὸ τὴν τότε κυβέρνησις σὰν οὐσιαστικὸ καὶ ἀποτελεσματικὸ βῆμα γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς νομιμότητος στὸ στράτευμα, στὴν Ἀστυνομία, στὴ Χωροφυλακίᾳ!

2. Ἀπὸ τὰ πρῶτα νομοθετήματα τῆς πρώτης κυβέρνησεως τῆς μεταπολίτευσῆς ἦταν τὸ προεδρικὸ διάταγμα 519 τῆς 26ης Ἰουλίου γιὰ τὴν ἀμνηστεύση τῶν πολιτικῶν κρατουμένων τῆς ἰωαννινικῆς δικτατορίας. Τὸ νομοθέτημα αὐτὸ ὑπῆρξε ἡ πρώτη ἀναστολὴ τῆς τιμωρίας τῶν ἐνόχων. Στὴν οὐσία ἀποτελοῦσε ἀντίγραφο τοῦ παπαδοπουλικοῦ διατάγματος 106 τοῦ Αὐγούστου 1973, μὲ τὸ ὁποῖο, μαζὶ μὲ τοὺς τότε πολιτικὸς κρατούμενους, ἀμνηστεύονταν ὅλοι οἱ διώκτες καὶ βασανιστὲς τους.

Ἐπὶ τρεῖς μῆνες σχεδόν, «χάρη» στὴν ἔλλειψη ἐπίσημης ἐρμηνείας τοῦ νομοθετήματος, οἱ βασανιστὲς ἔμεναν ἀκαταδίωκτοι «ἀμνηστευμένοι». Καὶ μόνο τὸν Ὀκτώβριον δόθηκε ἡ ἐρμηνεία καὶ ἄδεια γιὰ τὴ δίωξη, ἀλλὰ μόνο τῶν βασανιστῶν τοῦ τελευταίου χρόνου τῆς δικτατορίας, αὐτῶν ποὺ δὲν εἶχαν ἀμνηστευτεῖ μὲ τὸ διάταγμα τοῦ Παπαδόπουλου, ποὺ παρέμεινε ἰσχυρὸ γιὰ ἄλλους τρεῖς μῆνες!

Ἔτσι λοιπόν, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1974, ἄρχισε ἡ προκαταρκτικὴ ἐξέταση γιὰ τὰ βασανιστήρια τοῦ τελευταίου χρόνου τῆς δικτατορίας καὶ μόνο.

Λίγες μέρες νωρίτερα εἶχε ἀρχίσει προκαταρκτικὴ ἐξέταση γιὰ τὰ τραγικὰ γεγονότα τοῦ Νοέμβριου 1973, τῆς σφαγῆς τοῦ Πολυτεχνείου.

Καὶ γιὰ τὰ δυὸ αὐτὰ σύνθετα ἐγκλήματα τῆς δικτατορίας ἡ δικαστικὴ ἔρευνα ἄρχισε «μαλακὰ» μὲ προκαταρκτικὴ ἐξέταση, ποὺ στὴ γλώσσα τοῦ νομικοῦ κόσμου σημαίνει:

Κατ' ἀρχὴν ἐξέταση γιὰ τὴ διαπίστωση ἐνδείξεων τελέσεως ἐγκλήματος!

Σὰν μὴν ἦταν «ἐνδείξεις» τὰ σημάδια καὶ οἱ οὐλὲς τῶν πρόσφατα – τότε – ἀποφυλακισθέντων πολιτικῶν κρατουμένων τοῦ Κορυδαλλοῦ καὶ οἱ νεκροὶ τοῦ Πολυτεχνείου.

Ἕνας ὀλόκληρος μῆνας ἔρευνας γιὰ τὴν τραγωδίαν τοῦ Νοεμβρίου καὶ τὰ βασανιστήρια στὴ Γενικὴ Ἀσφάλεια τῆς Μεσογείου καὶ στὶς Στρατιωτικὲς φυλακὲς Μπογιατίου κατέληξαν στὴν ἀσκήση ποινικῆς δίωξης ἐναντίον 30 ἀτόμων γιὰ τὴ σφαγὴ

και 17 για τα βασανιστήρια. Τότε και μόνο τότε άρχισε η τακτική ανάκριση των εγκλημάτων.

3. Στις αρχές Οκτωβρίου εκδόθηκε η Συντακτική πράξη για τη δίωξη των πρωταιτών του πραξικοπήματος της 21ης Απριλίου 1967. Είχε προηγηθεί η υποβολή μηνύσεων έναντι 100 περίπου εν ενεργεία και σε αποστρατεία αξιωματικών - στελεχών της δικτατορίας.

ΟΙ «ΠΡΩΤΑΙΤΙΟΙ»

Στο τόσο σημαντικό νομοθέτημα χρησιμοποιήθηκε - όχι τυχαία - ένας καινοφανής νομικός όρος: *Πρωταίτιοι*. Ήταν η δεύτερη παγίδα στην κάθαρση που μόλις άρχιζε. Με τη στενή δικαστική έρμηνεία που δόθηκε σήμαινε εκείνους που πρώτοι συνέλαβαν την ιδέα του πραξικοπήματος και είχαν την πρωτοβουλία στην προπαρασκευή και εκτέλεσή του. Όλοι οι άλλοι, άμεσοι και αναγκαίοι συνεργοί, έμειναν απ' έξω!

Με αυτή τη δεσμευτική και περιοριστική προϋπόθεση άρχισε η ανάκριση για το απριλιανό πραξικόπημα από ειδικό ανακριτή εφέτη. Στα μέσα Ιανουαρίου προφυλακίστηκε ο πρώτος πραξικοπηματίας, ο «άδωτος» δικτάτορας Ιωαννίδης. Ακολούθησε η προφυλάκιση των 5 έκτοπισθέντων στην ειδυλλιακή Κέα - Παπαδόπουλου, Παττακού, Μακαρέζου, Λαδά και Ρουφογάλη.

Και η ανάκριση συνεχίστηκε για ένα δίμηνο ακόμη. Στο διάστημα αυτό από τους 100 μηνυθέντες ελήφθησαν απολογίες μόνο των 40. Στους υπόλοιπους στάλθηκαν τυπικά κλήσεις που τα αποδεικτικά τους θεωρήθηκαν σαν απολογίες. Ο ανακριτής έκρινε ότι δεν υπήρχαν αποχρώσεις ένδειξης γι' αυτούς.

Στο τελικό στάδιο ο ανακριτής εισηγήθηκε την παραπομπή σε δίκη των «πρωταιτών» δεκατεσσάρων μόνο από τους 40 απολογηθέντες. Με πρόταση του εισαγγελέως εφετών, που έγινε εν μέρει δεκτή από το Συμβούλιο Έφετών, ο κύκλος των πρωταιτών διευρύνθηκε κατά 10. Περιέλαβε και τους Άγγελή, Χατζηπέτρο, Σπαντιδάκη, Ντεριλτή, Θεοφιλογιαννάκο, Γ. Κωνσταντόπουλο, Τσάκα, Παλαιολόγο, Ζωϊτάκη και Καρύδα. Έτσι με 24 αρχιπραξικοπηματίες υπόδικους με τις κατηγορίες της στάσης και της εσχάτης προδοσίας έκλεισε η δικαστική έρευνα - και αποκλείστηκε κάθε περαιτέρω δίωξη - για κείνους που πριν 8 χρόνια υποδούλωναν τον ελληνικό λαό.

4. Στις 18 Ιανουαρίου - 6 μήνες μετά τη μεταπολίτευση - εκδόθηκε το Δ' Ψήφισμα της Βουλής, που χαρακτήριζε την 21η Απριλίου πραξικόπημα και τις κυβερνήσεις της 7ετίας κυβερνήσεις βίας.

Το σκέλος αυτό του ψηφίσματος έδωσε προς στιγμή την έλπίδα ότι ανοίγει επιτέλους το δρόμο για την τιμωρία όλων εκείνων που από επίσημα κυβερνητικά πόστα στραγγάλιζαν καθημερινά τις ελευθερίες του λαού και επιβράβευαν τις εγκληματικές πράξεις που ή χούντα αποφάσιζε και με τη συνδρομή τους εκτελούσε.

Μέσα στο εξάμηνο που ακολούθησε αποδείχτηκε πως και αυτή η έλπίδα για κάθαρση ήταν παγιδευμένη:

ΤΟ «ΣΤΙΓΜΙΑΙΟ»

Λίγες μέρες πριν από τη λήξη της προθεσμίας που έτασσε το ψήφισμα για τη δίωξη των εγκλημάτων της δικτατορίας ο Άρειος Πάγος, το Άνωτατο Δικαστήριο της χώρας, αποφάνθηκε ότι οι 104 «πρωθυπουργοί» - πλην του Παπαδόπουλου - «ύπουργοί», ύφυπουργοί και «γενικοί γραμματείς» της έφταετίας και ο κληρικός που τους δοκίμισε, ο Ίερώνυμος Κοτσώνης, δεν είναι δυνατόν να διωχθούν σαν συνεργοί στο έγκλημα της εσχάτης προδοσίας, το οποίο με βούλευμα χαρακτήρισε σαν «στιγμιαίο».

Και όχι μόνο οι 104 ύπουργοί κ.λπ., αλλά και οποιοιδήποτε πρόσφεραν πολύτιμες υπηρεσίες στο τυραννικό καθεστώς από το πρωί της 21ης Απριλίου και ύστερα. Και τούτο γιατί, σύμφωνα με το σκεπτικό του βουλεύματος, η εσχάτη προδοσία των αρχιπραξικοπηματιών «τελειώθηκε» το πρωί της 21ης Απριλίου και - φυσικά - δεν είναι δυνατό να γίνει λόγος για συνέργεια σε έγκλημα που έχει ήδη «τελειωθεί»!

Όστόσο με το Δ' Ψήφισμα της Βουλής έγινε, έστω και με πολύτιμη καθυστέρηση, κάτι σημαντικό:

Θεωρήθηκε ανύπαρχτο το άμνηστευτικό διάταγμα του Παπαδόπουλου για τα δικαστικά και ανακριτικά όργανα της δικτατορίας και άνοιξε ο δρόμος για την ποινική δίωξη των βασανιστών ολόκληρης της δικτατορικής 7ετίας.

Από τη στιγμή εκείνη άρχισαν ασυντόνιστα τέσσερις ανακρίσεις για βασανιστήρια:

α) Ολόκληρης της 7ετίας από τακτικό ανακριτή και μόνο για τους βασανιστές της Αστυνομίας και της Χωροφυλακής.

β) Ολόκληρης της 7ετίας από ανακριτή - επίτροπο του Διαρκούς Στρατοδικείου για τους βασανιστές αξιωματικούς και όπλιτες των ειδικών ανακριτικών κέντρων του στρατού.

γ) Των 32 υπαξιωματικών του ναυτικού και 2 πολιτών στο παροπλισμένο καταδρομικό «Έλλη».

δ) Πολιτών που είχαν υποβάλει μηνύσεις ταυτόχρονα έναντι των βασανιστών τους και έναντι των «ύπουργών» (π.χ. Πατακού), ήθικων αυτουργών του βασανισμού τους.

Παράλληλα η πέμπτη ανάκριση για βασανιστήρια - του τελευταίου χρόνου της δικτατορίας - ήταν έκκρεμής.

ΑΣΥΝΔΕΤΑ ΚΑΙ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΑ

Η ασυντόνιστη ανάκριση υπήρξε, πέρα από την αρχική καθυστέρηση, η βασική αιτία καθυστερήσεως της παραπομπής σε δίκη των βασανιστών.

Ο δεύτερος λόγος της μεγάλης βραδυπορίας, που ισχύει για όλες ανεξαιρέτα τις διώξεις εγκλημάτων της δικτατορίας, ήταν - και είναι - η διενέργεια των επιμέρους ανακρίσεων πολυπρόσωπων εγκλημάτων όχι από ομάδες ανακριτών, αλλά από έναν ανακριτή που ασχολείτο ταυτόχρονα με τις τρέχουσες δικογραφίες που είχε χρεωθεί από την εισαγγελία!

Τέλος το Δ' Ψήφισμα έδινε εξάμηνη προθεσμία για τη δίωξη άλλων εγκλημάτων της δικτατορίας.

5. Στις αρχές Νοεμβρίου 1974 υποβλήθηκε η πρώτη μήνυση για το ύπ' αριθ. ένα έγκλημα της χούντας. Την προδοσία της Κύπρου. Μάταια αναμενόταν η άσκηση ποινικής διώξεως που θα φερονόταν υπόθεση μπροστά στη δικαιοσύνη το γρηγορότερο. Τον περασμένο Μάρτιο αναγγέλθηκε επίσημα η αναστολή διώξεως των ενόχων της κυπριακής συμφοράς. Στην αναστολή συμφώνησαν πρόθυμα τα πολιτικά κόμματα χωρίς, μέχρι στιγμής, ν' ανακοινώσουν στο λαό τους λόγους «έθνικης σκοπιμότητας» που την επέβαλαν. Ήταν το τέταρτο σοβαρό εμπόδιο στο δρόμο της κάθαρσης που είχε εξαγγελθεί...

Η δίκη των «21» συνωμοτών της 24ης Φεβρουαρίου 1975 που διεξάγεται αυτές τις ημέρες στο Διαρκές Στρατοδικείο Αθηνών είναι η συνέπεια της μη εγκαίρης κάθαρσης στο

στρατό. Γνωστοί από τη δράση τους στο παξικόπημα της 21ης 'Απριλίου οι περισσότεροι από τους δικαζόμενους συνωμότες, δέν τέθηκαν αυτόματα ἐκτός στρατεύματος ἀπὸ τὶς πρώτες ἡμέρες τῆς μεταπολίτευσης. Ἐλάχιστοι τέθηκαν σὲ διαθεσιμότητα καὶ ἄλλοι ἀπλῶς μετατέθηκαν. Ἐτσι ξεκίνησαν τὴν ὁργάνωση νέας προσπάθειας γιὰ ἔλεγχο τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ ἐπιβολὴ νέας δικτατορίας.

Τὴν περασμένη Δευτέρα, ὕστερα ἀπὸ ἓνα χρόνο ἐλευθερίας, ἄρχισε στὶς φυλακὲς Κορυδαλλοῦ, ὅπου συνεδριάζει τὸ πενταμελὲς ἐφετεῖο Ἀθηνῶν, ἡ δίκη τῶν 20 ἀρχιπραξικοπηματιῶν. Ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους κατηγορούμενους, οἱ τρεῖς ἔχουν προλάβει νὰ τὸ σκάσουν στὸ ἐξωτερικὸ μὲ κανονικὰ διαβατήρια. Γιὰ τὸν τέταρτο, τὸ διαβόητο διοικητὴ τοῦ ΕΑΤ/ΕΣΑ Θεοφιλογιαννάκο, ἡ δίκη χωρίστηκε, προκειμένου νὰ δικαστεῖ πρώτα μὲ τοὺς βασανιστὲς τοῦ στρατοῦ στὴ μεγάλη δίκη ποὺ ἀρχίζει μεθαύριο στὸ Διαρκὲς Στρατοδικεῖο Ἀθηνῶν.

Χωρὶς πολιτικὴ ἀγωγή ἡ δίκη τῶν πρωταιτίων, ὅπως καὶ οἱ ἄλλες δύο τῶν συνωμοτῶν καὶ τῶν βασανιστῶν. Ἡ πολιτικὴ ἀγωγή ποὺ εἶχαν δηλώσει οἱ μὲν τῶν πραξικοπηματιῶν δὲν ἔγινε δεκτὴ στὴ δίκη τους μὲ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ἐφετῶν ποὺ ἔκρινε ὅτι:

Τὸ ἀδίκημά τῆς ἐσχάτης προδοσίας στρέφεται κατὰ τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως τῆς πολιτείας καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ νόμου ποὺ τὸ προβλέπει εἶναι ἀποκλειστικὰ ἡ ἀσφάλεια τῆς πολιτείας ἢ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ τὸ γενικὸ συμφέρον τοῦ κράτους. Ἐπομένως «δὲν γεννᾶται ἀξίωση γιὰ προσβολὴ τῶν συμφερόντων τρίτων...»

Ποὺ σημαίνει ὅτι ὁ Ἕλληνας πολίτης δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παρασταθεῖ ὡς πολιτικὸς ἐνάγων οὔτε κἀν γιὰ τὴν προσβολὴ τῶν ἐννόνων ἀγαθῶν τῆς ἐλευθερίας του, τῆς ὑγείας, τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς του.

Στὸ στρατοδικεῖο ἐξ ἄλλου, ἡ παράσταση πολιτικῆς ἀγωγῆς ἀπαγορεύεται ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ ποινικὴ νομοθεσία.

Τὸ κώλυμα αὐτὸ, ὥστόσο, θὰ μπορούσε νὰ εἶχε ἀρθεῖ μὴ γιὰ πάντα μὲ ἓνα ἀπλὸ νομοθέτημα ποὺ ἐγκαιρὰ θὰ ψηφίζόταν ἀπὸ

τὴ Βουλὴ. Οὔτε αὐτὸ ἔγινε. Καὶ οἱ ἱστορικὲς δίκες τῆς 7ετίας θὰ γίνουν μόνο μὲ τοὺς κατηγορούμενους, τοὺς ὑπερασπιστὲς τους καὶ τὸν ἓνα – ἢ τὸ πολὺ δύο – ἐκπρόσωπο τῆς κατηγοροῦσας ἀρχῆς.

Αὐτὸ, ἄλλωστε, φαίνεται νὰ ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικὴ θέληση τῆς κυβέρνησης: Ἀθόρυβα καὶ ὅσο γίνεται πιὸ σύντομα νὰ λήξει τὸ θέμα τῶν δικῶν καὶ τῆς καθάρσης. Τὸ σημαντικότερο βῆμα, ἐξ ἄλλου, ἔγινε μὲ τὸν περιορισμὸ τῶν ὑπὸ κρίση ὑπεύθυνων τῆς 7ετίας σὲ λίγες δεκάδες. Ἐγινε ἀκόμα μὲ τὴν ἀπαλλαγὴ τῶν συνεργῶν καὶ συνεργατῶν τῆς δικτατορίας, καὶ ἀκόμη μὲ τὴν οὐσιαστικὴ «ἀμνήστευση» ὅλων τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν ποὺ ὑπηρετήσαν στὰ ἑκτακτα στρατοδικεῖα τῆς χούντας ἢ ἀπὸ ἐπίσημα πόστα ὑπῆρξαν ἀπηνεῖς διώκτες κάθε ἀντίπαλου τοῦ παρόνομου καθεστώτος.

ΒΗΜΑΤΑ ΠΙΣΩ

Σήμερα, ἓνα χρόνο ἀπὸ τὴ μεταπολίτευση, βρισκόμαστε πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν οὐσιαστικὴ καθάρση, τὴν ἀποχουντοποίηση καὶ τὸν ἐκδημοκρατισμὸ, πολὺ πίσω ἀπὸ τὸ λαϊκὸ αἶτημα γιὰ τιμωρία ὅλων ἐκείνων ποὺ ἐπ'ἀνδρῶσαν τὸ μηχανισμὸ τῆς δικτατορίας καὶ ὑπηρετήσαν πιστὰ τὴν καταπίεση, τὴν τρομοκρατία, τὴ βία, τὴν ἀπάτη, τὴν προδοσίαν. Λίγο ἀκόμα καὶ θὰ κληθούμε νὰ ξεχάσουμε τὸν ἐσμὸ τῶν χαφιέδων ποὺ ἐπὶ 7 χρόνια πληρωνόταν ὑπερωριακὰ γιὰ νὰ ἀστυνομεύσει ἀκόμα καὶ τὸν ὕπνο μας. Σὰ νὰ μὴ βλέπουμε σὲ ποιά «νέα τάξη» θητεῖει σήμερα «ἐν ἐλευθερία». Πόσο μπορεῖ νὰ στοιχίσουν τέτοιες βαριεὲς παραχωρήσεις, ποὺ μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει ἡ λήθη χωρὶς καθάρση, τὸ ἔδειξαν οἱ αἱματηρὲς ταραχὲς τῆς προπερασμένης Τετάρτης. Ἀκριβῶς στὴν πρώτη ἐπέτειο τῆς κατάρρευσης τῆς δικτατορίας. Ὁ λαὸς ἔπιασε τὸ σῆμα κινδύνου. Ἡ ὑπεύθυνη πολιτικὴ ἡγεσία του ὁμως;

ΜΕΤΑ ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ

Τοῦ Νίκου Α. Κωνσταντόπουλου

Πρὶν ἓνα χρόνο ἡ δικτατορία, ὄργανο τῆς ἱμπεριαλιστικῆς ἐπιβολῆς καὶ ἀντιλαϊκὸς φασιστικὸς φορέας, ὑποχρεώθηκε σὲ ὑποχώρηση, χωρὶς ἢ μεταβολὴ αὐτὴ νὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποκλειστικῆς πάλης ἐνὸς μαζικοῦ λαϊκοῦ ἀντιστασιακοῦ κινήματος.

Πάνω σ' αὐτὴ τὴ διαπίστωση στηρίχτηκε ἡ προβολὴ μιᾶς ὁλόκληρης πολιτικῆς ἐπιχειρηματολογίας, ποὺ περισσότερο συγκάλυπτε τὸ χαρακτήρα καὶ τὶς πραγματικὲς προθέσεις τῆς μεταπολιτευτικῆς λύσης καὶ λιγότερο ἐξηγοῦσε τὶς ἀντικειμενικὲς δυνατότητες ἢ δυσχέρειές της.

Ἀναμφισβήτητα δὲν ἀνέτρεψε ὁ Λαὸς τὴ στρατοκρατία. Διαμορφώθηκαν, ὅμως, ἀπ' τὸ ἀμείωτο ἀντιδικτατορικὸ φρόνημα τοῦ Λαοῦ καὶ τὶς διαρκεῖς ἀγωνιστικὲς ἐκδηλώσεις του, οἱ πιεστικὲς ἐκείνες συνθήκες, κάτω ἀπ' τὶς ὁποῖες ἡ δικτατορία ὀδηγήθηκε σὲ ἀναδίπλωση. Οἱ διεθνοπολιτικὲς ὑπηρεσίες ποὺ καθοδηγοῦσαν τὴ Χούντα, καὶ οἱ δυνάμεις ποὺ τὴ στηρίζαν, πῆραν τὴν ἀπόφασή τους ὅχι σὲ στιγμὲς παντοδύναμου ἐλέγχου τῆς πραγματικότητας, ἀλλὰ κάτω ἀπ' τὶς ἀναγκαιότητες ποὺ τοὺς δημιουργήθηκαν, ἔστω μάλιστα ἀπὸ τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τὴν καταστροφὴ τῆς Κύπρου. Αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν ἀναγκαστικό, γιὰ τὴ Χούντα καὶ τὸ πλέγμα ἐξουσίας της, χαρακτήρα τῶν γεγονότων δὲν ἀξιοποίησαν σωστὰ οὔτε ἐκείνοι ποὺ ἀνέλαβαν νὰ χειριστοῦν τὴν κυβερνητικὴ εὐθύνη οὔτε καὶ οἱ δυνάμεις τοῦ προοδευτικοῦ ἀντιστασιακοῦ πολιτικοῦ χώρου.

ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΑΛΛΑ ΟΧΙ ΛΥΣΗ

Ὁ Λαὸς μας δὲν εἶδε τὴ μεταπολίτευση σὰν τὴν οὐσιαστικὴ λύση τοῦ πολιτικοῦ του προβλήματος. Τὴ χαιρέτησε σὰν τὴν

εὐκαιρία ποὺ τοῦ δινόταν νὰ παλαίψει, μέσα στὰ πλαίσια ἀνοιχτῆς πολιτικῆς ζωῆς, γιὰ τὴν ἐθνικὴ, πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ του ἀπελευθέρωση. Βάση αὐτῆς τῆς καινούργιας προσπάθειας, γιὰ τὶς σύγχρονες προοπτικὲς καὶ λύσεις τῶν μεγάλων ἐθνικῶν καὶ πολιτικῶν προβλημάτων, ἦταν ἡ ριζοσπαστικοποίηση πλατιῶν κοινωνικῶν στρωμάτων καὶ πολιτικῶν κατηγοριῶν τοῦ πληθυσμοῦ, κάτω ἀπ' τὴν καταλυτικὴ καὶ ἀποκαλυπτικὴ ἐμπειρία τῆς δικτατορίας. Ἐγινε κοινὴ συνείδηση, πιά, ὅτι ἡ χρόνια καὶ καθολικὴ κρίση μέσα στὴν ὁποία κρατιόταν καθλωμένος ὁ τόπος μας, ἦταν ἀποτέλεσμα τοῦ ἐξουσιαστικοῦ ἐλέγχου ὅλων τῶν οἰκονομικῶν, πολιτικῶν καὶ νομικῶν δομῶν ἀπὸ τοὺς ξένους καὶ ντόπιους ἀντιδραστικοὺς μηχανισμούς. Ἐκεῖνο ποὺ ὅλοι πρόσμεναν ἦταν πῶς, μὲ ἀφετηρία τὶς ἰδεολογικο-πολιτικὲς συσσωρεύσεις τῆς ἐπταετίας, μπορούσε καὶ ἔπρεπε ν' ἀρχίσει ἡ ἀγωνιστικὴ πορεία γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση τῶν στρατηγικῶν λαϊκῶν στόχων. Ἡ ἀναγκαιότητα μιᾶς τέτοιας προσπάθειας γινόταν ἀκόμα πιὸ ἐπιτακτικὴ, ἀφοῦ εἶχε ἐπισημανθεῖ ὅτι, μέσα ἀπ' τὴ λύση Καραμανλῆ, ἔτσι ὅπως μεθοδεύτηκε καὶ συγκροτήθηκε, θὰ ἐπιδιωκόταν ἡ ἀποκατάσταση τῆς παλαιᾶς τάξης πραγμάτων

και της αντίστοιχης νοοτροπίας της για το σύνολο των λειτουργιών της κοινωνικής μας ζωής.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΓΚΗ

Το αίτημα για καινούργια φάση της πολιτικής ζωής δεν ήταν μονάχα εκδήλωση της ψυχολογικής επιθυμίας για την αξιοποίηση της πείρας απ' τη δικτατορία. Αποτελούσε, κυρίως, έκφραση της κοινωνικής ανάγκης για την ουσιαστική λύση των προβλημάτων και τη διαλεκτική ολοκλήρωση των εντάσεων, που παραμόρφωναν την κοινωνική πραγματικότητα μέσα απ' τις στρεβλές προχουντικές διαδικασίες της.

Η προσπάθεια εκτεινόταν σε δυο επίπεδα: Έπρεπε να ανασχεθεί και οριστικά να αποτραπεί η ροπή για την αναπαραγωγή των δομών και της πρακτικής του αντιδραστικού πλέγματος εξουσίας καθώς και για την ανασυγκρότηση όλων των μοχλών και της λογικής της εξάρτησης. Ταυτόχρονα, επιβαλλόταν να υπηρετηθεί και να κατακτηθεί η προοπτική των ιστορικών εξελίξεων για την ανάπτυξη των θεσμών της λαϊκής εξουσίας και την κατάσχεση των μορφών και των φάσεων της σοσιαλιστικής αλλαγής.

Η άποτελεσματικότητα της θεωρητικής και πρακτικής επεξεργασίας αυτής της ανανέωσης είχε σαν προϋπόθεση τη διερεύνηση των πραγματικών όρων και αιτίων επιβολής κι επικράτησης της δικτατορίας, την ανάλυση των ουσιαστικών χαρακτηριστικών και τάσεων της συγκεκριμένης μεταδικτατορικής περιόδου και τη διεκδίκηση θεσμικής κατοχύρωσης των πολύπλευρων κοινωνικών και πολιτικών κρυσταλλώσεων στη διάρκεια της έπταετίας.

Μονάχα με μιὰ τέτοια μεθοδική προβληματική θα διαμορφωνότουσαν οι δυνατότητες για να ξεπεραστούν όλες οι οργανικές αδυναμίες, οι λειτουργικές ανεπάρκειες, οι αντιφάσεις και οι ύπονομεύσεις του παρελθόντος. Έτσι, ώστε να εξαρθρωθεί όλο το όρατο πιά σύστημα της καταπιεστικής εξουσίας, να αποδιοργανωθούν όλες οι πολιτικοποιημένες μορφές κάλυψής του και να εξοπλισθεί ο Λαός με γνήσιους φορείς — εκφραστές της κοινωνικής του βάσης, μέσα από καινούργια σύλληψη της πολιτικής διάρθρωσης και λειτουργίας τους.

ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ

Τα άμεσα και άπτα δεδομένα ενός χρόνου μεταπολίτευσης συνθέτουν την έμπειρία της παλινδρόμησης και όχι της αλλαγής. Η τακτοποίηση των πολιτικών πραγμάτων συντελείται με βάση το προχουντικό μοντέλο των προσαρμογών και των εξισορροπήσεων σε βάρος των πραγματικών δυνατοτήτων κι επιδιώξεων του λαϊκού κινήματος. Η μεταδικτατορική δημοκρατία γίνεται, έτσι, ή τυπική και στατική αναπαραγωγή της προδικτατορικής κοινοβουλευτικής πρακτικής των διακανονισμών και των σκοπιμοτήτων, κάτω απ' τη δεσπόζουσα ιεράρχηση των κατεστημένων συμφερόντων. Πράγμα που δείχνει την άποτελεσματική μεθόδευσή, μέσα απ' την οποία οι δυνάμεις της αντίδρασης και του συντηρητικού άναεωτισμού μπόρεσαν να προωθήσουν τις έπιλογές τους, σε βάρος των ευνόικων δυνατοτήτων που διαμόρφωνε για τον προοδευτικό κοινωνικό χώρο ή ιστορική συγκυρία.

Άποφασιστικά σημεία στήριξης αυτής της μεθόδευσης στάθηκαν οι έξοντωτικές διαδικασίες και προθεσμίες της έκλογικής άναμέτρησης, τα άσφυκτικά κι αντιδημοκρατικά πλαίσια του συνταγματικού κειμένου που άκολούθησε, καθώς και ή φαλκίδευση του πραγματικού περιεχομένου της άξίωσης για άποχουντοποίηση κι εκδημοκρατισμό της δημόσιας ζωής μας.

ΤΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΜΠΛΟΚΑΡΙΣΜΑΤΑ

Η πρόωγη κήρυξη των εκλογών, το σύστημα και οι προθεσμίες του, δεν οδήγησαν απλά στην άπόλυτη έκμετάλλευση της άκτινοβολίας πουχε άποκτήσει ο άρχηγός της Νέας Δημοκρατίας σαν έκφραστής και έγγυητής της μεταπολίτευσης. Πέρα απ' την έκλογική έπιτυχία της παράταξης του, συντελέστηκαν, μέσα απ' τον έκλογικό χειρισμό, καθοριστικότερες έπιπτώσεις για την πολιτική ζωή του τόπου. Η πολιτική έκφραση όλων των κοινωνικών στρωμάτων και των πολιτικών κατηγοριών, που είχαν

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΑΝΑΙΜΑΚΤΟΥ
ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΕΩΣ...

ύποστέι τις διεργασίες της δικτατορικής έμπειρίας, δεν είχε την άνεση να ολοκληρωθεί λειτουργικά. Για τις άνάγκες του εκλογικού άνταγωνισμού, μετατέθηκε το ενδιαφέρον από τους μακροπρόθεσμους στρατηγικούς σχεδιασμούς και την έπεξεργασία της τακτικής προσέγγισής τους μέσα από ένα τεκμηριωμένο πολιτικό πρόγραμμα, στις άμεσες εκλογικές κινητικότητες και φροντίδες.

Αναβίωσαν σχήματα, περιχαρακώθηκαν χώροι, μηχανάστηκαν συνθήματα, αναπνύθηκαν τακτικές και μεθοδολογίες που δεν βρισκότουσαν σε άντιστοιχία με τη νέα κοινωνική πραγματικότητα, αλλά που άποτελούσαν έπιβίωση παλαιών κατηγοριών πολιτικής λειτουργίας. Έτσι άποφεύχθηκε ή φθορά της παράταξης της όποίας ο άρχηγός προσωποποιούσε την αλλαγή, πριν άποκαλυφθεί ο παραδοσιακός συντηρητικός χαρακτήρας της. Ταυτόχρονα δημιουργήθηκαν άναγκαστικά σχήματα και συμμαχίες, που δεν βρισκότουσαν σε λειτουργική σχέση με την κοινωνική τους βάση και τις πραγματικές της άνάγκες. Το σύνθημα και ή πολιτική ψυχολογία έπαιξαν σημαντικό ρόλο απ' την ιδεολογική συγκρότηση και τη συστηματική ανάλυση, που έκείνη υπάγоруε. Για να οδήγηθούμε, τελικά, σε μιὰ διπλή άναντιστοιχία. Άναντιστοιχία κοινωνικής βάσης και πολιτικών φορέων. Καθώς έπίσης κι άναντιστοιχία μεταξύ της πραγματικής πολιτικής δύναμης αυτών των φορέων στη λαϊκή βάση και της κοινοβουλευτικής τους έκπροσώπησης.

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Η συνταχτική δραστηριότητα της βουλής με τη συνθλιπτική κυβερνητική πλειοψηφία και τα άσφυκτικά χρονικά περιθώρια, έλαχιστοποίησε κάθε δυνατότητα ουσιαστικής έπεξεργασίας και συμμετοχής στη διαμόρφωση του συνταγματικού χάρτη. Βασικό χαρακτηριστικό του όποιου άποτελεί ή αντιδραστική κι άυταρχική άντιμετώπιση του λαϊκού παράγοντα μέσα από ένα άνελαστικό πλέγμα έλέγχων και άποκλεισμών, διώξεων και μονολιθικών τοποθετήσεων.

Στο συνταγματικό κείμενο βλέπει κανένας άνάγλυφη την άνυπαρξία πολιτικής κάθαρσης και την άναδιάταξη όλων των μηχανισμών, που έχουν σαν στόχο την άπομάκρυνση του λαού απ' τον έλεγχο των κέντρων άπόφασης, τη θεσμοποίηση της παρυσυνταγματικής πρακτικής, τις υπερέβασεις και τις καταχρήσεις της εξουσίας μέσα απ' τα στεγανά της και τις «έθνικές της» σκοπιμότητες, τη συνέχιση των καταστάσεων που έπιτρέπουν τις κηδεμονεύσεις των συμμάχων και τις έκτροπές απ' τη δημοκρατική νομιμότητα. Έτσι, και το θεσμικό έποικοδόμημα δεν έκφράζει τη δυναμική της κοινωνικοπολιτικής βάσης, δεσμεύει

**Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΡΟΒΟΚΑΤΟΡΑΣ,
ΤΟ ΘΥΡΥΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙ ΦΑΝΤΑΣΜΑ,
Ο ΗΡΕΙΚΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΑΝΑΣΗΣ,
ΚΤΥΠΗΣΕ ΠΑΠΙ.....(τόν διαυρίνετε;)**

τις ιστορικές της αναγκαιότητες και την απογυμνώνει από όλες εκείνες τις ουσιαστικές λειτουργίες, που θα μπορούσαν να εκφράσουν τις δυνατότητές της. Η ζωντανή ιστορική εμπειρία των τελευταίων χρόνων πάει να απολιθωθεί μέσα απ' τον πεισματικά αντιδραστικό τρόπο πολιτικής λειτουργίας του ελληνικού κατεστημένου, προσδεμένου στις ιεραρχίες και τις έπιλογές της ιμπεριαλιστικής μονοπωλιακής επιρροής. Έτσι, ώστε να μπορούν άδιατάρακτα να ασκούν την εξουσία για λογαριασμό του λαού, αποκλείοντας ταυτόχρονα αυτό το Λαό από κάθε δυνατότητα άσκησης ουσιαστικής δύναμης και λήψης κυριαρχικής απόφασης για το μέλλον του.

Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ

Η ίδια λογική για την αποφυγή κάθε αλλαγής στη δομή του κράτους, στην οργάνωση και λειτουργία της κοινωνίας, στη διάρθρωση των θεσμών, στις πολιτικές διαδικασίες και στις ιεραρχίες κοινωνικο-οικονομικής δύναμης, υπαγόρευσε και τον τρόπο και το περιεχόμενο με τα όποια υποκαταστάθηκε το επιτακτικό αίτημα γι' αποχυντοποίηση κι εκδημοκρατισμό.

Η ανάγκη να οικοδομήσουμε μια δημοκρατική, αντιφασιστική πολιτική ζωή, έθνικα ανεξάρτητη και κοινωνικά απελευθερωμένη, δεν μπορεί να ικανοποιηθεί απ' το προδικτατορικό θεσμικό πλαίσιο. Χρειάζεται να εγκαθιδρυθεί ένα συνταγματικό σύστημα θεσμικών λειτουργιών και κατοχυρώσεων, που θα υπηρετεί τις κοινωνικές δυνάμεις και τις ανάγκες τους, θα διασφαλίζει την ανεμπόδιστη έκφραση κι ανάπτυξή τους και δεν θα ανακόπτει την κατάκτηση των στόχων και της διαδικασίας του κοινωνικού μετασχηματισμού. Έμπόδιο σ' αυτή την προσπάθεια στέκονται όλοι οι μηχανισμοί με τους οποίους λειτουργεί ο ξένος παράγοντας και η ντόπια αντίδραση, μηχανισμοί με μονοπωλιακή συμμετοχή στην εξουσία, επαγγελματική αντιλαϊκή εξειδίκευση και σταθερή στελέχωση. Η εξουδετέρωση όλων αυτών των μοχλών της επέμβασης, ή απογύμνωσή τους από το πολιτικό και νομικό περίβλημά τους, ή εκκαθάριση του τεχνοκρατικού στελεχιακού δυναμικού τους, δεν μπορεί ποτέ να κατορθωθούν με τις νομικές μεθοδεύσεις που με τόση αργοπορία και σκεπτικισμό εφαρμόζει η κυβέρνηση. Με αποτέλεσμα να παραμένει ενεργός η απειλή για καθυστόαξη της όλης ζωής μας με τη μορφή και τον τρόπο, στην ώρα και στις συνθήκες που θ' αποφασίσουν τα ίδια κέντρα της έκτροπής, με την ίδια μεθοδολογία και τις ίδιες δυνάμεις.

ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Μπροστά σ' όλα αυτά τα άρνητικά δεδομένα της πρώτης μεταδικτατορικής χρονιάς, τα αριστερά πολιτικά σχήματα ανασυνθέτουν ατάρεσκα τα παλαιοκομματικά τους κατάλοιπα. Συντηρούν τις γνώριμες δομές και νοοτροπίες λειτουργίας τους, μ' αποτέλεσμα ολόένα και μεγαλύτερα συνειδητοποιημένα κομμάτια της βάσης τους και του δυναμικού τους να αποδεσμεύονται απ' την ευθύνη της σύμπραξής τους στις δραστηριότητές τους.

Είναι χαρακτηριστικό ότι σήμερα, στους χώρους της ευρύτερης άριστεράς, ποιοτικά νέες δυνάμεις ώθούνται στο να παίξουν το ρόλο τους έξω απ' τις κομματικές κατασκευές, αναζητώντας μέσα απ' τις διαδικασίες βάσης την ουσιαστική τους παρουσία στα πεδία των κοινωνικών αγώνων. Αφού η πολιτική δραστηριότητα των επίσημων φορέων εξακολουθεί να διαπνέεται από την ίδια νοοτροπία των διακομματικών διακανονισμών στην κορυφή, του μικροκομματικού εκλογικού ανταγωνισμού, των ψηφοθηρικών κινητοποιήσεων και των ευκαιριακών αγωνιστικών συσπειρώσεων, του ελέγχου των μαζικών χώρων και της μετατροπής τους σε κομματικά παραρτήματα.

Έτσι, είναι ασφαλώς εφιαλτική ή διαπίστωση ότι μετά την εφτάχρονη δικτατορία, μετά τη μεταπολίτευση, θητεύουμε στα ίδια άρνητικά και παραμορφωτικά δεδομένα της ελληνικής πολιτικής ζωής. Γι' αυτό και γίνεται επιτακτική ανάγκη ή επεξεργασία ενός ολόκληρου φάσματος πολιτικών πρωτοβουλιών, που θα οδηγήσουν στις ευρύτερες συσπειρώσεις των διάσπαρτων αριστερών δυνάμεων και στην ιδεολογικο-πολιτική αποσαφήνιση του σοσιαλιστικού τους οράματος.

Νίκος Α. Κωνσταντόπουλος

Τα καλά της δημοκρατίας

Το πρωί στο στρατοδικείο, το απόγευμα επίσκεπτήριο και χαριεντίσματα οικογενειακά στο περίβολο του ΕΑΤ/ΕΣΑ.

Η δημοκρατία φροντίζει τους υποψήφιους δολοφόνους της. Στις φωτογραφίες εικόνες από επίσκεπτήριο στην ΕΣΑ ενώ η δίκη συνεχίζεται.

Άτυχοι δεσμώτες της δικτατορίας!

Οί εμπλοκές καὶ ἡ ἀληθινὴ ταυτότητα τῆς Δίκης

Μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα νευρικότητας, πὺν τῇ συντηροῦν οἱ φοβίες καὶ ἡ τρο-
χοπέδη τῆς κάθαρσης, ἄρχισε ἡ δίκη τῶν εἴκοσι πραξικοπηματιῶν τῆς 21ης
Ἀπριλίου.

Ἡ διεκυστίνδα τῆς ἀποχουντοποίησης, πὺν δὲν ἐγγράφεται στὸ ἐνεργη-
τικὸ τῆς Κυβερνήσεως, μὲ τῇ δίκῃ αὐτῇ κορυφώνεται στὴν πιὸ ἀποφασιστικὴ
τῆς καμπή. Ἀπὸ τὴν ποινικὴ ἀποτίμηση τοῦ ἰδιότυπου δικαστικοῦ «στιγμι-
αίου» θὰ ἐξαρτηθεῖ ὄχι μόνον πόσο ἱκανοποιήθηκε τὸ περίφημο «κοινὸ αἶ-
σθημα», ἀλλὰ, πρωτίστως, ἂν ξεπέρασε τὰ συμπλέγματά του.

Ἡ ἐμπειρία ἀπὸ τὶς μέχρι σήμερα εμπλοκὲς τῆς ἀποχουντοποίησης ὁδη-
γεῖ στὴ διαπίστωση ὅτι κάθε ἀποφασιστικὴ πρωτοβουλία βιώνεται μόνον μετὰ
τὴν πλήρη πραγμάτωσή της καὶ σὲ συνάρτηση μὲ τὸ ἀγχωτικὸ σύνδρομο τῆς
ἀνησυχίας γιὰ τὸ ἐπόμενο στάδιο.

Ἡ ἀποχουντοποίηση μοιάζει μὲ τὴν πιὸ σχι-
ζοφρενικὴ πολιτικὴ ἐμπειρία τῶν νεοελλήνων.
Αὐτὴ ἡ διάσπαση καὶ ἡ ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης
στὶς ἐξελίξεις τρέφει τὴν ἀποθάρρυνση καὶ
«ἐκτονώνει» τὶς διαθέσεις ἐν ὀνόματι κάποιας
ιδεαλιστικῆς ἀρχῆς, πὺν αὐτοαναλίσκεται
(ἐσωτερικὸς κίνδυνος, ἐθνικὴ ἐνότητα κ.λπ.).

Οἱ διεθνεῖς εμπλοκὲς

Ὡστόσο, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ συναισθήματα
αὐτά, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἰδωθεῖ τὸ ἱστορικὸ γε-
γονὸς τῆς δίκης αὐτῆς κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς
μεταπολεμικῆς ἐμπειρίας, μέσα στὸ κλίμα πὺν
ἐπέτρεψε τὴν ἀνδρώση τῆς συνωμοσίας, μέσα
ἀπὸ τὶς εμπλοκὲς πὺν ἴσως καθορίσουν τὴν
τύχη τῶν «πρωταίτων».

Στὴν κρίσιμη ὥρα μὴδὲν γιὰ τοὺς προσανα-
τολισμοὺς τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς, ἂς
περιορισθοῦμε σὲ κάποιες παρατηρήσεις γιὰ
τὸ ὅλο καὶ τὴν στάση τοῦ ξένου παράγοντα
σχετικὰ μὲ τὴν κορύφωση αὐτῆς τῆς κάθαρσης
ἀπὸ τὴ δικτατορία.

Ἡ δίκη τῶν Ἀπριλιανῶν συνωμοτῶν εἶναι ἡ
πρώτη δίκη δικτατόρων σ' ὁλόκληρο τὸν κό-
σμο, τὰ μεταπολεμικὰ χρόνια.

Οἱ λογῆς λογῆς δικτάτορες, ὅταν δὲν ἀνα-
τρέπονταν μέσα στὸ αἷμα καὶ τὴν κοινὴ ἐκδί-
κηση, διέφευγαν πάντα τὴ δίωξη καὶ τὴν τιμο-
ρία, χάρις στὴν ὑψηλὴ προστασία τῶν πατρώ-
νων τους.

Βοηθώντας τοὺς ἐξωνημένους τῆς Σαϊγκὸν
νὰ φύγουν καὶ κατόπιν νὰ ἐγκατασταθοῦν στὶς
Ἠνωμένες Πολιτείες, οἱ Ἀμερικανοὶ οὐσι-
αστικὰ διαβεβαίωσαν τοὺς ἀνθρώπους τους
στὴ Μαλαισία, στὴ Χιλή, στὴ Νότιο Κορέα,
στὴν Οὐραγουάη καὶ ἄλλοι ὅτι ἡ συνεργασία
τους μὲ δικτατορικὰ σχήματα ἔχει ἐξασφαλι-
σμένη τὴν ἐπιβίωσή τους ἀπὸ τὰ ἀπρόοπτα τῶν
ἐξελίξεων. Ἔτσι οἱ δικτάτορες τῆς Λισαβό-
νας φεύγουν κανονικῶς καὶ πηγαίνουν στὴ
Βραζιλία ἢ στὸ Παρίσι, οἱ 120.000 δοσίλογοι
πάσης φύσεως τοῦ Νοτίου Βιετνάμ μεταφέ-
ρονται ἐν ἀσφαλείᾳ στὶς ΗΠΑ: Ἀνάμεσά τους
καὶ 9.630 «κορίτσι» τῶν μᾶτρ τῆς Σαϊγκὸν,
πὺν εἶχαν ἐκτεθεῖ μὲ τοὺς Ἀμερικανούς στρα-
τιωτικούς.

Στὴν Αἰθιοπία, μετὰ τὶς πρώτες ἐκτελέσεις ἡ
ἐπαναστατικὴ στρατιωτικὴ κυβέρνησις σταμά-

τησε τὶς διώξεις κατὰ τοῦ Χαϊλὲ Σελασιε καὶ
τῶν ἀνθρώπων του. Στὴν Κύπρο, οἱ ἐγκάθετοι
τῆς ΕΟΚΑ Β', μὲ πρῶτο τὸν ἀνεκδιήγητο
Σαμψών, πῆραν χάρις ἀπὸ τὸν Πρόεδρο Μα-
κάριο, ἀπόφαση πὺν ἦλθε σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ
κοινὸ αἶσθημα καὶ στὴν Κύπρο καὶ στὴν Ἑλ-
λάδα. Τέλος, ἀπὸ τὰ πιὸ πρόσφατα παραδεί-
γματα αὐτῆς τῆς «ἀποτελεσματικότητος», ἡ
διάσωση τοῦ Σπινόλα, μετὰ τὸ πραξικόπημά
του, καὶ ἡ ἀνενόχλητη περαιοσί του στὴ Βρα-
ζιλία.

Μὲ βάση τὰ δεδομένα καὶ τὶς διαπιστώσεις
αὐτὲς εἶναι ἀπορίας ἄξι πὺς ἡ δίκη ἔφτασε
μέχρι τὸ ἀκροατήριον, ἂν ληφθεῖ ὑπ' ὄψη ὅτι
πέρασε ἕνας χρόνος ἀπὸ τὴν πτώση τῆς δικτα-
τορίας καὶ οἱ ἐθνοσωτήρες δὲν σκέφτηκαν νὰ
διαφύγουν στὸ ἐξωτερικόν.

Ὅσοι ἐπιμένουν νὰ βλέπουν στὸ θέμα αὐτὸ
μὴ ἰδιότυπὴ ἀμερικανικὴ πορεία, σημειῶνουν
μὴ χαρακτηριστικὴ σύμπτωση. Ὅτι τὸ βού-
λευμα, γραμμένο καὶ περαιωμένο ἀπὸ τὶς 24
Ἀπριλίου, δόθηκε στὴ δημοσιότητα ἕνα μῆνα
σχεδὸν ἀργότερα, παραμονὲς τῶν συνομιλιῶν
τῶν Βουξελῶν.

Υποστηρίζουν σχετικὰ ὅτι τὸ βούλευμα
ἀποτελέσει κατὰ κάποιο τρόπο διαπραγματευ-
τικὸ ὅλο στὰ χέρια τοῦ κ. Καραμανλῆ.

Ὅσοι δὲν συμμερίζονται τὴν ἀποψη αὐτῇ,
δὲν παραγνωρίζουν ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ξέ-
νου, καὶ ἰδιαίτερα τοῦ ἀμερικάνικου παρά-
γοντα, εἶναι ἀρκετὰ ζωηρὸ καὶ γιὰ τὴν πορεία
τῆς δίκης καὶ γιὰ τὴν τύχη τῶν συνωμοτῶν. Ἀν
μάλιστα ληφθεῖ ὑπόψη ὅτι γιὰ τὶς ἀμερικανι-
κὲς εμπλοκὲς στὸ πραξικόπημα θὰ καταθέσουν
μὴ σειρὰ μαρτύρων κατηγορίας (Στεφανό-
πουλος, Παπατέρπος, Πανουργιάς, Παπαν-
δρόου κ.λπ.).

Ἡ ἐμπειρία τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐνδιαφέρον-
τος ἀπὸ τὴν Πορτογαλία, τὴν Κύπρο, τὸ Νότιο
Βιετνάμ καὶ τὴν Αἰθιοπία, δίνει τὰ ἐρείσματα,
σ' ὅσους συντάσσονται μὲ τὴν ἀποψη αὐτῇ, νὰ
υποστηρίζουν ὅτι τὸ ἰδιότυπο αὐτὸ ἀμερικανι-
κὸ παιχνίδι, πὺν ὁδηγεῖ γιὰ πρώτη φορὰ τέ-
τοια ὄργανά τους στὸ ἐξώκλιο, ἀποβλέπει στὴν
ἐκδίλωση ἀποφασιστικότερης – καὶ ἀποτελε-
σματικότερης – πρωτοβουλίας μετὰ τὸ πέρας
τῆς δίκης.

Τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀπόφαση γιὰ τὴν τύχη τῶν

πραξικοπηματιῶν μετὰ τὴν καταδίκη τους εἶ-
ναι μὴ πολιτικὴ πράξη, μᾶς ὁδηγεῖ στὸ νὰ ση-
μειώσουμε τὴν παραπάνω ἐκδοχὴ μὲ ἐνδιαφέ-
ρον.

Τὰ οἰκεῖα κακὰ

Γιὰ τοὺς παραπάνω λόγους ἡ δίκη ἔχει
προκαλέσει παγκόσμιον ἐνδιαφέρον. Ἐνδει-
κτικὸ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι θὰ τὴν παρακο-
λουθήσει σχεδὸν διπλάσιος ἀριθμὸς ξένων
δημοσιογράφων ἀπὸ αὐτὸν πὺν κάλυψε τὴ
δημοκρατικὴ ἀλλαγὴ καὶ τὶς ἐκλογὰς τοῦ
περασμένου Νοεμβρίου. Ἀν ὅμως τὸ ἐνδι-
αφέρον τοῦ ξένου τύπου εἶναι σ' αὐτῇ τὴ
βάση καὶ τὴ «γραφικότητά» τῆς, γιὰ τοὺς
Ἕλληνες ἡ δίκη ἀποτελεῖ ἕνα σύμπλεγμα
ἰδιαζόντων περιπτώσεων, πὺν ἀποκαλύ-
πτουν σ' ὅλη τους τὴν ἔκταση τῆς ἀθλιότη-
τες καὶ τὶς μισαλλοδοξίες τῆς μεταπολεμι-
κῆς μας ζωῆς.

Ἡ προϊστορία ὅλων σχεδὸν τῶν πραξικο-
πηματιῶν, καὶ κυρίως ὅσων ἦταν ἐπικεφα-
λῆς, ἀποκαλύπτει πὺς τὸ καθεστὼς τῆς
21ης Ἀπριλίου ἦταν σ' ἕνα μεγάλο βαθμὸ ἡ
ἀναπότρεπτη ἀπόληξη τοῦ πολιτικοῦ κλίμα-
τος καὶ τῶν θεσμῶν τὰ τελευταῖα εἴκοσι
χρόνια. Καὶ μάλιστα μὲ ἀντίστροφο χαρα-
κτήρα ἀπ' αὐτὸν πὺν προσπάθησαν νὰ
προσδώσουν οἱ πραξικοπηματίες στὸ ἐγ-
χείρημά τους.

Ὁ μεσσανικὸς χαρακτήρας τῆς πολιτικῆς
ζωῆς, οἱ βαυκαλισμοὶ τοῦ ἐνδοξοῦ στρατο-
κρατικοῦ πνεύματος ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ ἐμ-
φύλιου, πὺν ὁδήγησε σταδιακὰ στὴν περι-
φρόνηση τοῦ στρατευμένου λαοῦ, στὴ νό-
θευση τῆς θέλησής του μὲ τὸ ἀντικομμουνι-
στικὸ τροπάριον, στὴν κατάλυση τῆς
προσωπικῆς τοῦ ἐλευθερίας (οἱ πολιτικὲς
καὶ κοινωνικὲς δὲν ἦταν ποτὲ ἀλώβητες).

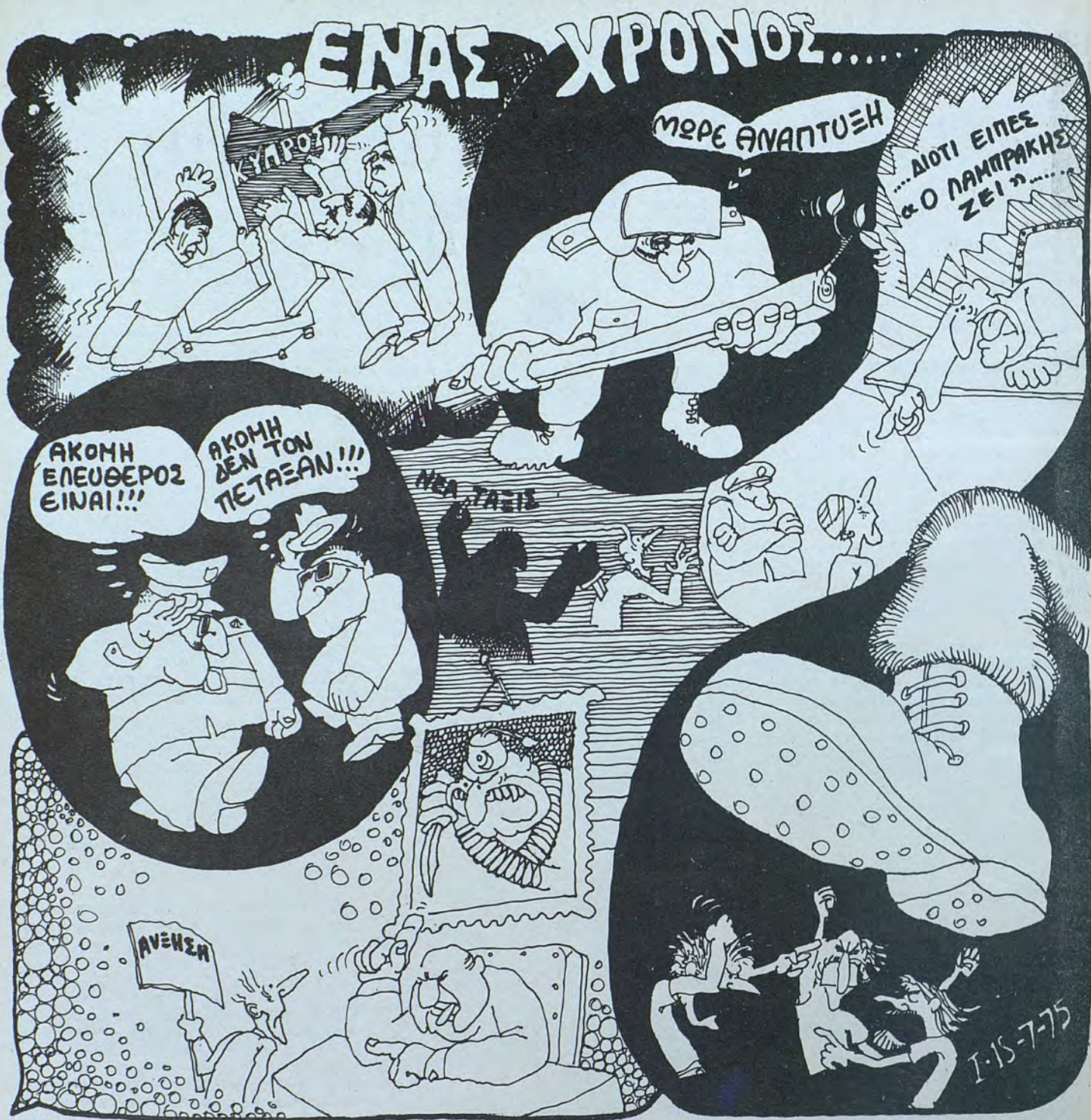
Τὰ βασιλικά στεγανά μέσα στὸ σπρά-
τευμα καὶ τὴ δημόσια ζωὴ, πὺν κατέληξαν
στὸν παραγκωνισμό τῶν Γλύξμπουργκ ἀπ'
ὅσους τόσα χρόνια «τοὺς ἀνῆκε καὶ τοῦ
ἀνῆκαν».

Ἡ περιδάλτη ἀμυντικὴ συμμαχία πὺν
ὁδήγησε στὴν προδοσία τῆς Κύπρου καὶ τὴν
ταπεινωτικὴν τουρκικὴν ὑπεροπλία.

Τὸ ἀντικομμουνιστικὸ μένος, πὺν ἀποκά-
λυψε τὴν πηγὴ τῶν κινδύνων στὴν ἀντίθετη
κατεύθυνση. Τὸ ἀγλαίσμα τῆς ἐθνικοφρο-
σύνης, πὺν ὁδήγησε στὴ συνωμοσία τῶν
ὀλίγων «ἐκλεκτῶν» γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Πα-
τρίδος. Τὸ δόγμα Τρούμαν (ἡ πρώτη δημό-
σια ὁμιλία τοῦ δικτάτορα), πὺν ὁδήγησε στὸ
ἐξπούλημα τοῦ τόπου ἀπὸ κάθε ἀποψη
στοὺς συμμάχους.

Τὸ δράμα μίας εὐημερίας, πὺν γίνεται
αὐτοσκοπὸς, μανιακὴ ἐπιδίωξη τῆς προδι-
κατορικῆς δεξιᾶς, πὺν ὁδήγησε στὴν οἰκο-
νομικοπολιτικὴ ἐξάρτηση καὶ στοὺς Ἀπρι-
λιανούς ἀετονύχηδες καὶ ἐνοπλοὺς μαυρα-
γορίτες.

Οἱ Ἀπριλιανοὶ ἔσυραν τὸ χορὸ ὡς τὰ
χεῖλη τοῦ γκρεμοῦ, ἀλλὰ τὸ μοτίβο παιζό-
ταν δεκαετίες ὁλόκληρες.

‘Η δύναμη της δημοκρατίας

Χωρίς την παραμικρή διάθεση για κάποια ήθικη δικαίωση της τυραννίας, είναι ανάγκη να παραδεχτεί κανείς ότι το πραξικόπημα γεννήθηκε, ενθαρρύνθηκε και ανδρώθηκε μέσα και από τις νομιμοφανείς επικαλύψεις της προδικτατορικής Ελλάδας και των αδυναμιών της.

Όποσδήποτε δεν είναι ώρα ν' αρχίσει κανείς έναν απολογισμό λαθών και ευθυνών ήθικης αούουργίας, όταν επείγει το αίτημα της κάθαρσης για τους άδικαίωτους βιαστές της ελευθερίας μας.

‘Η ώρα του καταλογισμού κάποίων μομφών, πρέπει να ακολουθήσει την κάθαρση των τυράννων.

Οι έσωτερικές έμπλοκές

Γιατί στην περίπτωση αυτή, αν οι ήθικές

εύθυνες για τὸ Ἀπριλιανὸ πραξικόπημα βαρύνουν καὶ κάποιους ἄλλους, δὲν παύει νὰ ἔχει τὴ σημασία του τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ πραξικοπηματίες δὲν δικάζονται καὶ γιὰ σειρά ἄλλων ἀντιδημοκρατικῶν πράξεών τους, ποὺ συγκαλύφθηκαν μέσα στὶς ἀκρότητες τῶν ψυχώσεων, τὴν ἀνοχή τοῦ παρακράτους καὶ τοὺς διαβρωμένους θεσμούς. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ ἡ δίκη τῶν Ἀπριλιανῶν εἶναι χαρακτηριστική.

Καὶ ἡ πραγματικότητα αὐτὴ ἔχει ἰδιαίτερη σημασία, καθὼς οἱ πραξικοπηματίες, ἀντιστρέφοντας τὶς ἐνοχές τους αὐτὲς ἢ κρίνοντας τες μὲ τὴν τοπινὴ τους ἐπίφαση, ἐμπλέκοντας σχετικὰ κι ἄλλους σὰν «συνενοχοὺς», θὰ προσπαθῶσουν τὴν Ἐθνοσωτήριον.

Ἀποκρουστικὲς περιπτώσεις, παραμορφωτικὲς τῆς νοοτροπίας αὐτῆς, οἱ συνωμότες ἀναζητοῦν τὴν ἠθικὴ τους δικαίωση μέσα ἀπὸ τὸ παρελθόν.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ σταθοῦμε γιὰ λίγο. Οἱ ἐνοχές τῆς δεξιᾶς ἐκείνου τοῦ καιροῦ, ὅσο εἶναι ἀναμφισβήτητες ἄλλο τόσο τῆς δίνουν τὴ δυνατότητα σήμερα νὰ αὐτοπροσδιορισθῇ.

Ὅσοι συναισθάνονται ὅτι ἐνέχονται κατὰ κάποιο τρόπο στὶς εὐθύνες αὐτές, ὁμολογουμένως ἔχουν τὸ πιστοποιητικὸ τῆς ἐμπρακτικῆς μεταμέλειας ἀπὸ τὴ στάση τους ἐπὶ δικτατορίας. Οἱ ὑπόλοιποι, ὅταν δὲν μένουν διακριτικὰ στὸ περιθώριο, δὲν φτάνουν ποτὲ νὰ ἐξομοιωθοῦν μὲ τοὺς συνωμότες καὶ τὸ δικὸ τους παρελθόν.

Ὅστόσο, πέρα ἀπὸ τὶς περιπτώσεις αὐτές, ποὺ ἀνήκουν στὴν ἡγετικὴ δεξιὰ τοῦ μεταπολέμου, ὑπάρχει ἡ δημοκρατικὴ παράταξη καὶ ὁ λαός, ποὺ ζητοῦν τὴν καταδίκη τους καὶ δὲν ἔχουν λόγους νὰ συγκαλύψουν δικές τους ἐνοχές καὶ ἀντιδημοκρατικὲς ὑστερίες.

WHO IS JUNTA

Γιατί μέσα από τα πορτραίτα των Άπριλιανών, προβάλλει σ' όλο του το πλέγμα το αντιδημοκρατικό και συνωμοτικό πρόσωπο της Κατοχής, του Έμφυλιου, των Κυβερνήσεων της Δεξιάς, των ραδιουργιών εις βάρος κάθε δημοκρατικής παρατάξεως ή Κυβερνήσεως.

Όσο σκοτεινή και αν είναι η ζωή και η προϊστορία των συνωμοτών, και μόνο τα στοιχεία που έχουμε μέχρι σήμερα υπ' όψη μας άρκουν να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα.

Ο Νικόλαος Ντερτιλής, πιστολέρο του Πολυτεχνείου, γιός του στρατηγού Β. Ντερτιλή, στρατιωτικού διοικητή Αθηνών επί Κατοχής, συνεργάτη των Γερμανών, ο ίδιος στέλεχος της παρακρατικής «Χ», συνεργάτης του Γρίβα στην Κύπρο, κινηματίας του ΙΔΕΑ, βασικός μάρτυρας κατηγορίας στην υπόθεση ΑΣΠΙΔΑ.

Ο Κώστας Παπαδόπουλος, αδελφός του δικτάτορα, στέλεχος των ταγμάτων Ασφαλείας στην Πελοπόννησο, υπό τον διαβόητο Κουρκουλάκο. Ο ίδιος ο δικτάτορας, αν όχι στέλεχος των ταγμάτων Ασφαλείας, χωρίς καμιά πατριωτική δράση την Κατοχή και στρατοδίκης το 1946 στην Κόρινθο, ηγετικό στέλεχος των «Εθνικών Ύπηρεσιών Ασφαλείας» εξωνημένος - σύμφωνα με πολλές καταγγελίες - σε ξένα συμφέροντα, και στη CIA.

Ο δικτάτορας, ακόμα, προσέλαβε τον περιβόητο ταγματασφαλίτη Κουρκουλάκο σύμβουλό του και τον διόρισε διοικητή της Αγροτικής Τράπεζας (ο γιός του Νικ. Κουρκουλάκου, ταγματάρχης Μιχαήλ Κουρκουλάκος, προφυλακίστηκε για βασανιστής).

Σ' αυτό τον ώραίο των «πρωταίτων» του πραξικοπήματος έχει και την προϊστορία του και ο Δημήτριος Ιωαννίδης. Κατ' αρχήν η σκοτεινή του ιστορία στην Κρήτη, όταν αιχμαλωτίστηκε από αντάρτες με το λόγο του. Όλος ο λόγος εκτελέστηκε και μόνο ο Ιωαννίδης κατόρθωσε να διασωθεί μετά

από πολύμηνη παραμονή του με τους αντάρτες. Για το παρελθόν του αυτό είχε διαταχθεί διοικητική ανάκριση τότε από το γνωστό χουντικό στρατηγό, πρέσβυ επί έπταετίας, αλλά το σχετικό πόρισμα, που υπαινίσσεται σκοτεινές συσχετίσεις, κάθε άλλο, βέβαια, παρά φιλοκομμουνιστικές, δεν υπάρχει στον υπηρεσιακό φάκελο του Ιωαννίδη. Ο Ιωαννίδης, του οποίου συγγενικό πρόσωπο ενέχεται στη δολοφονία του Λουμούμπα - άλλη άγνωστη πτυχή - έδρασε σαν περιβόητος βασανιστής στη Μακρόνησο και αργότερα σαν κινηματίας του ΙΔΕΑ - ύπολοχαγός τότε - και είχε καταλάβει το κτίριο της Βουλής. Και αυτού η άτιμωρησία θα οδηγήσει στην Κυπριακή τραγωδία.

Ο Ιωάννης Λαδάς, διοικητής της ΕΣΑ επί πραξικοπήματος, ο σκληρός Μπέρια μέσα στον ελληνικό Στρατό, κομμουνιστοφάγος με έντυπωσιακή «δράση» στην Τρίπολη και στην Καλαμάτα.

Ο Θεοφιλογιαννάκος και ο Καρύδας, βασικοί άμτυρες κατηγορίας στην υπόθεση ΑΣΠΙΔΑ.

Ο Σπαντιδάκης, ο Παπαδόπουλος, ο Ρουφογάλης, ο Μακαρέζος και άλλοι της συνομοταξίας, σχεδιαστές ή εκτελεστές του σχεδίου «ΠΕΡΙΚΛΗΣ» των έκλογών της βίας και της νοθείας του 1961.

Μέτοχοι και στην υπόθεση Λαμπράκη αρκετοί από τους συνωμότες της 21ης Άπριλίου.

Ο Παττακός και ο Γκαντώνας, θρασυτάτοι επισκέπτες ύπουργικών γραφείων ή επιτολογράφοι «εθνικών ανησυχιών του Στρατού και της εθνικόφρονος τάξεως», πέρα από έν κρυπτά συνωμότες. Στελέχη της «Χ» με ανάλογη δράση ο Γκαντώνας και ο Πατίλης. Όλοι αυτοί κι άλλοι όμογάλακτοι μέτοχοι σε μία σειρά συνωμοτικών σχεδίων και καταστάσεων. Σαμποτάζ στον Έβρο, συνδέσεις με παρακρατικά στοιχεία, συνωμοτικές κινήσεις στις στρατιωτικές σχολές και στα στρατόπεδα (Μ. Πεύκο), συνεργάτες του Γρίβα με συνωμοτική δράση στην Κύπρο έναντιον του Μακαρίου. Συνδέσεις

με παλατιανούς κύκλους, με συμμαχικούς παράγοντες της CIA, της Αμερικανικής Αποστολής.

Το άληθινό πρόσωπο

Δέν είναι έτσι παράδοξο πώς μ' αυτή την πλούσια προϊστορία, οι «Εθνοσωτήρες» βαρύνονται σήμερα όχι απλώς για το πραξικόπημα και δολοφονίες, αλλά και με σειρά αδικημάτων του κοινού ποινικού δικαίου.

Σχεδόν οι περισσότεροι είναι κατηγορούμενοι για καταχρήσεις του δημοσίου χρήματος, άμαρτωλές συμβάσεις, οικονομικά σκάνδαλα δισεκατομμυρίων, άργυρώνητους πλουτισμούς, διεφθαρμένους νεποτισμούς.

Πρόκειται για την πιό στενή ταξική «Επανάσταση» που έχει γνωρίσει η ιστορία του πραξικοπήματος.

Δέν είναι ακόμη παράδοξο ότι με βάση όλη αυτή την προϊστορία, οι πραξικοπηματίες δημιούργησαν ένα καθεστώς που το κύριο χαρακτηριστικό του ήταν η διαρκής εξαπάτηση. Έξαπάτηση στη δημιουργία του, στους ιδιοτελείς του σκοπούς, στον έξευτελισμό της λογικής και των προδικατορικών ψυχώσεων.

Ο βίος των πραξικοπηματιών και το έγχειρήμά τους άποκαλύπτουν με το χαρακτηριστικότερο τρόπο τη χρεωκοπία και το επικίνδυνο του μεταπολεμικού μύθου της εθνικοφροσύνης. Σύμφωνα με άποκλειστικές πληροφορίες του «ΑΝΤΙ», πάνω στους «εθνικούς» αυτούς αγώνες θα προσπαθήσουν να δικαιολογήσουν το πραξικόπημα και να προκαλέσουν.

Ο τόπος όμως αυτός βαστάει πολλή από την «άληθεια» που θα προσπαθήσουν να υποστηρίξουν οι πραξικοπηματίες.

Την ξέρει. Και την άντέχει όχι μόνο γιατί την έζησε χρόνια όλόκληρα σαν τραυματική έμπειρία του, αλλά γιατί τη δοκίμασε και στην πιό άποκρουστική της κορύφωση: την Έφτάχρονη δικτατορία.

Μ.Π.

ΜΙΑ ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ κ. Γ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

**Άπό τόν κ. Γεώργιο Β. Νικολάου
πήραμε τήν παρακάτω εξώδικη πρόσκληση
τήν όποία και δημοσιεύουμε σύμφωνα με τό
νόμο.**

Ένώπιον παντός άρμοδίου Δικαστηρίου
Διαμαρτυρία, Δήλωση και Πρόσκλησης
Γεωργίου Νικολάου Βασιλείου, κατοίκου Αθηνών, όδός Εύγενίου
Βουλγάρεως άριθ. 1, Νέος Κόσμος.

Π Ρ Ο Σ

Τήν Διεύθυνσιν τής 15ημέρου Πολιτικής Έπιθεωρήσεως «ΑΝΤΙ»,
όδός Δημοχάρους άριθ. 62.

Κύριε Διευθυντά εις τό περιοδικόν σας τεύχος υπ' άριθ. 22 και
υπό ήμερομηνίαν 5 Ίουλίου 1975 εις τήν σελίδα 10 και εις τό θέμα
«Νεοφασιστο-χουντισμός Βασιλιάς», έμαθα μετ' έκπληξεως, ότι
είμαι ιδιαίτερος γραμματεύς του Ύπουργού Προεδρίας κ. Γ.
Ράλλη.

Δ Η Λ Ω ύπευθύνως ότι ούδεμίαν ύπαλληλικήν σχέσηιν έχω
με τό Ύπουργείον Προεδρίας Κυβερνήσεως ή τό γραφείον του
Ύπουργού κ. Γ. Ράλλη, πλην του ότι ύπήρξα ψηφοφόρος του κατά
τάς τελευταίας εκλογάς. Φαίνεται ότι τάς ειδήσεις σας τάς γρά-
φετε χωρίς να τάς έλέγχετε ή ό πληροφοριοδότης σας έχει σκο-
πόν να γελοιοποιήση τό περιοδικόν σας. Δέν θα έβλαπτε ένας
έλεγχος των πληροφοριών των όποιās λαμβάνετε, εκτός αν ή ανα-
κρίβεια και ή συκοφαντία των κ. κ. Ύπουργών και των πολιτικών
γραφείων των είναι ό σκοπός του περιοδικού σας. Πιστεύω, ότι
πολλοί αναγνώσται σας θα άρχίσουν να άμφιβάλλουν διά τήν άλή-
θειαν και άξιοπιστίαν των όσων γράφετε.

Δ Ι Α Μ Α Ρ Τ Υ Ρ Ο Μ Ε Ν Ο Σ έντόνως διά τήν συγκε-
κριμένην παράγραφον του ως άνω δημοσιεύματός σας ΣΑΣ ΠΡΟΣ-
ΚΑΛΩ, όπως συμφώνως τώ περί τύπου νόμω δημοσιεύσετε πάραυ-
τα αυτούς την παρούσαν μου έν τή αυτή θέσει, σελίδι και υπό
τά αυτά τυπογραφικά στοιχεία.

Άρμόδιος Δικαστικός Έπιμελητής επιδότω νομίμως τήν πα-
ρούσαν πρός τήν Δεκαπενθέμερον Πολ. Έπιθεώρησιν ΑΝΤΙ, νομί-
μως έκπροσωπούμενην, πρός γνώσιν της και διά τά νόμιμα, άντι-
γράφων έξ όλόκληρου τήν παρούσαν έν τή συνταχθησομένη έκ-
θέσει του.

Ο διαμαρτυρόμενος
προσκαλύν και Δηλών

Αθήναι τή 7η Ίουλίου 1975

Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Του Τάκη Πρόκα

Η αρχή της βδομάδας που σήμερα τελειώνει, σημάδεψε ανεξίτηλα την αρχή της δραματικότερης καμπής της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Για πρώτη φορά η κεφαλή ενός Κράτους στήθηκε στο εδώλιο του κατηγορουμένου. Η δίκη των πραξικοπηματιών, άρχισε (Να δοῦμε και πώς θα τελειώσει).

Τα δρακόντεια μέτρα ασφαλείας που έχουν ληφθεί στην περίμετρο του χώρου των δικών, μαρτυρούν όχι φόβο, αλλά επίγνωση των κινδύνων που θα μπορούσαν να παρεμποδίσουν την ομαλή διεξαγωγή της δίκης. Ποιοι είναι αυτοί οι κίνδυνοι;

1. Κίνδυνος επιθέσεως με σκοπό την απαγωγή των «πρωταγόνων».
2. Κίνδυνος δολοφονικής απόπειρας εναντίον των «πρωταγόνων».

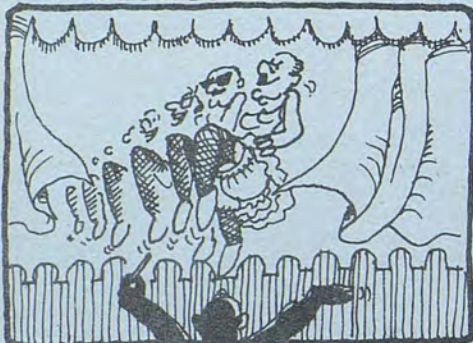
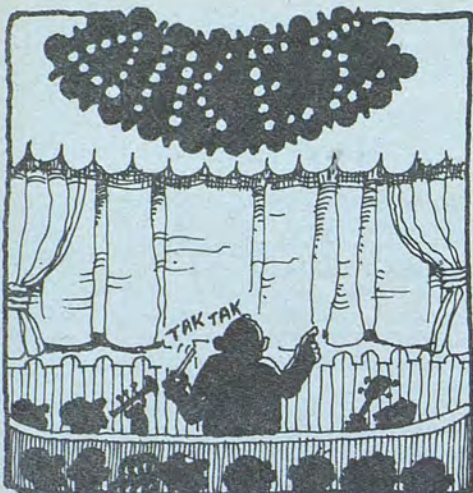
Ο κίνδυνος απαγωγής είναι πολυσύνθετος, και γι' αυτό απομακρυσμένος. Αν σχεδιάζει κανείς απαγωγή, δεν σκοπεύει απλώς στην απελευθέρωση των κατηγορουμένων· σκοπεύει κυρίως στον εκβιασμό της κυβέρνησης και του πολιτικού κόσμου και, βεβαίως, στην επανεγκαθίδρυση της εθνοκτόνου «Επαναστάσεως». Όλα αυτά, επειδή ακριβώς είναι πολύ σοβαρά, έχουν αποτελέσει αντικείμενο πολλαπλών συσκέψεων στο Υπουργείο Δημ. Τάξεως και έρευνών από την ΚΥΠ και την ΥΠΕΑ. Θέλουμε να ελπίζουμε ότι τα ύποπτα «συμπαθόντα» στοιχεία, είτε φορούν στολή είτε όχι, παρακολουθούνται και έχουν απομονωθεί. Άλλωστε και τα μέτρα ασφαλείας είναι αποτρεπτικά.

Ο κίνδυνος δολοφονικής απόπειρας είναι μεγαλύτερος και πιθανότερος. Ποιός είναι όμως εκείνος ο όποιος θα επιχειρήσει να τα παίξει όλα για όλα, προσπαθώντας να δολοφονήσει τον Γ. Παπαδόπουλο;

Η Σ.Ι.Α. «ποιός άλλος;» Άς δοῦμε τώρα, υπό ποιές προϋποθέσεις είναι δυνατόν να προχωρήσει σε τέτοιου είδους επιχείρηση.

Έχει κατ' επανάληψιν δημοσιευθεί -χωρίς να διαφραστεί- ότι ο Γ. Παπαδόπουλος ήταν έμμοσθος πράκτωρ της Σ.Ι.Α. από το 1952. Ο Έλληνικός Λαός έχει κάθε λόγο να ύποπτιζεται ότι το έγκλημά της 21ης Απριλίου έγινε αν όχι με την προτροπή, τουλάχιστον με την άνοχη των Η.Π.Α. Απ' αυτό το σημείο όμως έως την πλήρη επιβεβαίωση αυτής της ύποψίας στο δικαστήριο, υπάρχει διαφορά. Η επισημοποίηση αυτής της θέσης θα προκαλέσει όχι μόνο την ελληνική αγανάκτηση, αλλά και την παγκόσμια κατακραυγή, αφού θα είναι ή πρώτη φορά που θα αποδειχθεί ή επέμβαση των ΗΠΑ και των μυστικών υπηρεσιών τους στα έσωτερικά ενός άλλου, και μάλιστα συμμάχου, κράτους.

Μιά τέτοια επιβεβαίωση θα αποτελέσει το τελειωτικό χτύπημα στην αξιοπιστία και το γόητρο των ΗΠΑ στον κόσμο. Η έξωτερική πολιτική της «ήγέτιδος» χώρας της Δύσεως έχει δεχθεί πολλά πλήγματα τα τελευταία χρόνια. Αναφέρουμε μερικά: Επιχείρηση του Κόλπου των Χοίρων στην Κούβα, εγκατάλειψη της συμμαχίας Φορμόζας, εγκαθίδρυση του Πινοςέτ στη Χιλή, και, στο Βιετνάμ, ή πρώτη ήττα των ΗΠΑ σ' όλη την ιστορία τους. Όλα αυτά, τη στιγμή που ή πολιτική του Κίσσιγγκερ δέχεται από παντού πυρά, και την ώρα που ή Αμερική, για μοναδική φορά στην ιστορία της, έχει για Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο ανθρώπους που δεν έχουν εκλεγεί από το λαό για το αξίωμα αυτό.

ΟΤΑΝ ΜΕΓΑΛΩΣΕ,
ΘΑ ΓΙΝΕ
ΠΡΩΗΝ ΕΣΑΤΣΗΣ..

ΣΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΣΟΥ
ΕΛΕΓΑ ΟΤΙ ΘΑ ΓΙΝΕ
ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ

ΠΦΦ!!..
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ
ΚΑΝΕΙΣ ΔΕ ΜΗΡΑΙ ΣΗΜΕΡΑ..

I-26-7-75

Σε ποιά περίπτωση ή CIA θα στείλει τους φονιάδες της να βουλώσουν το στόμα των πρωτεργατών; Όταν πεισθεί πως αυτοί θα μιλήσουν και θα αποκαλύψουν όλο το βρωμερό παρασκήνιο. Και πιθανότατα για να μιλήσουν υπάρχει ούτως ή άλλως δύο περιπτώσεις: α) Αν οι συνήγοροι υπερασπίσεως αντιληφθούν, από την πρόοδο της ακροαματικής διαδικασίας, ότι οι πελάτες τους κινδυνεύουν να καταδικασθούν σε θάνατο. β) Αν οι ίδιοι οι πρωταίτιοι στρίμωχθούν από τους μάρτυρες κατηγορίας τόσο, που να αποφασίσουν οι ίδιοι να μιλήσουν.

Η αλήθεια είναι ότι αν θελήσουν ή αναγκασθούν να μιλήσουν οι πρωταίτιοι, πολλά πράγματα θα αποκαλυφθούν. Αυτήν την ώρα, οι Έλληνες υποψιάζονται ότι κάθε καμπί του μεταπολεμικού έθνικού μας βίου φέρνει τη σφραγίδα της άστερόεσσας. Οι αποκαλύψεις μπορούν να αρχίσουν, από την εποχή - τη μακρινή - αλλά αλησμόνητη - που κυβερνήτης του τόπου ήταν ο Γέρος. Πολλά θα μπορούσαν να λεχθούν για τυχόν αμερικανική επέμβαση στη σαλατοποίηση του τότε πανίσχυρου κόμματος της Ένώσεως Κέντρου, ενός σχεδίου που, απ' όσα ξέρουμε ως τώρα, εκπορεύτηκε από το Παλάτι και βρήκε πρόσφορο έδαφος στους αποστάτες του Κέντρου. Μετά, στα Ίουλιανά του 1965 είναι αποδεδειγμένο ότι στις φωτιές και στις ανατροπές των όχημάτων έπαιξαν το ρόλο τους προβοκάτορες που εκμεταλλεύτηκαν την αγανάκτηση του Αθηναϊκού Λαού.

Και μετά, το πράσινο φως για την εφαρμογή του σχεδίου «Προμηθεύς» το έδωσε ή CIA ή όχι; Γιατί, όπωσδήποτε, δεν συνέφερε στις ΗΠΑ το σχέδιο μετεκλογικής συνεργασίας Γ. Παπανδρέου και Π. Κανελλόπουλου, συνεργασία που θεμελίωσε ακριβώς ο φόβος για έκτροπη. Ύστερα, όλα αυτά τα χρόνια που επέζησε ο νεοφασισμός, στηρίχτηκε ή όχι στην ποικιλόμορφη υποστήριξη των ΗΠΑ, και ως ποιο ποσοστό; Κατόπιν, έχει επιβεβαιωθεί ο σφετερισμός της νεανικής κραυγής του Νοέμβρη 73 από νέους προβοκάτορες - τώρα θα φανεί ποιός είχε το μεγαλύτερο συμφέρον.

Τέλος, το αίσχος του πραξικοπήματος στην Κύπρο και της ανυπαρξίας αντιστασέως στην τουρκική εισβολή.

— «Μας ξεπατήσατε» κραύγασε ο Δ. Ίωαννίδης στον Σίσκο, για να το διαψεύσει αργότερα. Έδω θα φανεί ο ρόλος του Σίσκο και γενικότερα του αμερικανικού παράγοντα.

Μπορεί να μην αποδειχθούν όλες οι επεμβάσεις της CIA στην Ελλάδα. Άλλα και μερικώς αν αποδειχθούν, θα αποτελέσουν το μέτρο του καθορισμού των μεθόδων που χρησιμοποιεί ή Αμερική για να υποχειριάζει τις συμμάχους της χώρες.

Μπορεί να πετύχει μια τέτοια δολοφονική απόπειρα; Ελπίζουμε ότι κάτι τέτοιο είναι αδύνατο, ή έστω σχεδόν αδύνατο να πετύχει. Κι αυτό, όχι γιατί είναι δυνατό να υποτιμηθεί ή ικανότητα των πρακτόρων της Διεύθυνσης Προγραμματισμού της CIA σ' αυτό του είδους τις δουλειές, αλλά γιατί θέλουμε να ελπίζουμε ότι και οι δικές μας υπηρεσίες ξέρουν να κάνουν τη δικιά τους δουλειά. Άλλωστε, όλ' αυτά τα χρόνια που ή ΚΥΠ αμερικανοκρατείτο, θα έχει διδαχθεί πολλά.

Σ' αυτό το πλαίσιο, πολλοί είπαν ότι ήταν υπερβολικά τα μέτρα ασφαλείας για τη δίκη των συνωμοτών του περασμένου Φεβρουαρίου που άρχισε στις 21 Ιουλίου. Δεν είχαν όμως σκεφτεί ότι αποτελούσαν την «πρόβα τζενεράλε» για τα μέτρα της δίκης των πρωτεργατών, της 28ης Ιουλίου.

Πιθανά σφάλματα και παραλείψεις βρέθηκαν και διορθώθηκαν. Η δίκη που άρχισε τη Δευτέρα θα τελειώσει όμαλά.

Ο Έλληνικός λαός θέλει να πληρώσουν οι αρχιεγκληματίες που του στέρησαν τη Λευτεριά του. Τη δικαιοσύνη όμως θα την αποδώσει ο ίδιος κι όχι ή CIA και οι άνθρωποί της.

Τάκης Πρόκας

ΤΙ ΣΟΥ ΕΙΝΑΙ
Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

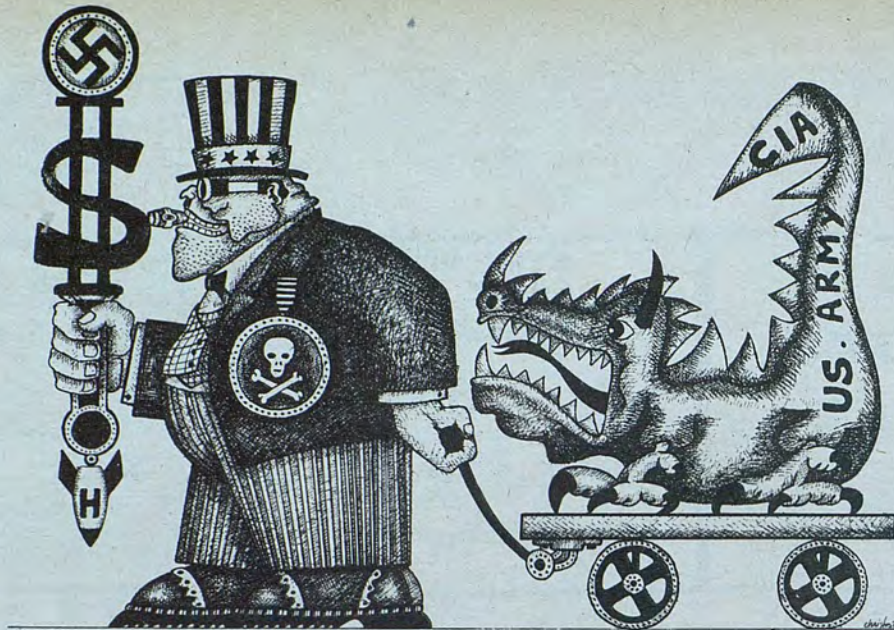
ΤΟΥ ΒΑΖΕΙΣ ΝΟΥΜΕΡΟ
ΚΑΙ ΚΟΡΔΩΝΕΙ

ΤΟΥ ΤΟ ΚΡΥΒΕΙΣ ΚΑΙ ΞΕΣΑΛΩΝΕΙ

I-26-7-75

Η ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗ «ΔΙΕΝΕΞΗ» καὶ ἡ στάση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ

Δειγματοληπτική ἔρευνα

Ἐδῶ καὶ κάμποσο καιρό, ἀκόμα πρὶν ἀπὸ τὴν τουρκικὴ εἰσβολὴ στὴν Κύπρο, τόσο ὁ διεθνὴς, ὅσο καὶ ὁ ντόπιος Τύπος, ἀσχολοῦνται μὲ τὴ λεγόμενη ἑλληνοτουρκικὴ «διένεξη». Μὲ ποιὸ ὅμως τρόπο τὴ βλέπει καὶ τὴν ἀντιμετωπίζει ὁ ἑλληνικὸς λαός; Τὴ βλέπει σὰν τεχνητὴ ἢ σὰν πραγματικὴ; Τί νομίζει πῶς μπορεῖ νὰ κάνει ὁ ἴδιος; Δηλαδή πιστεύει στὴ δική του θετικὴ ἐνεργητικὴ παρεμβολὴ ἢ ὄχι; Κοντολογίς ποιά εἶναι ἡ στάση του; Πάνω σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα προσπαθεῖ νὰ δώσει ἀπάντηση μιὰ δειγματοληπτικὴ ἔρευνα ποὺ διενήργησαν συνεργάτες τοῦ «ΑΝΤΙ» στοὺς τελευταίους τρεῖς μῆνες.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΦΥΛΟ
ΗΛΙΚΙΑ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ
ΑΤΟΜΑ ΟΙΚΟΓΕΝ.
ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (10.000/10.000-20.000/20.000...

1. Βλέπετε πιθανότητα Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου;
2. Πέρα ἀπὸ τὰ μέτρα ποὺ ἔχει πάρει ἢ θὰ πάρει ἡ κυβέρνησις α) μπορεῖ ὁ λαὸς νὰ ἀποτρέψει τὸν πόλεμο; β) ἂν γίνῃ σύγκρουση ὁ λαὸς τί θὰ κάνει;

Ἡ θέση τῶν ἰδίων τῶν ἐρευνητῶν

Αὐτοὶ ποὺ διενήργησαν τὴν ἔρευνα εἶχαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μιὰ δική τους ἀντίληψη γιὰ τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐρευνᾶς τους: γιὰ τὴν ἑλληνοτουρκικὴ «διένεξη». Πρὶν πλησιάσουν τὸν κόσμον καὶ τὸν ἐρωτήσουν, καταστάλαξαν οἱ ἴδιοι γιὰ τὸ τί εἶναι ἡ «διένεξη» αὐτὴ ποὺ ξέσπασε ἀνάμεσα σὲ γειτονικὲς καὶ «σύμμαχες» χώρες (δύο χώρες ποὺ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὴν ἐξάρτηση καὶ τὴν κηδεμονία τῶν Η.Π.Α. καὶ ποὺ εἶναι μέλη τῆς συμμαχίας τοῦ ΝΑΤΟ). Ἡ ὁμάδα ἐρευνας ἤθελε νὰ γνωρίζῃ τὸ πρόβλημα γιὰ τὸ ὁποῖο θὰ ἀπευθυνότανε στὸν κόσμον καὶ θὰ τοῦ γύρευε τὴ γνώμη του.

Ἡ πρώτη διαπίστωση τῆς ὁμάδας ἦταν πῶς καὶ οἱ δύο χώρες κατέχουν σημαντικὴ καὶ ἀποφασιστικὴ θέση στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο καὶ πῶς ἡ «διένεξη» ἀφορᾷ ἀκριβῶς τὴν περιοχὴ αὐτὴ (τουρκικὲς διεκδικήσεις στὴν Κύπρο καὶ στὸ Αἰγαῖο). Αὐτὴ ἡ διαπίστωσή της ἀναπόφευχτα τὴν ὁδήγησε νὰ θέσῃ τὸ ἐρώτημα: ἡ «διένεξη» εἶναι πρωτογενὴς ἢ ὄχι; Μὲ ἄλλα λόγια: ἡ «διένεξη» βασικά καὶ κύρια προκαλεῖται ἀπὸ τὸν ἀνταγωνισμὸ τῶν δύο χωρῶν στὴν περιοχὴ ἢ ἀπὸ ἄλλα αἰτία, ἐξωτερικά;

Γιὰ ν' ἀπαντήσῃ στὸ ἐρώτημά της ἔπρεπε νὰ δεῖ ποιά

κατάσταση επικρατεί σήμερα στην 'Ανατολική Μεσόγειο. Από τα αντικειμενικά δεδομένα που υπάρχουν και από όσα γράφει ο διεθνής και ντόπιος Τύπος, η ομάδα έρευνας κατάληξε στο σίγουρο συμπέρασμα πως η περιοχή της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου είναι περιοχή έντασης και ανταγωνισμού των υπερδυνάμεων και των μεγάλων δυνάμεων. Ο βορς αμερικανικός στόλος, ο σοβιετικός στόλος του Εύξεινου (που σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των δυτικών παρατηρητών ξεπερνά τα 400 πολεμικά πλοία κάθε τύπου), ο γαλλικός στόλος, ο αγγλικός στόλος κ.λπ. έχουν αυτή τη στιγμή για κέντρο βάρους της δραστηριότητάς τους στη Μεσόγειο την ανατολική λεκάνη της. Οι στόλοι αυτοί προστατεύονται από ναυτικές-αεροπορικές-στρατιωτικές βάσεις στην ξηρά. Πυραυλικές βάσεις, χιλιάδες αεροπλάνα, δεκάδες βάσεις ανεφοδιασμού και άγκυροβόλια υπάρχουν στην περιοχή και βρίσκονται σε κατάσταση ετοιμότητας. Γιατί όμως όλος αυτός ο ουσιαστικά πολεμικός πυρετός σε μια εποχή που η λεγόμενη ύφεση και συνεργασία ανάμεσα στις δυο υπερδυνάμεις προχωρούν;

Η σημασία της περιοχής

Η ομάδα έπρεπε ν' απαντήσει και σ' αυτό το ερώτημα. Η 'Ανατολική Μεσόγειος αποτελεί μέσο επικοινωνίας της Ευρώπης, της 'Αφρικής και της 'Ασίας. Οι γρήγορες τεχνολογικές αλλαγές στα μέσα συγκοινωνίας και επικοινωνίας καθόλου δεν άλλαξαν αυτή την πραγματικότητα. Έτσι η 'Ανατολική Μεσόγειος έχει τεράστια οικονομική, στρατηγική και πολιτική σημασία. Κι αυτό το γνωρίζουν καλύτερα από κάθε άλλον όσοι θέλουν να είναι οι ήγέμονες του κόσμου. Το πιο χτυπητό παράδειγμα είναι η παρουσία των Η.Π.Α. στην περιοχή.

Οι Η.Π.Α. δεν είναι χώρα της Μεσογείου. Ούτε καν γειτονεύουν με τη Μεσόγειο. Κι όμως η πολιτική και στρατιωτική παρουσία τους στην ανατολική λεκάνη της μεσογείου είναι ισχυρότατη. Χωρίς τον έλεγχο της περιοχής είναι αδύνατη η παγκόσμια ήγεμονία του αμερικανικού ιμπεριαλισμού. Χωρίς οι Η.Π.Α. να ελέγχουν την ανατολική λεκάνη της Μεσογείου, είναι αδύνατο να έχουν κάτω από την κατοχή τους τις πετρελαιοπηγές της Μέσης 'Ανατολής, που τα κοιτάσματά τους αντιπροσωπεύουν το 65% περίπου των παγκόσμιων κοιτασμάτων. Και όπως γνωρίζουμε, το πετρέλαιο είναι η κύρια ενεργειακή πρώτη ύλη της σύγχρονης βιομηχανίας. Χωρίς τον έλεγχο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου είναι αδύνατο να ελέγχονται οι λεγόμενες θερμές θάλασσες ('Ινδικές 'Οκεανός κ.λπ.). Χωρίς τον έλεγχο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου είναι αδύνατο να ελέγχονται οι δρόμοι επικοινωνίας των βιομηχανικών μητροπόλεων του ιμπεριαλισμού με τις πλούσιες άσιατοαφρικανικές περιοχές που ανήκουν στον τρίτο κόσμο (δηλαδή στον άποικιακά εκμεταλλεμένο χώρο). Τέλος, κι αυτό είναι το πιο σημαντικό, χωρίς τον έλεγχο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου είναι αδύνατο να καταπολεμηθεί το ρωμαλέο εθνικοαπελευθερωτικό αντιιμπεριαλιστικό κίνημα της 'Ανατολής.

Οι Η.Π.Α., λοιπόν, για να ήγemonεύουν είναι υποχρεωμένες να ελέγχουν στρατιωτικά, οικονομικά και πολιτικά την περιοχή. Μά και οι άλλες μεγάλες δυνάμεις που άμφισβητούν την ήγεμονία του αμερικανικού ιμπεριαλισμού έχουν κάθε λόγο να του άμφισβητούν τον κυρίαρχο ρόλο του στη Μεσόγειο, ιδιαίτερα στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου. Και η περιοχή άποχτάει ακόμα μεγαλύτερη σημασία γιατί ο κύριος ανταγωνιστής των Η.Π.Α. είναι η ΕΣΣΔ. Η γεωγραφική της θέση την υποχρεώνει πρώτα να κυριαρχήσει στην 'Ανατολική Μεσόγειο για να μπορεί να ελέγξει ολόκληρη τη Μεσόγειο. Η οικονομική-πολιτική παρουσία της στην 'Αραβική 'Ανατολή και η παρουσία του σοβιετικού στόλου στη Μεσόγειο (περίπου 58 πολεμικά σκάφη) θέτουν πια άνοιχτα το πρόβλημα της άμφισβήτησης της αμερικανικής κυριαρχίας. Η Μεσόγειος έπαψε να είναι μονάχα αμερικανική θάλασσα. Το γεγονός αυτό γίνεται ακόμα πιο χτυπητό χάρη στο ότι η μεγαλύτερη μεσογειακή δύναμη, η Γαλλία, στρατιωτικά δε συμμετέχει στο ΝΑΤΟ. Άρα ο στόλος της (που άποτελείται περίπου από 200 πολεμικά πλοία) μπορεί να διαδραματίσει σχετικά ανεξάρτητο ρόλο.

Η θέση της Ελλάδας και της Τουρκίας

Η ομάδα που έκανε τη δειγματοληπτική έρευνα θέλησε να δει ποια είναι η ιδιαίτερη στρατηγική θέση της Ελλάδας και της Τουρκίας σ' αυτόν τον ανταγωνισμό. Διαπίστωσε πως η Ελλάδα ελέγχει το Αιγαίο. Σ' αυτή την κλειστή θάλασσα της Μεσογείου υπάρχουν 3087 ελληνικά νησιά. Μά το Αιγαίο άποτελεί την πρόσβαση προς την Προποντίδα και τον Εύξεινο Πόντο. Άκόμα διαθέτει την Κρήτη, που, χάρη στο μέγεθος της, τη φύση της και τη γεωγραφική θέση της, μπορεί να ελέγχει όλες τις θαλάσσιες όδους που συνδέουν τη διώρυγα του Σουέζ και τα άραβικά λιμάνια (Αιγύπτου, Συρίας, Παλαιστίνης κ.λπ.) με τα Στενά και την Τουρκία. Τέλος, χάρη στην ελληνικότητα της Κύπρου, η Ελλάδα έχει λόγο και γι' αυτό το νησί, που η στρατηγική του σημασία είναι τεράστια για ολόκληρο το Λεβάντε. Τέλος, το Αιγαίο με τα νησιά του, είναι η κύρια πηγή προμήθειας άριστης ναυτικής εργατικής δύναμης για τον πρώτο έμπορικό στόλο του κόσμου, την ελληνική έμπορική ναυτιλία.

Η Τουρκία, πάλι, διαθέτει τα παράλια και τα λιμάνια της στον Εύξεινο Πόντο, τα Στενά και μεγάλο τμήμα των άκτών της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου. Άκόμα, η Μικρά 'Ασία άποτελεί το χερσαίο εμπόδιο άνάμεσα στη Σοβιετική Ένωση και στις άραβικές χώρες. Τέλος είναι η χώρα που βρίσκεται πιο κοντά στο σοβιετικό Καύκασο (με τα πλούσια πετρέλαιά του) και στη στρατηγική νότια Ρωσία (Κριμαία κ.λπ). Τέλος, η Τουρκία είναι μια σεβαστή άγορά που την άποτελούν περίπου 40 εκατομμύρια άνθρωποι.

Κοντολογής, και οι δυο χώρες άποτελούν πολύτιμους παράγοντες για τις Η.Π.Α. και για τον άγώνα που κάνουν να είναι οι μοναδικοί κυρίαρχοι της Μεσογείου και της 'Εγγύς και Μέσης 'Ανατολής. Το λογικό, λοιπόν, συμπέρασμα είναι πως θα έπρεπε να είναι και στενοί και 'άδελφικοί' φίλοι, άφου και οι δυο χώρες άπάρχουν και ζουν κάτω από το καθεστώς της αμερικανοκρατίας. Όσοι υπεραπλουστεύουν τα πράγματα και όσοι έμαθαν ν' αντιμετωπίζουν τα προβλήματα σαν προβλήματα μαθηματικών έξιςώσεων, βασίζονται σ' αυτήν άκριβώς τη διαπίστωση για να βγάλουν το συμπέρασμα πως η λεγόμενη έλληνοτουρκική «διένεξη» είναι καθαρή κωμωδία που παίζει η 'Αθήνα και η 'Αγκυρα για ν' άποκοιμίζουν τους λαούς τους. Αυτό λέει η τυπική λογική. Το ίδιο όμως δεν λέει και ο ανταγωνισμός για την παγκόσμια ήγεμονία.

Η ουσία της έλληνοτουρκικής «διένεξης»

Άρκετοι είναι εκείνοι που πιστεύουν πως η έλληνοτουρκική διένεξη πηγάζει από την ύπαρξη κοιτασμάτων πετρελαίου στο Αιγαίο. Οι διεκδικήσεις της 'Αγκυρας στο θαλάσσιο χώρο του Αιγαίου (πρόβλημα ύφαλοκρηπίδας) και οι άξιώσεις της για τη διχοτόμηση της Κύπρου, άσφαλώς θα έδιναν προνόμια στην Τουρκία για την έκμετάλλευση τυχόν κοιτασμάτων πετρελαίου στην περιοχή. Μά όλοι οι σοβαροί σχολιαστές της έλληνοτουρκικής «διένεξης» (άκόμα και η τουρκική Μιλιέτ) άπορρίπτουν την άποψη πως τα αίτια της διαφοράς πηγάζουν από τα πετρέλαια του Αιγαίου.

Η ομάδα που διενήργησε τη δειγματοληπτική έρευνα, πήρε υπόψη της όλα όσα γράφονται στον ελληνικό και ξένο Τύπο για το θέμα αυτό. Το συμπέρασμα που έβγαλε είναι πως η βασική αίτια της έλληνοτουρκικής «διένεξης» πρέπει

να αναζητηθεί στο συσχετισμό δυνάμεων που επικρατεί σήμερα στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου, στο παιχνίδι συνεταιρισμού-ανταγωνισμού των υπερδυνάμεων και στην ιδιαίτερη τυχοδιωκτική φύση του βορειοαμερικανικού ιμπεριαλισμού.

Όπως είπαμε, η εποχή της απόλυτης κυριαρχίας των Η.Π.Α. στη Μεσόγειο έχει πιά ξεπεραστεί. Η αμφισβήτηση του έλέγχου της Μεσογείου από τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό είναι επίσης αναμφισβήτητο και χειροπιαστό γεγονός. Η κατάσταση αυτή έχει τις επιπτώσεις της και εκεί όπου οι Η.Π.Α. παίζουν το ρόλο του κηδεμόνα (στα καθεστώτα της αμερικανοκρατίας). Οι αρχουσες τάξεις των χωρών της αμερικανοκρατίας (στην περίπτωση μας της Τουρκίας και της Ελλάδας) αρχίζουν να μην πιστεύουν στην απόλυτη αναγκαιότητα της κηδεμονίας του αμερικανικού ιμπεριαλισμού και ψάχνουν να βρουν διεξόδους για το αύριανό αδιέξοδο και για την αύριανή τυχόν αποχώρηση του αμερικανικού ιμπεριαλισμού (ό αντιαμερικανισμός της αστικής τάξης στην Τουρκία και στην Ελλάδα είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα). Έτσι, στις χώρες της αμερικανοκρατίας, αρχί-

ζει να παίζει σοβαρό ρόλο η έσωτερική κατάστασή τους για τον καθορισμό της εξωτερικής πολιτικής τους. Η έσωτερική κρίση της αμερικανοκρατίας εξάγεται με τη δημιουργία «διενέξεων» με τους γείτονες.

Στην περίπτωση της Ελλάδας και της Τουρκίας τα πράγματα γίνονται πιο περίπλοκα χάρη στην ύπαρξη του κυπριακού προβλήματος. Η Μεγάλη Βρετανία ανάμιξε σ' αυτό το πρόβλημα την Τουρκία, ακόμα από το 1955. Οι συνθήκες της Ζυρίχης και του Λονδίνου (που υπήρξαν νίκη της αγγλικής αποικιακής διπλωματίας) έβαλαν δυναμίτιδα στα θεμέλια της περιβόητης «ελληνοτουρκικής φιλίας» των καθεστώτων της αμερικανοκρατίας της Άγκυρας και της Αθήνας. Έτσι, η μόνη πιά ελληνοτουρκική «διένεξη» για την Κύπρο προκαθόρισε και προς τα που θα εξελίσσονταν οι ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Ο βορειοαμερικανικός ιμπεριαλισμός, που από τη φύση του είναι βαθιά κυνικός και πραγματιστής, έγκαιρα είδε πως θα ήταν δυνατό να χρησιμοποιήσει την ελληνοτουρκική «διένεξη» για την καλύτερη ανασυγκρότηση των δυνάμεών του (στρατιωτικών, οικονομικών, πολιτικών) στο χώρο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου, της Εγγύς και Μέσης Ανατολής. Σ' αυτό το βρώμικο παιχνίδι του προτεραιότητα δίνει στην Τουρκία. Κι αυτό για δυο λόγους: α) γιατί η έσωτερική κοινωνική κρίση της είναι πολύ όξεία και β) γιατί μπορεί να παίζει πιο αποτελεσματικά το ρόλο του χωροφύλακα της αντεπανάστασης στη μωαμεθανική Ανατολή. Μά δεν θυσιάζει και την Ελλάδα. Παρουσιάζεται σαν «προστάτης» της από την τουρκική άρταχτικότητα (χαρακτηριστικές είναι οι δηλώσεις ελληνικής επίσημης πηγής πως οι Η.Π.Α. προειδοποίησαν την Τουρκία να μην αποπειραθεί να εισβάλει σε ελληνικά νησιά κ.λπ.).

Το παιχνίδι είναι ακράτητα τυχοδιωκτικό. Σ' αυτό, έτσι όπως παίζεται, μπορούν να έχουν λόγο και να διαδραματί-

ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Του David Tonge

Πρώτα οι αριθμοί: 215.000 Κύπριοι, ή το ένα τρίτο του πληθυσμού του νησιού, παίρνουν κάποια βοήθεια για να μπορέσουν να επιζήσουν. Οι 175.000, απ' τους οποίους 6.000 είναι Τουρκοκύπριοι, συντηρούνται έξω ολοκλήρου από τις παροχές που τους δίνουν. 30.000 περίπου έχουν «ικανοποιητική στέγη», 5.000 στεγάζονται σε δημόσια κτίρια, όπως σχολεία, 13.000 ζουν κάτω από «απαράδεκτες συνθήκες» σε σπίτια, 8.000 σε καλύβες και 18.000 σε σκηνές. Ο πληθυσμός της Λάρνακας διπλασιάστηκε. Στη Λευκωσία πλησιάζει να διπλασιαστεί. Ανάμεσα στους πρόσφυγες υπάρχουν 50.000 παιδιά κάτω των 16 ετών, 75.000 υπάλληλοι και αυτο-άπασχολούμενοι - 35% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού των προσφύγων. Για όλους αυτούς ξεδεύονται 1,4 εκατ. λίρες Άγγλίας το μήνα - 110 εκατ. δρχ. - δηλ. περίπου 600 δρχ. κατά κεφαλή - ένα εισόδημα που δεν μπορεί βέβαια να θεωρηθεί πριγκιπικό.

Η βοήθεια έρχεται από την Κίνα και τις ΗΠΑ, από τη Σοβ. Ένωση και τη Βρετανία, από την Ελλάδα καθώς και από άλλες χώρες. Συμπληρώνεται από ένα ειδικό φόρο επί του εισοδήματος: 6,7% στους κατώτερους μισθούς, 18% στους μεσαίους και κλιμακώνεται στα υψηλότερα εισοδήματα. Η διανομή της βοήθειας γίνεται κυρίως μέσω της υπηρεσίας του Υπάτου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες.

Και οι συνθήκες; Φρικτές. Λίγες εγκαταστάσεις καταυλισμών, όπως αυτές του Κολόσσι, κοντά στη Λεμεσό, είναι καλές. Το χειμώνα είναι η λάσπη. Το καλοκαίρι η μπουδιά απ' τα αποχωρητήρια, η αφόρητη ζέστη μέσα στις άσκαστες σκηνές. Και πάνω απ' όλα ο άβυστατος πόνος όταν κοιτάς τη φωτογραφία του γονιού σου και λες ότι είναι ένας απ' τους «άννοομένους», ενώ τ' ξέρεις και συ και οι άλλοι γύρω σου ότι, σίγουρα σχεδόν, είναι νεκρός.

Υπάρχει κάποια εργασία; Ναί, αλλά παροδική, ή για λίγες μόνο ώρες την ημέρα. Στη Λευκωσία, στο χώρο της Διεθνούς Έκθεσης πρόσφυγες έχουν εγκατασταθεί στα διάφορα περίπτερα. Στο αγγλικό ζούν 16 οικογένειες. Το σοβιετικό περίπτερο, πιο μεγαλοπρεπές, έχει μετατραπεί σε κατάστημα τροφίμων. Και σε άλλα περίπτερα ζούν οικογένειες που πρόφτασαν να εγκατασταθούν εκεί μέσα. «Όλη τη μέρα καθόμαστε και κλαίμε», λέει μια κοπέλα, που στα 18 της χρόνια έχει μείνει με δυο παιδιά και έναν σύζυγο «του οποίου η τύχη αγνοείται». Όλοι είναι βαθιά πικραμένοι και γεμάτοι αγωνίες. Έτσι θα μεγαλώσουν τα παιδιά τους; Θα μπορέσουν κι αυτοί να φύγουν όπως οι 3.000 εργάτες οικοδομών που φεύγουν για τη Βουλγαρία ή οι 2.000 μηχανικοί και άλλοι τεχνικοί που έχουν ήδη πάει στη Λιβύη και στον Περσικό κόλπο;

Το σχέδιο προς το παρόν είναι να χτιστούν καλύβες για τους πρόσφυγες που μένουν σε σκηνές κοντά σε κέντρα εργασίας. Οι πρόσφυγες όμως αντιδρούν στη λύση αυτή, που δίνει στον τρόπο αυτό της ζωής τους το χαρακτήρα της μονιμότητας - όπως και οι ταμπέλες σε καφενεία ή σε ταξί με την ονομασία «Ο Πρόσφυγας».

Και η ψυχολογική τους κατάσταση; «Όταν υπάρχουν γυναίκες που έχουν ύποπτε βιασμό, κορίτσια που έπρεπε να κάνουν έκτρωση, διαλυμένα σπίτια και αποδεκατισμένες οικογένειες, υπάρχουν αφθονα ψυχολογικά προβλήματα που πρέπει καθημερινά ν' αντιμετωπιστούν - κι αυξάνουν συνεχώς», λέει ο Δρ Ζακ-καλής, διευθυντής του Υπουργείου Εργασίας για τους πρόσφυγες.

«Δεν θ' άξιζε να συνεχίσουμε να ζούμε, αν δεν πιστεύαμε ότι θα ξαναπάρουμε τα σπίτια μας», λέει μια γυναίκα στο Κολόσσι, κοντά στη Λεμεσό. Πέντε χρόνια νωρίτερα είχα ακούσει τα ίδια λόγια. Από πρόσφυγες στην Ιορδανία. Που δεν έχουν δει τα σπίτια τους εδώ κι ένα τέταρτο του αιώνα.

ζουν ρόλο τόσο η Ε.Σ.Σ.Δ. όσο και οι δυνάμεις του δυτικοευρωπαϊκού ιμπεριαλισμού. Και οι δυνάμεις αυτές από τη μία «συμπαράστέκονται» στην Ελλάδα και στην Κύπρο κι από την άλλη προσφέρουν τη γενναιοδωρή φιλία τους προς την Άγκυρα (έντυπωσιακό παράδειγμα οι πρόσφατες σοβιετικές πιστώσεις των 700 εκατομμυρίων δολλαρίων που έδωσε η Μόσχα στην Άγκυρα, ή δημιουργία τουρκικής βαρίας πολεμικής βιομηχανίας από τη Δυτική Γερμανία κ.λπ., κ.λπ.). Όλοι οι εταίροι-ανταγωνιστές ψαρεύουν στα θολά νερά κι ό,τι βγάλουν.

Οι Η.Π.Α., για ν' αποκρούουν και να εξουδετερώνουν τις μηχανορραφίες των εταίρων-ανταγωνιστών τους, άρχισαν να εφαρμόζουν την ταχτική των τετελεσμένων γεγονότων. Η αρχή έγινε με την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, την ούσιαστική κατάλυση της Κυπριακής Δημοκρατίας και την εγκαθίδρυση της τουρκοκρατίας στο νησί. Το επόμενο βήμα ποιο μπορεί να είναι; Ήδη οι επίσημοι ελληνικοί και ελληνο-τουρκοί παράγοντες, ο ξένος Τύπος (ακόμα και ο Άμερικάνος βουλευτής Έντουαρντ Μπέρντ) δεν αποκλείουν καινούργιες στρατιωτικές ενέργειες της Τουρκίας στην Κύπρο. Μια άλλη έκδοχή είναι η ελληνοτουρκική σύγκρουση για το Αιγαίο. Οι πρόσφατες δηλώσεις του πρωθυπουργού Κ.Καραμανλή, πως η Τουρκία είτε δεν θέλει είτε δεν μπορεί να προχωρήσει σε διάλογο, επιβεβαιώνουν τη σοβαρότητα της κατάστασης.

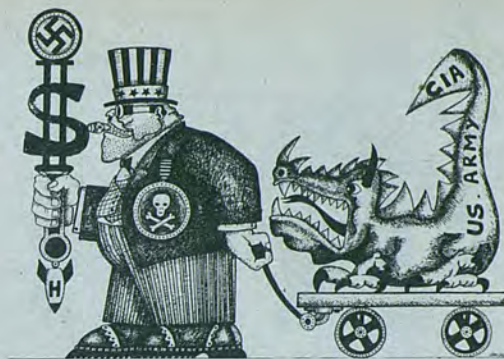
Με την ολοκληρωτική κατάληψη της Κύπρου από την Τουρκία, οι Η.Π.Α. μπορούν να ελπίζουν στο όριστικό κλείσιμο του κυπριακού ζητήματος έτσι που να εξυπηρετούνται απόλυτα τα συμφέροντα του βορειοαμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Με μια πιθανή ελληνοτουρκική ανάμετρηση στο Αιγαίο τί μπορούν να περιμένουν; Είναι σε θέση να γνωρίζουν τί μπορεί να φέρει ένας τέτοιος πόλεμος;

Οι ίσαμε σήμερα επιτυχίες της αμερικανικής διπλωματίας (διπλωματίας Κίσσινγκερ) στην Έγγυς Ανατολή, με την πρόκληση των ολιγοήμερων πολέμων (αραβοϊσραηλινών πολέμων, τουρκική εισβολή στην Κύπρο), κάνουν τους εγκεφάλους του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού να πιστεύουν πως θα τα καταφέρουν και στο Αιγαίο. Σκοπός μιας τέτοιας σύρραξης, ανεξάρτητα από το ποιος θα παρουσιαστεί νικητής και ποιος νικημένος, θα είναι να δυναμώσει τις κλονισμένες θέσεις της ή αμερικανοκρατία στην Τουρκία και στην Ελλάδα (με την παραπέρα στρατιωτικοποίηση των δυο καθεστώτων της αμερικανοκρατίας) και ο βος στόλος να γίνει ο γενικός επιτηρητής του Αιγαίου και των Στενών (σαν ειρηνοποιός - μεσολαβητής ανάμεσα στις δυο αντιμαχόμενες χώρες). Η σύγκρουση στο Αιγαίο, αν όλα πάνε καλά για τις Η.Π.Α., θα επιτρέπει να κάνουν τις κατάλληλες και αναγκαίες αναδιατάξεις των δυνάμεών τους στο χώρο (ήδη αυτό γίνεται μερικώς με τις λεγόμενες διαπραγματεύσεις για την αναθεώρηση του καθεστώτος των αμερικάνικων βάσεων στην Τουρκία και στην Ελλάδα). Έτσι ελπίζει ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός να σταθεροποιήσει τις κλονισμένες του θέσεις στην Ανατολική Μεσόγειο. Θα τ'ο δεχτούν οι εταίροι-ανταγωνιστές του; Έκείνος πιστεύει ναι. Άλλωστε αυτό δεν έγινε στις περιπτώσεις των αραβοϊσραηλινών πολέμων και της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο; (Χαρακτηριστικό είναι πως ούτε ένας δεν αποτόλμησε ν' αποκαλέσει εισβολέα την Τουρκία).

Δυστυχώς η πολιτική των διαρκών υποχωρήσεων, συμβιβασμών και «ειρηνικών» διαπραγματεύσεων που ακολουθούν οι κυβερνήσεις της Αθήνας και της Λευκωσίας (πολιτική του πνεύματος του Μονάχου) διευκολύνουν τα σχέδια του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Οι διαπραγματεύσεις για τον ενάεριο χώρο του Αιγαίου, για την ύφαλοκρηπίδα του Αιγαίου, για την «ειρηνική» διευθέτηση του κυπριακού κ.λπ. δεν βοηθάνε στο ν' αντιμετωπιστούν με αποτελεσματικότητα οι μηχανορραφίες και το βρώμικο παιχνίδι των ιμπεριαλιστών στη Μεσόγειο και στην Έγγυς Ανατολή. Συνεπώς όλα είναι δυνατά.

Τα αποτελέσματα της έρευνας

Η δειγματοληπτική έρευνα έγινε με βάση ένα τυχαίο δείγμα 200 ατόμων από διάφορες περιοχές των Αθηνών και

της επαρχίας. Από το 200 άτομα, ένα ποσοστό 19% αρνήθηκαν ν' απαντήσουν. Σαν κύρια βασική αιτία της στάσης του έφεραν το γεγονός πως η έρευνα έχει πολιτική χροιά. Με άλλα λόγια, όσοι αρνήθηκαν ν' απαντήσουν βρίσκονται ακόμα κάτω από το φόβο της εποχής της χουντοκρατίας. Το 81% απ' αυτούς που ρωτήθηκαν (162 άτομα) απάντησε με προθυμία. Γενικά, ο κόσμος είχε κέφι για συζήτηση, ίσως να μπορεί να πει κανείς και δίψα για συζήτηση πάνω σε θέματα που αφορούν την τύχη του, το μέλλον της πατρίδας του.

Από τα 162 άτομα που απάντησαν, τα 109, δηλαδή το 67%, ήταν άνδρες, ενώ το 33%, δηλαδή 53, ήταν γυναίκες. Από άποψη ηλικίας, η σύνθεση εκείνων που απάντησαν ήταν η παρακάτω:

Ηλικία - Ποσοστιαία σύνθεση

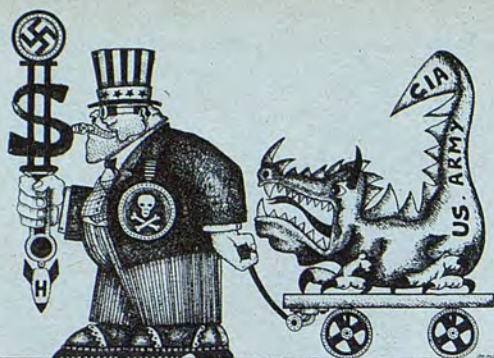
Ηλικία	Άνδρες	Γυναίκες
18 - 25 ετών	21%	30%
26 - 35 »	27%	30%
36 - 45 »	20%	24%
46 - 55 »	17 %	8%
56 - 65 »	10%	8%
66 και πάνω	5%	0%
Σύνολο	100	100

Η σύνθεση εκείνων που απάντησαν, από άποψη επαγγελματική, έγινε με το χωρισμό τους σε τέσσερις κατηγορίες. Ο χωρισμός είναι χοντρικός. Συγκεκριμένα, όσοι απάντησαν, κατατάχθηκαν: 1) σε χειρωνακτικά εργαζόμενους, 2) σε μη χειρωνακτικά εργαζόμενους, 3) σε μη εργαζόμενους (σ' αυτούς συμπεριλήφθηκαν οι νοικοκυρές, οι εισοδηματίες, οι συνταξιούχοι) και 4) σε φοιτητές. Η κατηγορία των χειρωνακτικά εργαζόμενων και η κατηγορία των μη χειρωνακτικά εργαζόμενων παρουσίασαν δυσκολίες. Λόγου χάρη, οι βιοτέχνες, οι περιπτειούχοι, οι σερβιτόροι, οι μανάβηδες, οι πωλητές καταστημάτων, όπως και οι κάθε φύσης τεχνοκράτες, κατατάχθηκαν στην κατηγορία των μη χειρωνακτικά εργαζόμενων. Αντίθετα, οι γεωργοί, οι οδηγοί λεωφορείων, οι ναυτεργάτες κ.λπ. εντάχθηκαν στην κατηγορία των χειρωνακτικά εργαζόμενων. Η ποσοστιαία κατανομή όσων απάντησαν, με βάση το επάγγελμά τους, παρουσιάζει την παρακάτω εικόνα:

Επαγγελματική ποσοστιαία σύνθεση εκείνων που απάντησαν

Χειρωνακτες	33%
Μη χειρωνακτες	41%
Μη εργαζόμενοι	20%
Φοιτητες	6%
Σύνολο	100

Η κατανομή αυτών που απάντησαν, με βάση το εισόδημά τους, πήρε υπόψη της το οικογενειακό εισόδημα (εκτός από τα άτομα που ζουν μονάχα τους, χωρίς οικογενειακές υποχρεώσεις, όποτε πάρθηκε υπόψη το άτομικό εισόδημα). Για τους φοιτητές πάρθηκε υπόψη το οικογενει-

Πιθανότητα έλληνοτουρκικού πολέμου
με βάση την ηλικία εκείνων που απάντησαν

Ηλικία	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Χωρίς γνώμη
18 έως 35 χρόνων	30%	60%	10%
36 έως 55 χρόνων	33%	53%	14%
56 και πάνω χρόνων	38%	48%	14%

ακό εισόδημα. Έπειδή πολὺς κόσμος δὲν δίνει ἀκριβὴ προσδιορισμὸ τοῦ εισοδήματός του, ξεχωρίσαμε τρεῖς βασικὲς κατηγορίες: 1) ἐκείνους ποὺ ἔχουν εἰσόδημα μέχρι 10.000 δραχμὲς τὸ μῆνα, 2) ἐκείνους ποὺ ἔχουν εἰσόδημα ἀπὸ 10 - 20.000 δραχμὲς τὸ μῆνα καὶ 3) ἐκείνους ποὺ ἔχουν εἰσόδημα ἀπὸ 20.000 δραχμὲς καὶ πάνω τὸ μῆνα. Ἡ ποσοστιαία σύνθεση τῶν τριῶν κατηγοριῶν παρουσιάζει τὴν παρακάτω εἰκόνα:

Ποσοστιαία σύνθεση ἐκείνων ποὺ ἀπάντησαν μετὰ βάση τὸ εἰσόδημα (μηνιαίικο)

Μέχρι 10.000 δραχμὲς τὸ μῆνα	56%
Ἀπὸ 10.000 - ἔως 20.000	36%
Ἀπὸ 20.000 καὶ πάνω δραχμὲς	8%
Σύνολο	100

Τὸ βασικὸ μέρος τοῦ ἐρωτηματολογίου ἀπόβλεπε στὸ ν' ἀποκαλύψει τί σκέφτεται ὁ κόσμος γιὰ τὴν πιθανότητα μιᾶς ἑλληνοτουρκικῆς σύγκρουσης, στὸ μετὰ ποῖο τρόπο βλέπει τὴ δική του αὐτόβουλη ἐνεργητικὴ παρεμβολὴ γιὰ τὴν ἀποτροπὴ ἐνὸς ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, στὸ μετὰ ποῖο τρόπο θ' ἀντιμετωπίσει ἕναν τέτοιο πόλεμο, ἂν φυσικὰ τελικὰ γίνηι. Οἱ διάφορες ἀπαντήσεις ταξινομήθηκαν σὲ τρεῖς κατηγορίες: α) σ' αὐτὲς ποὺ μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν θετικὲς ἀπαντήσεις (σ' αὐτὲς ποὺ τὸ ἄτομο πῆρε ἐνεργητικὴ θέση στὸ συγκεκριμένο ἐρώτημα), β) σ' αὐτὲς ποὺ μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ἀρνητικὲς ἀπαντήσεις (δηλαδὴ σ' αὐτὲς ποὺ δείχνουν πῶς τὸ ἄτομο δὲν μπορεῖ ἢ καὶ δὲν θέλει ν' ἀντιδράσει σ' ὅ,τι συμβαίνει γύρω του) καὶ γ) σ' αὐτὲς ποὺ δείχνουν πῶς τὸ ἄτομο δὲν ἔχει διαμορφωμένη γνώμη.

Γιὰ τὴν πιθανότητα ἐνὸς ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου οἱ ἀπαντήσεις ποὺ δόθηκαν ἔδωσαν τὰ παρακάτω ἀποτελέσματα:

Πιθανότητα ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου
μετὰ βάση τὸ ἐπάγγελμα ἐκείνων ποὺ ἀπάντησαν

Ἐπάγγελμα	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Χωρίς γνώμη
Χειρῶνακτες	34%	53%	13%
Μὴ χειρῶνακτες	33%	55%	12%
Μὴ ἐργαζόμενοι	31%	56%	13%
Φοιτητὲς	27%	46%	27%

Πιθανότητα ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου
μετὰ βάση τὸ μηνιαίικο εἰσόδημα ἐκείνων ποὺ ἀπάντησαν

Εἰσόδημα	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Χωρίς γνώμη
Μέχρι 10.000 δραχμὲς	27%	63%	10%
10.000 ἔως 20.000	38%	48%	14%
20.000 καὶ πάνω δραχμὲς	44%	44%	12%

Ὅπως βλέπουμε ἡ μεγάλη πλειοψηφία ἐκείνων ποὺ ἀπάντησαν δὲν βλέπουν πιθανότητα ἑλληνοτουρκικῆς σύγκρουσης. Ποὺ βασίζεται ἡ ἀρνητικὴ ἀπάντηση τῆς πλειοψηφίας; Πρῶτα ἀπ' ὅλα στὴν ἀποψη πῶς καὶ οἱ δυὸ χώρες εἶναι χώρες τῆς ἀμερικανοκρατίας. Ἕνας οἰκοδόμος 50 χρόνων ἀπάντησε ἔτσι: «ὅ,τι θέλουν θὰ κάνουν οἱ Ἀμερικάνοι». Μὰ καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ βλέπουν τὴ σύγκρουση πιθανὴ στηρίζονται στὸν ἴδιο συλλογισμό. Ἕνας ἐργάτης 35 χρόνων λέει: «Θὰ γίνηι. Βλέπετε οἱ Τούρκοι εἶναι βαλτοὶ ἀπὸ τοὺς Ἀμερικάνους. Τώρα, πότε θὰ γίνηι δὲν τὸ γνωρίζω». Ἄλλοι πάλι ἀποκλείουν τὴ σύγκρουση γιὰτὶ σύμφωνα μετὰ τὴ γνώμη τους θὰ εἶναι ἡ ἀρχὴ παγκόσμιας σύγκρουσης ποὺ θέλουν νὰ τὴν ἀποφύγουν οἱ δυὸ ὑπερδυνάμεις. Τέλος, ἄλλοι πιστεύουν πῶς δὲ θὰ γίνηι ἡ σύγκρουση γιὰτὶ οἱ κυβερνήτες φοβοῦνται τοὺς λαοὺς τους. Ἕνας πενηντάρης κουρέας ἀπάντησε ἔτσι: «Ὅχι... γιὰτὶ δὲν τολμᾶνε νὰ δώσουν ὅπλα στὸν κοσμάκη... Εἶδαν τί ἔπαθαν τὴν ἄλλη φορὰ, τὸ 1940».

Στὸ κρίσιμο ἐρώτημα ἂν ὁ λαὸς εἶναι σὲ θέση νὰ παρεμβληθεῖ ἐνεργητικὰ (στὴν Τουρκία καὶ στὴν Ἑλλάδα) γιὰ ν' ἀποφευχθεῖ μιὰ πιθανὴ ἑλληνοτουρκικὴ σύγκρουση, οἱ ἀπαντήσεις ἔδωσαν τὰ παρακάτω ἀποτελέσματα:

Μπορεῖ ὁ λαὸς νὰ ἀποτρέψει τὴ σύρραξη;
(ἀπαντήσεις μετὰ βάση τὸ ἐπάγγελμα τῶν ἐρωτηθέντων)

Ἐπάγγελμα	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Χωρίς γνώμη
Χειρῶνακτες	25%	68%	7 %
Μὴ χειρῶνακτες	37%	57%	4 %
Μὴ ἐργαζόμενοι	12,5%	75%	15,5%
Φοιτητὲς	33%	66%	1 %

Μπορεῖ ὁ λαὸς νὰ ἀποτρέψει τὴ σύρραξη;
(μετὰ βάση τὸ μηνιαίικο εἰσόδημα τῶν ἐρωτηθέντων)

Εἰσόδημα	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Χωρίς γνώμη
Ἔως 10.000 δραχμὲς	26%	70%	4%
10.000 ἔως 20.000 δραχμὲς	14%	79%	7%
20.000 καὶ πάνω	22%	72%	6%

Μπορεῖ ὁ λαὸς νὰ ἀποτρέψει τὴ σύρραξη;
(μετὰ βάση τὴν ηλικία τῶν ἐρωτηθέντων)

Ηλικία	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Χωρίς γνώμη
18 ἔως 35 χρόνων	24%	67%	9%
36 ἔως 55 χρόνων	16%	77%	7%
56 καὶ πάνω χρόνων	24%	67%	9%

ΧΑΜΕΝΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Του David Tonge

Από την εποχή που ο πρόεδρος Μακάριος, με την υποστήριξη των Βρετανών, πρότεινε την τροποποίηση του Συντάγματος, οι Έλληνοκύπριοι βρίσκονται στη θέση της γάτας που προσπαθεί να πιάσει τη σκιά της – προσπαθούν να επωφεληθούν από προσφορές που έχουν πιά άτονήσει. «Οι αντιδράσεις μας ήταν πάντα βιαστικές», λέει ο Κληρίδης όταν αναφέρεται στο ιστορικό των διακοινοτικών διαπραγματεύσεων.

Σαν πρώτο παράδειγμα αναφέρει την πρόταση των Τούρκων το 1964, για το σχηματισμό όμοσπονδίας σε βάση διοικητική, χωρίς καμιά μετακίνηση των πληθυσμών του νησιού. Η ελληνική πλευρά απέρριψε την πρόταση άσυζητητή, για να τη δεχτεί 10 χρόνια αργότερα στη διάσκεψη της Γενεύης υπ' άρ. 1, όταν οι Τούρκοι πια είπαν ότι ήταν πολύ αργά. Στη διάσκεψη της Γενεύης υπ' άρ. 2, οι Τούρκοι έφθασαν με δύο προτάσεις: η διζωνική όμοσπονδία ή πολυζωνική όμοσπονδία, με 34% του νησιού υπό τουρκοκυπριακό έλεγχο. Αυτό το ποσοστό πάντως ήταν διατεθειμένοι να το διαπραγματευθούν. Η Ελλάδα απέρριψε και τις δύο προτάσεις, ενώ ο Μαύρος, άρπαγμένος απ' τα ψυχία της έλπιδας που του πρόσφερε η Σοβ. Ένωση, δήλωνε ότι «μεταξύ αυτών και του πολέμου, επιλέγομεν τον πόλεμο» – παρ' όλο ότι δεν υφίστατο καν θέμα πολεμικών επιχειρήσεων από ελληνικής πλευράς για το θέμα της Κύπρου. Το Φεβρουάριο του 1975 οι Έλληνες δέχτηκαν την πολυζωνική όμοσπονδία – και πάλι όμως πολύ αργά.

Αυτό που είναι λιγότερο γνωστό, είναι ότι ήδη το Φεβρουάριο του 1972 οι διακοινοτικές συνομιλίες εί-

χαν πετύχει να επέλθει μία συμφωνία. Ο Κληρίδης ισχυρίζεται ότι τότε προσπάθησε να πείσει το Μακάριο – υπογραμμίζοντας το γεγονός ότι δεν ήταν δυνατόν να πολεμούν σε δύο μέτωπα, με τους Τούρκους και την Αθήνα –, και ότι τον ενεθάρρυνε να προχωρήσει στις τελευταίες αναγκαίες υποχωρήσεις, μιά κι αυτό θα ισχυροποιούσε τη θέση του απέναντι της Αθήνας. Η Έθνική φρουρά και οι Τούρκοι πολεμιστές θα έπρεπε να διαλυθούν και η απομάκρυνση των Ελλήνων και Τούρκων αξιωματικών θα έρχόταν σαν φυσική συνέπεια. Σύμφωνα όμως πάντα με τον Κληρίδη, οι Τούρκοι αντιλήφθηκαν ξαφνικά τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε ο Μακάριος και, την τελευταία στιγμή, αύξησαν τις απαιτήσεις τους. Και ή χούντα, συνεχίζει ο Κληρίδης, δεν επιθυμούσε μία συμφωνία. Αυτός ήταν και ο σκοπός της αποστολής του Γρίβα στο νησί, – η υπονόμηση οποιασδήποτε συμφωνίας – πράγμα που ενεθάρρυνε τους Τούρκους να αύξησουν τις απαιτήσεις τους. Στα τέλη του 1973 ο Έτσεβίτ προχώρησε ακόμη περισσότερο όταν, στο κυβερνητικό πρόγραμμα που υπέβαλε, είχε περιλάβει και την αξίωση για μία όμοσπονδιακή κυβέρνηση αντί της ένιας κεντρικής. Το 1974, και πάλι, ο Κληρίδης πιέζει το Μακάριο να έρθει σε κάποια συμφωνία, ώστε να σταματήσει το πραξικόπημα που όλοι ήξεραν καλά ότι έτοιμαζόταν. Τέλος, υπήρχε κι ένα πρόβλημα «φιλότιμου» μεταξύ Αθηνών και Λευκωσίας – ποιός θα ανακοίνωνε πρώτος τη σύναψη συμφωνίας. Τη στάση αυτή – που θυμίζει την ύποκριτη ευγένεια του «παρακαλώ πρώτος έσεις» – ο Κληρίδης τη χαρακτηρίζει «τραγική» και δε διστάζει να εκφράσει τους φόβους του για ένα πιθανό τρίτο γύρο για τη διατήρηση της ειρήνης.

ΟΙ ΞΕΝΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Του David Tonge

Τουρκία:

Τόσο μεγάλο κομμάτι της θόρειας Κύπρου βρίσκεται κάτω από τη διοίκηση των τουρκικών στρατιωτικών μονάδων ώστε, τελικά, να είναι άμφισβητήσιμο εκείνο που σπεύδει κανείς να χαρακτηρίσει σαν βάση. Πάντως, το Μπογκάζ, στη χερσόνησο της Καρπασίας, φαίνεται ότι αποτελεί μεγάλη ναυτική βάση και η Γαληνοόρνη, στην ίδια χερσόνησο, αεροπορική βάση.

ΗΠΑ:

Για την Ουάσιγκτον εκείνο που πραγματοποιήθηκε με τα περυσινά γεγονότα είναι η δυνατότητα για βάσεις και όχι, ακόμη, μία οποιαδήποτε μεγάλη εγκατάσταση. Σε περίπτωση έχθροπραξιών στη Μέση Ανατολή δεν είναι ακόμη γνωστό ποιά στάση θα τηρήσει η Τουρκία, πάντως όμως καθόλου δεν αποκλείεται να είναι τόσο λίγο ευνόικη για τις ΗΠΑ όσο ήταν και το 1973. Στο μεταξύ:

Ο Καραβάς, ή Μιά Μηλιά και ο Γερόλακος –στην όροσειρά του Πενταδάκτυλου, στα βόρεια της Λευκωσίας– αποτελούν σταθμούς παρακολουθήσεως έκπομπών και λειτουργούν από τη δεκαετία του 1950. Οι τρεις αυτοί σταθμοί δεν λειτούργησαν μετά την εισβολή, αλλά οι Κύπριοι επιμένουν ότι θα αρχίσουν να λειτουργούν σύντομα.

Ένας καινούργιος σταθμός παρακολουθήσεως, εξ άλλου, θα αρχίσει να λειτουργεί σύντομα στη Λευκωσία, με τη συγκατάθεση της Κυπριακής κυβέρνησης. Στο όρος Τρόδος, τέλος, λειτουργεί ένας άλλος σταθμός που παρακολουθεί τις έκπομπές των αραβικών χωρών.

Γαλλία:

Στη Σαμάρρα, κοντά στη Λάρνακα, λειτουργεί ένας

σταθμός άναμεταδόσεως για ραδιοφωνικές έκπομπές.

Βρετανία:

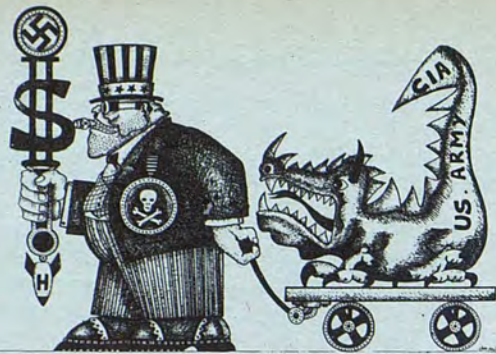
Δεκέλεια: όπως όλες οι βρετανικές βάσεις στο εξωτερικό, περιορίζεται κάπως και αυτή, χωρίς όμως να προετοιμάζεται το σταδιακό κλείσιμό της. Βάση εφοδιασμού που εξακολουθεί να χρησιμοποιείται για εκπαίδευση άλεξιπτωτιστών, υπήρξε η βάση που χρησιμοποιήθηκε από τους Αμερικανούς πεζοναύτες για την επιχείρηση εκκαθάρισης της Διώρυγας του Σουέζ. Σήμερα η βάση αυτή διαθέτει ελικόπτερα, μεταγωγικά «Ηρακλής» και λίγα βρετανικά αεροπλάνα.

Ακρωτήρι και Επισκοπή: Η αεροπορική δύναμη που βρίσκονταν σ' αυτήν περιορίζεται, αντίθετα, όμως, αυξάνεται η δύναμη των μονάδων ξηράς, και τούτο γιατί η βάση πρόκειται να παραμείνει σαν Στρατηγείο. Αυτή και η Δεκέλεια χρησιμοποιήθηκαν από τις ΗΠΑ στη διάρκεια των επιχειρήσεων του Λιβάνου, το 1958 – και χρησιμοποιείται τώρα για πτήσεις κατασκοπευτικών αεροπλάνων πάνω από τη Μέση Ανατολή, γεγονός που ενισχύει τους φόβους ότι στις ΗΠΑ δίνονται καινούργιες διευκολύνσεις. Και τούτο παρά το γεγονός ότι πιθανόν να μη συμβαίνει τίποτα τέτοιο.

Όρος Τρόδος: Σταθμός ραντάρ που σύμφωνα με το «Νιού Σαϊαντίστ» του Λονδίνου είναι πρώτου μεγέθους σταθμός παρακολούθησης, που μπορεί να συλλαμβάνει σήματα ακόμη και από αυτή τη μακρινή Ιαπωνία. Οι Βρετανοί αρμόδιοι επιμένουν ότι πρόκειται απλώς για σταθμό ραντάρ και αρνιούνται ότι σ' αυτήν δουλεύουν και Αμερικανοί.

Τέλος, σε διάφορα σημεία του νησιού υπάρχουν και διάφορες «τοποθεσίες στη διάθεση των αρχών».

Στο επόμενο ο David Tonge στέλνει από την Κύπρο μία μεγάλη και συναρπαστική ανταπόκριση για τη ζωή και την κατάσταση στο μαρτυρικό νησί.

Θα πολεμήσει ο λαός σε περίπτωση έλληνοτουρκικής σύρραξης;
(με βάση την ηλικία των ερωτηθέντων)

Ηλικία	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Χωρίς γνώμη
18 έως 35 χρόνων	80%	14%	6%
36 - 55 χρόνων	84%	12%	4%
56 και πάνω χρόνων	76%	24%	-

«Όπως βλέπουμε η μεγάλη πλειοψηφία απ' αυτούς που ρωτήθηκαν δεν πιστεύει πως οι λαϊκές μάζες μπορούν να έχουν αποφασιστικό λόγο σ' ένα τόσο κρίσιμο για την τύχη τους πρόβλημα. Ένας υπάλληλος 40 χρόνων απάντησε πως «ο λαός δεν μπορεί να κάνει τίποτα διότι η κυβέρνηση έχει στα χέρια της το κουμπί». Ένας ταξιτζής 35 χρόνων απάντησε πως «ο λαός δεν μπορεί να κάνει τίποτα, γιατί όταν τον πόλεμο τον αποφασίσουν να τον κάνουν οι μεγάλοι, θα τον κάνουν». Ένας εργάτης, τριάντα χρόνων, απάντησε λακωνικά: «ο λαός δεν μπορεί να κάνει τίποτα». Ένας υπάλληλος 40 χρόνων - στην απάντησή του ήταν πολύ χαρακτηριστικός. Είπε: «Ο λαός δεν μπορεί να κάνει τίποτα. Γι' αυτό ο Θεός να δώσει του Καραμανλή λίγο μυαλό περισσότερο απ' ό,τι έχει». Όσοι, πάλι, πιστεύουν στην αποτελεσματικότητα της λαϊκής παρεμβολής για τη ματαίωση της σύγκρουσης, μίλησαν γενικά για κινητοποιήσεις.

Ποιά είναι η εικόνα που παρουσιάζεται από τις απαντήσεις που δόθηκαν στο ερώτημα τί θα κάνει ο λαός σε περίπτωση που τελικά γίνει η έλληνοτουρκική σύγκρουση; Η συντριπτική πλειοψηφία απ' όσους ερωτήθηκαν απάντησε πως ο λαός θα πολεμήσει με ήρωισμό, γιατί δε θέλει να ξαναγίνει ραγιάς. Πιο συγκεκριμένα, να ποιά ήταν τα αποτελέσματα:

Θα πολεμήσει ο λαός σε περίπτωση έλληνοτουρκικής σύρραξης;
(με βάση το επάγγελμα των ερωτηθέντων)

Επάγγελμα	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Χωρίς γνώμη
Χειρώνακτες	89%	7,5%	3,5%
Μη χειρώνακτες	79%	18%	3%
Μη εργαζόμενοι	75%	25%	-
Φοιτητές	66%	22%	11%

Θα πολεμήσει ο λαός σε περίπτωση έλληνοτουρκικής σύρραξης;
(με βάση το μηνιαίο εισόδημα των ερωτηθέντων)

Εισόδημα	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Χωρίς γνώμη
Έως 10.000 δραχμές	84%	14%	2%
10.000 έως 20.000 δραχμές	74%	23%	3%
20.000 και πάνω δραχμές	72%	22%	6%

Χαρακτηριστικό είναι πως στη μεγάλη τους πλειοψηφία οι ερωτηθέντες έβλεπαν σωστά την κατάσταση. Δεν είχαν κανενός είδους σωβινισμό κ.λπ. Ένας εργάτης-τυπογράφος είπε: «Ο λαός θα πολεμήσει. Θα έκανε λούφα αν του λέγανε να πάει να πάρει την Τουρκία. Όταν όμως τον κτυπήσουν θα πολεμήσει». Ένας καφετζής παρατήρησε: «Ο λαός θα πολεμήσει. Δεν τον συμφέρει όμως γρήγορα ν' αρχίσει διαπραγματεύσεις. Θάναι κοροϊδία, αφού είδαμε τα αποτελέσματα της Κύπρου, τον εμπαιγμό της Κύπρου». Ένας μεροκαματιάρας οδηγός αυτοκινήτου έχει κι αυτός τη γνώμη πως ο λαός θα πολεμήσει και προσθέτει: «Μάλιστα μπορώ να πω πως θα τον δεχτεί με μεγάλη ευχαρίστηση λόγω της Κύπρου, των νησιών, των έκβιασμών κ.λπ. Ο λαός πρέπει να πιστεύει στις δικές του τις δυνάμεις, ούτε σε Γάλλους, Άγγλους, Ρώσους, Αμερικάνους, Κινέζους. Κι ως ξέρει πως οι σύμμαχοί μας είναι οι χειρότεροι έχθροί μας». Ένας οικοδόμος απάντησε πως ο λαός θα πολεμήσει ίσαμε την τελική νίκη. Κι αυτό το έδωσε με τα παρακάτω λόγια: «Αν εσύ κι εγώ μαλώσουμε και μου πάρεις κάτι, δε θα σταματήσω τον καυγά μέχρι να σου το πάρω πίσω αυτό που μου άρπαξες». Από τους λίγους που έχουν τη γνώμη πως ο λαός δεν πρέπει να πολεμήσει, αναφέρουμε σα χαρακτηριστικό παράδειγμα την απάντηση μιάς εξηντάχρονης εισοδηματίου: «Δε χρειάζεται πόλεμος. Γιατί επανάσταση γίνεται ύστερα από κάθε πόλεμο. Ήσυχία δε θα βρούμε».

Γενικό συμπέρασμα:

Από την έρευνα βγαίνει η διαπίστωση πως ο λαός είναι ελάχιστα ενημερωμένος για τη φύση και την ουσία της έλληνοτουρκικής διένεξης. Οι ευθύνες του πολιτικού κόσμου είναι τεράστιες. Ακόμα βγαίνει το συμπέρασμα πως οι εργαζόμενοι αισθάνονται ολότελα μόνοι τους, ανήμποροι να χαλάσουν τα βρώμικα σχέδια των ιμπεριαλιστών. Κι εδώ οι ευθύνες των λεγόμενων προοδευτικών κ.λπ. κομμάτων είναι τεράστιες. Παρ' όλα αυτά, χάρη στην πλούσια ιστορική του εμπειρία, ο εργαζόμενος λαός σωστά αντιδρά για ό,τι αφορά την άμυνα της εθνικής του υπόστασης και της κρατικής του αυτοτέλειας. Ακόμα σωστά βλέπει πως σε περίπτωση ενός έλληνοτουρκικού πολέμου θα πρέπει όχι μονάχα να υπερασπίσει την εδαφική ακεραιότητα της Ελλάδας, μα και ν' απελευθερώσει τη σκλάβια Κύπρο και να χαλάσει το παιχνίδι των ξένων ιμπεριαλιστών. Γενικά, μπορούμε να πούμε πως ο εργαζόμενος λαός της Ελλάδας εξακολουθεί να είναι εκείνος του 1940.

στις επάλξεις της Δημοκρατίας
ή ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
ή απογευματινή σου εφημερίδα

Ἡ συνέχεια μιᾶς ἤδη ἀκριβὰ πληρωμένης νοοτροπίας

Ἀκολουθοῦν δυὸ πραγματικὰ ἐνδιαφέροντα ἀπόρρητα κι ἐμπιστευτικὰ κείμενα, ἐνδειχτικά μιᾶς νοοτροπίας ποὺ ὑπάρχει καὶ συνεχίζεται στὰ στρατιωτικὰ στεγανά, ἀπτόητη κι ἀδιάφορη ἀπὸ τὶς τυχόν τεκταινόμενες πολιτικὲς «ἀλλαγές».

Τὸ πρῶτο εἶναι γραμμένο ἀπὸ τὸν τότε, ἐπὶ χούντας, διοικητὴ τῆς Σχολῆς Εὐελπίδων, καὶ μετέπειτα διοικητὴ τῆς Ἐθνοφρουρᾶς στὴν Κύπρο.

Τὸ δεύτερο εἶναι πιδὸ σύγχρονο, ἐπὶ τῆς σημερινῆς ὑπουργίας τοῦ κ. Ἀβέρωφ, καὶ ἀφορᾷ ἐπίσης τὴ διαπαιδαγώγηση καὶ τὸ πνεῦμα ποὺ διοχετεύεται στὸ στρατό.

Τὸ πνεῦμα ποὺ ἐκθρέφει, ὅπως καὶ ἔθρεψε, πραξικοπηματίες.

ΠΡΟΣ: Ἀπαν τὸ Διδακτικὸν Προσωπικὸν τῆς Σ.Σ.Ε.
ΚΟΙΝ: Ὑποδιοικητὴν Δ/τὴν Σπουδῶν ΚΦ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΙΑΦΩΤΙΣΕΩΣ
Ἀριθ. Τηλ. 818-838
Ἀριθ. Φ. 281.3/13/1701
Ἀριθ. Σχεδίου 55
ΒΣΤ 902, 26 Μαρτ. 1969

ΘΕΜΑ: Διαφώτισις

1. Ἡ ἀποστολὴ τῆς Σ.Σ.Ε. καθορίζει ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὅπως οἱ Εὐελπίδες καταστοῦν καὶ ὑψηλόφρονες Ἑλληνες ἡγήτορες ΥΠΕΡΟΧΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ.

2. Εἰς τὴν ὁμιλίαν μου πρὸς ὑμᾶς τὸν Φεβρουάριον 1968 καθώρισα τὰς γενικὰς γραμμὰς Ἑθνικῆς καὶ Ἠθικῆς διαπαιδαγώγσεως τῶν Εὐελπίδων, αἵτινες ἐκοινοποιήθησαν ὑμῖν καὶ ἐγγράφως.

3. Παρὰ ταῦτα διαπιστοῦται ὅτι ἔνιοι ἐξ ὑμῶν, ἐλάχιστον ἢ οὐδόλως ἀσχολοῦνται μὲ τὸν τομέα τοῦτον καίτοι εἶναι ὁ κυριώτερος.

4. Παρακαλῶ ἅπαξ ἐτι ὅπως ἔχοντες πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὴν ΑΠΟΣΤΟΛΗΝ τῆς Σχολῆς χρησιμοποιοῦντε πᾶσαν εὐκαιρίαν ἢ δημιουργήτε εὐκαιρίας Ἠθικῆς-Ἑθνικῆς Διαπαιδαγώγσεως μὲ βάσιν τὰ Ἑλληνοχριστιανικὰ ἰδεώδη καὶ τὰ ἰδανικά τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου.

5. Ἀδράνεια ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω οἰουδήποτε ὑπηρετοῦντος εἰς τὴν Σχολὴν καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ταύτης, σημαίνει παρανόησιν, παραποίησιν ἢ ἀδιαφορίαν διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς Σχολῆς, καὶ θέλει εἰς τὸ μέλλον ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐρμηνευθῇ.

Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ
Ὑποστράτηγος -Δ/τῆς

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Κ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
Ταγ/ρχης-Γρ. Διαφώτισεως

ΠΡΟΣ: Ἀπαντας τοὺς κ.κ. Καθηγητὰς τῆς Σ.Σ.Ε.
ΚΟΙΝ: Δ/τὴν Σ.Σ.Ε. (4)

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΣΠΟΥΔΩΝ / Τ.Α.Ε.
ΑΡΙΘ. Φ 302/1/3385
ΒΣΤ 902, 23 Ἰαν. 1968
Συν. Δύο (2)

ΘΕΜΑ: Ὅδηγίαι Ἐκπαιδεύσεως

1. Διαβιβάζεται συνημμένως μαγνητοφωνηθεῖσα ὁμιλία τοῦ Διοικητοῦ τῆς Σ.Σ.Ε. Ταξιάρχου Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ πρὸς ὑμᾶς, γενομένη τὴν 18-1-1968.

2. Ὁ Διοικητὴς τῆς Σχολῆς θὰ ἐπεθύμη ὅπως αἱ γενικαὶ αὐταὶ γραμμαὶ ὑλοποιηθοῦν καὶ ἀποτελοῦν τὸν γνώμονα τῆς καθημερινῆς σας προσπάθειας.

Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ
Ταξίαρχος-Διοικητῆς

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Α. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ
Ταγ/ρχης-Τ.Α.Ε.
Μ.Σ.

Συνημ. εἰς Φ 302/1/3385
23-1-68 Σ.Σ.Ε./ΔΣ/Τ.Α.Ε.

Ο Μ Ι Λ Ι Α

ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤ. ΣΧΟΛΗΣ ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΑΘΗΓΗΤΑΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΤΗΝ 18-1-68

Χαίρω ἰδιαίτερως κύριοι εὐρισκόμενος σήμερον μεταξὺ τόσον ἐκλεκτῶν συναδέλφων καὶ ἐκπροσώπων τῶν κλάδων τῆς ἐπιστήμης. Παρεκάλεσα διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς συγκεντρώσεως ταύτης ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ μου νὰ σᾶς γνωρίσω καὶ ἐν τῇ προσπάθειά μου νὰ σᾶς βοηθήσω εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐν τῇ Σχολῇ ὑψηλοῦ ἔργου σας.

Τινὲς ἐξ ὑμῶν δὲν ἔχουσι παραλάβει εἰσέτι τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ ἔτους 1967-68.

Ὅχι τὸ ξηρὸν πρόγραμμα μὲ τὰς περιόδους καὶ τὰ ἀντικείμενα ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ τὸ σύνολον τοῦ Προγράμματος εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται ὁ ΣΚΟΠΟΣ καὶ οἱ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Εὐελπίδων.

Παρακαλῶ νὰ παραληφθῇ καὶ μελετηθῇ καλῶς.

Ἀνεξαρτήτως τούτου κύριοι ἡ ὅλη ἐκπαίδευσις ἐν τῇ Σχολῇ ἔχει δύο τομεῖς: Τὴν Ἀκαδημαϊκὴν καὶ Στρατιωτικὴν Ἐκπαίδευσιν ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν Ἑθνικὴν καὶ Ἠθικὴν Διαπαιδαγώγησιν ἀφ' ἑτέρου. Αὗται βαίνουνσι παραλλήλως, μὲ κύριον βάρος εἰς τὴν δευτέραν.

Διότι ὁ Εὐέλπις διαφέρει ἀπὸ τοὺς φοιτητάς.

Δὲν πρόκειται ἐδῶ νὰ τὸν δημιουργήσωμεν ἐπιστήμονα εἰς τοὺς Κλάδους ἐκάστου οὔτε εἰς τὴν Πολεμικὴν Τέχνην οὔτε εἰς τὴν λοιπὴν Στρατιωτικὴν Ἑκπαίδευσιν. Ἐδῶ θὰ παρουν στοιχεῖα ὥστε νὰ μποροῦν νὰ γίνουν ἐπιστήμονες βραδύτερον.

Οὔτε τοὺς προπαρασκευάζομε γιὰ ἐπιχειρηματίας μὲ κίνητρον τὸ κέρδος οὔτε τοὺς θέλομε μὲ πνεῦμα χαμηλοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου κατὰ τὴν ἔννοιαν «ἐργάζομαι ὅσο μοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ ἐπιβιώσω ὡς ὑπάλληλος».

Ἐδῶ τοὺς προπαρασκευάζομε γιὰ ἡγήτορας.

Καὶ ἡγήτωρ ὡς λέξις περιέχει ἓνα κόσμον ὁλόκληρον ἔννοιων, ὑποχρεώσεων, εὐθυνῶν, δικαιωμάτων.

Τοὺς θέλομεν ἀκεραίους χαρακτῆρας μὲ αὐτοπεποιθῆσιν, πειθαρχημένους καὶ προσκεκολλημένους εἰς τὸ καθήκον.

Νὰ ἀναλαμβάνουν πρωτοβουλίαν καὶ εὐθύνας.

Νὰ εἶναι ἐνθουσιῶδεις καὶ νὰ μποροῦν νὰ ἐνθουσιάσουν

Νὰ εἶναι ἄσφογοι εἰς τὴν συμπεριφορὰν καὶ ἐμφάνισιν

Καὶ κυρίως νὰ ἀκτινοβολοῦν Ἑλληνοπρέπειαν

Καὶ στὸ τελευταῖο αὐτὸ θὰ φθάσουν ὅταν συνειδητοποιήσουν τὰ κύρια γνωρίσματα τὰ ὁποῖα ἐνυπάρχουν εἰς τὶς καρδιὰς καὶ τὴν ψυχὴν ὅλων τῶν Ἑλλήνων, δηλ.

— Ὑπερηφάνειαν διὰ τὴν Ἱστορίαν μας καὶ τὸν πολιτισμόν μας.

— Πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὰ πεπρωμένα τῆς Φυλῆς.

— Ἀγάπην πρὸς τὴν Ἑλευθερίαν, τὴν Ἑλευθερίαν τῆς Πατρίδος.

Ὁ Εὐέλπις ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ θὰ μῆ ἐδῶ μέσα τίθεται εἰς συνεχὴ δοκιμασίαν Σωματικὴν, Ψυχικὴν, Πνευματικὴν.

Κι' ὅταν θὰ βγῇ Ἀξιωματικὸς τὸν περιμένουν εὐθύνες, σκληρὴ ζωὴ, ἀτομικαὶ καὶ οἰκογενειακαὶ ταλαιπωρίαι καὶ συνεχεῖς κίνδυνοι ἐν πολέμῳ.

Σ' ὅλα αὐτὰ δὲν πρέπει μόνον νὰ ἀντέξῃ ἀλλὰ οὔτε κἀν νὰ ἐπηρεασθῇ. Ἐτοί τὸν θέλομε τὸν Εὐέλπιν.

Γιὰ νὰ τὸ πετύχωμε ὅμως αὐτὸ πρέπει νὰ δώσωμε ζωὴ στὸ μάθημα. Νὰ τὸν πλησιάσωμε τὸν Εὐέλπιν, νὰ τὸν ἀναλύσωμε νὰ τοῦ ἀνοίξωμε τὶς πόρτες τῆς ψυχῆς του νὰ κτίσωμε μέσα του μεθοδικὰ τὴν ὑποδομὴν τῆς ἠθικῆς, σὲ γρανιτένιο χαρακτῆρα, σὲ Ἑθνικὸ πλαίσιο.

Δὲν πρέπει νὰ διστάζωμε γι' αὐτὸ, Ἐμεῖς δὲν ἐνσταλάζωμε στὶς ψυχὰς αὐτῶν τῶν παιδιῶν τὸ μῖσος. Αὐτὸ εἶναι ξένο γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνας. Τοὺς διδάσκομε τὴν ἀγάπην πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς μαθαίνουμε νὰ σταματοῦν ἀκλόνητοι σ' ἐκεῖνο ποῦ ἀγαπάμε περισσότερο ἀπὸ τὸ κάθε τι στὸν κόσμον: Τὴν Ἑλευθερίαν, τὴν Ἑλευθερίαν τῆς Πατρίδος. Μὴ νομίσετε ὅτι τὰ παιδιά αὐτὰ ὅταν μεθαύριο βγοῦν Ἀξιωματικοὶ θὰ θυμοῦνται τὰ μαθήματά σας. Θὰ τὰ θυμοῦνται βέβαια ὅταν τοὺς χρειάζονται. Ἀλλὰ πάντοτε θὰ θυμῶνται ἐσᾶς, τὴν ἀκτινοβολίαν σας, τὴν συμβουλὴν σας, τὰς παροτρύνσεις σας καὶ θὰ σᾶς ἐπικαλῶνται σὲ κάθε συζήτησιν, σὲ κάθε ἀνάγκη.

Βρῆτε λοιπὸν τὶς εὐκαιρίες, δημιουργεῖστε τὶς εὐκαιρίες γιὰ νὰ τοὺς διαπλάσετε.

Κι' οἱ εὐκαιρίες ὑπάρχουν.

— Σ' ἓνα παράπτωμα

— Σὲ μιὰ δικαιολογίαν

— Σ' ἓνα Γεωγρ. χώρον

— Σὲ μιὰ ἱστορικὴ ἀναδρομὴ

— Σ' ἓνα φιλολογικὸ σχῆμα

— Σὲ μιὰ φιλοσοφικὴ ἔννοια

— Ὅπου θέλετε.

Καθηγητὴς μου ἦταν στὸ Γυμνάσιο Ναυπλίου ὁ μακαρίτης ὁ ΠΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ κι' ὅλοι μας θυμώμαστε τὰ ρίγη Ἑθνικῆς ὑπερηφανείας ποῦ νοιώσαμε γιὰ τὸ ΟΧΙ τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ πρὸς τοὺς βαρβάρους, μὲ ἀφορμὴν ποῦ βρῆκε γιὰ νὰ μᾶς μάθῃ τίνας ρήματα εἶναι ἡ πρώτη λέξις τοῦ «ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ» τοῦ Λεωνίδα. Καὶ ἦταν Καθηγητὴς τῶν Μαθηματικῶν.

Οἱ εὐκαιρίες ὑπάρχουν διὰ νὰ ἐμφυσήσωμεν εἰς τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδιάς των τὴν πίστιν ὅτι ὁ Πολιτισμὸς μας βασιζέται στὶς αἰώνιες ἠθικὰς ἀξίες οἱ ὁποῖες ἐξυψώνουν τὸν ἄνθρωπον καὶ θὰ τὸν ἐξυψώσουν συνεχῶς εἰς πείσμα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Ὁλοκληρωτισμοῦ ποῦ θέλει νὰ τὸν μετατρέψῃ εἰς ζῶον κατασκευῆς ἐργαλείων.

Οἱ εὐκαιρίες ὑπάρχουν γιὰ νὰ μεταδώσωμε σ' αὐτὰ τὰ βλαστάρια μας τὴν λατρείαν πρὸς τὴν Πατρίδα μας, τὴν πίστιν πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμόν, ἰδεώδη τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησαν τὴν ἐπανάστασιν τῆς 21ης Ἀπριλίου καὶ τὰ ὁποῖα ὑλοποιεῖ Χριστιανικὰ καὶ μεθοδικὰ ἡ Ἑθνικὴ μας Κυβέρνησις.

Μὴ ἀφίνετε ὅλο τὸ βάρος αὐτοῦ τοῦ ἔργου εἰς ἱεραρχίαν τῶν Εὐελπίδων εἰς τὸν Στρατόν.

Ὁ Στρατὸς μᾶς σταμάτησε ἀπὸ τὸ χεῖλος τοῦ γκρημνοῦ τὴν 21ην Ἀπριλίου ἀνέλαβε τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας καὶ ἀντιπροσωπεύεται ἤδη εἰς τὴν Ἑθνικὴν Κυβέρνησιν ἀπὸ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ἀκτινοβολοῦν ἠθικὴν καὶ τιμιότητα, λατρείαν πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ οἱ ὁποῖοι πρὸ παντὸς εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ βγάλουν ἀπὸ μπροστά τους κάθε ἐμπόδιο ποῦ μᾶς φράσῃ τὴν πορείαν πρὸς τὰ πεπρωμένα τῆς φυλῆς μας.

Σεῖς μὲ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀκτινοβολίαν κινητοποιήσατε ὅλους τοὺς Ἕλληνας νὰ συνδράμουν εἰς τὸ δύσκολον ἔργον τῆς ἄρσεως τῶν ἐμποδίων αὐτῶν, καταπολεμῶντες ἀδιστάκτως τὴν ἀτιμίαν, τὴν διαβολὴν, τὴν συν-αλλαγὴν καὶ κάθε τι ἀντίθετον πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ δικαίου.

Στρέψατε τὸ κύριον βάρος σας πρὸς τοὺς Εὐέλπιδας, κάνετε τοὺς νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι αὐτοὶ μεθαύριον θὰ εἶναι οἱ ὑπεύθυνοι διὰ τὴν Ἀσφάλειαν τῆς Χώρας. Καὶ τὸ αἶσθημα ἀσφαλείας ἀποτελεῖ τὴν βασικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν καὶ τὴν πρόοδον εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι σεῖς οἱ ἐπίλεκτοι ἐπιστήμονες οἵτινες ἀποτελεῖτε τὴν πνευματικὴν ἡγεσίαν τῆς Σχολῆς Εὐελπίδων καὶ συμμετέχετε εἰς τὴν πνευματικὴν ἡγεσίαν τῆς Χώρας μας, ἐπιζητοῦσατε τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν νὰ δημιουργήσετε ἀνθρώπους ἀξιούς νὰ συνεχίσουν τὴν ὥραίαν μας Ἱστορίαν ἀνθρώπους ποῦ νὰ μὴ ἔχουν τὴν κακὴν τύχην νὰ συγχέουν βραδύτερον τὴν ἠθικὴν μὲ τὴν ἀνηθικότητα ἢ τὸν Χριστιανισμόν μὲ τὸν Κομμουνισμόν, ἀναλόγως τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ.

Νὰ δημιουργήσετε ἀνθρώπους ἠθικοῦς, Ἕλληνας ὑπερηφάνους, προοδευτικούς καὶ πολιτισμένους, εὐτυχεῖς μέσα στὴ δοξασμένη μας Πατρίδα.

Εὐχαριστῶ

ΣΧΕΤ: Φ. 361/75/5-6-75 ΔΔΜΝ/2ον ΕΓ/1 μὴ πρὸς σᾶς.

ΘΕΜΑ: Δραστηριότης Κομμουνισμοῦ εἰς τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν. 19.6.75.

1. Ἐκ ληφθεῖσων πληροφοριῶν φέρονται εἰς γνῶσιν ὑμῶν τὰ κάτωθι:

α. Ἐξ ἐνεργηθείσης παρ' ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν ἀσφαλείας σχετικῆς ἐρεῦνης, προέκυψε ὅτι τὸ ΚΚΕ ἔχει δώσει ἐντολὴν εἰς κομμουνιστὰς φοιτητάς-σπουδαστάς, ἵνα παραπερνῶν τὴν εἰς τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα τῆς χώρας φοίτησιν των ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως:

1) Διατηρῶσι τὴν ιδιότητα τοῦ φοιτητοῦ-σπουδαστοῦ.

2) Ἀποφύγῃσι τὴν στράτευσιν.

3) Διευκολύνουν τοῦτο (ΚΚΕ) ἐν τῇ προσπάθειά του πρὸς δημιουργίαν στελεχῶν ἱκανῶν καὶ δεδοκιμασμένων πρὸς κατάταξιν ἐν συνεχείᾳ εἰς τὰς τάξεις τοῦ Στρατοῦ.

4) Συνδράμῃσι τὸ ΚΚΕ εἰς τὴν ἐφαρμοζομένην ὑπ' αὐτοῦ τακτικὴν πρὸς ὀργάνωσιν, μαζικοποίησιν καὶ κινητοποίησιν τῶν συναδέλφων των φοιτητῶν-σπουδαστῶν ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ φοιτητικοῦ-σπουδαστικοῦ κινήματος καὶ ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκομένου ὑπὸ τοῦ κομμουνισμοῦ τελικοῦ σκοποῦ.

β. Ἡ ἀνωτέρω παράτασις τῶν σπουδῶν καὶ διατήρησις τῆς ιδιότητος τοῦ φοιτητοῦ-σπουδαστοῦ ἐπιτυγχάνεται δι' ἐπιδείξεως παρ' αὐτῶν ἀδιαφορίας πρὸς τὰς σπουδὰς των, ἀπροθυμίας περὶ τὴν λήψιν ἐγκαίρως τοῦ πτυχίου των, καὶ ἐν γένει διὰ τῆς συστηματικῆς μὴ συμμετοχῆς των εἰς τὰς ἐξετάσεις, οὕτως ὥστε νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ ὀφείλωσι ἐπὶ μακρὸν μαθήματα ἐλαχίστου ἀριθμοῦ ἢ ἐπουσιῶδους σημασίας.

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

Μετάφραση του Ήλια Καραϊ

Μετά από συγκέντρωση του Σοσιαλιστικού Κόμματος στο Πόρτο, διαδηλωτές καίνε βιβλία του ΚΚΠ. Τα συνθήματα που κυριαρχούν: «Κάτω ο κομμουνισμός», «ο φονιάς στη Σιβηρία».

Ο Σεζάρ Όλιβείρα, ιστορικός του Πορτογαλικού κινήματος, είναι μέλος του MES (Κίνημα Σοσιαλιστικής Άριστερας), υπευθυνός πληροφοριών και σύμβουλος του Άνωτατου Έπαναστατικού Συμβουλίου.

Η κρίση της εξουσίας στην Πορτογαλία βρίσκεται σήμερα σε όξυντο σημείο. Το άρθρο του Σεζάρ Όλιβείρα, εκθέτει συνοπτικά αλλά περιεκτικά τα βασικά δεδομένα του προβλήματος, και παρ' όλο που γράφτηκε πριν από την απόφαση της Συνέλευσης του Κινήματος των Ενόπλων Δυνάμεων (M.F.A.) για την ίδρυση επαναστατικών συμβουλίων, πιστεύουμε ότι βοηθάει στην κατανόηση της σημερινής πολιτικής κατάστασης στην Πορτογαλία. Το άρθρο αυτό αναδημοσιεύεται από το γαλλικό περιοδικό «Politique Hebdo».

1. Μετά τις 11 του Μάρτη 1975, η επαναστατική διαδικασία στην Πορτογαλία πήρε μια καινούργια πολιτική διάσταση. Η επανάσταση, ανταποκρινόμενη καλύτερα στην περίπλοκη πορτογαλική κοινωνική πραγματικότητα και στις διαθέσεις των λαϊκών μαζών, αναπτύσσεται προς τη μοναδική συνεπή κατάληξη: τη συλλογική ιδιοποίηση των μέσων παραγωγής από τις εργαζόμενες τάξεις.

2. Από τη στιγμή που η εθνική αστική τάξη έχασε τη δυνατότητα επιβολής και ελέγχου νεοαποικιακών λύσεων απέναντι στη διαδικασία αποαποικιοποίησης που είχε αναλάβει το MFA, οι δυνατότητες για την εγκαθίδρυση μιάς αστικής δημοκρατίας με σοσιαλδημοκρατική χροιά μειώθηκαν και σιγά - σιγά εξαφανίστηκαν, ενώ, αντίθετα, οι δυνατότητες οργάνωσης και δράσης των λαϊκών μαζών γίνονταν όλο και πιο αισθητές στην πορεία της επαναστατικής διαδικασίας και ιδιαίτερα στη διάρκεια των κρίσεων.

3. Το MFA, οργανωμένη πρωτοπορία του συνόλου των ενόπλων δυνάμεων, ήταν φυσικό να αντικατοπτρίζει τις αντιθέσεις που οξύνθηκαν στο διάστημα αυτών των δεκαπέντε μηνών μέσα στην πορτογαλική κοινωνία. Το ξεπέρασμα των αντιθέσεων στο έσωτερικό του MFA οδήγησε, όπως και σ' ολόκληρη την πορτογαλική κοινωνία, στην ήγemonία εκείνων των τμημάτων του που είναι τα πιο προοδευτικά και τα πιο αποφασιστικά στρατευμένα στην οικοδόμηση μιάς σοσιαλιστικής κοινωνίας.

Πράγματι, το MFA ήταν αυτό που επέτρεψε το άνοιγμα «πολιτικών χώρων», πράγμα που έδωσε τη δυνατότητα - με αρκετές δυσκολίες και αοριστίες βέβαια - για μια συνεχή επιβεβαίωση της δύναμης και της αγωνιστικής ικανότητας ενός αντιμονοπωλιακού κοινωνικού μετώπου που μπορεί και πρέπει να κερδηθεί για την οικοδόμηση μιάς σοσιαλιστικής κοινωνίας.

4. Έτσι το MFA κατόρθωσε ν' αποκτήσει μέχρι σήμερα την ενεργητική υποστήριξη της πλειοψηφίας ενός κοινωνικού μετώπου που αποτελείται από το προλεταριάτο (της πόλης και του χωριού), από τους βιομηχανικούς και αγροτικούς μικροϊδιοκτήτες, από τους μικροέμπορους, από τους υπάλληλους, από τους επαναστάτες διανοούμενους και από πλατιά στρώματα των μικροαστών της πόλης.

Αυτό το κοινωνικό μέτωπο - που η διατήρηση της συνοχής του είναι απαραίτητη, αν πάρουμε υπόψη τη δομή της πορτογαλικής κοινωνίας και το σημαντικό πολιτικό βάρος που έχουν μέσα σ' αυτήν τα μικροαστικά στρώματα - μπορεί να καθοδηγηθεί από το MFA, από τη στιγμή μάλιστα που το MFA αυτοκαθορίζεται πάντα σαν μια δομή

Από διαδήλωση των εργατικών συμβουλίων στη Λισαβώνα, όπου πήρε μέρος, μετά από ψηφοφορία, και το «κόκκινο τάγμα» του COPCON.

Το βασικό πρόβλημα της σημερινής πολιτικής κρίσης είναι το πρόβλημα της πολιτικής καθοδήγησης της επανάστασης. Πρέπει να δημιουργηθεί και να καθοριστεί μια επαναστατική εξουσία που θα έχει την απαραίτητη δύναμη ώστε να μπορεί με συγκεκριμένες πράξεις να συν-εχίσει τη διατήρηση της «ήγemonίας» πάνω σε πλατιά στρώματα των μικροαστών. Σε μια φάση μετάβασης στο σοσιαλισμό, το κοινωνικό μέτωπο που απαρτίζεται από το προλεταριάτο της πόλης και του χωριού και από τα μικροαστικά στρώματα είναι η αναγκαία κοινωνική βάση, απαραίτητη για να γκρεμιστεί η εξουσία της άστικής τάξης και ταυτόχρονα να μπουν τα θεμέλια της μέλλουσας σοσιαλιστικής κοινωνίας. Είναι ο μόνος τρόπος για να επιβληθεί η ήγemonία μιας προλεταριακής πολιτικής γραμμής χωρίς να υπάρχει φόβος μιας καταστρεπτικής ανατροπής της κατάστασης.

(...) Το MFA είναι η μόνη δύναμη που είναι ικανή να δώσει τέλος στις κομματικές διενέξεις και να αποκαταστήσει μια αντιστοιχία ανάμεσα στην πολιτικο-στρατιωτική εξουσία και σ' αυτό το κοινωνικό μέτωπο.

(...) Ο ρόλος των προοδευτικών και δημοκρατικών πολιτικών κομμάτων στην οίκοδόμηση του σοσιαλισμού είναι ουσιαστικός στο μέτρο που μπορούν και θέλουν να συμβάλουν στο προχώρημα της διαδικασίας και που δεν έννοούν να τοποθετούν τα συμφέροντα των κομματικών τους μηχανισμών πάνω από τα συμφέροντα της σοσιαλιστικής επανάστασης.

(Αποσπάσματα από δηλώσεις του Σεζάρ Όλιβείρα στη γαλλική εφημερίδα Liberation στις 19.7.75)

«υπεράνω κομμάτων» και πού, βαθιά πατριωτικό και έθνικό, μόρσε μεχρι τώρα να υιοθετήσει θέσεις που δεν προκαλούσαν ρωγμές μέσα στους κόλπους του.

5. Έντούτοις, μετά τις 11 του Μάρτη η πολιτική διάσταση της επαναστατικής διαδικασίας γίνεται σαφής και η ίδια η επανάσταση αποκτά θεσμους ικανούς να δηλώσουν τον σοσιαλιστικό της χαρακτήρα (Ανώτατο Έπαναστατικό Συμβούλιο) και να υπερκεράσουν τους κινδύνους της εκλογικιστικής πρακτικής (σύμφωνο κομμάτων - MFA).

Πολλοί και περίπλοκοι είναι οι παράγοντες που μπορεί ν' αποτελέσουν σοβαρή απειλή απέναντι στην επαναστατική διαδικασία καθώς και στην οίκοδόμηση μιας σοσιαλιστικής κοινωνίας. Ανάμεσα σ' αυτούς τους παράγοντες ξεχωρίζουν εκείνοι που, στον οικονομικό και πολιτικό τομέα, είναι δυνατόν να συμβάλουν στην αποσύνθεση του κοινωνικού μετώπου που μπορεί να έγγυηθεί τη μετάβαση στο σοσιαλισμό.

Η μετάβαση στο σοσιαλισμό προσδιορίζεται γενικά σαν μια διαδικασία καταστροφής της οικονομικής, πολιτικής και πολιτιστικής εξουσίας της άστικής τάξης και ταυτόχρονης οίκοδόμησης των βάσεων της νέας κοινωνίας. Είναι όμως απαραίτητο η μετάβαση στο σοσιαλισμό να γίνει κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι δυσκολίες που τη χαρακτηρίζουν να μη φτάσουν σε σημείο που να προκαλέσουν τέτοια διατάραξη της ισορροπίας που θα είχε σαν συνέπεια να αποτελέσουν τα μικροαστικά στρώματα (που είναι ανάγκη να κερδηθούν από την επανάσταση λόγω του ιδεολογικού τους βάρους και της πολιτικής τους σημασίας) ευνοϊκό πεδίο για φασιστικές κατευθύνσεις. Είναι ουσιαστικό ή συμμαχία ανάμεσα στο προλεταριάτο και τους μικροαστούς, να μορφοποιηθεί μέσα σ' ένα επαναστατικό πρόγραμμα.

6. Ο «πραξικοπηματισμός» των μεν και η εκλογικιστική πρακτική των δε, που μεταφέρθηκαν ταυτόχρονα στη χώρα μας, ξέφυκαν τους στενά κομματικούς άγones σε τέτοιο βαθμό ώστε το MFA και η ίδια η επαναστατική διαδικασία ήταν υποχρεωμένες να αντιμετωπίζουν συνεχώς αδιέξοδα και καταστάσεις σύγχυσης και δυσπιστίας.

Οι διαμάχες μεταξύ των κομμάτων πολύ απέχουν από το να εκφράζουν στα μάτια των λαϊκών μαζών μια καθαρή αντίθεση. Στην πραγματικότητα εκφράζουν, ως ένα βαθμό συνείδησης και οργάνωσης, την αντίθεση ανάμεσα σε δύο μοντέλα: στο σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο (που δεν ανταποκρίνεται ούτε στην πορτογαλική κοινωνία ούτε στη σημερινή φάση της επαναστατικής διαδικασίας) και στο γραφειοκρατικό μοντέλο, όπου λύσεις διοικητικές και από τα πάνω υποκαθιστούν την ιδεολογική συζήτηση, την επαναστατική δημοκρατία και κυρίως τη δημιουργική και συνεχή παρέμβαση των λαϊκών μαζών. Στο επίπεδο των ενιαίων δομών του μαζικού κινήματος, το πρόβλημα αυτό θα τεθεί διαφορετικά και πολύ πιο συγκεκριμένα.

7. Η προσπάθεια εφαρμογής στην πορτογαλική πραγματικότητα αυτών των δύο μοντέλων (που αντικατοπτρίζονται στις κομματικές διαμάχες) μπορεί να συμβάλει στο να υποχωρήσει η επαναστατική διαδικασία προς λύσεις πραγματικά φασιστικές, που είναι δυνατόν να επιβληθούν σε μια οικονομική και κοινωνική κατάσταση όπου δεσπόζουν εξαιρετικά κρίσιμα προβλήματα, άλλα μεν κληρονομία του παλιού καθεστώτος κι άλλα αναπόσπαστα δεμένα με τη μετάβαση στο σοσιαλισμό.

Η επιδείνωση της πολιτικής και οικονομικής κατάστασης μπορεί να προκαλέσει βραχυπρόθεσμα τη διάσπαση της ενότητας ανάμεσα στο κοινωνικό μέτωπο για το οποίο μιλήσαμε πιο πάνω και στο MFA. Κι αυτό γιατί η ένταση της «κομματικής» διαμάχης, οι αδυναμίες μιας πληροφόρησης που δεν βρίσκειται στην υπηρεσία της επαναστατικής διαδικασίας και οι διάφοροι έλιγμοι των κομματικών μηχανισμών εντάσσονται στο πλαίσιο μιας κοινωνίας όπου οξύνεται η κοινωνική ένταση και που δεν έχει ακόμη κατορθώσει να εκφράσει καθαρά το νόημα και τις βασικές κατευθύνσεις της επαναστατικής διαδικασίας.

Εξάλλου, απέναντι στην πόλωση των «κομματικοποιημένων» δυνάμεων που έχουν τη μεγαλύτερη έπληροση στις λαϊκές μάζες δεν υπάρχει ακόμα μια εναλλακτική προοπτική ικανή να συγκεκριμενοποιήσει μια πορεία προς τον σοσιαλισμό που θα ξεπερνούσε τόσο το σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο όσο και το συγκεντρωτικό μοντέλο ενός γραφειοκρατικού κρατικού καπιταλισμού.

Είναι λοιπόν έπείγον να καθοριστεί ένα μίνιμουμ θεσμικών κανόνων που να μπορέσουν ν' αποτελέσουν το έμβρυο ενός καθεστώτος προσαρμοσμένου στη σημερινή μεταβατική φάση.

8. Η αναγκαιότητα να εκφράζεται καθαρά και σε κάθε στιγμή μια συνολική πολιτική έθνικης ανεξαρτησίας που να έγγυάται τη συνέχιση της επαναστατικής διαδικασίας καθώς και η αναγκαιότητα μιας πραγματικής σύνδεσης, στην πάλη ενάντια στον ιμπεριαλισμό, με τους προοδευτικούς λαούς που δεν είναι υποτεταγμένοι σε μια μονομερή

Φαντάροι του «κόκκινου τάγματος» παίρνουν μέρος στη διαδήλωση που όργάνωσαν τα επαναστατικά συμβούλια στη Λισαβώνα.

έξωτερική εξάρτηση, απαιτεί μιὰ πλατιά συζήτηση, που έχει γίνει επείγουσα λόγω των σημερινών «κομματικών» διαιρέσεων.

9. Είναι επείγον να δημιουργηθούν συνθήκες συλλογικής συζήτησης και κριτικής. Είναι επείγον οι διάφορες πολιτικές επιλογές να υποβληθούν στη δημιουργική δοκιμασία της επαναστατικής κριτικής. Είναι επείγον να συγκεκριμενοποιηθούν οι έμπειρίες που είναι ικανές να δημιουργήσουν τα έμβρυα της μελλοντικής πρακτικής του επαναστατικού πλουραλισμού, της δημοκρατίας και της ελευθερίας στο έσω-τελικό της επαναστατικής διαδικασίας που βαδίζει προς τη σοσιαλιστική κοινωνία, σε στενή σύνδεση με τη θέληση των λαϊκών μαζών και παίρνοντας υπόψη τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της πορτογαλικής κοινωνίας.

10. Μόνο μιὰ συζήτηση μέσα στις μάζες, αλληλένδετη με μιὰ συγκεκριμένη ένωτική δράση, μπορεί να εκφράσει την επαναστατική ένότητα των κοινωνικών δυνάμεων και των αγωνιστών. Αυτοί οι τελευταίοι, με την αποδέσμευσή τους από τους γραφειοκρατικούς μηχανισμούς των διαφόρων τάσεων θα μπορέσουν να εκφράσουν τη θεωρητική και οργανωτική δημιουργικότητα που θα αντικατοπτρίζει την ιδιαίτερη δυναμική της πορτογαλικής κοινωνίας.

11. Με την τελευταία απόφαση του Έπαναστατικού Συμβουλίου είναι φανερό ότι οι μεγάλες αποφάσεις αναβλήθηκαν γι' αργότερα: πρώτα, ή αναγκαιότητα καθορισμού μιᾶς επαναστατικής πολιτικής εξουσίας που ουσιαστικά θα αποδυναμώνει το ρόλο των κομμάτων· ύστερα, ή συζήτηση που δεν προχώρησε βαθιά σχετικά με τον έλεγχο της παραγωγής και τη λαϊκή υπεράσπιση της επανάστασης.

Σημειώνω τη σταθερή απόφαση να διατηρηθεί ο επαναστατικός πλουραλισμός, που εντούτοις ξεπερνάει τις κοινοβουλευτικίστικες τάσεις και την εκλογικίστικη πρακτική. Μιὰ πολιτική έθνικης ανεξαρτησίας σε όλα τα επίπεδα και ο επαναστατικός πλουραλισμός στο έσω-τελικό της επαναστατικής εξουσίας είναι απαραίτητοι. Άλλα είναι αναγκαίο να καταστρέψουμε από σήμερα κιόλας τα υπολείμματα του παλιού κρατικού μηχανισμού και ν' αρχίσουμε να χτίζουμε έναν άλλο που θα εκφράζει την επανάσταση και τη δυναμική της πάλης των μαζών. Αυτό δήλωσε και το Έπαναστατικό Συμβούλιο στη γενική συνέλευση του MFA..., κι αυτό είναι το κυριότερο πρόβλημα της επανάστασης στην Πορτογαλία.

Ίζαμπελίτα Περόν

ο μύθος κι ή πραγματικότητα της 'Αργεντινής

Του Ήλια Καρά

Η κρίση που συγκλονίζει σήμερα την Άργεντινή μοιάζει, και συχνά παρουσιάζεται, σαν αλληλοσπαραγμός φατριών σε βυζαντινό παλάτι. Ο γερασμένος άρχοντας (Περόν), που γυρίζει θριαμβευτής στη χώρα του μετά από 18χρονη εξορία, ορίζει σαν διάδοχό του τη δεύτερη γυναίκα του και παραδίνει ουσιαστικά την εξουσία στον ιδιαίτερο γραμματέα του (Χοσέ Λοπές Ρέγκα) και έραστή της γυναίκας του. Με το θάνατο του άρχοντα ή Ίζαμπελίτα ανακηρύσσεται πρόεδρος κι ο έραστής της γίνεται «ιδιαιτέρος γραμματέας της Προέδρου», ύπουργός «κοινωνικής ευημερίας». Η άνοδος αυτού του ανθρώπου θυμίζει πραγματικά μεσαιωνικές ιστορίες. Ξεκίνησε από

άστυνομικός, ήταν πριν το 1955 σωματοφύλακας του Περόν, και παρέμεινε στην άστυνομία και μετά την ανατροπή του άρχηγού (LIDER).

Εκδηλώσεις όπαδών της Περόν

Αργότερα γίνεται ίμπρεσάριος χορευτικού συγκροτήματος όπου μετείχε και αυτή που έμελλε να γίνει η δεύτερη γυναίκα του Περόν. Μανιακός άστρολόγος, δεν δίστασε, όταν είχε όλη την έξουσία στα χέρια του, να στήσει στο Μπουένος Άϊρες ένα μνημείο προς τιμήν του βασιλιά των Περόν Κύρου του Μεγάλου, προσάτη της μαντικής.

Πίσω όμως απ' αυτή την πρόσοψη κρύβεται μιá άλλη πραγματικότητα. Με την επικράτηση του φασισμού στη Βραζιλία, την Ούρουγουά και τη Χιλή, ή πορεία που θ' ακολουθήσει σήμερα ή 'Αργεντινή θά είναι καθοριστική για το σύνολο της Λατινικής 'Αμερικής. Με την πτώση της δικτατορίας, ή άριστερά μπόρεσε, ιδιαίτερα τόν πρώτο καιρό που ήταν πρόεδρος ό άριστερός περονιστής Καμπόρα, να δράσει άνοιχτά για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια σημειώνοντας αξιόλογες επιτυχίες. Οί δύο βασικότερες οργανώσεις, ό Λαϊκός Έπαναστατικός Στρατός (ERP) και ή Περονική νεολαία (Μοντενέρος), που ή δράση τους τόν καιρό της δικτατορίας ήταν σημαντικότερη, είναι σήμερα οί ισχυρότερες οργανώσεις της Λ. 'Αμερικής τόσο σε στρατιωτικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο. 'Η επάνοδος του Περόν, κι ό παραμερισμός του Καμπόρα, είχε σαν αποτέλεσμα μιá θεαματική στροφή προς τα δεξιά, σταματώντας άπτόμα το όλιγόμηνο «δημοκρατικό» ίντερμέντζο. 'Η προσπάθεια του Περόν, στους λίγους μήνες που άσκησε την έξουσία, ήταν να εξισορροπεί τις διάφορες αντιμαχόμενες δυνάμεις και ομάδες πίεσης: τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία (ή σωστότερα μαφία) της Γενικής Συνομοσπονδίας (C. G. T.), τα άμερικανικά συμφέροντα, την ντόπια άστική τάξη, το στρατό κ.τ.λ. προσφέροντας ταυτόχρονα στο λαό έναν ποπουλιστικό αντιμπεριαλισμό και την προοπτική της συνεργασίας ανάμεσα κεφάλαιο και εργασία.

Με το θάνατο του Περόν ή άσταθής αυτή ίσορροπία γκρεμίστηκε. 'Ο Λοπές Ρέγκα, άνθρωπος τών 'Αμερικάνων και θαυμαστής του βραζιλιάνικου μοντέλου, προχώρησε σε άνοιχτή και γρήγορη φασιστικοποίηση.

Στρατός άρχισε πάλι να έπεμβαίνει προσπαθώντας, χωρίς επιτυχία, να εξαρθώσει τόν ERP, και, το κυριότερο, κάτω από την προσωπική καθοδήγηση του Λοπές Ρέγκα, δημιουργήθηκε στο πρότυπο του βραζιλιάνικου «τάγματος θανάτου» ή τρομοκρατική κρατική οργανωση AAA ('Αντικομμουνιστική 'Αργεντινή Συμμαχία), που αποτελείται κυρίως από άστυνομικούς και στρατιωτικούς έν ενεργεία. 'Η AAA έχει στο ενεργητικό της πάνω από 500 δολοφονίες άριστερών μέσα σε λιγότερο από ένα χρόνο. Το κράτος προχώρησε δηλαδή στην ούσιαστική θεσμοποίηση της άνοιχτής πολιτικής δολοφονίας.

'Η οικονομική κρίση (ό πληθωρισμός έχει φτάσει τόν 130 % τόν χρόνο) και ή διαμάχη για την έξουσία κορυφώθηκαν πριν από μερικές βδομάδες, όταν ή συνδικαλιστική γραφειοκρατία, μέρος του στρατού και της ντόπιας άστικής τάξης, αποφάσισαν να άπαιτήσουν την άπομάκρυνση του Λοπές Ρέγκα, παρ' όλο που ως εκείνη τη στιγμή είχαν καλύψει όλες τις ένέργειές του.

'Αφορμή στάθηκε ή άρνηση της 'Ιζαμπελίας να επικυρώσει τις συλλογικές συμβάσεις και ή προσπάθεια να περιορίσει την αύξηση τών μισθών. Αύθόρμητες εργατικές άπεργίες ξέσπασαν σ' όλη την 'Αργεντινή. 'Όπως σημειώνει και ή MONDE, «για πρώτη φορά από τόν θάνατο του Περόν, ή CGT ξεπεράστηκε, κατά τόσο έμφανή τρόπο, από την εργατική της βάση». Μπροστά σ' αυτή την κατάσταση ή CGT αποφάσισε να περάσει σε άνοιχτή άναμέτρηση κηρύσσοντας 48ωρη γενική άπεργία, ενώ παράλληλα ή Γερουσία εξέλεξε, παρ' όλη αντίθεση της 'Ιζαμπελίας, νέο πρόεδρο, ό όποιος και θά την άναπληρώσει σε περίπτωση παραίτησης.

Με την άπομάκρυνση του Λοπές Ρέγκα, ή πολιτική κρίση στην 'Αργεντινή μόλις άρχίζει. Και ή θέση της 'Ιζαμπελίας δεν είναι πια καθόλου σταθερή. 'Η έκβασή της θά έχει σημαντική επίδραση για το μέλλον όλόκληρης της Λ. 'Αμερικής.

'Ο Περονισμός αποτέλεσε ένα ιδιόμορφο φαινόμενο, που μιá διεξοδική του άνάλυση θά είχε ιδιαίτερα ένδιαφέρον. Κάτι τέτοιο όμως ξεπερνάει τα πλαίσια αυτού του σημειώματος.

'Εκείνο πάντως που είναι βέβαιο, είναι ότi ό περονικός μύθος, που διατηρήθηκε ζωντανός 18 όλόκληρα χρόνια, δεν άντεξε στη δοκιμασία της πραγματικότητας.

Διαδήλωση άριστερών στην 'Αργεντινή

Ηλίας Καράς

Σπάνια φωτογραφία της σπασμένης πιπλάκας της Χούντας... οι ΕΑΜοελασίτες κατέδωσαν πατριώτες στο μπλόκο της Κοκκινιάς.

Μια παράδοση που δεν πρέπει να ξεχαστεί

Του Τάσου Έγγλεζου

Το κείμενο που ακολουθεί είναι γραμμένο από έναν άνθρωπο που γεννήθηκε και μεγάλωσε μέσα στη ζωή και τις παραδόσεις της Κοκκινιάς και που αργότερα έφυγε σά μετανάστης στη Σουηδία, όπου τώρα ζει και εργάζεται διδάσκοντας πολιτειολογία, κοινωνιολογία. Από έναν Έλληνα που ξαναβλέπει την πατρίδα του ύστερα από χρόνια, μετά την απόπειρα διαφθοράς της από το στρατιωτικό καθεστώς της αντίδρασης.

Πέρα από το συγκινησιακό και συναισθηματικό μέρος του θέματος, που σκοπεύει στη μεγαλύτερη δυνατή κινητοποίηση και παρουσία του κόσμου στην επέτειο και στο φρεσκάρισμα της μνήμης για εκείνους που θυσιάστηκαν για την προκοπή αυτού του λαού και του τόπου, υπάρχει και κάτι άλλο πιο σημαντικό. Τουτός ο λαός μπορεί να ευνουχιστεί και διαφθαρεί με ένα μόνο τρόπο: ν' αποκοπεί και ξεχάσει τις ρίζες και τις παραδόσεις του, την κουλτούρα του. Αυτό που επί τόσα χρόνια προσπαθούσε να κάνει το κατεστημένο της αντίδρασης. Με την επέτειο της περσινής αλλαγής μας δίνεται η ευκαιρία να προσέξουμε καλύτερα αυτό το πρόβλημα και τα ζωοποια για το λαό στοιχεία του, ώστε η «αλλαγή» να γίνει μια πιο γνήσια αλλαγή.

Το μνημόσυνο για το μπλόκο της Κοκκινιάς που θα γίνει έφετος στις 17 Αυγούστου στην πλατεία της Όσιας Ξένης στη μεγάλη πειραϊκή εργατοπούλη πρέπει να τιμηθεί απ' όλο το πανελλήνιο.

Η νοερή παρουσία όλων των ανθρώπων του ελληνικού λαού απ' όλες τις ηρωϊκές γωνιές της πατρίδας μας, που η κάθε μία της έχει να παρουσιάσει ανάλογα ολοκαυτώματα, αλλά και η παρουσία στο μαρτυρικό χώρο του μπλόκου των επισήμων αντιπροσώπων της πολιτείας, των αρχηγών των κομμάτων, αντιπροσώπων από τα σωματεία των εργαζομένων, των στρατευμένων παιδιών της πατρίδας, του κόσμου της κουλτούρας, των φοιτητών, των μαθητών και του λαού της Αθήνας και του Πειραιά, θα συμβολίσουν την αμετάκλητη θέληση όλης της Ελλάδας να βαδίσει αγέρωχα μπροστά, για την άκεραιότητα της πατρίδας, την πρόοδο και την ειρήνη, χωρίς να ξεχνά να ευγνωμονεί τις θυσίες των παιδιών της.

Οι παρωδίες του εορτασμού της χούντας κάθε χρόνο κατά την εφταετία στον ιερό χώρο της μάντρας και της πλατείας

της Όσιας Ξένης που έγινε το φοβερό μπλόκο της Κοκκινιάς, είχε απογοητεύσει και εκφοβίσει τον ηρωϊκό λαό της Κοκκινιάς για τον αναισχύνο ισχυρισμό της χούντας και την αγνώμονη συμπεριφορά της προς τα θύματα της εθνικής αντίστασης και των αγώνων του ελληνικού λαού για την άκεραιότητα του τόπου που ζει και δημιουργεί με τον κόπο του.

Σκοπός της χούντας και των διορισμένων δημάρχων της στην Κοκκινιά, όχι μόνο κατά τη διάρκεια της εφταετίας αλλά και στα μεταπολεμικά χρόνια του εμφύλιου σπαραγμού, ήταν η μείωση της σημασίας του ολοκαυτώματος του μπλόκου της Κοκκινιάς.

Επί χρόνια η μαρτυρική πλατεία έμοιαζε με χωμάτινη άλανα και τίποτα δε θύμιζε ότι στη μικρή μάντρα της οδού Κιλικίας οι χιτλερικοί Γερμανοί και οι ελληνόφωνοι συνεργάτες τους των ταγμάτων ασφαλείας είχαν εκτελέσει εκατοντάδες Κοκκινιώτες αντιφασίστες αγωνιστές.

Στις 17 Αυγούστου 1944, λίγες βδομάδες πριν εγκαταλείψουν την πατρίδα μας, οι χιτλερικοί κατακτητές με τη βοήθεια

των Έλλήνων φασιστών είχαν αρχίσει με αντικομμουνιστική ύστερία μια σειρά από επιθέσεις στις εργατικές συνοικίες της Αθήνας και του Πειραιά για να εξοντώσουν τους αγωνιστές και πατριώτες των αντιστασιακών οργανώσεων.

Στις 17 Αυγούστου 1944 ταγματασφαλίτες και Γερμανοί στρατιώτες εκύκλωσαν τις βόρειες εργατικές συνοικίες του Πειραιά εγκλωβίζοντας με την απειλή των όπλων τους όλους τους άνδρες από ηλικίας 15 ετών και πάνω στην πλατεία της Όσιας Ξένης της Κοκκινιάς.

Ο λαός της Κοκκινιάς και οι όπλισμένοι αγωνιστές της έδιναν από τα χαράματα μάχη στους δρόμους της μαρτυρικής συνοικίας, χωρίς να μπορούν να εμποδίσουν την είσοδο των κατακτητών στην ηρωϊκή συνοικία. Μέχρι το μεσημέρι έχουν καταφέρει να τους συγκεντρώσουν στο χώρο της πλατείας ανάμεσα στη μάντρα του παλιού ύφαντουργείου των οδών Κιλικίας και Ηλιουπόλεως και της γραφικής εκκλησίας της Όσιας Ξένης. Αμέσως άρχισε το έργο των προδοτών και των ταγματασφαλιτών που κατέδιδαν στους Γερμανούς τους πατριώτες που έπρεπε να εκτελεστούν στη μάντρα.

Εκατοντάδες ήταν τα θύματα. Ένα λογάδι του ΕΛΑΣ του έβγαλαν το μάτι γιατί αρνήθηκε να μαρτυρήσει τους συναδέλφους του. Και σάν δομήσε σ' ένα Γερμανό που τον χτυπούσε, βιάστηκε ο ελληνόφωνος αρχηγός των ταγματασφαλιτών και τον αποτελείωσε με το περιστροφικό του μπουρτανάκι στα μάτια χιλιάδων ανδρών αιχμαλώτων, όπως μας διηγήθηκε ένας εκπαιδευτικός πριν λίγες μέρες που ήταν σέ απόσταση μικρότερη των 10 μέτρων απ' το τραγικό μαρτύριο του ελασίτη αρχηγού.

Χιλιάδες άνδρες οδηγήθηκαν στις φυλακές του Χαϊδαριού, που από εκεί θα τους οδηγούσαν στη Γερμανία, εάν οι Γερμανοί δεν αναγκάζονταν να εγκαταλείψουν την Ελλάδα ύστερα από τον απότομο εγκλωβισμό τους στα Βαλκάνια μετά την προέλαση του Έρυθρου Στρατού προς τη Δύση.

Εδώ πρέπει ν' αναφέρουμε και το

δράμα των γυναικών της Κοκκινιάς, που με κίνδυνο της ζωής τους προσπαθούσαν να φτάσουν στους γύρω δρόμους της πλατείας, σέρνοντας μαζί τους τ' ανήλικα παιδιά τους, για να μάθουν για τους δικούς τους και να συμπαρασταθούν στον αγώνα, προσπαθώντας να ξεπρεάσουν την έκβαση της άνιστης μάχης της αιχμάλωτης συνοικίας με τον πανίσχυρο βάρο κατακτητή.

Στά χρόνια της δικτατορίας κομπιάστηκε ή χούντα να αναρτήσει μιά αναμνηστική πλάκα στη μάντρα της Όσιας Ξένης με την τερατώδη εξήγηση, ότι οι ελασίτες, εαμίτες, κομμουνιστές παρέδωσαν τους πατριώτες αγωνιστές στους Γερμανούς για εκτέλεση.

Μετά την πτώση της χούντας καταστράφηκε η πλάκα από τον αγανακτισμένο λαό της Κοκκινιάς χωρίς προηγούμενα να έχει φωτογραφηθεί όπως κανείς θα περίμενε. Ίσως να υπάρχουν φωτογραφίες της αναμνηστικής πλάκας που έχουν ξεχασθεί, πάντως οι φωτογραφίες αυτές που δημοσιεύουμε στο άρθρο μας αυτό είναι οι μοναδικές που μέχρι τώρα γνωρίζουμε. Πάρθηκαν στις 17 Αυγούστου του 1974, όταν ακόμα στο δήμο Νικαίας, όπως επίσημα ονομάζεται ο μαρτυρικός δήμος ακόμα, κυβερνούσε το διορισμένο δημοτικό συμβούλιο της Χούντας και ο δήμαρχός της. Σε σύμβουλο της δημοχρίας τότε που είχα πληροφορήσει ότι φωτογράφησα την πλάκα που έβλεπα για πρώτη φορά, ζήτησα να μου εξηγήσει το σκεπτικό της φοβερής απόφασης για την ανάρτηση της αναμνηστικής πλάκας και μου είπε ότι είχαν ακούσει ότι κάποιος κομμουνιστής είχε υποκύψει στα βασανιστήρια και άρχισε να προδίδει τους συναγωνιστές του στους Γερμανούς. Άλλα και αν ακόμα είχε συμβεί αυτό το επεισόδιο, δεν δικαιολογείται καθόλου η

υστερόβουλη και ανήθικη επιχειρηματολογία τους για να δικαιολογήσουν την ανάρτηση της αναμνηστικής πλάκας. Σκοπός τους ήταν να διαστρεβλώσουν την αλήθεια με την έλεεινη ψυχολογική προπαγάνδα τους, βιάζοντας τους μαρτυρές Κοκκινιώτες να αμφιβάλουν για τη σωστή εξέλιξη των γεγονότων, απαρνούμενοι τα ίδια τους τα παιδιά που θυσιάστηκαν μαχόμενα στο μπλόκο της Κοκκινιάς και στους δρόμους της Αθήνας και του Πειραιά. Για τις μεταπολεμικές γενιές ή ψευδοπιστευτικότητα της χούντας ήταν επικίνδυνη, γιατί το νόημα της αναμνηστικής πλάκας το ένιχνε όλος ο μηχανισμός της χούντας με τον αντικομμουνισμό του στο σχολείο, στο στρατό, στην εκκλησία, στη γειτονιά και στον τόπο εργασίας με τα «καρφιά» της. Στην έφταετία του σκοταδισμού δεν υπήρχε ούτε ικανότητα αλλά ούτε και η νοστορπία για την ανεύρεση της αντικειμενικής αλήθειας και της πραγματικότητας. Μεθυσμένοι από το μύθο της ύψηλης αποστολής τους έκρυβαν την ανεπάρκειά τους πίσω από την αυθαρεσία, την ψυχική βία και το θάνατο, ταλαιπωρώντας άσκοπα ένα λαό που ήθελε ν' αφήσει πίσω του την κοινωνία της ανέχειας προχωρώντας σταθερά για την πρόοδο, την ευημερία και την ειρήνη.

Σήμερα δίνονται πάλι νέες δυνατότητες στον εργαζόμενο λαό της Ελλάδας μόνος του να διαμορφώσει την τύχη του. Η διαδικασία αυτή θα είναι πολύπλοκη και κουραστική, αν γίνει όμως κάτω από μιὰ εκσυγχρονισμένη, υπεύθυνη και σωστή νοστορπία, θα απαλλαγεί ο εργαζόμενος λαός μας από τις άσκοπες και όλεθριες καταστάσεις δίνοντας όλες του τις δυνάμεις στην ανάπτυξη της πατρίδας και τη διασφάλιση της ανεκδιαιότητας της. Γι' αυτό τέτοιες ενέργειες σαν την πανελ-

λήνια πλαισίωση της εκδήλωσης του μπλόκου της Κοκκινιάς στις 17 Αυγούστου εγγυώνται στο Λαό μας σεβασμό και εκτίμηση του κόπου και των προσπαθειών του για ένα καλύτερο μέλλον, ενώ σύγχρονα εκφράζουν τον φόρο τιμής μας στους αγώνες του χθές που δεν ξεχνάμε.

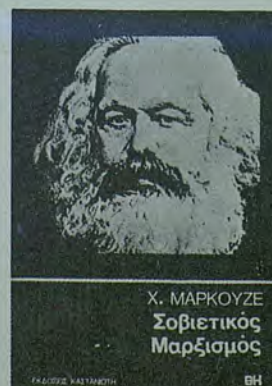
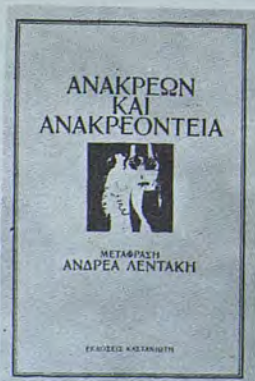
Πριν τη δικτατορία όλη η Αθήνα και ο Πειραιάς συμμετείχαν σε εκδηλώσεις της 17 Αυγούστου που λάμβαναν χώρα στη μαρτυρική πλατεία της Κοκκινιάς, όταν η πολιτική πίεση ξαλάφρωνε. Έκατοντάδες χιλιάδες λαοί έχουν προσκυνήσει σ' όλα αυτά τα χρόνια με σεβασμό και ευγνωμοσύνη τον μαρτυρικό τόπο του μπλόκου της Κοκκινιάς. Ιστορικές έχουν μείνει οι συναυλίες του Μίκη Θεοδωράκη με το Γρηγόρη Μπιθικιώτη στον ιερό χώρο της πλατείας πριν τη δικτατορία. Ολόκληρος ο καλλιτεχνικός κόσμος έχει κατά καιρούς περάσει απ' τον χώρο του μπλόκου για να τιμήσει και να εμπνευστεί από το πνεύμα της θυσίας των αγωνιστών της εθνικής αντίστασης και τον παλμό δεκάδων χιλιάδων Λαού που πλημμύριζαν την πλατεία.

Εφέτος ο δήμος της Νίκαιας μαζί με τον μαρτυρικό λαό του θα ξαναγίνει ο ταπεινός οικόδεσπότης που θα καλέσει ολόκληρο το πανελλήνιο στο χώρο του μπλόκου της Κοκκινιάς δίνοντας νέα εμφαση στην εκδήλωση αυτή που πρέπει να πάρει πανελλήνια σημασία. Περιμένουν σε λίγες εβδομάδες να υποδεχθούν με ενθουσιασμό και εκτίμηση τους επίσημους αντιπροσώπους του Λαού και της νέας Πολιτείας μας και μαζί τους ν' αγκαλιάσουν με συναδελφικότητα και αγάπη τον Λαό της Αθήνας και του Πειραιά και όλης της Ελλάδας που θα έρθουν προσκυνητές στον ιερό χώρο του μπλόκου της Κοκκινιάς στις 17 Αυγούστου.

Γάσος Έγγλέζος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ κυκλοφόρησαν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 39 – ΤΗΛ. 324.6633

οί : Γ. Βέλτσος, Κ. Βεργόπουλος, Ν. Πουланτζᾶς,
Κ. Τσουκαλᾶς καὶ τὸ «ΑΝΤΙ»
συζητοῦν γιὰ τὴν

ΚΡΙΣΗ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἐπιμέλεια, προλογικό: Γιώργος Σεφερτζῆς

Τὸ «ΑΝΤΙ» ἀπευθύνεται σ' ὅλους ἐκείνους, ποὺ ἀνεξάρτητα ἀπ' τὴν εἰδικότερη κομματική τους ἐπιλογή, προσανατολίζονται καὶ ἀγωνιοῦν γιὰ τὴν κοινωνική ἀλλαγὴ. Σὲ μιὰ τέτοια πολύμοχθη καὶ πολύπλευρη προσπάθεια ὥστόσο ἡ ἀγώνια καὶ ἡ ἐπιθυμία δὲν ἐπαρκοῦν. Οὔτε καὶ ἡ εὐκαιριακὴ συνθηματολογία, ὅσοδήποτε συγκινησιακὴ, δὲ φτάνει μόνη της, μιᾶς καὶ ἡ ἐκβαση τῆς κοινωνικῆς διαπάλης λίγο κρίνεται ἀπ' τὴν ὁμορφιὰ τῶν λέξεων καὶ περισσότερο δεσμεύεται ἀπὸ τὴν τυραννία τους. Καθῆκον, πόθος, φιλοδοξία καὶ ἀπόφαση τοῦ περιοδικοῦ εἶναι νὰ συμβάλει, στὸ μέτρο τῶν ὁποιων λιγοστών δυνάμεών του, καὶ μὲ δημιουργικὸ τρόπο, στὸ ξεπέρασμα τῆς κρίσης καὶ τῶν ἀδιεξόδων τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων. Ξεπέρασμα ποῦ, κατὰ τὴ γνώμη μας, προϋποθέτει ἐμπλουτισμὸ τῆς προβληματικῆς αὐτῶν τῶν δυνάμεων, τῆς πολιτικῆς σκέψης καὶ δράσης. Ἐμπλουτισμὸς ποῦ ὁδηγεῖ στὴν ἀναζωογόνηση, τὴν εὐρωστία καὶ τὴ ρωμαλέα παρέμβαση στὰ κοινωνικὰ πράγματα. Ἡ κακοδαιμονία τῶν δυνάμεων τῆς ἀλλαγῆς θὰ ἔχει ἤδη ἀρχίσει νὰ ξεπερνιέται μὲ τὴν ἀποκατάσταση

πραγματικοῦ διαλόγου γιὰ τὰ ἀξονικὰ προβλήματα τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου. Προβλήματα καὶ προτάσεις ποῦ δὲ θὰ δίνονται διαπλασμένες μέσα ἀπὸ προϋπάρχοντα πρίσματα κομματικῆς ὑστεροβουλίας. Πρίσματα σχηματισμένα ἐρήμην τῶν συγκεκριμένων καταστάσεων, ποῦ ἔτσι λειτουργοῦν μὲ μὴ πραγματικές, ἄρα ἀ-πολιτικές προσλαμβάνουσες, καὶ καθιστοῦν ἀνάπηρο κι ἀναποτελεσματικὸ τὸν πολιτικὸ φορέα τους.

Ἐπικαλούμαστε τὴ διαλεκτική, ἀλλ' ἀγνοοῦμε τὸ διάλογο. Κι ὁ διάλογος εἶναι ἀνταλλακτικὴ λειτουργία ἐπιστημονικὰ στοιχειοθετημένη καὶ τεκμηριωμένη, μὲ πολιτικὰ πάντα συμπεράσματα. Συμπεράσματα ποῦ ὑπομνηματίζουν ἐπιστημονικὰ τὴ βάση τῆς κοινωνικῆς σκέψης, ποῦ θὰ ἐλέγξει, διορθώσει κι ὀλοκληρώσει ἡ δράση. Ἐπιστημονικὴ ἐρευνα καὶ θεμελίωση ποῦ ἡ ἀπουσία της ἡ ἀδυναμία της ἀποδυναμώνει τὴν πολιτικὴ παρεμβολή, θρέφει τὴν κακοδαιμονία, βαθαίνει τὰ χάσματα πάνω στὰ ὅποια ἡ συντήρηση κτίζει πύργους, βαβέλ, ἀπαραίτητους γιὰ τὴν κυριαρχία της. Στὰ πλαίσια τῆς προσφορᾶς μιᾶς σειρᾶς διερευνήσεων τῆς ἐλληνικῆς

πραγματικότητας, τὸ «ΑΝΤΙ» ὀργάνωσε μιὰ πρώτη συζήτηση, ἀνάμεσα σὲ γνωστοὺς ἐπιστήμονες, τῆς ὁποίας ἀκολουθεῖ σήμερα τὸ πρῶτο μέρος. Ἡ συζήτηση ξεκίνησε μὲ κύριο θέμα τὴν κρίση ἐξουσίας στὴν Ἑλλάδα καὶ προχώρησε μόνη της χωρὶς προετοιμασία, ὄχι γιὰ νὰ δώσει ἔτοιμα καὶ τελειωτικὰ συμπεράσματα, ἀλλὰ γιὰ νὰ ρίξει εἰσαγωγικά κάποιες ιδέες, ποῦ μένουν πάντα ἀνοιχτὲς γιὰ παραπέρα ἐπεξεργασία. Τὸ θέμα εἶναι καὶ τεράστιο καὶ καίριο, ἄρα μιὰ αὐθόρμητη σχεδὸν συζήτηση δὲν μπορεῖ παρὰ μονάχα νὰ θέσει κάπως πιὸ σωστὰ καὶ βαθιὰ μερικά του προβλήματα. Ἡ λύση δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἀντικείμενο εἰδικότερης μελέτης καὶ τελικὰ τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς καὶ τῆς πολιτικῆς δράσης. Ὡστόσο αὐτὴ ἡ τελευταία, γιὰ νὰ ἔναι ἀποτελεσματικὴ, δὲν ἐπαναπαύεται σὲ κηρύγματα καὶ ἱστορικὲς νομοτέλειες, ἀλλὰ ἀρχίζει ἀπὸ τὴ συγκεκριμένη ἀνάλυση τῆς συγκεκριμένης κατάστασης καὶ τὴν ἐπιλογὴ τῶν καταλλήλων μεθόδων, τακτικῶν καὶ στρατηγικῶν, γιὰ τὸ μετασχηματισμὸ τοῦ δοσμένου κοινωνικοῦ χώρου.

Γ.Σ.

Η ΚΡΙΣΗ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΣΤΟ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΑΝΤΙ: Τὸ φαινόμενο τῆς κρίσης ἐξουσίας στὴν Ἑλλάδα εἶναι μόνιμο ἢ παροδικό;
ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ: Ἡ ἐμπειρία τῶν 15 τελευταίων χρόνων, ποῦ πέρασαν ἀπὸ τὸ 1960, μοῦχει δώσει τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ παρούσα κρίση ἔχει ἀρχίσει καὶ συνεχίζεται ζορὶς νᾶχει λυθεῖ, μαρὸς τις ἐπανειλημμένες προσπάθειες ποῦ ἔχουν γίνει καὶ στὴν Ἑλλάδα. Γιατὶ τὸ φαινόμενο δὲν εἶναι τοπικὸ. Βλέπω παρόμοια

φαινόμενα νὰ σημειώνονται τόσο σὲ χώρες σὰν τὴν Ἑλλάδα, ὅπως ἡ Ἰσπανία, ἡ Πορτογαλία, ἡ οἱ χώρες τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς ἢ καὶ τῆς Ἀφρικῆς κυρίως, ὅσο καὶ σὲ χώρες ἀναπτυσσόμενες ὅπως τῆς Δ. Εὐρώπης. Ἀπ' τὴν ἀποψη αὐτὴ βλέπω τὸ φαινόμενο τῆς κρίσης γενικότερο καὶ χαρακτηριστικὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ μας. Κρίση ποῦ δὲν εἶναι παροδικὴ καὶ δὲν μποροῦμε νὰ βγοῦμε ἀπ' αὐτὴ παρὰ μόνον μὲ βαθύτατες πλέον ἀλλαγές.
ΒΕΛΤΣΟΣ: Συγχωρέστε μου τὴ μετάσταση σ' ἓνα ἄλλο παρόμοιο ἢ συμπικνωτικὸ ἐπίπεδο.

Κρίση ἐξουσίας σημαίνει, γιὰ μένα τουλάχιστο, κρίση μιᾶς κρίσης.

Ἡ ἐξουσία εἶναι ἤδη κρίση, γιατί ἡ ἐξουσία δὲν ἔχει ὄρια, ἢ ἔχει ἀρχὴ ἀλλὰ δὲν ἔχει τέλος. «Τέλος», μὲ τὴ διπλὴ ἔννοια τῆς λέξης: Τέλος καὶ σκοπός. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐξουσίας εἶναι ἡ διαιώνισή της. Ἀρα ὁ σκοπὸς της εἶναι πρὶν ἀπ' αὐτὴν καὶ ὄχι μετὰ. Ἄν εἶναι μετὰ παύει νὰ εἶναι ἐξουσία.

Κρίση λοιπὸν ἐξουσίας σημαίνει κρίση μιᾶς κρίσης ἢ σημαίνει: ἱεράρχηση, μονοπώληση ἢ ὑποκατάσταση ἢ ἀκόμη καὶ ἀντιπροσώπηση. Καὶ ὅλα αὐτὰ μαζί εἶναι ἡ ἐξουσία, δηλαδὴ τὸ τέλος μιᾶς ἀμεσότητος στὶς σχέσεις, σ' ὅλες τὶς σχέσεις τὶς παραλογικές, τὶς ἰδεολογικὲς ἢ πολιτικὲς μὲ τὴ στενὴ ἔννοια τοῦ ὄρου. Ἡ ἐξουσία-κρίση ἀντιτίθεται στὴν ἀμεσότητα, θὰ πεῖ ὅτι:

α) καθιερώνει μιὰ διαφορὰ ἀνάμεσα σ' αὐτὸν ποὺ ἐξουσιάζει καὶ σ' ἐκεῖνον ποὺ ἐξουσιάζεται, καθιερώνει δηλαδὴ μιὰ προνομιοῦχο κατάσταση ποὺ βγαίνει ἀπὸ μιὰ σχέση ἀνταγωνισμοῦ.
β) ἐπιβάλλει μιὰ ἔμμεση σχέση, τὴν ἀντιπροσωπευτικὴν σχέση, ποὺ εἶναι λογικὰ δυνατὴ ἀλλὰ ὄχι βιολογικὰ. Στὴ σχέση αὐτὴ ἐκχωρεῖται στὸν ἐξουσιαστὴ ὄχι μόνο ἡ *συναίνεση* ἀλλὰ καὶ οἱ *πόθοι* τοῦ ἐξουσιαζόμενου.

Δὲν προχωρῶ στὸ πῶς γίνεται ἡ ἐκχώρηση αὐτή. Τὸ σχῆμα, λοιπὸν, αὐτό, δὲν εἶναι *αναρχικό*, γιατί σ' αὐτὸν τὸν πολιτισμὸ ἡ ἐξουσία εἶναι ἀναπόφευκτη, θὰ ἔλεγα θυμίζοντας τὸν Φρόυντ πῶς εἶναι ἡ δυστυχία του. Τὸ σχῆμα μου εἶναι *μετ-ἀρχικό*, δηλαδὴ σχῆμα ποὺ πλαισιώνει τὴ δυνατότητα *ἀμέσων* σχέσεων. Μιᾶς ἐξουσίας συμμετοχικῆς, *λογικὰ καὶ σωματικὰ*.

ΑΝΤΙ: Θὰ πρέπει ὥστόσο νὰ περιοριστοῦμε στὸν ἑλληνικὸ χῶρο καὶ νὰ δοῦμε ἂν καὶ κατὰ πόσο τὸ φαινόμενο τῆς κρίσης ἐξουσίας εἶναι *βασικὸ γνῶρισμα* τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας.

ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ: Περὶ αὐτοῦ πρόκειται. Καὶ νομίζω ἀκριβῶς πῶς μιὰ ἀπὸ τὶς ὄψεις (ASPECTS) τῆς κρίσης εἶναι ἡ μονιμότητά της σὰ φαινόμενο τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας.

Τοῦ λόγου τῆς μονιμότητος αὐτῆς θὰ πρέπει νὰ τοὺς ἀναζητήσουμε στὴ φύση τῆς ἑλληνικῆς ἀστικῆς τάξης καὶ στὴ μορφή τοῦ κοινωνικοῦ σχηματισμοῦ. Ἀπὸ τὴ γέννησή της ἡ ἀστικὴ τάξη στὴν Ἑλλάδα εἶχε ἓνα μεταπρατικὸ χαρακτήρα, χωρὶς ἐνδογενὴ σημαντικὴ συσσώρευση κεφαλαίου. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ χαρακτήρα της ἦταν καὶ ἡ ἀποτυχία της στὴ δημιουργία αὐτοῦ ποὺ λέμε «ἡγεμονικὴ ἰδεολογία». Ὑπῆρχε, ἐν πάσῃ περιπτώσει, κυρίαρχη ἰδεολογία τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀλλὰ χωρὶς τὴ σταθερότητα ποὺ συναντᾶμε στὶς ἄλλες εὐρωπαϊκὲς χώρες. Ἐχομε δηλαδὴ τὸ φαινόμενο τῆς ὑπαρξῆς ἑνὸς ἀστικοῦ στρώματος ποὺ πιστεύει σὲ μιὰ σειρὰ ἰδεολογικῶν ἀξίες, χωρὶς νὰ κατορθώνει ποτὲ ἡ ἄρχουσα αὐτὴ ἰδεολογία νὰ διαβρώσει τὶς λαϊκὲς τάξεις. Τὸ χάσμα αὐτὸ μεταξὺ κυρίαρχης καὶ λαϊκῶν τάξεων εἶναι παρόμοιο μ' ἐκεῖνο ποὺ χαρακτηρίζουν καμὶὰ φορὰ στὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ σὰν «δυαδικὴ κοινωνία», θέλοντας, μ' ἐσφαλμένο ὄρο, νὰ ὑποδηλώσουν τὴν ὑπάρξιν, παράλληλα, ἑνὸς ἰδεολογικοῦ χώρου ποὺ εἶναι βιομηχανικὸς, ἀστικὸς κ.λπ., καὶ πολλῶν «ἰδεολογιῶν» ποὺ κινοῦνται κάπως διαφορετικὰ. Αὐτὸς εἶναι ὁ μόνιμος χαρακτήρας τῆς κρίσης καί, παρόλο ποὺ σ' αὐτὸν ἐγγράφεται καὶ ἡ μετὰ τὸ 1960 κρίση ἐξουσίας στὴν Ἑλλάδα, ὥστόσο ἡ τελευταία αὐτὴ παρουσιάζει καὶ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ, καινούργια στοιχεῖα. Στοιχεῖα χαρακτηριστικὰ ποὺ συναντᾶμε καὶ σ' ἄλλες παράλληλες κοινωνίες μετὰ τὸ 1960.

Ἡ συνειδητοποίηση τῆς κρίσης

ΝΟΤΑΡΑΣ: Θὰ συμφωνήσω βασικὰ καὶ στὴν ὑπαρξιν τῆς κρίσης καὶ στὴν ἐνδημικότητά τοῦ φαινομένου της. Θᾶχε ὅμως ἴσως σημασία νὰ τονίσουμε ὅτι στὴν ἐποχὴ ποὺ ἀναφερόμαστε, τὴν κρίση αὐτὴ τὴν συνειδητοποίησαν εὐρύτατες μάζες. Δὲν ἀποτελεῖ ἐργαστηριακὴ διαπίστωση. Τὴν εἶδαμε νὰ ἐκφράζεται σὲ δημοσιογραφικὴ ἀθρογραφία καὶ νὰ μετατρέπεται σὲ σλόγκαν κινήτοποιήσεων λαϊκῶν κ.λπ. Ἀπὸ τὸ '63 καὶ μετὰ, παρόλη τὴν

κυβερνητικὴ ἀλλαγὴ, ἦταν διάχυτη ἡ ἐντύπωση ὅτι ἡ ἐξουσία καὶ τὰ στεγανά, στὸ στρατό, στὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ, στὴν ἐσωτερικὴ ἀσφάλεια, παρέμεναν ἀνέπαφα. Ἡ ὁμάδα ποὺ πῆρε τὴν κυβέρνησιν δὲν πῆρε ποτὲ τὴν ἐξουσία. Ἡ συνειδητοποίησις αὐτῆς τῆς κρίσης φαίνεται καθαρὰ στὰ αἰτήματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γιὰ τὴν κατάργησιν τῶν στεγανῶν. Ὁ λαὸς ἐξέλεγε κόμματα ἢ ἀνθρώπους καὶ τελικὰ αὐτοὶ δὲν ἀσχοῦσαν τὴν ἐξουσία. Αὐτὴ ἦταν ἡ ἀπλουστευμένη μορφή ποὺ ὁ πολὺς κόσμος εἶχε συνειδητοποιήσει σὰν κρίση ἐξουσίας.

ΑΝΤΙ: Ὁ, πὶ δηλαδὴ *ὑπέβασκε* σ' ὅλη τὴν προηγούμενη ἱστορικὴ περίοδο συνειδητοποιήθηκε *μαζικὰ* μετὰ τὸ '60, πράγμα ποὺ ἐπέτεινε τὴν κρίση;

ΝΟΤΑΡΑΣ: Πράγμα ποὺ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἐπέτεινε τὴν κρίση καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔγινε συνείδησις ἀπὸ ὁρισμένους παράγοντες ὅτι εἶναι οἱ γενεσιουργοὶ αὐτῆς τῆς κρίσης, ὅπως ἴσως θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια, καὶ τοὺς δημιούργησε ἓνα φόβο ποὺ τοὺς ὁδήγησε τὴ συγκεκριμένη ἱστορικὴ στιγμή νὰ περάσουν στὴν ἀπροκάλυπτη δικτατορία, γιὰ νὰ διατηρήσουν τὸ σύστημα αὐτὸ ποὺ εἶναι συνυφασμένο μὲ τὴ διατήρησιν τῆς κρίσης αὐτῆς.

ΒΕΛΤΣΟΣ: Ἐχει πεῖ ὁ Νοταρᾶς πῶς πρέπει νὰ τονίσουμε ὅτι ἡ κρίσις ἐξουσίας δὲν ἀποτελεῖ πιά διαπίστωση ἐργαστηριακὴ ἀλλὰ βίωμα τῶν μαζῶν.

Θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω, κάνοντας πάλι σύμπτυξιν τοῦ λόγου μου, ὅτι τὰ *σωματικὰ* πράγματα ὄχι μόνο τὰ βιώνουν πρῶτα-πρῶτα οἱ μάζες, ἀλλὰ δίνουν καὶ τὴ λύση τους.

Θέλω νὰ πῶ ὅτι αὐτὴ ἡ ἐξουσία-κρίσις ἢ ἡ ἐξουσία-ἱεράρχηση ἢ ἀκόμη ἡ ἐξουσία-ὑποκατάστασις ἔχει καθιερωθεῖ ὡς ὀπτικὴ ἀπάτη σὲ βάρος ὄχι μόνο τῶν ἐξουσιαζόμενων ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξουσιαστῶν. Ὀπτικὴ ἀπάτη ποὺ ἀντιλαμβάνεται τὸν ὁρατὸ καὶ ὕλικο κόσμον ὡς εἰδωλὸ τῶν ἰδεῶν. Ἰδεαλιστικὴ δηλαδὴ ἀπάτη.

Αὐτὲς οἱ ἰδέες ἢ τὰ σημεία, γιὰ νὰ μιλήσω πρὸ σύγχρονης γλώσσας, ἐμφανίζονται ὡς τὸ πρᾶγμα, ἐνῶ δὲν εἶναι. Ἀναφερόμαι στὸ φετιχισμό τοῦ ἐμπορεύματος, ἀλλὰ καὶ τοῦ χρήματος ποὺ ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀξία τοῦ ἐμπορεύματος, δηλαδὴ τὴν ἀνθρώπιν ἐργασία. Τὴν ἀντιπροσωπεύει καὶ συγχρόνως τὴν παραποιεῖ ἢ τὴν ἀποκρύπτει. Αὐτὴ τὴν ἀντιστροφή τῆς πραγματικῆς στάσεως τοῦ κόσμου, τοῦ πρᾶγματος δηλαδὴ ἀπὸ τὸ σημεῖο του, εἶναι ποὺ ἀναπαράγει ἡ ἄρχουσα ἰδεολογία, ποὺ τὴ συστηματοποιεῖ, τὴν κάνει ἰδεολογία καὶ πολιτικὴ της.

Ἡ τάξις αὐτὴ μεταβάλλει τὴν ἰδεολογία τοῦ ἰδεαλισμοῦ σὲ ἄρχουσα ἰδεολογία, ὅπως «κάνει» τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὴν ἀντίστοιχη ἔμπορευματικὴν οἰκονομίαν ἢ τὴν οἰκονομία τῶν σημάτων καὶ τῶν συμβόλων. Γιατὶ καὶ ἡ γλώσσα ποὺ ἐκφράζεται οἱ ἀρχές της εἶναι κυρίως ἐμπορευματικὴ.

Τὰ πράγματα στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία εἶναι ἰδιαίτερα λεπτὰ. Ἡ ἄρχουσα ἰδεολογία ἔπαιξε ρόλο πρωταρχικὸ ἀπὸ τὴ σύσταση τοῦ κράτους. Ὅδηγησε σὲ μιὰ σχιζοφρενικὴ, θὰ ἔλεγα, κατάσταση, ὅπου μιὰ τάξις, ἡ ἄρχουσα τάξις, χρησιμοποιώντας τὸ ἰδεαλιστικὸ αὐτὸ σχῆμα κατὰ κόρον καὶ μάλιστα προγονολατρικά, ὄχι μόνο στέργει τὴ φωνὴν στὴν ἀρχόμενη τάξις, ποὺ εἶχε τὴν τύχην νὰ ἐκφράζεται ἄμεσα, δηλαδὴ μέσα στὴ δικὴ της λαϊκὴ παράδοσις, ἀλλὰ ἔχασε καὶ τὴ δική της φωνή, γιατί ἀκριβῶς δανείστηκε τὴ φωνὴν τῶν προστατῶν της, τῆς Εὐρώπης.

Ὁ Λαὸς, οἱ ἀρχόμενοι, δὲν μπόρεσαν νὰ ἐκφραστοῦν στὸ ἐπίπεδο τῆς ἐξουσίας, εἶχαν ὅμως μιὰ βιοτικὴ-ἄμεση σχέση μὲ τὰ πράγματα.

Ἡ ἀρχουσα τάξις οὔτε ἄμεση σχέση μὲ τὰ πράγματα εἶχε -γι' αὐτὸ καὶ τὰ πράγματα τοῦ Λαοῦ δὲν ἦταν ποτὲ δικὰ της- οὔτε καὶ προσωπικὴ φωνὴ ἢ καὶ κὰν δική της ἐκφρασις στὴν ἐξουσία ἀπόκτησε. Νὰ γιατί ἡ ἀστικοποίησις δὲν ἦταν ἀπλῶς νόθα, ἀλλὰ καὶ σχιζοφρενικὴ...

Ἀποξένωση τῶν ἀρχομένων

ΝΟΤΑΡΑΣ: Θὰ θελα νὰ κάνω μιὰ παρέμβασις στὶς τελευταῖες

αὐτὲς κουβέντες γιὰ νὰ πῶ πὼς βρίσκω μέσα σ' αὐτὲς κάτι πού τὸ συναντᾶμε καθημερινὰ στὴν πράξη, καὶ κυρίως στὴν ἐπαρχία. Θὰ δώσω ἓνα πραχτικὸ παράδειγμα. Στὶς προσπάθειες πού γίνονται στὶς μέρες μας γιὰ νὰ οργανωθοῦν τὰ κόμματα, ξεκινᾶνε ὀρισμένες ἐγκύκλιες ἀπὸ τὸ κέντρο. Τὰ χαρτιά αὐτὰ φτάνοντας στὴν ἐπαρχία, στοὺς ἀποδέχτες, δὲ γίνονται κατανοητὰ ὄχι μόνο γιὰ γλωσσικοὺς λόγους, ἀλλὰ κυρίως γιὰ τὸ τμήμα αὐτὸ τοῦ λαοῦ, τὴν πλειοψηφία αὐτὴ τοῦ λαοῦ τὴν ἔχει ἀποξενώσει ὅλο τὸ σύστημα ἐκπαίδευσης καὶ γενικότερης κοιντοῦρας ἀπὸ τὴν πρακτικὴ δυνατότητα νὰ μπορεῖ νὰ μετουσιώσει μιὰ ἰδέα τὴν ὁποία ἀκούει ἢ βλέπει τυπωμένη, σὲ πράξη.

ΒΕΛΤΣΟΣ: Δηλαδή ὅταν λὲς πράξη ἐννοεῖς καὶ ἄρθρωση, γιὰ τὴν περὶ αὐτοῦ πρόκειται. Πράξη εἶναι καὶ ἡ φωνή, πράξη εἶναι καὶ ἡ γλώσσα, καὶ μάλιστα δομημένη πράξη τοῦ νὰ μπορεῖ ὁ λαὸς ν' ἄρθρώνει συναισθήματα ἢ κραυγὲς ἢ χειρονομίες. Μὲ τὴν ἄρθρωση ὑπάρχει αὐτόματα καὶ ἐξουσία, μὲ τὴν ἄρθρωση ὑπάρχει καὶ ἐπηρεασμός, μὲ τὴν ἄρθρωση καὶ μὲ τὴν ἀφήγηση ὑπάρχει δηλαδή συμμετοχή. Ἀλλὰ ἡ ἄρθρωση αὐτὴ μπορεῖ νὰ εἶναι διπλὴ καὶ νὰ πρέπει νὰ ἐπισημανθεῖ μιὰ τομὴ, τὴν ὁποία ἔχει κάνει ἄλλωστε καὶ ὁ Althusser, τομὴ τῆς ἰδεολογίας ἀπὸ τὴ μιὰ ὡς μυστικοποιοῦ διαδικασίας, δηλαδή τῆς ἀρχουσας ἰδεολογίας, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τῆς ἰδεολογίας ὡς ἐπιστημονικῆς ἐννοίας, δηλαδή ὡς δυνατότητας ἀλλαγῆς ἢ δυνατότητας συμμετοχῆς ἢ ἀπομυθοποίησης.

ΝΟΤΑΡΑΣ: Θὰ ἔλεγα πάλι πὼς ἡ δυνατότητα αὐτὴ τῆς ἐκφράσεως ὅπως τὴν προσδιορίζεις εἶναι τὸ ξεκίνημα γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συμμετάσχει ἡ πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἡ πλειοψηφία κάθε λαοῦ στὴν ἐξουσία.

ΒΕΛΤΣΟΣ: Νομίζω λοιπὸν πὼς τὸ ἰδεολογικὸ πεδίο καί, κυρίως στὴν Ἑλλάδα, ἡ σημασία τοῦ ἰδεολογικοῦ αὐτοῦ πεδίου, δηλαδή τῶν πρακτικῶν οἱ ὁποῖες ἐγγράφονται ἐκεῖ, πρέπει νὰ τονισθοῦν ιδιαίτερα.

ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ: Χωρὶς νὰ θέλω νὰ θέσω θέμα διαφωνίας, δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχει πρόβλημα εἴτε ἀποξένωσης εἴτε καταδίκης σὲ σιωπὴ τοῦ ἀρχομένου, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ κατευθεῖαν ἓνα πρόβλημα ἐπιβολῆς ἐνὸς λόγου ἐπάνω του. Στὴν πραγματικότητα δηλαδή ὁ ἀρχόμενος ἢ ὁ ἀνθρώπος ἢ ἡ τάξη ἢ ὁ ἄλλος παράγων ὁ ἀρχόμενος ὑποχρεώνεται νὰ ἐκφραστῇ μέσα ἀπὸ ἓνα λόγο ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ λόγος τοῦ ἄλλου.

Τὸ βασικὸ λοιπὸν πρόβλημα τοῦ ἀρχομένου δὲν εἶναι νὰ ἀποαπαλλοτριωθεῖ, δὲν εἶναι νὰ ξαναβρεῖ τὴν αὐθεντικότητά του, δὲν εἶναι νὰ βρεῖ τὴν προηγούμενη, πρὶν ἀπὸ τὴν ὑποτιθέμενη ἀποξένωση κατάστασή του, ἀλλὰ ἀπλούστατα νὰ μπορέσει νὰ ἀρθρώσει ἓναν ἄλλο λόγο ὁ ὁποῖος νὰ τὸν χαρακτηρίσει. Νὰ γίνῃ δημιουργικὸς λόγος τῆς ἰδιατερότητάς του. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη ἡ πραγματικὴ σύγκρουση, ἡ πραγματικὴ ἀντίθεση, δὲν εἶναι ἀνάμεσα σὲ μιὰ κατάσταση πού θὰ ὑπῆρχε κανονικὰ καὶ ὁμαλὰ καὶ σὲ μιὰ διαστρεβλωμένη κατάσταση πού ὀφείλεται στὴν ἐπιβολὴ τοῦ ἄλλου λόγου, ἀλλὰ εἶναι ἀπλούστατα μεταξὺ δύο δυνατοτήτων λόγων. Ἡ μιὰ εἶναι αὐτὴ πού ὑπάρχει καὶ ἐπιβάλλεται καὶ ἡ ἄλλη αὐτὴ πού πρέπει νὰ ψάξουμε νὰ βροῦμε καὶ νὰ φτιάξουμε, γιὰ τὴν δὲν ὑπάρχει ἐκ τῶν προτέρων, οὔτε ὑπάρχει κάτω ἀπὸ τὶς ὑποτιθέμενες ἀλυσίδες.

Δύο δυνατότητες λόγου

ΣΤΑΓΚΟΣ: Δὲν ὑπῆρξε δηλαδή ποτέ;

ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ: Πάντοτε εἶναι μιὰ ἱστορία διαρκoῦς ἐναλλαγῆς λόγων. Εἶναι αὐτὸ πού λέει καὶ ὁ Νίτσε, δηλαδή ἡ ἐκάστοτε κυρίαρχη τάξη ἰδιοποιεῖται τὸ κάθε τι δίνοντάς του ἓνα νόημα δικό της. Σ' ὅλη τὴν ἱστορία, ὅπου κι ἂν ψάξεις, δὲ θὰ βρεῖς ποτέ τὸ πράγμα καθ' ἑαυτό, ἀλλὰ πάντα κάτω ἀπὸ μιὰ μορφὴ ἰδιοποίησης ἀπὸ τὴν ἐκάστοτε ἀρχουσα τάξη. Καὶ στὴν προϊστορία ἀκόμα ὑπῆρχε μιὰ ἰδιοποίηση τῶν πραγμάτων ἀπὸ τὸν ἰσχυρότερο κυρίαρχο τότε λόγο.

ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ: Μποροῦμε γενικὰ νὰ συμφωνήσουμε λιγότερο ἢ περισσότερο μ' ὅλα αὐτά, πού ἰσχύουν ἄλλωστε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον γιὰ κάθε ἀρχουσα ἰδεολογία. Πρέπει ὅμως νὰ δοῦμε πὼς αὐτὰ ὑπάρχουν στὴν Ἑλλάδα. Τί ιδιαίτερα χαρακτηριστικὰ ὑπάρχουν. Στὴν Ἑλλάδα ὅλα αὐτὰ ἰσχύουν μὲ μιὰ ἰδιομορφία. Ἐδῶ ἡ ἀρχουσα τάξη μπορεῖ νὰ κατάφερε νὰ σιωπήσουν οἱ ἀρχόμενοι, ἀλλὰ δὲν κατάφερε αὐτὸ πού ἔγινε στὴ Γαλλία, τὴ Γερμανία π.χ. κλπ., νὰ ἐπιβάλῃ τὸ λόγο της. Ἐκεῖνο πού χαρακτηρίζει τὶς ἀρχόμενες τάξεις ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα εἶναι ὄχι τὸ ὅτι ἐκφράζονται μὲ τὸν λόγο τῆς ἀρχουσας τάξης, ἀλλὰ ὅτι δὲν ἐκφράζονται καν. Δὲν ἔχουν λόγο. Στὴ Γαλλία π.χ. ὑπάρχει ἓνας λόγος τῆς κυρίαρχης τάξης πού γίνεται κατανοητός. Ἐδῶ πέρα εἶναι τέτοιο τὸ χάσμα, — καὶ ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸ μιὰ κρίση τῆς κυρίαρχης ἰδεολογίας — ὥστε δὲν κατάφερε ποτέ ἡ ἰδεολογία αὐτὴ νὰ γίνῃ ἡγεμονικὴ, διότι δὲν κατάφερε νὰ ἐπιβάλῃ τὸν λόγο ποτέ.

ΝΟΤΑΡΑΣ: Νομίζω ὅτι τὸ θέμα εἶναι ἀκόμα πιὸ οὐσιαστικὸ καὶ βαθύ. Ὑπάρχει ἓνας εὐνοχισμὸς ὄχι μόνο δυνατότητας διατύπωσης τοῦ αἰτήματος τοῦ ἀρχομένου, ἀλλὰ ὑπάρχει μιὰ ἐκ τῶν προτέρων μέσα του ἰδέα, ὅτι αὐτὸς δὲν μπορεῖ. Σοῦ λέει στὴν ἐπαρχία ὁ ἄπλως ἄνθρωπος γιὰ τὸ πρόβλημα πού εἶναι δικό του καὶ τὸ ζεῖ κάθε μέρα καὶ εἶναι ὁ κατεξοχὴν ἀρμόδιος νὰ τὸ ξέρει. Πέ μου ἐσὺ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἢ πέ μου πού ξέρεις γράμματα ποῖο εἶναι τὸ πρόβλημά μου.

ΣΤΑΓΚΟΣ: Μήπως αὐτὸ ὀφείλεται σὸ γεγονός ὅτι δὲν ἔχουμε αὐτὸ πού θὰ λέγαμε ἂς ποῦμε γραμμασιανὰ «πολιτισμένη κοινωνία»; Γιὰ αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ κυρίαρχη ἰδεολογία δὲν ἔχει διαποτίσει καὶ δὲν ἐκφράζει τὰ ὑπόλοιπα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἐξᾴλου καὶ ἡ ἐννοια τῆς κυριαρχίας μιᾶς ἰδεολογίας: διαφωτίζει καὶ ἐκφράζει ὅλα τὰ στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ. Αὐτὸ συνεπάγεται τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς διαρθρωμένης κοινωνίας μὲ ἰσορροπίες ἐσωτερικῆς.

Θέτω τὸ ἐρώτημα διότι νομίζω ὅτι τελικὰ συνδέεται μὲ τὸ πρόβλημα τῆς κρίσης ἐξουσίας σὲ μιὰ κοινωνία ἀνεπτυγμένη, βιομηχανικὰ ἔστω, οἰκονομικὰ ἀνεπτυγμένη, ὅπως ὑποτίθεται ὅτι εἶναι αὐτὴ στὴν ὁποία προχωρεῖ αὐτὴ τὴ στιγμή ἡ Ἑλλάδα. Ἀρὰ τὸ θέμα τῆς συμμετοχῆς ἢ ὄχι συνδέεται ἄμεσα καὶ μὲ τὴν κρίση ἐξουσίας. Μήπως κάπου ἐκεῖ πρέπει νὰ ψάξουμε νὰ βροῦμε καὶ τὰ αἷτια. Κάποια ἀπὸ τὰ αἷτια.

ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ: Εἶναι πραγματικὰ σωστό, ὅτι τουλάχιστο κατὰ τὴν περίοδο τῆς κρίσης τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας, ὁ ἐπιστομὸς, ὁ κυρίαρχος λόγος δὲν εἶναι μόνο πρόβλημα ἰδεολογίας, εἶναι πρόβλημα τρόπου ζωῆς. Δὲν εἶναι δηλαδή μόνο ἀναπαράσταση. Αὐτὸ πού θέλω νὰ πῶ εἶναι ὅτι στὴν περίοδο αὐτὴ ὁ κυρίαρχος λόγος γίνεται ὅλο καὶ λιγότερο πιστευτός, βρίσκει ὅλο καὶ λιγότερο ἀντίκρουσμα. Στὸ παράδειγμα πού ἀναφέρθηκε προηγουμένως, ὁ ἀγρότης ζητάει νὰ τοῦ πείς τὸ πρόβλημά του ὄχι γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς καθημερινῆς του ζωῆς, ἀλλὰ ὅταν πρόκειται νὰ ἀναφερθεῖ στὴν ἐξουσία. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη ὑπάρχει ἓνας διχασμός. Δηλαδή ὁ ἀγρότης δὲν θέτει ὁ ἴδιος τὸ πρόβλημα τῆς ἐξουσίας, δὲν τὸ «διανοεῖται». Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη εἶναι πάντοτε ἓνα παθητικὸ στοιχεῖο μέσα στὴν ἀσκηση τῆς ἐξουσίας στὴν Ἑλλάδα. Τὸ πρόβλημα τῆς ἐξουσίας εἶναι ἀπὸν γιὰ τὸν ἀγρότη.

Οἱ κυβερνήσεις διαδέχονται ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, ἐνῶ αὐτὸς δὲν θέτει ὑποψηφιότητα γιὰ τὴν ἐξουσία. Γι' αὐτὸ κάποτε διαπιστώνουμε ὅτι δὲν εἶχαμε ποτέ ἀγροτικὸ κόμμα στὴν Ἑλλάδα, ποτέ δὲν ἀναπτύχθηκε ἓνας οὐσιαστικὸς ἀγροτικὸς λόγος, ὅπως ἔγινε μὲ τὸν Σταμπολίνσκι, ἂς ποῦμε, στὴ Βουλγαρία, πού νὰ θέσει θέμα, νὰ θέτει ὑποψηφιότητα γιὰ τὴν ἐξουσία ἢ καὶ νὰ τὴν κατακτήσει, ἔστω καὶ γιὰ νὰ τὴ χάσει μετὰ.

Ἰδεολογία δυναμικὴ ἢ δοτὴ;

Ἐχουμε μιὰ κυρίαρχη ἰδεολογία πού ἐκφράζει τὴ δυναμικὴ

μιάς κυρίαρχης τάξης, παραγωγική δυναμική όμως; Πού θα έχει δηλαδή πραγματικά παραγάγει έργο; Έχουμε μια τέτοια ιδεολογία;

Επομένως υπάρχει αντιστοιχία ανάμεσα στην ιδεολογία αυτή και στα καθαντό προβλήματα της χώρας, αν θα τα δούμε στη δυναμική τους; Όχι σε μια στατική μορφή που ξεκίνησε το 1821 ή το 1453. Έλληνοχριστιανικός πολιτισμός δηλαδή. Ποιά ανανέωση έχει γίνει στον έλληνοχριστιανικό πολιτισμό; Μήπως τον πάμε κάθε τόσο και λιγάκι πιο πίσω; Το ένα, το θεωρητικό, πρόβλημα είναι αυτό. Το άλλο το θίξαμε προωύτερα. Δεν μετέχει ο αγρότης παρά στη λειτουργία που αφορά τα καθημερινά μικρά προβλημάτα του —τα προβλήματα επιβίωσης. Δεν θέτει όμως ποτέ ουσιαστικά πρόβλημα εξουσίας. Θέτει πρόβλημα κυβέρνησης, που θα τον διευκολύνει να λάβει μια θεσούλα, μια σύνταξη κ.λπ. Άλλαγή όμως στις κοινωνικές ισορροπίες δεν τίθεται. Μόνον από τους κομμουνιστές έχει τεθεί και εκεί πρέπει να δούμε πώς και γιατί δεν απέδωσε.

ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ: Θα πρέπει να δούμε το πρόβλημα ειδικά. Συμφωνώ σ' αυτά που λές, ότι δεν υπάρχει συμμετοχή, με την έννοια ότι δε θέτει μόνιμα πρόβλημα εξουσίας. Υπάρχει όμως και η άλλη πλευρά. Επανέρχομαι στην ιδέα της ανυπαρξίας ήγεμονικής ιδεολογίας, που να καταφέρνει να αφομοιώνει τον κοινωνικό σχηματισμό και να υπάρχει μ' αυτόν τον τρόπο συμμετοχή. Άλλα αυτό δε σημαίνει πώς ποτέ δεν τίθεται θέμα εξουσίας. Πότε-πότε γίνεται το ξέσπασμα. Μένει ο εργαζόμενος εκτός διαδικασιών, δεν θέτει πρόβλημα εξουσίας, δεν έχει το λόγο μέχρι τη στιγμή που θα γίνει το ξέσπασμα. Τόδαμε αυτό από το '40 και μετά την αντίσταση.

ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ: Στιγμιαία ξεσπάσματα που όμως δεν θέτουν μόνιμο ζήτημα εξουσίας. Ξαναγυρίζει ή προηγούμενη κατάσταση μεταλλαγμένη.

ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ: Δεν πρέπει όμως να έχουμε την ιδέα μιάς παθητικής μάζας, γιατί εν πάση περιπτώσει δεν πρέπει να ξεχνάμε πώς ένα από τα στοιχεία της κρίσης και της συγκεκριμένης μετά το '60 ή και μετά τα χρόνια της αντίστασης και του έμφυλου, είναι αυτά τα ξεσπάσματα.

ΒΕΛΤΣΟΣ: Θέλω ν' απαντήσω σ' ένα προηγούμενο ερώτημα του Α. Στάγκου. Νομίζω πώς η κυρίαρχη ιδεολογία στην Ελλάδα δεν είναι της άρχουσας τάξης... Δεν ανήκει στην άρχουσα τάξη. Δεν ήταν ποτέ δική της. Ήταν νεκραναστημένη από ιδεολογίες του αρχαίου ελληνισμού, ήταν επιβεβλημένη ή παραπερασμένη από την Εύρωπη, τους νεοκλασικισμούς και τους φορείς του. Ήταν μια ιδεολογία δανεική, μια ιδεολογία δοτή και για την άρχουσα τάξη. Γι' αυτό το λόγο, επειδή δεν ήταν δική, δεν ήταν ως ποῦμε η ιδεολογία του Λουδοβίκου του 14ου ή οποία συνεχίζεται και περνάει κατ' ευθείαν στο QUAI D'ORSAY (Γαλλικό Υπουργείο Εξωτερικών) και συνενώνει, έστω και έμμεσα, μέσα από καθρέφτη, την άρχόμενη τάξη. Δεν υπάρχει ελληνική κυριολεκτικά άρχουσα ιδεολογία. Υπάρχει απλώς η ιδεολογία του καπιταλισμού στην Ελλάδα.

Η κοινωνική ιδιαιτερότητα

ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ: Νομίζω ότι στη βάση αυτή του φαινομένου βρίσκεται η έξηξ ιδιαιτερότητα της ελληνικής κοινωνίας. Αρχίζει πάλι από το 19ο αιώνα. Η άρχουσα τάξη στην Ελλάδα δημιουργήθηκε βασικά έξω από την Ελλάδα, έξω από τον ελληνικό χώρο. Σε πολύ μεγάλο βαθμό. Η απομόνωση της άξιας από τους εργαζόμενους, γινόταν στο εξωτερικό και δεν ανταλλάσσαν βασικά από τα ελληνικά στρώματα που ήταν υπό εκμετάλλευση, από τα ελληνικά άρχόμενα στρώματα. Κατά συνέπεια μπορεί να πει κανείς ότι οι ταξικές σχέσεις στην Ελλάδα έχουνε κάποια άσυμμετρία, αναντιστοιχία, ήδη από γεννησιμιού τους. Πώς άλλως να εξηγήσουμε το γεγονός ότι η αριθμητική επέκταση των αστικών στρωμάτων από την Ελλάδα είναι εξαι-

ρητικά ψηλή και σταθερή χωρίς ταυτόχρονα να γίνεται το ίδιο με τα άμεσα παραγωγικά στρώματα. Η Ελλάδα το 1922, όταν γίνεται η Μικρασιατική καταστροφή, είναι μια χώρα, ένας χώρος, αν θέλετε, ο οποίος έχει 60-70% του μη αγροτικού πληθυσμού καθαρά αντιπαραγωγικό, που ασχολείται στη σφαίρα της κυκλοφορίας και όχι της παραγωγής. Και από την άλλη μεριά έχει, αν εξαιρέσουμε τους αγρότες, ένα μικρό, πολύ μικρό σχετικά παραγωγικό στρώμα, που διογκώνεται με μεγάλη βραδύτητα. Οι μορφές λοιπόν της κοινωνικής κινητικότητας στην Ελλάδα χαρακτηρίζονται από ένα πέρασμα μαζικό από την ύπαιθρο, σε μια κομπραδόρική, μεταπρατική, πάντως αντιπαραγωγική αστική και μικροαστική τάξη. Βασικά λοιπόν αυτή νομίζω ή δυσυμμετρία, ή άσυμμετρία ανάμεσα στα άρχοντα αντιπαραγωγικά στρώματα και στις λαϊκές τάξεις που γίνονται αντικείμενο άμεσης εκμετάλλευσης, χαρακτηρίζει τον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό. Βέβαια πουθενά, σε κανένα μέρος του κόσμου, δεν υπάρχει απόλυτη συμμετρία ανάμεσα στην άρχουσα και την άρχόμενη τάξη. Οι μηχανισμοί της ένταξης κάθε χώρας στην παγκόσμια αγορά προσδιορίζουν και το βαθμό που οι έξωγενείς παράγοντες επηρεάζουν τη θεμελιακή έσωτερική κοινωνική αντίφαση. Στον τόπο μας όμως ήδη από ποσοτική άποψη οι έξωγενείς προσδιορισμοί ήταν από την αρχή καταλυτικής σημασίας. Η παρέμβαση της παγκόσμιας αγοράς μέσα από τη διαμεσολάβηση της ελληνικής μεταπρατικής τάξης του έξωωτερικού οδηγεί στο να πάρει ή δυσυμμετρία αυτή διαστάσεις τεράστιες. Έτσι, νομίζω, θα πρέπει να εξηγηθεί βασικά αυτή η έλλειψη ώσμωσης ανάμεσα στην ιδεολογία της άρχουσας τάξης και της άρχόμενης τάξης. Κι από κει πρέπει να ξεκινήσουμε για να ερμηνεύσουμε τα προβλήματα της αδυναμίας της ελληνικής άρχουσας τάξης να φτιάξει και τη δική της ιδεολογία. Και έτσι, τέλος, πρέπει να εξηγήσουμε και το βασικό ιδεολογικό πρόβλημα της άρχουσας τάξης να ξεπεράσει το πρόβλημά της, τον δυισμό της, τον σύμφυτο, ανάμεσα στον κοσμοπολιτισμό, και σε μια προσπάθεια του να βρει ελληνικές ρίζες. Διότι ποτέ η ελληνική άρχουσα τάξη δεν προσανατολίστηκε σε μια έγχωρια έγγενη συσσώρευση κεφαλαίου, που θα της δημιουργούσε ιδεολογικές πολιτικές δομές εξουσίας αντίστοιχες μ' αυτές που συναντάμε στις άλλες εύρωπαικές χώρες.

Ιδεολογική πλάνη

ΒΕΛΤΣΟΣ: Συμπέρασμα: Η άρχουσα τάξη στην Ελλάδα είναι ιδεολογικά πλανημένη.

ΣΤΑΓΚΟΣ: Να προσθέσω ένα ερώτημα. Μήπως αυτό σημαίνει ότι αυτοί οι πυρήνες που σχημάτισαν τελικά την άρχουσα τάξη και ζούσαν στο έξωτερικό, εξακολουθούν και σήμερα ακόμα να ζουν μ' ένα όραμα, που ήταν τότε φυσικό, μιάς βυζαντινής αυτοκρατορίας, που ούτε υπήρξε ούτε είναι δυνατόν να υπάρξει, ωστόσο μέσα τους αυτοί εξακολουθούν να έμμένουν; Γιατί ποιοι είναι αυτοί που σχημάτισαν την αστική τάξη; Ήταν Έλληνες της Βουλγαρίας, της Ρωσίας, της Ουγγαρίας, της Τεργέστης. Κι αυτοί ζούσαν μ' ένα όραμα που τους είχαν διδάξει. Όραμα που κι ο Ρήγας Φεραίος είχε με το δικό του τρόπο και με το βλέμμα στραμμένο στο έσωτερικό. Μήπως μ' αυτό το όραμα φτιάξαν μια ιδεολογία που ποτέ δεν προσάρμοσαν στις ελληνικές πραγματικότητες; Και γιατί δεν την προσάρμοσαν;

ΒΕΛΤΣΟΣ: Όταν λες βυζαντινή αυτοκρατορία έννοεις το τέλει εκείνο ιεραρχημένο μοντέλο δεσποτισμού και συνέχισης αυτής της ιεραρχίας.

ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ: Επειδή έχω ασχοληθεί με το θέμα της υποδοχής της Γερμανικής σχολής και του κλασικισμού γενικά, και γενικότερα της Εύρωπαϊκής Ιδεολογίας στην Ελλάδα, στο 19ο αιώνα, θάθελα να πω τα έξης:

Έστω κι αν δεχτούμε ότι η ελληνική αστική τάξη σχηματίστηκε κυρίως στο έξωτερικό και παρέμεινε εκεί και μετά την

Ίδρυση του ελληνικού κράτους, παρόλα αυτά κύριος φορέας της ιδεολογίας στην Ελλάδα ήταν το Ελληνικό Κράτος. Γύρω του βέβαια σχηματίστηκε και η εγχώρια αστική τάξη. Παρόλο ότι η ιδεολογία αυτή ήταν δοτή, παρόλο ότι ενδεχομένως ήταν πλανημένη, παρόλο ότι χρησιμοποιούσε σύμβολα ευρωπαϊκά ή αρχειοελληνικά, η βυζαντινή ή διάφορα άλλα άνακατεμένα που καθιστούν δύσκολη την τυπολογία και την επιστημονική κατάταξη κ.λπ. της ιδεολογίας αυτής, ή άποψή μου είναι ότι αυτή ή αστική τάξη και αυτό το αστικό κράτος, παίρνοντας αυτά τα στοιχεία, δεν τό'κανε για διακοσμητικούς λόγους. Δεν τὰ πήρε μονάχα σαν άλλοθι, μονάχα για νὰ προδώσει, αλλά τὰ πήρε άπλούστατα για νὰ τὰ κάνει νὰ λειτουργήσουν μέσα στο δικό της projet social. Για νὰ οργανώσει δηλαδή μ' έναν όρισμένο τρόπο την ελληνική κοινωνία. Παράδειγμα άπλούστατο γι' αυτό είναι ή χρήση της καθαρεύουσας, που είναι δείγμα μορφολογικά άρχαίας γλώσσας, με μιὰ δομή ευρωπαϊκής, και όλοι νομίζουν ότι αυτή ή γλώσσα ήρθε για λόγους αρχαιοπληξίας. Αυτό έχει μεγάλη σημασία και συνδέεται με την οικονομική και κοινωνική εξέλιξη. Όλοι το άποδίδουν σε σείρα κι άγωνα αρχαιοπληξία. Κι όμως αυτό το όποιο ισχυρίζομαι είναι ότι στην πραγματικότητα ή αρχαιοπληξία ήταν άπλούστατα τρόπος έπαφής της ελληνικής άστικής τάξης με την ευρωπαϊκή. Την ίδια εποχή που στην Ελλάδα άναπτυσσόταν ό κλασικισμός, ή στροφή δηλαδή προς την αρχαιότητα, αντίστοιχα στην Ευρώπη υπήρχε ή ευρωπαϊκή στροφή προς την αρχαιότητα. Άπ' αυτή την άποψη ή επίκληση της καθαρεύουσας, και ιδιαίτερα των έκφραστικών δυνατοτήτων αυτής της γλώσσας, υπαγορεύετο από όρισμένες άνάγκες της άστικής τάξης. Άν προσέξατε, ή καθαρεύουσα έχει τη δομή της γαλλικής γλώσσας. Άν έχετε ένα γαλλικό κείμενο νὰ μεταφράσετε, σίγουρα θά μεταφραστεί αὐθόρμητα στην καθαρεύουσα μάλλον παρά στη δημοτική. Λοιπόν αυτό το πράγμα δεν ήταν αρχαιοπληξία, στην πραγματικότητα, αλλά δυτικοποίηση - προσπάθεια για δυτικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας. Η δυτικοποίηση ή ελληνική έγινε με πρωτότυπους τρόπους, έστω κι αν αυτή ή δυτικοποίηση δεν ήταν παραγωγικού τύπου, δεν όδηγούσε σε μιὰ συσσώρευση κεφαλαίου, αλλά όδηγούσε σε κομπραδόρικο κοινωνικό σχηματισμό. Δηλαδή άποικιακό και έξαρτημένο από τον ίμπεριαλισμό. Αυτά τὰ στοιχεία που έπικαλέσθηκε ή άρχουσα τάξη χρειαζόντουσαν για νὰ διαπλάθουν, ήταν στοιχεία που λειτουργούσαν στη συγκρότηση αυτού του κομπραδόρικού κοινωνικού σχηματισμού. Δεν ήταν δηλαδή στοιχεία άπόντα, δεν ήταν άπλως ένα άλλοθι, αλλά στοιχεία ενεργά.

Καταγωγή της άστικής τάξης

ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ: Αυτό άκριβώς που λες τώρα νομίζω πως συνδέεται άμεσα με το πρόβλημα της δυσκολίας έκφρασης, που έπισημάνθηκε προηγουμένα από το Νοταρά. Θυμάμαι χαρακτηριστικά ένα άρθρο του Π. Νιρβάνα, όπου λέει άκριβώς ότι το όνειρο όλων των Έλλήνων χωρικών και όλων των Έλλήνων που ανήκουν σε κατώτερα στρώματα, είναι νὰ φτιάξουν ένα παιδί που οι ίδιοι δε θά μπορούν νὰ καταλαβαίνουν. Άκριβως λοιπόν αυτή ή σχέση άνάμεσα στον κόσμο της επικοινωνίας των κατώτερων στρωμάτων από τη μιὰ μεριά και στον κόσμο της επικοινωνίας που φτιάχνεται και οργανώνεται, όπως πολύ σωστά είπες, από το κράτος, συνδέεται άκριβώς με το γεγονός ότι το κράτος από τη μιὰ μεριά το ελληνικό και ή ελληνική άρχουσα τάξη του έσωτερικού δεν είναι οι φορείς μιās άμεσης εκμετάλλευσης ενάντια στα άρχόμενα στρώματα στην Ελλάδα. Δηλαδή ή έλλειψη επικοινωνίας άνάμεσα στο ένα στρώμα και στο άλλο στρώμα συνδέεται κατά κάποιο τρόπο με τη διαλεκτική ταξική σχέση άνάμεσα στο ένα στρώμα και στο άλλο. Μόνο έτσι μπορούμε νὰ έρμηνέψουμε το γεγονός ότι επί 60-70 χρόνια, για όσο δηλαδή καιρό, όπως είπε ό Βεργόπουλος, ή ελληνική άστική

κοινωνία του έλλαδικού χώρου συγκροτούνταν βασικά γύρω από τους μηχανισμούς του κράτους, για όσο καιρό γινότανε αυτό, δεν υπάρχει γλωσσικό πρόβλημα. Γλωσσικό πρόβλημα στην Ελλάδα άρχίζει και τίθεται για πρώτη φορά μετά το 1880-1890, από τη στιγμή δηλαδή που γίνεται μιὰ έσωτερική διαφοροποίηση στον άστικό χώρο του άνεξάρτητου βασιλείου, που επιτρέπει δηλαδή μιὰ διαφοροποίηση στρωματική και ταξική, τέτοια που το κράτος νὰ μην είναι πια ό μόνος πυρήνας συγκρότησης των ήγετικών στρωμάτων και νὰ δημιουργούνται έξω άπ' αυτόν τόποι πυρήνες έστω και δευτερευούσης σημασίας, συσώρευση κεφαλαίου και έπομένως ντόπιες σχέσεις, άμεσα θεατές, ταξικής και κοινωνικής εκμετάλλευσης.

ΝΟΤΑΡΑΣ: Άπ' αυτά που λέχθηκαν μέχρι στιγμής έχουμε συμφωνήσει όλοι α) ότι υπάρχει κρίση έξουσίας, β) ότι έχουμε έντοπίζει ότι ένας από τους παράγοντες αυτούς είναι ή άδυναμία έκφρασης και πράξης των άρχομένων και γ) ότι υπάρχει μιὰ άναντιστοιχία άνάμεσα στην κυρίαρχη ιδεολογία και στα καθυαυτο προβλήματα του τόπου.

Η ΚΡΙΣΗ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΑΠΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟΨΗ

ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ: Μέχρι τώρα, άφού καταλήξαμε ότι υπάρχει κρίση έξουσίας, πιάσαμε το θέμα στο ιδεολογικό επίπεδο. Νομίζω ότι μπορούμε νὰ το πιάσουμε και στο πολιτικό, δηλαδή στο θέμα του κράτους. Το περίφημο παρακράτος ή αυτό που ό Νοταράς είπε δυαδική μορφή, δηλαδή ύπαρξη κυβέρνησης και ύπαρξη έξουσίας. Μήπως μπορούμε νὰ δούμε τη μονιμότητα της κρίσης που διαπιστώσαμε στο ιδεολογικό επίπεδο και στο πολιτικό σαν κάτι που μόνιμα χαρακτηρίζει την ελληνική κοινωνία; Είδαμε ότι λόγω της άνυπαρξίας ήγεμονικής ιδεολογίας οι άρχόμενοι βρίσκονται άπ' έξω, δεν διαφωτίζονται, δεν έχουν λόγο και εν πάση περιπτώσει υπάρχει πάντα ή πάλη των τάξεων. Όστόσο πρέπει νὰ δοθεί κάπως κάτι στις τάξεις αυτές ώστε χωρίς νὰ συμμετέχουν νὰ κρατούνται μακριά από μιὰ ριζική άμφισβήτηση της έξουσίας.

Όπως είπαμε, υπάρχει στην ελληνική κοινωνία μιὰ μεγάλη κινητικότητα. Ό άγρότης μὲν δε συμμετέχει, αλλά το σχολικό σύστημα στην Ελλάδα, ή βιτρίνα του κράτους, αφήνει τον άγρότη, άς μη το ξεχνάμε, νὰ περάσει σε μικροαστικά στρώματα ή σε άλλα στρώματα. Κάτι που δε γίνεται στις δυτικές χώρες. Υπάρχει μιὰ αντίφαση. Ένώ ή άγροτιά δε μιλάει, δε συμμετέχει, τεράστιο ποσοστό παιδιών άγροτών μπορούν και πηγαίνουν σχολείο. Ένα σχολικό σύστημα, άπ' την άποψη αυτή πολύ δημοκρατικότερο από άλλες χώρες, που επιτρέπει σ' ένα πολύ μεγάλο ποσοστό άγροτών νὰ γίνονται μικροαστοί. Έτσι οι λαϊκές μάζες βλέπουν το κράτος όχι σαν έξουσία αλλά σαν μικροδουλίτσα. Μέσα άπ' τη βιτρίνα του κράτους βλέπει ό άγρότης ότι το παιδί του θά πάρει μιὰ θεσούλα. Το κράτος διχάζεται, αλλά ό διχασμός αυτός παίζει ένα λειτουργικό ρόλο στην όλική άσκηση έξουσίας. Η μεταπρατική άστική τάξη δίνει ένα μέρος του κρατικού μηχανισμού στις άρχόμενες τάξεις, ώστε με την κινητικότητα νὰ υπάρχει μιὰ σχετική συμμετοχή που θά άποτρέψει το ξέσπασμα. Συγχρόνως όμως τραβάει τον ουσιαστικό και μόνιμο χώρο της έξουσίας σ' άλλα κέντρα. Η ιστορία αυτή γίνεται από τον Όθωνα. Κι είναι κι αυτό ένα στοιχείο της μονιμότερης κρίσης. Θά έλεγα σχηματικά ότι το πρόβλημα έξουσίας, για την άρχουσα τάξη στην Ελλάδα, είναι πως νὰ καταφέρει μιὰ μόνιμη «διαχείριση της κρίσης» (GESTION DE LA CRISE).

ΝΟΤΑΡΑΣ: Ό Πουλάντζας επανέφερε ένα θέμα στην κουβέντα που θάθελα νὰ εξειδικεύσω. Το θέμα της κοινωνικής κινητικότητας δεν είναι, νομίζω, ελληνικό φαινόμενο κατ' άρχήν. Για νὰ μπορέσει άκριβώς ή άρχουσα τάξη εδώ πέρα νὰ διατηρήσει τις

θέσεις της είναι υποχρεωμένη να απορροφά, τι καλύτερο ξεπετιέται απ' την αρχόμενη τάξη. Κατ' αυτόν τον τρόπο έχει δυο πλεονεκτήματα: α) αποστερεί τους αρχόμενους από ένδεχόμενους φυσικούς ηγέτες, β) ανανεώνεται η ίδια.

Ταυτόσημο μ' αυτό φαινόμενο, αν όχι στα ποσοστά του ίσως, αλλά στη δομή και τη λογική του, έχουμε στην 'Αμερική. Το μεγαλύτερο σλόγκαν της 'Αμερικής ήταν ότι ήταν η χώρα των ευκαιριών. Δηλαδή η χώρα που αφομοίωνε, εύνοχιζε, οτιδήποτε ξεπετιόταν από τις λαϊκές μάζες, για να μπορέσει να κρατήσει τη δομή της εξουσίας.

Είναι λοιπόν η κοινωνική κινητικότητα αυτή ένα κανάλι, ένας επιπρόσθετος τρόπος να εύνοχιζει ή αρχουσα τάξη τους αρχομένους. Θα πρέπει να περάσουμε τώρα στο θέμα της δυαδικότητας αυτού καθ' έαυτού του κράτους. Δηλαδή του κράτους βιτρίνα, του κράτους όπως το προβλέπουν τα κιτάπια, και του κράτους όπως είναι στην πραγματικότητα. Τη δυαδικότητα αυτή τη διαπιστώνουμε καθημερινά, σ' όλα τα επίπεδα. Έχουμε μια κυβέρνηση· οι οργανικοί νόμοι προβλέπουν τη σύνθεση των υπουργείων και των υπηρεσιών, σε καμιά όμως περίπτωση δεν είδαμε στην πρόσφατη ή την παλιότερη ιστορία μας να ασκούν την εξουσία αυτοί οι νομότυποι φορείς. Η εξωτερική πολιτική ασκούνταν από τους ξένους προστάτες μας δια μέσου ελληνικών φορέων που ήτανε τότε το παλάτι, τότε διάφοροι παράγοντες εξωκοινοβουλευτικοί ή άλλοι. Το ίδιο παρατηρούμε παντού. Στο στρατό, που ποτέ του δεν είχε τη στρατιωτική μόνο εξουσία, ο στρατευμένος τμήμα του λαού. Στην άσκηση της εξουσίας του νομάρχη, του ύπουργου κ.λπ.

Ο ρόλος του κράτους

ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ: Συμφωνώ απόλυτα μ' όσα είπες. 'Εκείνο όμως που αναμφισβήτητα είναι ελληνικό, είναι η έκταση που παίρνει το πράγμα. Μέχρι τουλάχιστον το 1930 το ποσοστό των εργαζομένων στις δημόσιες υπηρεσίες ήταν το μεγαλύτερο όχι της Ευρώπης αλλά και του κόσμου. Το πρόβλημα που τίθεται λοιπόν είναι πώς ακριβώς χρηματοδοτούνταν αυτή η τεράστια δημόσια υπηρεσία της οποίας, αν θές, έκφραση είναι και το φαινόμενο του κλιεντελισμού, του συστήματος δηλαδή της εκλογικής πελατείας κ.λπ. 'Αντίθετα λοιπόν απ' ό,τι συνέβη σε άλλες χώρες, υπήρχε μιά μόνιμη πηγή χρηματοδότησης του κρατικού μηχανισμού και της κρατικής γραφειοκρατίας, που κι αυτή έρχονταν απ' έξω.

Ήδη από τον περασμένο αιώνα το κράτος αποτελεί ένα στίβο ανταγωνισμού για την κατάκτηση του μηχανισμού του. Η κρατική πολιτική δεν εκφράζει αυστηρά ταξικά συμφέροντα μιάς μερίδας της αστικής τάξης, και είναι ένας λόγος κι αυτός που δύσκολα μπορούμε να δούμε στις πολιτικές διαμάχες-μέχρι τουλάχιστον την εμφάνιση του κομμουνιστικού κόμματος- συγκεκριμένες ταξικές αντιθέσεις. Είναι δηλαδή το κράτος ένας αυτόνομος χώρος, για την κατάκτηση του οποίου δίνεται μιά μάχη. Κατά συνέπεια απ' τη στιγμή κατά την οποία το κράτος δεν λειτουργεί σαν άμεσο όργανο της αρχουσας τάξης, αλλά γίνεται το ίδιο στόχος για κατάκτηση από μη ταξικά διαφοροποιημένες γκρουπες της ίδιας τάξης, στις οποίες μετέχουν εκπρόσωποι όλων των παρατάξεων, στο βαθμό δηλαδή που η κατάκτηση της κρατικής μηχανής εμφανίζεται σαν αυτοσκοπός, πράγμα που γίνεται μέχρι το μεσοπόλεμο τουλάχιστο, ο ρόλος του κράτους συσκοτίζεται. Μεταπολεμικά βέβαια η κατάσταση άλλαξε.

Ένας από τους λόγους για τους οποίους σήμερα το κράτος λειτουργεί ακόμα όπως είπαμε, είναι ότι η αστική τάξη, η αρχουσα τάξη, ενώ φρόντισε να συντηρήσει προς τα έξω τα συστήματα της εκλογικής πελατείας, δημιούργησε και αναπαρήγαγε ανεξάρτητα από τον κρατικό μηχανισμό τα πραγματικά κέντρα εξουσίας, που τα κράτησε ζηλότυπα στεγανά. 'Αφεντικά η κατάσταση αυτή οδήγησε σε μιά κοινωνική και πολιτική κρίση, που

στο βαθμό που έγινε συνειδητό από ευρύτατα στρώματα, μετά το 1960, ότι το σύστημα αυτό όπου ο κρατικός μηχανισμός από τη μιά μεριά αποτελεί φαινομενικά αντικείμενο ανταγωνισμού ανάμεσα στις πολιτικές παρατάξεις, ενώ τα πραγματικά κέντρα εξουσίας παραμένουν ανέπαφα και λειτουργούν παράλληλα, οδηγεί σε μιά φαλκίδευση της λαϊκής θέλησης. Κι αυτό δημιούργησε προβλήματα, οξύτατους ανταγωνισμούς και μέσα ακόμα στην αστική τάξη και οδήγησε σ' αυτό που ονομάσαμε κρίση εξουσίας. 'Αλλά τις απαρχές του συστήματος αυτού της διπλής εξουσίας θα πρέπει να τις βρούμε στην εποχή της πρώτης διαμόρφωσης του ελληνικού κράτους, που δε συγκροτήθηκε σε συγκεκριμένη βάση σαν άμεσο όργανο κρατικής πολιτικής. Το κράτος αποτέλεσε αντικείμενο κατάκτησης για να γίνει εργοδότης, για να μπορέσουν να φάνε όλοι κατά κάποιο τρόπο απ' αυτό. Μέσα από τους μηχανισμούς που διατηρήθηκαν ιδεολογικά και πολιτικά τουλάχιστον στην επαρχία, βλέπουμε αυτή τη στιγμή πόσο σημαντική είναι από την άποψη της σημερινής κρίσης εξουσίας, αυτή η αδυναμία της αστικής τάξης να φτιάξει απ' την αρχή ένα κράτος που θα την εκπροσωπούσε πολιτικά.

NOTAPAS: Παρέλειπα προηγουμένως να αναφερθώ και σε μιά άλλη άποψη για το θέμα της κοινωνικής κινητικότητας. Υπάρχει μαζί με την απορρόφηση που επισημάναμε και ένα άλλο θέμα που απαγορεύει την ταξική συνειδητοποίηση. Διότι από τη στιγμή που το καλύτερο δυναμικό απορροφάται περνώντας στην αρχουσα τάξη, δεν επιτρέπεται πλέον να δημιουργηθεί ταξική συνείδηση. Δεν επιτρέπεται επομένως να δημιουργηθούν εκείνες οι δυνάμεις που θα μπορούσαν να ανατρέψουν αυτό το αστικό καθεστώς.

Δεν συμβαίνει το ίδιο σ' άλλες επίσης αστικές, επίσης καπιταλιστικές κοινωνίες. Θυμάμαι χαρακτηριστικό παράδειγμα από μιά έρευνα, που σά φοιτητικός σύλλογος κάναμε το 1958 στη Λωζάννη, ανάμεσα σε εργατικές οικογένειες. Θέλαμε να δούμε ποιοι λόγοι, οικονομικοί, κοινωνικοί ή γεωγραφικοί π.χ., κάνανε τους εργάτες, μιάς κατεξοχην καπιταλιστικής χώρας σαν την 'Ελβετία, να μη στέλνουν τα παιδιά τους στο Πανεπιστήμιο. Το συμπέρασμα ήταν εντυπωσιακό. Δε στέλνανε τα παιδιά τους στην 'Ανώτατη Παιδεία για να μη γίνουν χαρτογιακάδες. Είχε δηλαδή ήδη το τμήμα εκείνο που απάρτιζε την εργατική τάξη αποκτήσει μέσα σε μιά τέτοια κοινωνία ταξική συνείδηση, πράγμα που εδώ δε συμβαίνει.

Ταξική περηφάνεια

Ένα αντίστοιχο παράδειγμα εδώ στην 'Αθήνα. Δουλεύοντας στο εργοστάσιο του Κούπα το 1955, γνώρισα τον αρχιτεχνίτη του χυτηρίου, ένα λαμπρό τεχνίτη, αφοσιωμένο απόλυτα στη δουλειά του, που ερχότανε στις 4 το πρωί στο εργοστάσιο κι έφευγε στις 10 το βράδυ, γιατί είχε το μεράκι της δουλειάς του. Αυτός ο άνθρωπος ωστόσο δε μπορούσε να διανοηθεί ότι τα τρία παιδιά του θα γίνονταν κάτι άλλο από γιατροί ή δικηγόροι.

Επομένως η ρευστότητα που δίνει τη δυνατότητα να περάσει κάποιος στην αρχουσα τάξη είναι ένας από τους σοβαρότερους παράγοντες που απαγορεύουν στον τόπο μας τη δημιουργία ταξικής ή εργατικής ή αγροτικής είτε και επαγγελματικής ακόμα συνείδησης. Και έχουμε γι' αυτό το λόγο το περίεργο φαινόμενο στις ενδιάμεσες τάξεις αλλά και στις εργατικές, αν λάβουμε υπόψη μας τους οικοδόμους, να είναι οι άνθρωποι περαστικοί.

ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ: Λέπει δηλαδή αυτό που θα λέγαμε ταξική περηφάνεια.

NOTAPAS: Ακριβώς ταξική περηφάνεια, πούναι, αν θές, προϋπόθεση για την ταξική συνείδηση.

ΒΕΛΤΣΟΣ: Ξαναπαίρνω τον άχαρο ρόλο του γενικευτή, γιατί πióθω άμψαχνα με τις πολιτικές αναλύσεις. Λέω λοιπόν ότι το πρόβλημα της κρίσης εξουσίας είναι πρόβλημα οικονομικό με την έννοια όχι μόνο της οικονομίας των εμπορευμάτων, αλλά

και των σημάνσεων και των σημείων. Με την έξης έννοια, ότι υπάρχει, δηλαδή, μια προνομιακή δυνατότητα μιας τάξης να προβάλει και να κυκλοφορεί την ανταλλακτική αξία των πραγμάτων και όχι την αξία χρήσης τους. Αυτό σημαίνει το έξης, ότι η ανταλλακτική αξία των πραγμάτων είναι η αξία εκείνη ή όποια αποβλέπει σε μια κυκλοφορία όχι των άμεσων σχέσεων, των σχέσεων συμμετοχής, που είναι και οι διαφανείς σχέσεις, αλλά των μυστικοποιών, των σχέσεων διατήρησης μιας καταπίεσης ή ενός STATUS, οίονδ'όποτε STATUS, αποδίδοντας στα πράγματα ιδιότητες και όχι σημασίες. Και κρύβοντας παράλληλα την αξία χρήσης, που είναι δηλαδή η άμεση σχέση με το πράγμα, την άφή του πράγματος. Αξία χρήσης που μπορεί να έχει αυτή τη στιγμή με προνομιακό τρόπο ή άρχομενη, ή όποια, και εδώ τίθεται ένα ερώτημα, ή όποια έχοντας αυτή την ιδιαιτερότητα, όπως είπαμε, σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, μήπως με κατάλληλους χειρισμούς θα μπορούσε να είναι προοδευτικότερη. Ακριβώς γιατί έχει ρεκουπεραριστεί από την άρχουσα τάξη στο βαθμό που ρεκουπεραριστεί και οι Γάλλοι θύρωροι φερ' ειπείν ή οι Γάλλοι άρχότες.

Νομίζω ότι αυτή ακριβώς ή απομόνωση, ό έρημιτισμός κουλτούρας, ιδεολογίας, και ή μη RECUPERATION, ή μη οικειοποίηση, που μπορεί να επισημαίνει κανείς στην άρχομενη τάξη, στην έπαρχία, μπορεί, από ένα σημείο και μετά, αν δεν είναι άργά, τονίζω, αν δεν είναι άργά, να γίνει παράγοντας ανανέωσης και κίνησης, που θα ζήλευε όποιοδήποτε άλλο ευρωπαϊκό κράτος.

ΑΝΤΙ: Μήπως όλα αυτά όφείλονται στο γεγονός ότι ή ιδεολογία της άστικής τάξης δεν είναι δυναμικά αναπτυξιακή; Αναντιστοιχία δηλαδή ιδεολογίας και πραγματικών προβλημάτων άξιοποίησης αυτής της χώρας;

ΝΟΤΑΡΑΣ: Μήπως δεν είναι καν ιδεολογία φορμαρισμένη, αλλά είναι έμπειρική.

« Σφαλτσάρισμα »

ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ: Το πρόβλημα του έαν είναι αναπτυξιακή, παραγωγική ή έαν είναι κομπραδόρικη κ.τ.λ. ή άστική τάξη στην Ελλάδα τίθεται πολλές φορές. Δεν πιστεύω όμως πως αυτό παίζει πολύ ρόλο. Όποιοσδήποτε κι αν είναι ό χαρακτήρας της άστικής τάξης σε μια χώρα, έστω κι αν είναι κομπραδόρικος, έστω κι αν είναι άεριστίδικος, έχει μιαν όντότητα που προσδιορίζεται από τις επιδιώξεις του. Θέλει να διαμορφώσει μια κοινωνία έστω και κατά άεριστίδικο α ή β τρόπο. Στην προκειμένη περίπτωση στην Ελλάδα όμως, και αυτό είναι το χαρούμενο, το ευχάριστο μήνυμα, και το όποιο δεχόμαστε φαίνεται όλοι, είναι ότι υπάρχει ένα σφαλτσάρισμα, ένας διχασμός που δεν υπάρχει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η άστική ιδεολογία δηλαδή και ή άστική όντότητα που εκφράζεται στην άσκηση της έξουσας σε όλα τα επίπεδα, στο επίπεδο της άφήγησης, του λόγου, της οικονομίας κ.λπ. δεν κατορθώνει να ένσωματώσει μέσα της τις άρχομενες τάξεις.

Για μένα το φαινόμενο αυτό έξηγγείται περισσότερο σαν αντίσταση των άρχομενων παρά σαν συνέπεια του μη παραγωγικού, αναπτυξιακού χαρακτήρα της άστικής τάξης. Θάλεγα δηλαδή ότι υπάρχει ένα σκληρό ύπόστρωμα των ανθρώπων.

Οί Έλληνες λοιπόν έχουν το δυσπόστατο που εκδηλώνεται στο χαρακτηριστικό παράδειγμα, άκραιο περίπτωση, των άρχοτων. Οί άρχότες δεν λειτουργούν μέσα στο παιγνίδι του ταξικού συσχετισμού, ώστε να θέτουν και θέμα έξουσας. Άλλο είναι το παράδειγμα του τεχνίτη, που δε λειτουργεί σαν τάξη και βλέπει τα παιδιά του πέρα απ' αυτήν.

Υπάρχει λοιπόν μια δυαδικότητα άνάμεσα στη δομή την ταξική και τη δομή της έξουσας άφενός, κι απ' την άλλη υπάρχει αυτό που θα λέγαμε ή κοινωνική πραγματικότητα, που δεν έξαντλείται στη δομή την ταξική ή τη δομή της έξουσας. Υπάρ-

χει πάντα ένα πόδι έξω. Και για να ξαναγυρίσω στο άρχικό θέμα της συζήτησης. Πιστεύω ότι ή κρίση στην Ελλάδα εκδηλώνεται μόλις μεγαλώσει το σφάλτος άνάμεσα στην ταξική δομή και τη δομή έξουσας και την κοινωνική πραγματικότητα.

Από το 1960 και μετά βλέπουμε ότι ό έπίσημος λόγος, ό κυρίαρχος λόγος, οί κυρίαρχες δομές έχουν όλο και λιγότερη άποτελεσματικότητα, χωρίς να λέω πως οί άρχόμενοι συνειδητοποιούν την κρίση αυτή. Δεν πιστεύω πως είναι ζήτημα συνειδητοποίησης, αλλά ότι είναι ζήτημα μη άποτελεσματικότητας. Απ' αυτήν την άποψη έχουμε μια κρίση χωρίς να έχουμε έναλλακτική λύση. Ό κόσμος δεν πείθεται και δε λειτουργεί μέσα στα πλαίσια της δοσμένης έξουσας, αλλά και δεν άμφισβητεί την έξουσία προτείνοντας ένα άλλο μοντέλο σαν έναλλακτική λύση, εκτός βέβαια από τους πολιτικοποιημένους, που κι αυτοί δεν προτείνουν κάτι το όλοκληρωμένο. Έτσι ή Ελλάδα βρίσκεται σε ένα άδιέξοδο.

ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ: Ας ξαναγυρίσουμε σε αυτό που θεωρήσατε χαρούμενο μήνυμα: την έλλειψη δηλαδή χαρακτηριστικών των δυτικών κοινωνιών, γεγονός που μπορεί να άποτελέσει ένδεχόμενα πηγή ανανέωσης για τις άρχομενες τάξεις. Προσωπικά δεν πιστεύω πως μπορεί να δημιουργηθεί μια τέτοια πηγή ανανέωσης από μια αυθόρμητη αναγέννηση μιας καινούργιας ιδεολογίας.

Και εδώ έρχόμαστε στο πρόβλημα των κομμάτων. Μήπως πρέπει να δούμε το πρόβλημα της κρίσης έξουσας και στο επίπεδο των κομμάτων; των κομματικών φορέων; Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά μιας κρίσης έξουσας, όπως έλεγε και ό Γκράμσι, είναι ή ύπαρξη μιας κρίσης εκπροσώπησης μεταξύ αντιπροσώπων, πολιτικών αντιπροσώπων, και των αντιπροσωπευόμενων. Ανάγεται βέβαια αυτό στη γενική κρατική κρίση, αλλά είναι και ειδικό φαινόμενο. Τα κόμματα άρχίζουν να κόβουν την αντιπροσωπευτική σχέση τους με τα μακροχρόνια συμφέροντα της μιας ή της άλλης τάξης.

Κόμμα και τάξη

ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ: Μα το κόμμα δεν πρέπει να το βλέπεις σαν μια αντιπροσωπευτική σχέση, αλλά σε μια κατάσταση με την όποια εκφράζονται οί άνθρωποι. Αυτό θα πεί κόμμα τελικά.

ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ: Το κόμμα είναι ένα σχήμα, που εκπροσωπεί όρισμένα συμφέροντα στα όποια μια μερίδα τάξης ή μια τάξη άναγνωρίζεται κατά το μάλλον ή ήττον.

Το ερώτημα που θέτω τώρα, χωρίς κι ό ίδιος να τό 'χω σκεφτεί, είναι έαν υπάρχει μια μονιμότερη διάσταση, στη διάρκεια της νεοελληνικής ιστορίας, στην αντιπροσωπευτική σχέση των κομμάτων με τις κοινωνικές τάξεις που να άνάγεται μεταξύ άλλων στην ειδική λειτουργία της ιδεολογίας στην Ελλάδα και στην κρατική διάσπαση μεταξύ έμφανους κυβερνητικής και πραγματικής έξουσας στον τόπο μας. Και μήπως αυτό θα έξηγουσε το γεγονός ότι βρίσκουμε πολλές φορές δυσχέρεια στην Ελλάδα, στον προσδιορισμό του ταξικού χαρακτήρα αυτού ή εκείνου του κόμματος. Βλέπουμε ότι υπάρχουν πολιταξικά κόμματα. Βασικά υπάρχει συσκότιση της σχέσης μεταξύ του τάδε πολιτικού σχηματισμού και των κοινωνικών τάξεων. Και μήπως αυτή ή κρίση δεν άφορά τα άστικά μόνο, αλλά και τα άριστερα και τα κομμουνιστικά κόμματα; Και το κομμουνιστικό κόμμα, από την ίδρυσή του είχε μια ιδιαίτερη διάσταση στη σχέση αντιπροσώπευσης με την έργατική τάξη, εκτός από έκτακτες συνθήκες, όπως στην περίοδο της αντίστασης ένδεχομένως. Μήπως το έλληνικό κομμουνιστικό κόμμα, και της ΕΔΑ συμπεριλαμβανομένης, δεν κατόρθωσε να άποκαταστήσει τη μονιμότερη σχέση εκπροσώπησης με τον έργαζόμενο λαό, που το γαλλικό και το ιταλικό π.χ. άποκατέστησαν. Προδικτατορικά όλα σχεδόν τα κόμματα είχαν σπάσει την αντιπροσωπευτικότητά τους.

NOTAPAS: Έδώ βασικά πρέπει να λύσουμε ουσιαστικά το πρόβλημα αν έκανε τὸ αὐγὸ τὴν κότα ἢ ἡ κότα τὸ αὐγὸ. Διότι διαπιστώνουμε πράγματι ἱστορικά ὅτι ὅλα τὰ κόμματα καὶ τὸ κομμουνιστικὸ ἦσαν κόμματα INTERCLASSES, δηλαδή πολιταξικά ἢ ἀταξικά, διαταξικά κόμματα.

Γιατί ὁμως αὐτό; Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχαν κοινωνικὲς τάξεις στὴν Ἑλλάδα; ἢ γιὰ ἄλλους λόγους; Ποιοὶ εἶναι οἱ λόγοι ποὺ δὲν ἐπέτρεψαν τὴ σωστὴ διαμόρφωση τῶν τάξεων στὴν Ἑλλάδα ἢ οὔτε καὶ τὴ διαμόρφωσή τους, χωρὶς τὴ «σωστή». Ἐπανερχόμαστε δηλαδή στὰ ὅσα λέγαμε προηγουμένα: κινητικότητα, ἐλλειψὴ ταξικῆς περηφάνειας καὶ συνείδησης.

ΒΕΛΤΣΟΣ: Ἐπειδὴ δὲν δέχονταν ὁράματα, ποὺ σημαίνει δηλαδή δὲν εἶχαν τὶς συμβολικὲς ἐκείνες δυνατότητες ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ τοὺς φέρουν σὲ μιὰ σχετικὴ, τονίζω, ἀντιπροσωπευτικὴ σχέση μὲ τὴ βάση.

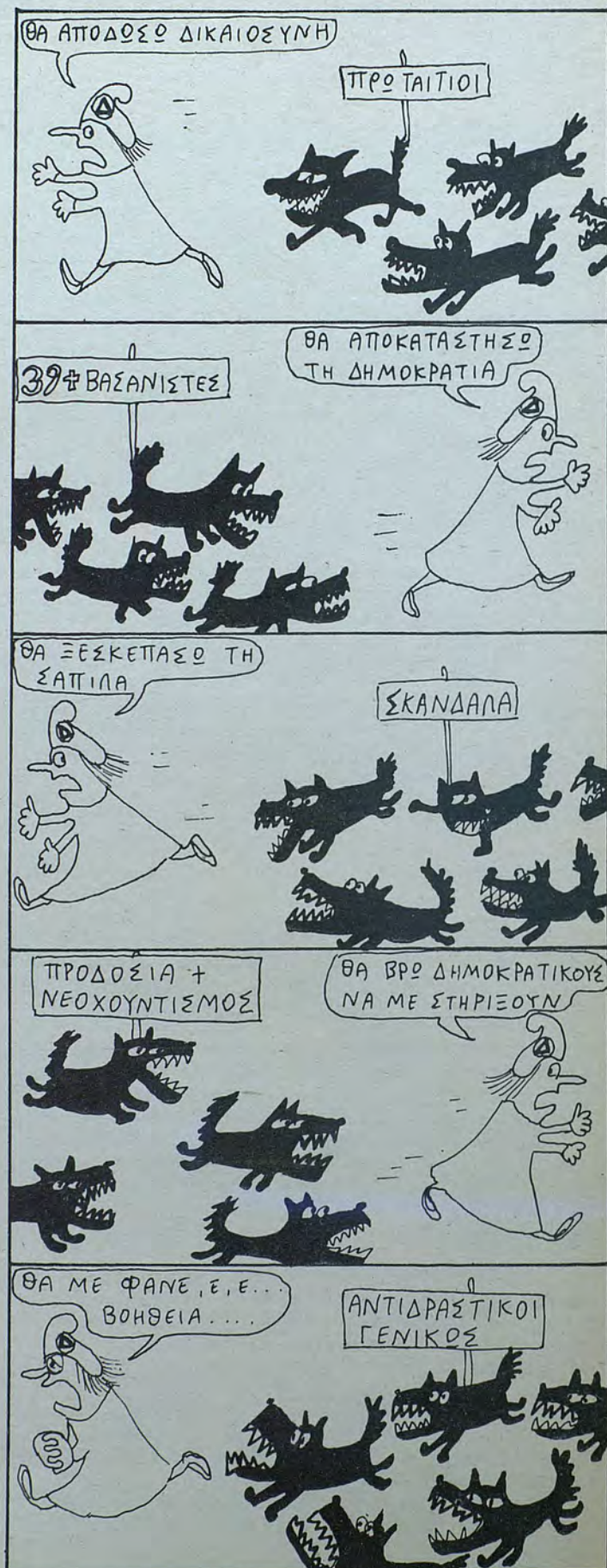
ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ: Πάντως εἶναι ἀξιοσημείωτο τὸ γεγονός ὅτι τὰ κόμματα, ὅπως λέει κι ὁ Νотаράς, ἦταν κατὰ κάποιον τρόπο κατ' ἐπίφαση πολιτικά. Στὴν πραγματικότητά συνδικαλιστικά ὄργανα στὴν καλύτερη περίπτωση. Κόμματα διεκδικήσεων καὶ ρουσφετολογιῶν.

NOTAPAS: Καὶ διερωτῶμαι ἂν οἱ φορεῖς ὅπως τὸ ΕΑΜ καὶ τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα εἶχανε σὰν σκοπὸ τὴν ἐκπροσώπηση μιᾶς τάξης ἢ νὰ δώσουνε μιὰ μάχη ἐθνικοαπελευθερωτικὴ (40-44, 44-49) ποὺ δὲν ἦταν πολιτικῆς ἢ ταξικῆς ἔκφρασης, ἀλλὰ μιὰ μάχη ἐπιβίωσης. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲ θὰ πρέπει νὰ συγχέουμε τὴν ταραγμένη αὐτὴ περίοδο τῆς ἱστορίας μας μὲ τὴν πρὶν ἢ τὴ μετὰ.

ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ: Τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι πῶς ἡ περίεργη αὐτὴ κατάσταση τῶν πολιτικῶν κομμάτων στὸ συνδικαλιστικὸ, διεκδικητικὸ ἢ ρουσφετολογικὸ ἐπίπεδο γίνεται στὴν Ἑλλάδα, χώρα μὲ κατεξοχὴν ἀναπτυγμένες πολιτικὲς διαμάχες. Καὶ τὸ στοιχεῖο τῆς πολιτικῆς παίζει στὴν ἐλληνικὴ κοινωνία κυρίαρχο ρόλο.

ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ: Νομίζω ὅτι ἡ ὑπερπολιτικοποίηση ποὺ συνδέεται μὲ τὴν προσπάθεια κατακτῆσης ἐξουσίας εἶναι οὐσιαστικά μιὰ ἀποπολιτικοποίηση στὸ βαθμὸ ἀκριβῶς ποὺ σκοπὸς τῆς εἶναι νὰ κατακτῆσει τὸ μηχανισμό κι ὄχι ν' ἀσκήσει ἐξουσία.

Ἡ ὑπερπολιτικοποίηση αὐτὴ διαπιστώνεται καὶ στατιστικά. Ξέρουμε π.χ. ὅτι ἡ κυκλοφορία τῶν ἐφημερίδων στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἀπὸ τὸ 1840 καὶ πέρα ἡ μεγαλύτερη στὸν κόσμον. Ξέρουμε ἐπίσης ὅτι οἱ ἐφημερίδες στὴν Ἑλλάδα εἶναι ὑπερπολιτικοποιημένες, σὲ σχέση μὲ τὶς ξένες, καὶ ἀσχολοῦνται βασικά μόνο μὲ τὸ ἐσωτερικὸ πολιτικὸ πρόβλημα. Δὲν ὑπῆρξε οὐσιαστικά ποτὲ κίτρινος τύπος. Εἶναι ἀκόμα χαρακτηριστικὸ ὅτι ἡ λέξη «πολιτεύομαι» ὑπάρχει μόνο στὰ ἑλληνικά. Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἔννοια τοῦ «πολιτεύομαι» ἀπὸ τὰ ψηλότερα μέχρι τὰ χαμηλότερα στρώματα. Αὐτὴ ὁμως ἀκριβῶς ἡ ὑπερπολιτικοποίηση ὁδήγησε στὴν οὐσία καὶ γιὰ πολὺ καιρὸ σὲ ἀποπολιτικοποίηση. Γιὰ πολλὰ χρόνια οἱ πολιτικοὶ ἀνταγωνισμοὶ συνοψίζονταν στὶς διαμάχες ἀνάμεσα σὲ ὑπαλλακτικὰ πολιτικὰ σχήματα καὶ ὄχι ἀνάμεσα σὲ ὑπαλλακτικὲς πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς ἐπιλογές ποὺ ἀντιστοιχοῦσαν σὲ ἀντίθετα ταξικά συμφέροντα. Ἡ πρώτη καθαρὴ πολιτικὴ τομὴ ποὺ στηρίζονταν πάνω σὲ σαφεῖς ταξικὲς βάσεις ἦταν ἡ συνειδητὴ ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρὲς πάλι ἀνάμεσα στὸ ΕΑΜ καὶ στὴν ἀντίδραση κατὰ τὴ διάρκεια τῆς γερμανικῆς κατοχῆς. Δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ ὅτι μετὰ τὴν ἥττα τῆς Ἀριστερᾶς ἡ ἀρχοῦσα τάξη (καὶ οἱ ξένοι στηριχτές τῆς) προσπάθησαν μὲ ὅλα τὰ μέσα νὰ ἐπανασυστήσουν τὸ προπολεμικὸ πλουραλιστικὸ πολιτικὸ καθεστῶς μὲ βασικὸ μέλημα νὰ ἀποφευχθεῖ νὰ τεθοῦν οἱ θεμελιακὲς πολιτικο-κοινωνικὲς ἐπιλογές ποὺ θὰ ξεχνιοῦνταν πίσω ἀπὸ τὸν πέπλο τῆς δημοκρατικῆς ὑπερπολιτικοποίησης. Χρειάστηκε νὰ περάσουν 15 χρόνια ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου γιὰ νὰ ξανασπάσουν τὰ στεγανά.

Ἡ συζήτηση θὰ συνεχιστεῖ στὸ ἄλλο τεῦχος.

Ἐνῶ συνεχίζεται τὸ καθεστὼς διπλῆς καταπίεσης

ΑΝΥΠΑΡΚΤΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΚΙΝΗΜΑ

Ἄς προσέξουν τὰ κόμματα τῆς Ἀριστερᾶς

τῆς Κάτιας Λεμπέση

Ἐδῶ καὶ ἀρκετὸ καιρὸ, ἀπὸ τὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ 60, ἔχει ἀναπτυχθεῖ στὶς ἀναπτυσσόμενες καπιταλιστικὲς χώρες (ΗΠΑ καὶ Δυτικὴ Εὐρώπη) τὸ γυναικεῖο κίνημα. Ἡ ἐξελικτικὴ πορεία ποὺ ἀκολούθησε μέχρι τώρα, καὶ συνεχίζει ν' ἀκολουθεῖ, μᾶς ἔχει δείξει ὅτι εἶναι χτισμένο πάνω σὲ γερὰ θεμέλια καὶ γενικότερα πάνω σὲ κατευθύνσεις ποὺ ὅπωςδήποτε προσθέτουν καὶ δυναμώνουν τὸ γενικότερο ἐπαναστατικὸ κίνημα. Εἰς ὅσον ἀπὸ τῆ συγκεκριμένη μορφή ποὺ μπορεῖ νὰ παίρνει στὶς διάφορες ἐκφράσεις του, ἂν δηλαδὴ τονίζει περισσότερο τὴ γενικότερη ἀλλαγὴ τοῦ πολιτικοοικονομικοῦ συστήματος, ἢ ἂν τονίζει περισσότερο τὴν καταπολέμηση τῆς πατριαρχίας, πάντα δέχεται σὰν δεδομένο ὅτι γιὰ νὰ ὑπάρξει ριζικὴ λύση στὰ ἰδιαίτερα προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ γυναῖκα στὴν κοινωνία μας πρέπει νὰ ὑπάρξει σοσιαλισμός.

Στὴν Ἑλλάδα, μέχρι στιγμῆς, δὲν ἔχει ὑπάρξει τίποτα ποὺ νὰ μπορούσαμε νὰ ονομάσουμε γυναικεῖο κίνημα. Στὰ χρόνια τῆς χούντας εἶδαμε νὰ ἐμφανίζονται στὶς ἐφημερίδες μερικὰ ἀρθρὰ πληροφοριακοῦ χαρακτήρα σχετικὰ μὲ αὐτό. Ὅμως αὐτὰ συνήθως ἦταν πολὺ ἐλλειπτικά καὶ σὲ μεγάλο μέρος παραπλανητικὰ καὶ ἀρνητικά. Κοντολογίς, παρουσίαζαν τὸ κίνημα σὰν κάποια ἀκόμα γυναικεῖα λόξα. Ποτὲ δὲν καταλάβαμε τὴν ἐπαναστατικὴν του οὐτότητα καὶ δυναμικότητα, ὅπως τουλάχιστον ἐκφράζεται στὶς χώρες ποὺ ὑπάρχει.

Ἀπὸ τὴ μεταπολίτευση καὶ πέρα, ἔχουν ἐμφανιστεῖ διάφορα ἀρθρὰ σχετικὰ μ' αὐτὸ τὸ θέμα, κυρίως στὰ ἀριστερὰ περιοδικὰ, ὅπως καὶ κανένα δύο βιβλία. Ἐπίσης, ὅλα τὰ κόμματα στὴν προεκλογικὴ τους ἐκστρατεία μίλησαν γιὰ προβλήματα γυναικῶν. Πόσο βέβαια αὐτὸ ἐγίνε ἐπειδὴ ὑπῆρξε πραγματικὴ συνειδητοποίηση τοῦ προβλήματος καὶ ἀνάγκη ἀντιμετώπισής του καὶ ὄχι ἐπειδὴ ἦταν ἓνα ξενο-

φερτο σλόγκαν ποὺ εἶχε κάποια σχετικὴ πέ-
ραση, θὰ τὸ δείξει ἡ πράξη στὸ μέλλον.

Αὐτὲς πάντως οἱ μικρὲς ἐνδείξεις μᾶς κά-
ποιος ὑπαρξὲς τοῦ προβλήματος ὅπωςδήποτε
δὲν μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν καὶ σὰν γυναικεῖο
κίνημα. Στὴν Ἑλλάδα πρὸς τὸ παρὸν αὐτὸ δὲν
ὑπάρχει. Κι ὄχι μόνον δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ συχνὰ
ἀκούγεται καὶ ἡ προκατάληψη ὅτι ὁ φεμινι-
σμός εἶναι ἐξάλλο κίνημα, ἀρνητικὸ, ἀστικὸ(!)
καὶ ὅπωςδήποτε ἄσχετο μὲ κάθε ἐπαναστατικὴ
δράση. Αὐτὴ ἡ παρεξήγηση εἶναι πραγματικὰ
τρομαχτικὴ, καὶ ἀναρωτιέται κανεὶς ποιοὶ εἶ-
ναι ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν διαδώσει τέτοια μυθεύ-
ματα καὶ τί συμφέρον ἔχουν. Πάντως, γεγονὸς
εἶναι ὅτι παρασύρουν ἓνα σωρὸ γυναῖκες (καὶ
ἄνδρες) ποὺ στὴν οὐσία τους εἶναι φεμινί-
στριες. Γιατὶ τί ἄλλο εἶναι ὁ φεμινισμός ἀπὸ
τὴν προσπάθεια τῶν γυναικῶν ν' ἀλλάξουν τὸ
κοινωνικὸ σύστημα ποὺ τὶς καταπιέζει; Ἀλλὰ
ὅπως πολὺ σωστὰ ἔχει πεί καὶ μιὰ Ἀμερικανὰ
φεμινίστρια, γιὰ ν' ἀλλάξει ὁ ρόλος τῆς γυναι-

κας στὴν κοινωνία, χρειάζεται μιὰ τόσο ριζικὴ
κοινωνικὴ ἀλλαγὴ ποὺ ν' ἀλλάξει συθέμελα
ὅλους τοὺς παλιούς θεσμοὺς καὶ προκαταλή-
ψεις τῆς κοινωνίας μας. Δὲν φτάνει ν' ἀποκτή-
σουν οἱ γυναῖκες ἴση ἀμοιβὴ καὶ ἴσες εὐκαιρίες
γιὰ ἐργασία, χρειάζεται νὰ γίνε καὶ μιὰ δλό-
κληρη ἀνακατάταξη τῶν ἀντλήσεων σχετικὰ
μὲ τὶς δυνατότητες καὶ τὴν ψυχολογία τῆς. Ἡ
γυναῖκα σ' ὅλη τῆς τὴ ζωὴ μαθαίνει νὰ ὑπάρχει
καὶ νὰ ἐκφράζεται μέσω ἄλλων, τοῦ ἄνδρα,
τῶν παιδιῶν τῆς. Εἶναι ἡ κόρη ἢ ἡ γυναῖκα τοῦ
τάδε. Εἶναι οἰκονομικὰ καὶ ψυχολογικὰ ἐξαρ-
τημένη ἀπὸ κάποιον ἄλλο. Μόνον ὅταν σπάσει
αὐτὴ ἡ ἐξάρτηση θὰ μπορέσει νὰ λειτουργήσει
αὐτόνομα, ἀνεξάρτητα καὶ δημιουργικὰ.

ΚΑΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Μέχρι στιγμῆς, ἔχει ἐπικρατήσει ἡ ἀντίληψη
ὅτι τὸ γυναικεῖο κίνημα θὰ 'ταν κάτι πρῶτο
γιὰ τὴν Ἑλλάδα, μᾶλλον δευτερεῖον καὶ πολυ-
τελές, τὴ στιγμὴ ποὺ ὑπάρχουν ἄλλα πιὸ ση-

μαντικά και άμεσα προβλήματα (άποχυντοποίηση, Κυπριακό, ανασυγκρότηση της αριστοτείας.)

"Ένας από τους παράγοντες που συμβάλουν στην παρεξήγηση και μη ύπαρξη γυναικείου κινήματος είναι και η έλλειψη παρουσίας του προβλήματος. Είτε το θέλουμε είτε όχι, δεν είμαστε άρκετά πληροφορημένοι πάνω στο θέμα ώστε να το έχουμε εκτιμήσει σωστά και να δράσουμε σχετικά. Κι εδώ υπάρχει κάποιος φαύλος κύκλος. Έπειδή το θεωρούμε δευτερεύον και πολυτέλεια, δεν φροντίζουμε να πληροφορηθούμε, κι επειδή δεν πληροφοριόμαστε το θεωρούμε δευτερεύον και πολυτέλεια.

Βασικά δεν θα πρέπει να δούμε το γυναικείο κίνημα σαν κάτι το ξεχρησμένο, ανταγωνιστικό ή αντίθετο προς το γενικότερο κίνημα για οικονομική, πολιτική και κοινωνική αλλαγή. Μόνον αν το δούμε σαν ένα τμήμα αυτής της πάλης, που όμως είναι σημαντικό και απαραίτητο για τη γενικότερη κοινωνική πάλη, θα μπορέσουμε να το δεχτούμε και να κάνουμε κάτι. Κι όταν λέω να το δεχτούμε, εννοώ τις προοδευτικές δυνάμεις της αριστεράς.

ΔΙΠΛΗ ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ

Οι γυναίκες ζουν κάτω από ένα διπλό σύστημα καταπίεσης, το καπιταλιστικό και το πατριαρχικό. Δεν αρκεί να κατευθύνουμε όλες μας τις προσπάθειες και ενέργειες ενάντια στον καπιταλισμό για να 'μαστε σίγουρες ότι θα εξαλειφθεί και η καταπίεση που προέρχεται από την πατριαρχία. Πρέπει να πολεμήσουμε και τα δύο ταυτόχρονα. Αυτό εξάλλου έχει δείξει η εμπειρία των σοσιαλιστικών χωρών μέχρις στιγμής.

Τον τελευταίο καιρό πολλοί μιλάνε για τη διπλή καταπίεση της εργαζόμενης γυναίκας, και ιδιαίτερα οι διάφορες γυναικείες οργανώσεις. Για το πώς πρέπει να βοηθηθεί η γυναίκα να τα βγάλει πέρα, με παιδικούς σταθμούς, άδειες μητρότητας και διάφορα παρόμοια ανακουφιστικά ήμμετρα. Όμως ποτέ δεν γίνεται μιά σε βάθος κριτική των δομών που δημιουργούν αυτά τα προβλήματα. Κανείς δεν αμφισβητεί, για παράδειγμα, τη μορφή της οικογένειας όπως την ξέρουμε σήμερα. Κανείς δεν μιλάει για την απάνθρωπη φύση της εργασίας της νοικοκυράς, που όχι μονάχα είναι τσάμπα, αλλά και εξαντλεί ψυχολογικά. Τα προβλήματα της νοικοκυράς εμφανίζονται να είναι ψυχολογικά και προσωπικά και καθόλου πολιτικά. Αφορούν τις σχέσεις της μέσα στην οικογένεια της και όχι το γενικότερο οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο. Ένας πολύ βολικός μύθος για να δικαιώνεται η λειτουργία του καπιταλισμού μέσα από την καταπίεση και τον περιορισμό του ανθρώπου (και της γυναίκας και του άνδρα). Έτσι, αν ο έρωτικός δεσμός μας, που πάνω του βασίσαμε όλη μας την ευτυχία, δεν μάς ικανοποιεί, αυτό είναι δικό μας λάθος, προσωπική μας αποτυχία ή άτυχία, που καμιά σχέση δεν έχει με το γενικότερο σύστημα. "Αν κοιτάζουμε μάλιστα προσεχτικά, θα δούμε ότι η οικογένεια είναι ο μόνος χώρος για χαρά και ευτυχία στη ζωή μας. Γιατί βέβαια δεν είναι η εργασία - ποιος σκέφτεται ποτέ ότι, όντας εργάτης, αγρότης, υπάλληλος ή ακόμα και επιστήμονας, θα νιώσει ευτυχισμένος; - ούτε οι άνθρωποι σχέσεις έξω από την οικογένεια, μιά που κι αυτές περιορίζονται σε βασικά εξωτερικές και επιφανειακές γνωριμίες. Πολύ έντεχνα λοιπόν, η οικογένεια έχει έπωμιστεί ένα ρόλο πολύ βασικό, καθαρά χιμαιρικό και ακατόρθωτο, ώστε όταν κάτι δεν πάει καλά (και πάντα κάτι δεν πάει καλά), να φταίει η οικογένεια, έμεις προσωπικά και όχι το σύστημα.

"Όλα αυτά τα πολύ περιληπτικά και γενικά, λέγονται επειδή μάς έχουν πεί ότι εκεί που καταπιεζόμαστε (και δυστυχώς τό 'χουμε πιστέ-

ψει) είναι προσωπικό μας πρόβλημα και όχι κοινωνικό. Και σ' αυτό ακριβώς έγκειται και η δυσκολία δημιουργίας κοινής γυναικείας συνειδήσης και γυναικείου κινήματος. Έπειδή τα γυναικεία προβλήματα πηγάζουν από τομείς που δλοι μας (γυναίκες και άνδρες, συντηρητικοί κι επαναστάτες) έχουμε μάθει να θεωρούμε σαν προσωπικά. Είναι, λοιπόν, πρωταρχική ανάγκη να κατανοήσουμε τη φύση των γυναικείων προβλημάτων, να τα εντάξουμε στο γενικότερο προοδευτικό κι επαναστατικό χώρο και να κανονίσουμε ανάλογα την τακτική και δράση μας.

ΝΑ ΠΡΟΣΕΞΕΙ Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Η αριστερά μέχρι στιγμής δεν έχει απευθυνθεί πραγματικά στο γυναικείο πρόβλημα (κάπου στο πρόγραμμά της μπαίνουν κι οι γυναίκες, όχι με κείνη τη βαρύτητα που αρμόζει στο μισό πληθυσμό της χώρας). Κι από την άλλη, έχει αντιγράψει μέσα στη δομή των οργανώσεων της την ίδια σχέση ανισότητας των δύο φύλων που υπάρχει και στην καπιταλιστική κοινωνία. Οι γυναίκες βρίσκονται συνήθως σε δευτερεύοντες υπηρετικούς ρόλους: δακτυλογραφούν, παίρνουν τηλεφωνήματα, μοιράζουν φυλλάδια, ψήνουν καφέδες. Όμως σπάνια είναι υπεύθυνες για την πολιτική γραμμή, τη λήψη αποφάσεων, την οργάνωση. "Ωσπου ν' αλλάξει ριζικά αυτή η αντιμετώπιση, η αριστερά θα 'χει λίγα να προσφέρει στις γυναίκες.

"Όμως, τον βασικότερο και πρωταρχικό ρόλο θα τον παίξει η ίδια η γυναίκα. Εκείνη ενδιαφέρεται άμεσα, γιατί εκείνη νιώθει το βάρος και τις συνέπειες των συνθηκών καταπίεσης και εκμετάλλευσής της. Εκείνη, εξάλλου,

λου, γνωρίζει ή έχει τη δυνατότητα να γνωρίζει το θέμα καλύτερα απ' όποιονδήποτε άλλο. Έδώ θα πρέπει να σημειωθεί η εύθυνη που έχουν οι γυναίκες εκείνες που έχουν ήδη συνειδητοποιήσει το όλο θέμα και μπορούν να το δούν σε συσχέτιση με την οργάνωση για γενικότερη κοινωνική αλλαγή. Αυτές πρέπει να είναι οι πρώτες που θα εκφράσουν όλα αυτά που μέχρι σήμερα μονάχα νιώθουμε αλλά δεν κατανοούμε.

Ταυτόχρονα όμως, δεν πρέπει να παραμείνουμε και τον ρόλο των ανδρών. Μη νομίσουμε ότι επειδή μιλάμε για γυναικείο κίνημα αυτό αφορά μονάχα τις γυναίκες και κανέναν άλλο. Θά 'ταν μεγάλο λάθος που θα ζημιώνει όλους μας, γυναίκες και άνδρες. Πρώτα απ' όλα, μόνο και μόνο επειδή οι άνδρες σχετίζονται άμεσα με τις γυναίκες, θα πρέπει να ενδιαφέρονται να μην καταπιέζονται και να μην πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης. "Ιδιαίτερα, μάλιστα, όταν θέλεις τους γίνονται αυτοί οι ίδιοι οι φορείς αυτής της καταπίεσης και εκμετάλλευσης. "Ο άνδρας τελικά είναι το εξωτερικό πιδόνι που υποχρεώνει τη γυναίκα να εκτελεί τον αποκλειστικό ρόλο της μητέρας και νοικοκυράς. "Ο άλλος λόγος, επίσης, είναι επειδή δλοι μας θα πρέπει να ενδιαφερόμαστε και να τροφοδοτούμε με την ενεργητικότητά

μας κάθε προσπάθεια για απελευθέρωση που μπορούμε να βοηθήσουμε. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τους άνδρες, επειδή εκείνοι βρίσκονται σε όλες τις θέσεις-κλειδιά αυτή τη στιγμή, κι επομένως έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα να δράσουν.

"Όλοι μας λοιπόν, όσοι ενδιαφερόμαστε για την οικονομική, πολιτική και κοινωνική αλλαγή, όσοι ενδιαφερόμαστε για την απελευθέρωση του ανθρώπου από κάθε καταπίεση και εκμετάλλευση πρέπει να καταλάβουμε ότι το γυναικείο κίνημα είναι ένα λιθάρι στο οικοδόμημα της αλλαγής και γι' αυτό θα πρέπει να το υποστηρίξουμε. Άλλοι, και ιδιαίτερα άλλες, θα δουλέψουμε σκληρά. Άλλοι, απλώς θα σταθούμε πλάι του, όποτε και όπου μπορούμε. Για να γίνει, όμως, αυτό πρέπει πρώτα να ερευνήσουμε, να κατανοήσουμε και να δεχτούμε ότι το γυναικείο πρόβλημα είναι κάτι σημαντικό και που αφορά όλους μας. "Υστερα αρχίζει το δύσκολο έργο της οργάνωσης και δράσης.

Κάτια Λεμπέση

η συνειδηση της γυναίκας μεσα στον ανδρικό κοσμο

Σίλα Ρουμπινοθαμ

ΚΥΤΤΑΡΟ

Ο «Γέρος του 'Αγώνα» Γιώργης Σιάντος, Α' Γραμματέας της Κ.Ε. του ΚΚΕ, με τον αρχηγό του ΑΚΕ και άλλα μέλη της κυβέρνησεως του βουνού ΠΕΕΑ.

ΣΥΝΟΨΙΣΗ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ ● Συμπεράσματα

Του Δ. Βλαντά

Όσο μικρό κι αν υπήρξε αρχικά, το Κ.Κ.Ε., μοναδικό πολιτικό κόμμα δεμένο στενότερα με τις λαϊκές μάζες και τους πολύμορφους αγώνες τους για δημοκρατία και πρόοδο, έπαιξε σημαντικό ρόλο στα τελευταία 40 χρόνια της νεότερης ιστορίας μας. Και ιδιαίτερα, βέβαια, στα χρόνια της Κατοχής και του εμφυλίου πολέμου, στα χρόνια της λευκής τρομοκρατίας και του αστυνομικού κράτους, μέχρι τις εκλογές του 1963 και του 1964. Χρόνια που σφράγισαν πικρά τη μεταπολεμική ελληνική πολιτική ζωή κι εξηγούν, ανάμεσα στα άλλα, έστω μερικά, και τη βαθύτατη κρίση που ζει σήμερα το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα.

Ποια είναι η ιστορική αλήθεια για τα χρόνια εκείνα; Ποια υπήρξε πραγματικά στη διάρκειά τους η πολιτική του Κ.Κ.Ε. και γιατί; Είναι ερωτήματα που περιμένουν απάντηση που θα βοηθήσουν να καταλάβουμε το παρελθόν, να εξηγήσουμε το παρόν, να αντιμετωπίσουμε με καθαρότερη σκέψη το μέλλον. Απάντηση που θα έπρεπε να δώσουν όχι μόνο η άλλη πλευρά, αλλά και το ίδιο το Κ.Κ.Ε., εκείνοι που βρέθηκαν στην ήγεςιά του εκείνα τα ήρωικά, πικρά κι αποφασιστικά χρόνια.

Αρχίζουμε σήμερα τη δημοσίευση μερικών αποσπασμάτων από τα υπό δημοσίευση «Απομνημονεύματα» του Δ. Βλαντά, που έπαιξε σοβαρό ρόλο ιδιαίτερα στην τελευταία και πιο δύσκολη φάση αυτής της περιόδου. Τα δημοσιεύουμε όχι γιατί αποδεχόμαστε τα όσα υποστηρίζονται σ' αυτά, αλλά γιατί πιστεύουμε ότι θα βοηθήσουμε έτσι να αρχίσει ένας διάλογος που θα οδηγήσει, τελικά, στην αποκάλυψη της αλήθειας. Όποια κι αν είναι.

Το απόσπασμα που δημοσιεύουμε σήμερα και που ασφαλώς θα προκαλέσει πολλές αντιδράσεις, αναφέρεται στο Δεκέμβρη '44 και προέρχεται από το Β' τόμο, που έχει τον τίτλο: «1941-1945: Η επαναστατική Έθνική Αντίσταση».

Η προδοσία μερικών «ήγητών» του ΚΚΕ, ή πλήρης ανικανότητα και δειλία των υπόλοιπων, με κανένα τρόπο δε μειώνει τον ήρωισμό των κομμουνιστών, των έξωκομματικών ελασικών και εαμυτών, του εργαζόμενου λαού της Αθήνας-Πειραιά, κατά τις μάχες του Δεκέμβρη του 1944. Προτιμώ να δώσω το λόγο σ' έναν αντικομμουνιστή και θαυμαστή του Γεωργίου Παπανδρέου, για να μάς εκθέσει τον ήρωικό Δεκέμβρη. Πρόκειται για τον Κώστα Κωλάντζη, στο βιβλίο του «Η Δεκεμβριανή Επανάσταση». Δηλώνει μόνο αυτό που έγινε στη φάση της Αγγλικής αντιέπιθεσης της 28-12-1944.

«Ο ΕΛΑΣ έχασε με μιάς την πρωτοβουλία και πέρασε στο στρατόπεδο των άμυνόμενων. Οι Αγγλικοί δόμοι έβαλλαν γενικά ενάντια σε όλα τα έθρικά ύψωματα. Τ' αεροπλάνα στριφογύριζαν σε δαιμονισμένα πάνω στον ορίζοντα της Αθήνας, προσπαθώντας ν' ανακαλύψουν τις έσχατες φωλιές.

Τις πρώτες ώρες, η άμυνα του ΕΛΑΣ, παρ' όλο τον αϊφνιδιασμό, ήταν αξιοζήλευτη. Οι άντρες του πολεμούσαν ήρωικά. Ούτε τ' αεροπλάνα, ούτε οι δόμοι, ούτε και η είδηση πως

κάνουν οι Αγγλοι γενική επίθεση, μπόρεσε να τους κάνει να λυγίσουν. Ά δχι. Ο Δεκέμβρης έχει μέσα του το τραγικό και μακάβριο στοιχείο, μα έχει συνάμα και το επικό και το ήρωικό» (σελ. 216).

Το επικό όμως και το ήρωικό στοιχείο είναι αποκλειστικό έργο των ήρωικών παιδιών του λαού. Απόγονοι αντάξιοι μεγάλων προγόνων, με όλες τις στερήσεις, με όλο τον έλαττωματικό όπλισμό, με όλη την πείνα, αυτά τα παιδιά έμειναν εκεί που τα έταξε η μοίρα τους. Στη σχολιά τους, για να πεθάνουν.

Έβλεπε στρατιώτες του ΕΛΑΣ, κουρελιασμένους, άξυριστους, νησικούς, ώληθινές σκιές. Αιτέδες όμως οι σκιές τρύπωναν κάτω από τα τάνκς και τα ανατίναζαν στον άέρα.

Οι άντρες του βουνού, κείνοι που σφάλωσαν κεί πάνω, άρχικά από άδολη αγάπη προς την πατρίδα, κείνοι που σκέφτηκαν να συνεχίσουν την παράδοση των ήρωικών μορφών του 1821, ήταν άσυγκράτητοι. Η πειθαρχία τους και ό άλλουσιόμοός τους, ή αυταπάτησή τους, ή καλοσύνη τους και ή άνδρεία τους, ήταν κάτι το εκπληκτικό. Ούτε το πλιάτσικο τους τράβηξε, ούτε ό άδικος φόνος. Πάθος τους ήταν ή λα-

τρεία της πατρίδας» (στο ίδιο, σελ. 216-217).

«Στις δύσκολες μέρες του Δεκέμβρη, που τα τρόφιμα σπάνιζαν, και την μπουνιά ακόμα μοιράζονταν με τους διπλανούς τους» (στο ίδιο, σελ. 218).

Η υπεροχή Αγγλικών δυνάμεων και μέσων, λύγισαν την ήρωική άμυνα του ΕΛΑΣ, αλλά στις γραμμές του δεν πέρασε ό πανικός. «Τό κάθε τετράγωνο, τον κάθε δρόμο, τον υπεράσπιζαν πεισματικά» (στο ίδιο, σελ. 219).

«Τό πέσιμο της Καισαριανής έφερε στους ελασίτες μιά πίκρα. Η Καισαριανή φάνταζε στα μάτια τους σαν κάστρο άπόρρητο, που τό υπεράσπιζαν γιάντιοι δράκοι. Ήταν ό έρως τόπος των μαρτύρων». «Τότε πιά, άρχισαν να σκέφτονται την υποχώρηση και την ήττα. Τα πρόσωπά τους πήραν μιά άλλη έκφραση. Κατάλαβαν πως είχαν προδοθεί, ότι είχαν κακά οδηγηθεί» (στο ίδιο, σελ. 219).

«Στό Γηροκομείο και στα Τουρκοβούνια, οι Αγγλοι συνάντησαν σκληρή άμυνα». «Οί Αγγλοι προχωρούσαν άργά και οι ελασίτες υποχωρούσαν συστηματικά. Οί έλεύθεροι σκοπευτές είχαν άναγκάσει τους Αγγλους να προχωρούν πολύ φρόνιμα. Είχαν άπ' αυτούς συστηματικές απώλειες» (στο ίδιο, σελ. 220).

Όλα τα παραπάνω είναι ένας δίκαιος ύμνος και δόξα για τον ΕΛΑΣ. Διερωτώμαι πως τό κατάφερε ό κύριος Κωλάντζης να παίξει στη συνέχεια ρόλο τιμωρού. Τόν έσπρωξε ό αντικομμουνισμός του ή τό έκανε σαν ένα πιστοποιητικό έθνικοφρόνης και κατευνασμού προς εκείνους που, μετά τη Βάρκιζα, μακέλιψαν τό καλύτερα παιδιά της Ελλάδας; Νά πως περιγράφει ό Κωλάντζης τό «μακάβριο» στοιχείο του Δεκέμβρη.

«Είναι τό στίγμα, τό αίσχος του και οι άναίσχυντες κηλίδες του. Όλα αυτά τό κακά, που μετέβαλαν την Αθήνα σε νεκρούπολη, όλοι αυτοί οι άκρωτηριασμοί, όλες αυτές οι έξορύξεις των ματιών, όλα αυτά τό τσεκουρώματα, προήλθαν από την ανικανότητα της ήγεςιάς των κομμουνιστών» (στο ίδιο, σελ. 216).

Στό παραπάνω κομμάτι, ό Κωλάντζης μιλάει με τη γλώσσα των πραγματικών σφαγιαστών, γράφει με την πένα της πιο μαύρης προπαγάνδας, σκέφτεται με τό μυαλό του Σιτρίν. Είθε ό Κωλάντζης, με τό ίδια τό μάτια του, τους ελασίτες που έκαναν αυτά τό έπινοημένα άποτρούπαια έργα; Άν ναι, τότε πως έγραψε έναν ύμνο γι' αυτούς; Άν όχι, τότε μπορεί να είδε είτε ν' άκουσε για σωρούς παραμορφωμένων πτωμάτων, ελασικών και αντιπάλων τους, των όποιων τα πτώματα κομμάτιασαν και σώριασαν εκείνοι που ένοπλα συνεργάστηκαν με τους καταχτητές και κουβαλούσαν τον κοσμική για να δει τό δήθεν κακούργημα του ΕΛΑΣ, μιά που δεν είχαν να του δείξουν έθνικοαπελευθερωτική δράση και επαναστατικές ιδέες. Όλοι οι Έλληνες έχουν πιά σιχαθεί αυτή τη βρωμερή συκοφαντία.

Δεν πρόκειται ποτέ να δικαιώσει την έκθεση του Κωλάντζη, ή επίκληση της ανικανότητας της ήγεςιάς του ΚΚΕ. Στην προκειμένη περί-

Στρατηγός Στέφανος Σαράφης, στρατιωτικός αρχηγός του Γενικού Στρατηγείου του Ε.Λ.Α.Σ.

πωση, ανικανότητα της ηγεσίας θά πεί άπλο-ελληνικά πώς αυτή δεν ήθελε να γίνουν έγκλη-ματα, αλλά από ανικανότητα δεν μπόρεσε να τὰ έμποδίσει. "Αρα, ή ίδια ούτε ήθελε ούτε έκανε έγκληματα. Ποιός, λοιπόν, τὰ έκανε; "Ακόμα και κατά τον Κωλαντζή, οί έλαστές δεν τὰ έκαναν. "Ωστε τὰ έκαναν άνθρωποι έξω από τὸ έαμικό κίνημα "Εθνικής "Αντίστασης. Πώς τότε ή δράση τέτοιων ανθρώπων, άποτε-λει τή μακάβρια πλευρά του Δεκέμβρη;

Είναι πολύ γνωστό πώς σ' όλες τις κοινωνι-κές επαναστάσεις, άποβράσματα της κοινω-νίας και προβοκάτορες έκμεταλλεύονται τήν άναμπουμπούλα, γιά πλιάτσικο, γιά δολοφον-ίες, κ.λπ. "Αραγε, δεν ξέρει λίγη παγκόσμια ιστορία ο κύριος Κωλαντζής; Τέτοια ύποκεί-μενα, άσφαλώς έδρασαν κατά τὸ Δεκέμβρη του 1944. Μά με κανένα τρόπο δεν πιστεύω πώς θ' άσχολούνταν γιά να βγάξουν και να σωριάσουν μάτια, μύτες, αυτιά, γλώσσες, γεν-νητικά όργανα, κ.λπ. Αυτά μπορούν να τὰ κά-νουν μόνο άνθρωποι πὸν έχουν σκοπὸ νὰ εκ-μεταλλευτούν πολιτικά αὐτὸ τὸ πραγματικά μακάβριο θέαμα. "Οπωσδήποτε, οί κομμουνι-στές δεν ήταν και τόσο ήλιθιοι γιά να δώσουν τέτοιο όπλο στοὺς αντιπάλους τους.

Η ιστορική αλήθεια είναι πὸς κατά τὸ Δε-κέμβρη του 1944, οί επαναστάτες έδειξαν στήν πράξη, ένα ανθρωπινὸ πνεῦμα διεξαγωγής του πολέμου, πὸν όχι μόνο δεν τὸ έδειξαν οί αντί-παλοί τους, αλλά και καμιά άλλη επανάσταση.

Γιά παράδειγμα θά πάρουμε τή Γαλλική άστική επανάσταση. Στή διάρκεια της, έγινε πραγματικὸ λουτρό αίματος πολλών άθώων. Οί ίδιοι οί επαναστάτες άλληλομακελεύτηκαν. Κανείς όρθῶ σκεπτόμενος άνθρωπος δὲ μίλησε γιά μακάβρια Γαλλική "Επανάσταση. "Ο Γαλ-λικός λαὸς τιμᾷ και τὸ Δαντὸν πὸν σφάγγε από τὸ Ροβεσπιέρο, τιμᾷ και τὸ Μαρά πὸν έσφαξε τὸ Ροβεσπιέρο, κ.λπ., κ.λπ.

Γιά να κρίνουμε μία επανάσταση, τὰ βασικά κριτήρια είναι οί σκοποί της, αν αὐτοί οί σκο-ποί ανταποκρίνονται σὲ μία ριζική κοινωνική άλλαγή, πὸν έχει γίνει μία ιστορική αναγκαι-ότητα, και ή δράση τὸν επαναστατῶν καί αν αὐτή έξυπηρετεί τή νίκη τής επανάστασης γιά τήν πρακτική εφαρμογή τὸν σκοπὸν της. Μποροῦν οί αντίπαλοί του επαναστατικοῦ κι-νήματος "Εθνικής "Αντίστασης, κατά τήν περί-οδο τής τριπλῆς φασιστικής κατοχής, να κριτι-κάρουν τοὺς περιορισμένους σκοποὺς αὐτοῦ τὸν Κίνηματος, διό έξαιτίας μιάς άνικανῆς ηγεσίας, κι ἐνὸς γενικά λαθεμένου θεωρητικοῦ έξοπλισμοῦ, ή δράση του δεν κατευθυνόταν πρὸς μία πραγματικά ριζική κοινωνική άλ-λαγή. "Ομως, μόνο άθεράνετα αντιδραστικοί, μποροῦν να βαπτίσουν άντεθνικούς κι άντι-λαϊκοὺς τοὺς σκοποὺς τοῦ "Επαναστατικοῦ

Κινήματος "Εθνικής "Αντίστασης, και τή δράση του, συμμοριτική.

Μήπως ή βαριά κι άδικαιολόγητη ήττα αὐ-του τοῦ κινήματος δίνει δικαίωμα να τὸ μαγα-ρίζουμε; Βέβαια, ξέρω πὸς οί πλαστογράφοι τής ιστορίας, σ' όλες τις εποχές και σὲ όλες τις γωνιές τοῦ κόσμου, θεωροῦν κάθε νικήτρια επανάσταση ένα χορὸ άγγέλων, κάθε νικήμένη επανάσταση ένα δαιμονισμένο άθροισμα θη-ρίων τής άποκάλυψης!! Βέβαια, αὐτὸ δεν είναι ιστορία, πὸν άπ' αὐτή να μποροῦν να μάθουν κάτι σωστὸ οί τωρινές και οί μελλοντικές γε-νιές.

Η τραγωδία τοῦ επαναστατικοῦ κινήματος "Εθνικής "Αντίστασης, βρίσκεται στή βαριά και άδικαιολόγητη ήττα του, στή φυσική έξόν-τωση και τὸ κνηρητὸ τὸν άγωνιστῶν του. Αὐτὸ τὸ τραγικὸ άποτέλεσμα είναι έργο προ-δοσίας. Υπάρχει δυὸ λογίων προδοσία. Αὐτή πὸν κάνουν προβοκάτορες -πράχτορες τοῦ έχθρου, πὸν τρυπῶνουν στίς επαναστατικές γραμμές και κάποτε φτάνουν και στήν άνώ-τατη ηγεσία. Αὐτή πὸν προκαλείται από εκφρυ-λισμὸ τὸν επαναστατικὸν οργανώσεων. "Απὸ άποψη πρακτικοῦ άποτελέσματος, καμιά δια-φορὰ δεν υπάρχει μεταξύ αὐτὸν τὸν δυὸ μορ-φῶν προδοσίας.

Ποιά από τις δυὸ μορφές προδοσίας είχαμε, κατά τή διάρκεια τής τριπλῆς φασιστικής κα-τοχῆς και κατά τὸ Δεκέμβρη του 1944; Καί τή μία και τήν άλλη.

Ποιά από τις δυὸ μορφές προδοσίας ήταν ή καθοριστική γιά τήν ήττα; "Ο εκφρυλισμὸς τοῦ ΚΚΕ σ' ένα δεξιὸ όπορουνιστικὸ κόμμα, ή δι-χτατορική συγκρότηση κι έσωτερική ζωή του. "Εξαιτίας αὐτὸν τὸν δυὸ, μπόρεσαν να δρά-σουν άποτελεσματικά και οί προβοκάτορες πὸν έφθασαν στήν ηγεσία τοῦ ΚΚΕ. Πρέπει να ύπογραμμίσω, με τὸν πιδ κατηγορηματικὸ τρόπο, τὰ παρακάτω. "Ενας είτε περισσότεροι προβοκάτορες στήν ηγεσία, μποροῦν να προ-καλέσουν βαριά χτυπήματα, αλλά ποτὲ δεν μποροῦν να οδηγήσουν σὲ ήττα και συντριβή, αν ή δοσμένη επαναστατική όργάνωση έχει απόλυτα σωστὸ θεωρητικὸ έξοπλισμὸ, από-λυτα σωστή στρατηγική και τακτική, όλό-πλευρη γνώση τοῦ αντιπάλου, βαθιά γνώση τής διεθνούς κατάστασης στή δοσμένη χώρα, μία οργανωτική συγκρότηση κι έσωτερική ζωή πὸν να επιτρέπει τή διαρκή σύγκρουση γνω-μῶν, γιά τήν αναζήτησή τής πιδ σωστής λύσης τὸν προβλημάτων, και ν' αποκλείει τή δημι-ουργία διχτατορισκῶν, και πάνω σ' όλη αὐτή τή συνολική βάση να έπεξεργάζεται τὸ κάθε άναγκαίό σχέδιο δράσης και με άλύγιστη επι-μονή να τὸ εφαρμόζει.

Τίποτα άπ' όλα τὰ παραπάνω δεν ύπρχε στὸ ΚΚΕ, κατά τή διάρκεια τής τριπλῆς φασι-στικής κατοχῆς και κατά τὸ Δεκέμβρη του 1944. Νομίζω πὸς ή έκθεση τὸν γεγονότων σ' αὐτὸν τὸν τόμο, άποδείχνει ολοκάθαρα αὐτή τή διαπίστωση.

Είχαμε, λοιπόν, και κατά τὸ Δεκέμβρη, και τις δυὸ μορφές προδοσίας. Ποιές ήταν οί συ-γκεκριμένες έκδηλώσεις τους, πολὺ συνοπτικά δοσμένες;

α) Τὸ πρώτο ερώτημα πὸν δημιουργείται σὲ κάθε άγωνιστὴ τοῦ "Επαναστατικοῦ Κινήμα-τος "Εθνικής "Αντίστασης και στοὺς μετέπειτα άγωνιστές, είναι γιατί ή τότε ηγεσία τοῦ ΚΚΕ προκάλεσε τὸ Δεκέμβρη; Μπορούσαμε ν' άπο-φύγουμε αὐτή τή σύγκρουση;

Στίς παραμονές τοῦ Δεκέμβρη, τὰ πράγματα ήταν πολὺ καθαρά γιά τήν τότε ηγεσία τοῦ ΚΚΕ. Η τότε σοβιετική ηγεσία μᾶς είχε που-λήσει στὸν "Αγγλικὸ ίμπεριαλισμὸ γιά ιδιοτελή κρατικά συμφέροντα τής Ρωσίας. "Επίμονα και καθαρά είχε πεί στήν ηγεσία τοῦ ΚΚΕ πὸς έπρεπε να συνθηκολογήσει.

ΟΔΗΓΟΥΣΑΝ ΣΤΗΝ ΗΤΤΑ

"Αρα, έπρεπε να έχει απόλυτη βεβαιότητα

πὸς άπ' τή Σοβιετική "Ενωση και άπ' τὸ κομ-μουνιστικὸ κίνημα "Εθνικής "Αντίστασης τής Εὐρώπης, δεν ήταν δυνατή κανενὸς είδους βο-ήθεια πρὸς τὸ "Ελληνικὸ "Επαναστατικὸ Κί-νημα, κι οί αποφάσεις γιά τήν παρατέρα δράση, έπρεπε να στηρίζονται άποκλειστικά στίς δυνάμεις αὐτοῦ τοῦ κινήματος. Γιατί, λοι-πόν, ή τότε ηγεσία τοῦ ΚΚΕ άποκατέστησε σύνδεση με τήν τότε σοβιετική ηγεσία, σ' όλη τή διάρκεια τοῦ Δεκέμβρη; Μόνο γιά να πάρει ακόμα μία διαταγή συνθηκολόγησης, γιά να μπορέσει να δικαιώσει τήν προδοσία. Αὐτὸ έγινε στήν πράξη.

β) "Ολες οί βασικές πράξεις τής ηγεσίας τοῦ ΚΚΕ ὡς τὸ Δεκέμβρη 1944, πὸν πλατιά τις άνέλυσα σ' αὐτὸν τὸν τόμο, είχαν δημιουργή-σει μία κατάσταση πρὸς όφελος τοῦ "Αγγλικοῦ ίμπεριαλισμοῦ και τής ελληνικής μεγαλοασι-τικής τάξης και πρακτικά σήμαιναν πλήρη άπο-προσανατολισμὸ τοῦ Κινήματος και ύποταγή του. Με τήν ίδια ηγεσία τοῦ Κινήματος, ήταν άδύνατο ν' αλλάξεις αὐτή τήν έλευινή κατά-σταση και μάλιστα τήν τελευταία στιγμή. Γιά ν' αλλάξεις μία τέτοια κατάσταση, ήταν τελείως άναγκαία ή καθάίρεση όλης τής Κεντρικής "Επιτροπῆς τοῦ ΚΚΕ, ή διαγραφή κι ή παρα-

"Αρης Βελουχιώτης, Καπετάνιος τοῦ Γενικοῦ Στρα-τηγείου τοῦ Ε.Λ.Α.Σ.

δειγματική τιμωρία τής προδοτικής ηγεσίας, ή πλήρης καταδίκη τής στρατηγικής και τακτι-κής τοῦ κόμματος, ή έκλογή επαναστατικής ηγεσίας κι ή έπεξεργασία επαναστατικής στρατηγικής και τακτικής, ή νέα ιδεολογική και οργανωτική προετοιμασία τοῦ κινήματος. Τὸ βούλιαγμα τοῦ ΚΚΕ μέσα στὸ βούρεκο τοῦ δεξιὸύ όπορουνισμοῦ και τής όλοκληρωτικής σύγχυσης, δεν άφηνε καμιά δυνατότητα γιά μία τέτοια ριζική στροφή. "Ακριβῶς γι' αὐτὸ, όλες οί μικροαπώλειες πὸν έγιναν γιά μία άλ-λαγή, άπότυχαν. Κατά συνέπεια, όλη ή προδο-τική δράση τής ηγεσίας τοῦ ΚΚΕ, αναπόφευ-χτα οδηγούσε στήν ήττα.

γ) Παρ' όλη τήν έλευινή κατάσταση πὸν δημι-ουργήσε ή τότε ηγεσία τοῦ ΚΚΕ, κάτω από μία τεράστια μαζική πίεση και ιδιαίτερα πίεση από τὸν ΕΛΑΣ, έγινε δυνατή κάποια βελτί-ωση, στὰ τέλη τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1944. Αὐτή ή βελτίωση εκφράστηκε, πρακτικά, με τή συμ-φωνία τοῦ ΕΑΜ με τήν κυβέρνηση τοῦ Γεωρ-γίου Παπανδρέου, πὸν σ' αὐτή συμμετέχαμε με πέντε ύπουργούς. Σὲ προηγούμενο κεφάλαιο, παρέθεσα αὐτή τή συμφωνία. "Εδὼ θέλω αναμ-βάνω, πὸς σύμφωνα μ' αὐτή τή συμφωνία, μετά τήν άποστράτευση όλων τὸν άνταρτῶν,

Από τὰ μακάβρια θεάματα τῆς πρωτεύουσας: Συγγενεῖς ἐκτελεσμένων πατριωτῶν προσπαθοῦν ν' ἀναγυρῶσιν τοὺς προσφιλεῖς τοὺς νεκροὺς στοὺς ὁμαδικοὺς τάφους.

θὰ δημιουργοῦνταν μιά ταξιαρχία τοῦ ΕΛΑΣ με ἴση δύναμη καὶ ὄπλισμό με τὴ δύναμη καὶ ὄπλισμό τῆς «ὀρεινῆς ταξιαρχίας», τοῦ «ιεροῦ λόχου» καὶ τοῦ ΕΔΕΣ. Ἐπὶ πλέον, θ' ἄρχιζαν οἱ δίκες τῶν προδοτῶν κατὰ τὴν κατοχὴ. Βέβαια, αὐτὰ δὲ σήμαιναν δική μας νίκη, ἀλλὰ δυνατότητες ν' ἀποφύγουμε μιά βαριά ἥττα σὰ συνέπεια ὅλης τῆς ἀνεπαναστατικῆς γραμμῆς καὶ τακτικῆς τοῦ ΚΚΕ, νὰ ἐμποδίσουμε μιά στρατιωτικὴ ἀγγλικὴ ἐπέμβαση, νὰ διατηρήσουμε τὴ μαζικὴ δύναμη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, νὰ πιέζουμε καθημερινὰ γιὰ ὅσο ἦταν δυνατό πρὸ ριζοσπαστικῆς λύσεως. Ἔτσι, θ' ἀποφεύγαμε τὴ σύγκρουση τοῦ Δεκέμβρη. Μὲ τέτοια γραμμὴ καὶ ἡγεσία, ἦταν ἀναπόφευχτὴ ἡ ἥττα. Γιατί, λοιπόν, ἡ τότε ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ὑπαναχώρησε καὶ ἀκύρωσε τὴν παραπάνω συμφωνία; Δὲν μοιάζει αὐτὸ με πολιτικὴ προβοκάτσια;

δ) τὰ γεγονότα δείχνουν πολὺ καθαρά, ὅτι ἡ τότε ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ δὲν ἐπεδίωκε, με τὴν ἀκύρωση τῆς παραπάνω συμφωνίας, μιὰν ἀποφασιστικὴ ἀναμέτρηση με τὴν Ἀγγλικὴν στρατεύματα καὶ τὴν ποικιλώνυμη Ἑλληνικὴ ἀντίδραση, γιὰ τὴ νίκη τοῦ Ἐπαναστατικοῦ κινήματος Ἐθνικῆς Ἀντίστασης, ἀλλὰ μιά πίεση γιὰ μιά καλύτερη συμφωνία. Στὶς συνθήκες πού εἶχαν δημιουργηθεῖ στὰ τέλη τοῦ Νοέμβρη 1944, ἀποκλειστικὸ ἔργο τῆς τότε ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ, οἱ Ἀγγλοὶ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἀντίδραση αἰσθάνονταν τὸν ἑαυτό τους ἀρκετὰ ἰσχυροί. Ἀρα, δὲν εἶχαν καμιά διάθεση γιὰ ἄλλη οὐσιαστικὴ ὑποχώρηση. Κατὰ συνέπεια, ἡ ὑπαναχώρηση τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ ἀπὸ τὴ συμφωνία πού εἶχε ὑπογράψει, ἦταν τυχοδιωκτικὴ καὶ ἐμοίαζε με πολιτικὴ προβοκάτσια σὲ βάρος τοῦ Κινήματος.

Ἄν ἡ τότε ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἐπεδίωκε μιὰν ἀποφασιστικὴ σύγκρουση καὶ λύση, τότε θὰ εἶχε μεταφέρει μέσα στὴν Ἀθήνα-Πειραιά, ἀπὸ τὰ μέσα Ὀκτώβρη 1944, ὁλόκληρὴ τὴν ομάδα μεραρχιῶν τοῦ ΕΛΑΣ τῆς Στερεᾶς, θὰ εἶχε μεταφέρει καὶ θὰ εἶχε βάλει σὲ διάταξη τοὺς ἀποβίοντες ἀκόμη δυὸ μεραρχίες, στὴ γραμμὴ Πάρνηθα-Κιθαῖρα-Ἐλικώνα, θὰ εἶχε ἀφοπλίσει τοὺς ἐνοπλους συνεργάτες τῆς κατοχῆς μέσα στὴν Ἀθήνα-Πειραιά, θὰ εἶχε ἀπαγορεύσει τὴν ἀπόβαση ἄλλων ἀγγλικῶν δυνάμεων καὶ πολεμοφοδίων, μὴ πού ἡ Ἑλλάδα εἶχε ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὴν κατοχὴ. Τίποτα ἀπ' ὅλα τὰ παραπάνω δὲν ἔγιναν στὴν πράξη, καὶ οὔτε ὑπῆρχαν καὶ σὰν σκέψη. Ἀρα, μέσα σὲ

τέτοιες συνθήκες, ἡ πρόκληση σύγκρουσης δὲ μοιάζει με πολιτικὴ προβοκάτσια γιὰ συντριβὴ τοῦ Κινήματος;

Τὸ ὅτι ἡ τότε ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἐπεδίωκε μόνο μιά πίεση, πολὺ τυχοδιωκτικὴ, ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι, στὶς 3-12-1944, κατέβασε στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας πάνω ἀπὸ 500.000 ὁπλοῦν λαοῦ, χωρὶς σοβαρὴ ἐνοπλὴ ὑποστήριξη ἀπὸ τὸ ΕΛΑΣ, καὶ ἔτσι μακέλεψε τὸν κοσμάκη. Δὲ μοιάζει αὐτὸ με πολιτικὴ προβοκάτσια γιὰ νὰ σπάσει τὸ μαχητικὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ;

ε) Οἱ μάχες ἄρχισαν τὸ Δεκέμβρη χωρὶς κανένα σχέδιο ἐπιχειρήσεων. Αὐτὸ τὸ γεγονός, ἀποτελεῖ ἕναν πρωτοφανῆ τυχοδιωκτισμό. Κάτι χειρότερο. Ἐνὼ ἡ διοίκηση τοῦ Α' Σώματος τοῦ ΕΛΑΣ τῆς Ἀθήνας-Πειραιᾶ ἐπεξεργάστηκε, ἔστω τὴν τελευταία στιγμὴ, ἕνα σωστὸ σχέδιο ἐπιχειρήσεων, ὁ Σιάντος ἀπόρριψε αὐτὸ τὸ σχέδιο καὶ ἐπέβαλε ἕνα δικό του τυχοδιωκτικὸ σχέδιο.

Ποιὸ ἦταν τὸ σχέδιο ἐπιχειρήσεων τῆς διοίκησης τοῦ Α' Σώματος τοῦ ΕΛΑΣ; Συγκεκριμένως ἀποφασιστικὸ χτύπημα, με τὶς κύριες δυνάμεις καὶ τὰ μέσα μας, στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας καὶ στὸ Γουδί, ὅπου βοσκοῦνταν οἱ κύριες δυνάμεις τῶν Ἀγγλῶν καὶ τῆς ντόπιας ἀντίδρασης, γιὰ ὁλοκληρωτικὴ καὶ γρήγορη συντριβὴ τους. Μετὰ, ἀναδιάταξη τῶν κύριων δυνάμεων καὶ μέσων μας πρὸς τὴ θάλασσα, γι' ἀπαγόρευση ἀγγλικῶν ἀποβάσεων. Μετὰ, ξεκαθάρισμα τῶν δευτερευουσῶν ἐχθρικῶν ἐστίων στὴν Ἀθήνα-Πειραιά.

Ποιὸ σχέδιο ἐπέβαλε ὁ Σιάντος; Ξεκαθάρισμα τῶν ἀστυνομικῶν τμημάτων πού ἦταν σκορπισμένα σ' ὅλη τὴν Ἀθήνα-Πειραιά, ξεκαθάρισμα τῶν ἄλλων δευτερευουσῶν ἐχθρικῶν ἐστίων καὶ μετὰ χτύπημα στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας καὶ στὸ Γουδί καὶ μετὰ διάταξη σοβαρῶν δυνάμεων καὶ μέσων μας, γιὰ νὰ ἐμποδίσουμε ἀγγλικὲς ἀποβάσεις!!! Καταφάνερα πρόκειται γιὰ προδοτικὸ σχέδιο.

Ἔτσι, ἀπὸ τὶς 4 ὥς τὶς 13 τοῦ Δεκέμβρη, σπαταλήθηκε πολὺτίμος χρόνος δέκα ἡμερῶν, πού τὸν ἐμμεταλλεύτηκαν οἱ Ἀγγλοὶ, γιὰ νὰ μεταφέρουν στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας καὶ τοῦ Πειραιᾶ καὶ ἄλλες στρατιωτικὲς μονάδες τους, βαρὺ ὄπλισμό καὶ ἄφθονα πυρομαχικά. Ἐπὶ πλέον, τὸ σχέδιο τοῦ Σιάντος, μάτωσε ἀρκετὰ τὶς δυνάμεις μας. Τὸ ἀποτέλεσμα ὅλων τῶν παραπάνω τυχοδιωκτισμῶν, ἦταν ἡ ἀπυτυχία μιᾶς συμφροισμένης ἐπίθεσης τοῦ ΕΛΑΣ, στὸ

κέντρο τῆς Ἀθήνας. Μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀπτυχία, ὁ ΕΛΑΣ τῆς Ἀθήνας-Πειραιᾶ πέρασε σὲ ἀμυνα. Ἡ ἀμυνα ἐνὸς ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, εἶναι θάνατος. Αὐτὸ μᾶς δίδαξε ὁ Δαντόν, αὐτὸς ὁ κατὰ τὸ Μάρξ μεγαλύτερος στρατηγὸς τῆς ἐπαναστατικῆς πολεμικῆς τακτικῆς. «Τόλμη καὶ πάλι τόλμη», ἦταν τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ τῆς ἐπανάστασης.

Ὅλη ἡ παραπάνω διαγωγή, δὲν μοιάζει με δράση ἐνὸς προβοκάτορα τοῦ Ἀγγλικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ; Ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ λάθος. Οἱ εἰδικοί στρατιωτικοὶ μας εἶπαν στὸ Σιάντο τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ. Τὴν ὀρθότητα τοῦ σχεδίου πού πρότειναν, ἦταν ἐύκολο νὰ τὴν καταλάβει καὶ ἕνας ὑποδεκανεάς.

στ') Πρὶν νὰ δημιουργηθεῖ ἡ ΚΕ τοῦ ΕΛΑΣ, ὁ Σιάντος διέταξε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μετακινήσεις μονάδων τοῦ ΕΛΑΣ, σὲ ἄγνοια τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου. Τότε, ὁ Σιάντος δὲν ἦταν πιά μέλος τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου. Ἀσφαλῶς αὐτὲς τὶς μετακινήσεις τὶς ἔκανε σὰν ἐπίδειξη δύναμης, γιὰ ν' ἀναγκάσει τὸν Γεώργιο Παπανδρέου νὰ κάνει οὐσιαστικὲς ὑποχωρήσεις, στὸ τέλος τοῦ Νοέμβρη 1944. Ἡ τέτοια στρατιωτικὴ ἐπίδειξη ἦταν τυχοδιωκτισμός, μὴ πού ὁ Σιάντος δὲν εἶχε καμιά διάθεση νὰ ῥθεῖ σὲ σύγκρουση με τοὺς Ἀγγλους.

ΕΞΩΦΡΕΝΙΚΑ

Οἱ μετακινήσεις μονάδων τοῦ ΕΛΑΣ δώθε-κειθε, χωρὶς σχέδιο καὶ σκοπὸ καὶ σὲ ἄγνοια τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου, ἔσπαζαν τὴν ὁργανικὴ σύνθεση καὶ διδάττει τὸν μονάδων, δημιουργοῦσαν ἀνακάτεμα καὶ σύγχυση. Αὐτὴ ἡ κατάσταση, ἀνάγκασε τοὺς δυὸ ἀρχηγούς τοῦ ΕΛΑΣ, Σαράφη καὶ Βελουχιώτη, νὰ διαμαρτυρηθοῦν στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΕΑΜ, μ' ἕνα τηλεγράφημά τους. Νὰ πῶς περιγράφει αὐτὸ τὸ ἐπισώδιο ὁ Σαράφης, στὸ βιβλίο του «ΕΛΑΣ».

«Μὲ τηλεγράφημα στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΕΑΜ, τῆς κάναμε γνωστὸ ὅτι ἡ μετακίνηση τμημάτων χωρὶς νὰ τὸ ξαίρει τὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο, τείνει νὰ ἐξαρθροῦται τὴ διάταξη τῶν τμημάτων καὶ ζητοῦμε νὰ καθοριστεῖ, σὲ περίπτωση σύγκρουσης, ποῖος θὰ διευθύνει τὶς ἐπιχειρήσεις. Ἡ μετακίνηση πρέπει νὰ γίνεται με καθορισμένο σχέδιο ἐνέργειας, στὸ σύνολο, καὶ ὄχι ἀνάλογα με τὶς τοπικὲς συνθήκες γιὰ κάθε περιοχὴ. Αὐτὸς πού θὰ διευθύνει τὶς ἐπιχειρήσεις, θὰ εἶναι τυπικά καὶ οὐσιαστικά ὑπεύθυνος, ἀλλιῶς εἶναι ἀδύνατη πραγματικὴ καὶ οὐσιαστικὴ διευθύνση ἐπιχειρήσεων, πού θὰ διεξάγεται με πρόωρες κινήσεις καὶ ὄχι με ἡρεμία καὶ ἀποφασιστικότητα. Ἐπὶ πλέον, ζητούσαμε νὰ ὁριστεῖ συνάντηση με ὑπεύθυνο πρόσωπο» (σελ. 451-452).

Ἡ παραπάνω κριτικὴ κατὰ τὸν αὐθαίρεσιῶν τοῦ Σιάντος, εἶναι ἀπόλυτα δίκαιη καί, ταυτοχρόνα, δείχνει καθαρά πῶς εἶχαμε ἕνα Γενικὸ Στρατηγεῖο εἰδικευμένο καὶ ἐμπειρο, με πλήρη συναίσθηση εὐθύνης. Πῶς ἀπάντησε ὁ Σιάντος; Τὴν 1-12-1944, κάλεσε σὲ συνεδρίαση τὴν ΚΕ τοῦ ΕΑΜ καὶ ἀποφασίστηκε τὸ σκῆμα τῆς λεγόμενης ΚΕ τοῦ ΕΛΑΣ. Τὴν ἴδια μέρα, ὁ Σιάντος ἔστειλε στὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 1 διαταγὴ του, πού πληροφοροῦσε πῶς συγκροτήθηκε ἡ ΚΕ τοῦ ΕΛΑΣ. Ἀρα, ἐπὶ Γενικὸ Στρατηγεῖο δὲν εἶσαι παρὰ ἕνας ἱπποκόμος, ἐμεῖς διευθύνουμε τὸν ΕΛΑΣ!!!

Ἡ οὐσιαστικὴ κατάργηση τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου τοῦ ΕΛΑΣ σὲ παραμονὲς ἐνοπλῆς σύγκρουσης, δὲν μοιάζει με δράση πρᾶχτορα τοῦ Ἀγγλικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ;

ζ) Ἐνὸς ὁ ΕΛΑΣ εἶχε ἕνα πολὺ ἱκανὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο καὶ Ἐπιτελεῖο, ὁ Σιάντος τὸ κατήργησε, μόλις ἄρχισαν οἱ στρατιωτικὲς ἐπιχειρήσεις στὴν Ἀθήνα-Πειραιά. Σκάρωσε τὴν κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΕΛΑΣ, με τὸν ἑαυτό του ἀρχιστράτηγο καὶ δυὸ στρατηγούς τοῦ ΕΛΑΣ, τὸ Μάντακα καὶ τὸ Χατζημιχάλη, πού δὲν εἶχαν ἰδέα τί θὰ πεί ἐπαναστατικὸς πόλεμος.

Μιά ομάδα καβαλλάρηδων συναγωνιστών του Άρη Βελουχιώτη.

Ο Σαράφης γράφει στο βιβλίο του «ΕΛΑΣ» ότι, στις 4-12-1944, πήρε το Γενικό Στρατηγείο μιά διαταγή της ανεκδιήγητης ΚΕ του ΕΛΑΣ, που καθόριζε τα παρακάτω: Το Α' σώμα του ΕΛΑΣ της Αθήνας-Πειραιά, ή ΙΙΙ μεραρχία Πελοποννήσου, ή ομάδα μεραρχιών Στερεάς (ή ΙΙ και ΙΙΙΙ μεραρχία), ή ταξιαρχία Ιππικού, αφαιρέθηκαν από τη διοίκηση του Γενικού Στρατηγείου και μπήκαν υπό τις διαταγές της ΚΕ του ΕΛΑΣ. Στη διακομοσία του Γενικού Στρατηγείου έμειναν ή Ι και ή VIII μεραρχία και ή ομάδα μεραρχιών Μακεδονίας, VI, IX, X, XI μεραρχία.

Η υπό αριθ. 76 διαταγή της ΚΕ του ΕΛΑΣ, «καθόριζε όρια διαχωρισμού ζωνών του Γενικού Στρατηγείου και της ΚΕ του ΕΛΑΣ, τη γραμμή Χαλκίδα - Θήβα - Δόβρινα.

Γι' αποστολή στο Γενικό Στρατηγείο, όριζονταν ή διάλυση των αντίστοιχων δυνάμεων Ζέρβα και Τσαούς Αντών, ή ασφάλεια των συνόρων, ή επιτήρηση των αγγλικών φρουρών της ζώνης του και ή ασφάλεια από αββάσεις στην περιοχή του. Ιδιαίτερα, καθοριζονταν γρήγορη ενέργεια κατά του Ζέρβα, για να μην μεταφερθούν δυνάμεις στην Αθήνα. (Περιγραφή, «ΕΛΑΣ», σελίδα 455).

Όλα τα παραπάνω είναι εξωφρενικά ακόμα και για έναν άνδριο σε ζητήματα στρατιωτικής επιστήμης και τέχνης. Ποτέ, σε όλη την ιστορία των πολέμων, δεν καταργήθηκε ή γενική διοίκηση ενός στρατού σε μιά χώρα. Ο Σιάντος δημιούργησε δυο διοικήσεις, με αυστηρά έδαφικά όρια δράσης τους. Μπορεί οι άνδρες του πολέμου να επιβάλλουν δυο είτε και περισσότερες διοικήσεις μετώπων, μα ποτέ δυο γενικές διευθύνσεις του συνόλου των επιχειρήσεων. Δεν μοιάζει αυτή ή διαταγή του Σιάντου με δράση ενός προβοκάτορα; Μόνο οι έχθροι της επανάστασης μπορούν ν' αποσυνθέτουν τη διοίκηση ενός επαναστατικού στρατού και μάλιστα σε στιγμές έχθρης επίθεσης.

ή) Το κύριο και αποφασιστικό θέατρο επιχειρήσεων, ήταν στην Αθήνα-Πειραιά. Εκεί συγκεντρώνονταν και συγκεντρώθηκαν οι κύριες αγγλικές στρατιωτικές δυνάμεις και μέσα, καθώς και της ελληνικής αντίδρασης. Ήταν τελείως φανερό ότι ή έκβαση της μάχης σ' όλη την Ελλάδα. Άρα, εκεί έπρεπε να συγκεντρωθούν οι κύριες δυνάμεις και τ' μέσα μας, για συντριπτικό και εξαιρετικά γρήγορο χτύπημα. Γιατί, λοιπόν, ο Σιάντος, που ήταν και πιο έμπειρος, κράτησε μακριά από το κύριο θέατρο επιχειρήσεων, έφτα μεραρχίες του όρεινου ΕΛΑΣ, από σύνολο έννιά παρόμοιων

μεραρχιών, που είχε ο ΕΛΑΣ στην ήπειρωτική Ελλάδα; Δεν μοιάζει αυτό με δράση προβοκάτορα για λογαριασμό του αγγλικού ιμπεριαλισμού;

θ) Η κύρια στρατιωτική δύναμη που πολεμούσαμε, στην Αθήνα-Πειραιά, ήταν τ' αγγλικά στρατεύματα. Ανεξάρτητα από τις πραγματικές προθέσεις της τότε ήγησης του ΚΚΕ, έμεις βρισκόμασταν σ' εμπόλεμη κατάσταση με την ιμπεριαλιστική Αγγλία. Πώς λοιπόν πολεμούσαμε τ' αγγλικά στρατεύματα στην Αθήνα-Πειραιά και αφήναμε ήσυχες τις αγγλικές στρατιωτικές μονάδες που αποβίβστηκαν στο Βόλο και στη Θεσσαλονίκη και είχαν στρατοπεδεύσει και σε μερικές ακόμα πόλεις της Πελοποννήσου και της υπόλοιπης ήπειρωτικής Ελλάδας; Ο Σιάντος απαγόρευε το χτύπημά τους και τον άφοπλισμό τους, που ήταν ή πιο εύκολη επιχείρηση. Το ότι το απαγόρευε, φαίνεται αδιαμφισβήτητα από ραδιοτηλεγράφημά του, που παρέθεσα σ' αυτό το κεφάλαιο. Γι' αυτή την απαγόρευση γράφει ο Σαράφης στο βιβλίο του «ΕΛΑΣ». Ο Σαράφης γράφει ότι, στις 6-12-1944, το Γενικό Στρατηγείο του ΕΛΑΣ «ζητούσε από την ΚΕ του ΕΛΑΣ την άδεια να χτυπήσει όλες τις αγγλικές δυνάμεις που ήταν σκορπισμένες σ' ολόκληρη την Ελλάδα. Έτσι, οι δυνάμεις αυτές, μεμονωμένες, θ' άφοπλίζονταν, θα ξεκαθαρίζονταν ή περιοχή και δεν θα χρησιμοποιούνταν κατά των τμημάτων μας που δρούσαν στην Αθήνα. Στην τελευταία αυτή πρόταση, ή Κεντρική Επιτροπή απάντησε αρνητικά κι έδωσε έντολη μόνο να παρακολουθούμε τις κινήσεις των Αγγλων» (σελ. 456).

Στις 8-12-1944, «πάλι ξαναστείλαμε τηλεγράφημα στην ΚΕ του ΕΛΑΣ και ζητούσαμε την άδεια ν' άφοπλίσουμε τις αγγλικές φρουρές. Τέλος ήρθε διαταγή που όριζε να ειδοποιηθούν οι αγγλικές φρουρές πως απαγορεύεται ή μετακίνησή τους και ότι σε περίπτωση που θα επιχειρούσαν να μετακινηθούν, θα έμποδίζονταν με τη βία» (στο ίδιο, σελ. 457-458). Στην παραπάνω περίπτωση, ο Σιάντος ειδοποίησε, μ' αυτό τον τρόπο, αυτές τις αγγλικές φρουρές, να μη μετακινούνται, γιατί τότε θα του ήταν αδύνατο να έμποδίσουν τη συντριβή τους από τον ΕΛΑΣ.

Οι αγγλικές στρατιωτικές μονάδες, με την ανενόχλητη παραμονή τους σε διάφορες πόλεις της Πελοποννήσου και της υπόλοιπης ήπειρωτικής Ελλάδας, αποτελούσαν μιά καταπάνη απειλή, δέοντες σε αδράνεια σημαντικές δυνάμεις του ΕΛΑΣ, που ήταν αναγκασμένοι να τις επιτηρεί. Δεν είναι ολοφάνερο πως αυτή ή κατάσταση έξυπνηρετούσε μόνο την αγγλική ένοπλη επέμβαση στην Έλ-

λάδα; Έδώ, λοιπόν, δεν πρόκειται για λάθος του Σιάντου, αλλά για συνειδητή πράξη εξυπηρέτησης της αγγλικής ένοπλης επέμβασης.

Ο άφοπλισμός των παραπάνω αγγλικών μονάδων, όχι μόνο θα έβαζε τέλος στις αγγλικές προωθημένες στρατιωτικές θέσεις, όχι μόνο θ' άποδέσμευε δυνάμεις του ΕΛΑΣ, αλλά θα μ' άπρομήθευε και σημαντικές ποσότητες μοντέρνου όπλισμού και τεράστιες ποσότητες πυρομαχικών, για να εξοπλίσουμε σημαντικές εφεδρείες μας. Ποιος μπορεί ν' άμφισβάλει ότι ή απαγόρευση του Σιάντου, ν' άφοπλιστούν αυτές οι αγγλικές στρατιωτικές μονάδες, ήταν μιά ξεστρώτη προδοσία;

ι) Η διαταγή του Σιάντου για εκστρατεία του ΕΛΑΣ στην Ήπειρο, με σκοπό τη συντριβή των αντίστοιχων τμημάτων του Ναπολέοντα Ζέρβα, ήταν ακόμα μιά προδοτική πράξη. Μόνο οι έχθροι της επανάστασης μπορούν να άπομακρύνουν βασικές στρατιωτικές δυνάμεις από το κύριο θέατρο των επιχειρήσεων. Άς εξετάσουμε αυτό το ζήτημα, έστω επιγραμματικά. Η ύπ' αριθμό 76 διαταγή του Σιάντου, της 4/12/1944, καθόριζε σαν μιά από τις πιο βασικές αποστολές του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ, τη συντριβή των τμημάτων του Ζέρβα, για να μην κατέβουν στην Αθήνα!! Στην πραγματικότητα, οι δυνάμεις του Ζέρβα δεν ήταν όλομοναχες. Αυτές, ήταν απόλυτα δυνατό να καθηλωθούν εκεί που βρίσκονταν, στην Ήπειρο, μόνο από τις δυνάμεις της VIII μεραρχίας του ΕΛΑΣ, που ύπ' αριθμό 76 αυτή την περιοχή. Για ποιο σκοπό, λοιπόν, διέταξε ο Σιάντος εκστρατεία κατά του Ζέρβα; Μόνο για ν' άπομακρύνει σημαντικές κι έπ' αλκυες δυνάμεις του ΕΛΑΣ από το κύριο θέατρο των επιχειρήσεων, με σκοπό να εξυπηρετήσει την αγγλική ένοπλη επέμβαση.

Στην επιχείρηση κατά του Ζέρβα, χρησιμοποιήθηκαν ή VIII μεραρχία Ήπειρου, ή Ι Μεραρχία Θεσσαλίας και ή ΙΧ μεραρχία δυτικής Μακεδονίας. Στις 16-12-1944, δηλαδή όταν ο ΕΛΑΣ στην Αθήνα-Πειραιά είχε πια αναγκαστεί να περάσει σε άμυνα από τις 13 Δεκέμβρη, διατάχθηκαν οι παραπάνω μεραρχίες να μετακινηθούν προς Ήπειρο, ενώ οι πραγματικές ανάγκες και ή στοιχειώδης λογική επέβαλλαν να μετακινηθούν οι μεραρχίες αυτές στην Αθήνα, με τη μεγαλύτερη δυνατή ταχύτητα. Το ότι ο Ζέρβας δεν έκανε καμιά άπόπειρα να μεταφέρει τη δύναμή του από την Ήπειρο στην Αθήνα, από τις 4 του Δεκέμβρη ως τις 21 που ο ΕΛΑΣ άρχισε την εκστρατεία του, δεν άποτελεί μιά αδιάψευστη-άδιαμφισβήτητη άπόδειξη πως ο Ζέρβας δεν είχε καμιά διάθεση να πάρει μέρος στις μάχες της Αθήνας και ότι οι Αγγλοι δεν είχαν ανάγκη από συμμετοχή των μονάδων του στη μάχη της Αθήνας, αλλά από την παραμονή του στην Ήπειρο, για να δεσμεύει δυνάμεις του ΕΛΑΣ;

ΣΠΑΤΑΛΗ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Στη μάχη κατά του Ζέρβα διατέθηκαν 14.000 άνδρες του ΕΛΑΣ. Η επίθεση άρχισε στις 21-12-1944 και τελείωσε με τη συντριβή των μονάδων του Ζέρβα, στις 30 του Δεκέμβρη. Ο ΕΛΑΣ είχε άπώλειες 680 νεκρούς και τραυματίες. Εκείνος που κέρδισε άπ' αυτή τη σύγκρουση, ήταν ή Αγγλία.

Ο Σαράφης γράφει στο βιβλίο του «ΕΛΑΣ» ότι, στις 30-12-1944, «στά Γιάννενα πήραμε τηλεγράφημα της Κ.Ε. του ΕΛΑΣ που μ' έλεγε ότι ή κατάσταση ήταν κρίσιμη και ζητούσε ενισχύσεις» (σελ. 465). Ο Σαράφης γράφει πως το Γενικό Στρατηγείο είχε κιόλας διατάξει κίνηση μονάδων στην Αθήνα, πριν να πάρει το τηλεγράφημα της ΚΕ του ΕΛΑΣ. Μ' ταυτόχρονα σημειώνει: «Λογαριάζαμε ότι τουλάχιστο 15 μέρες, και με τις καλύτερες συνθήκες, θα χρειάζονταν τα τμήματά μας, για να βρεθούν στην περιοχή της Λειβαδιάς, και ότι δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθούν στη

μάχη της 'Αθήνας προ του τέλους του Γενάρη» (στο ίδιο, σελ. 465).

Οί παραπάνω υπολογισμοί του Σαράφη, είναι απόλυτα σωστοί. Στην καρδιά του χειμώνα, με χιόνια, παγωνιά, πλημμυρισμένα ποτάμια, χωρίς μεταφορικά μέσα, θα ήταν πραγματικά ήρωϊσμός αν οι τρεις μεραρχίες του ΕΛΑΣ πού ήταν σκαλωμένες στα τσουγκάρια της βόρειας 'Ηπείρου, θα έφθαναν στην 'Αθήνα στα τέλη του Γενάρη του 1945. Όπως βλέπουμε, ο Σιάντος κατάφερε ακριβώς αυτό που έζητηρετούσε τους 'Αγγλους.

Δικαιολογημένα διερωτάται καθένας: Γιατί ο Σιάντος έστειλε το παραπάνω τηλεγράφημα, στο Γενικό Στρατηγείο, στις 30-12-1944; Τότε είχε γίνει κρίσιμη ή κατάσταση στην 'Αθήνα; Και αυτή ή κρίσιμότητα έγινε έτσι ξαφνικά και αναπάντεχα; Και αν στις 30-12-1944 ή κατάσταση είχε γίνει κρίσιμη στην 'Αθήνα, γιατί έκανε έκκληση ο Σιάντος να σταλούν ενισχύσεις πού για έναν ήλιθιο ήταν ολόφανερο πώς, από τα τσουγκάρια της 'Ηπείρου, ήταν αδύνατο να φτάσουν στην 'Αθήνα εγκαίρα, οι τρεις μεραρχίες του ΕΛΑΣ; Μόνο αεροπορικά θα ήταν δυνατό να φτάσουν κάπως εγκαίρα. Είναι, λοιπόν, ολόφανερο πώς ο Σιάντος ζήτησε ενισχύσεις στις 30-12-1944, μόνο για να φορτώσει την ευθύνη της ήττας στην 'Αθήνα. Στις 30-12-1944 ζήτησε ενισχύσεις και στις 4-1-1945 διέταξε γενική αποχώρηση από την 'Αθήνα!!!

Το ότι ο Σιάντος προσπαθούσε να φορτώσει σ' άλλους τις ευθύνες, φαίνεται και από το γεγονός ότι, στις 8 του Γενάρη ζήτησε από το Σαράφη ν' αναλάβει τη γενική διεύθυνση όλων των επιχειρήσεων και στις 11-1-1945, σ' άγνοια του Γενικού Στρατηγείου, υπόγραψε «άνακωχή» -πλήρη συνθηκολόγηση με τους 'Αγγλους!!!

Ο Σιάντος μαζί με όλη την ήγεσία του ΚΚΕ, εξόντωσαν στην 'Αθήνα τα 50 % της δύναμης των τμημάτων του ΕΛΑΣ πού πολέμησαν εκεί, ανακάτωσαν και διέλυσαν τις υπόλοιπες μονάδες του ΕΛΑΣ, έκαναν μια πανικόβλητη αποχώρηση από την 'Αθήνα. Μετά απ' όλ' αυτά, κάλεσαν το Γενικό Στρατηγείο «να βγάλει τα κάστανά απ' τη φωτιά»!!!

Μήπως την υπογραφή της «άνακωχής», την προκάλεσε μια δική μας στρατιωτική κατάρρευση; Ασφαλώς όχι. Παρά το χάος πού είχε δημιουργήσει ο Σιάντος και όλη ή ήγεσία του ΚΚΕ, το Γενικό Στρατηγείο κατάφερε να σπάσει τα μούτρα των 'Αγγλων στις Θερμοπύλες και να σταματήσει την επίθεσή τους. Γρήγορα αναδιοργάνωσε τα τμήματα του ΕΛΑΣ πού είχαν αποδεκατιστεί στην 'Αθήνα, τα έβαλε σέ διάταξη, στη γραμμή Θερμοπυλών, κινούσε γρήγορα ειδικές μεραρχίες προς την ίδια γραμμή. Όλη αυτή ή ακούραστη δουλειά θα επέτρεπε στο Γενικό Στρατηγείο ν' άρχισει γενική άντεπίθεση, το πολύ στα μέσα του Φλεβάρη 1945. Άρα, κανένα στρατιωτικό αδιέξοδο δεν υπήρχε. Αντίθετα, υπήρχαν μεγάλες δυνατότητες νίκης, ακόμα και μετά τις 8-1-1945.

Όμως, οι σκοτεινές δυνάμεις της προδοσίας, οι άνικανοί και δειλοί ήγέτες του ΚΚΕ, είχαν αποφασίσει να ολοκληρώσουν την προδοσία. Όλη ή «ήγεσία» του ΚΚΕ είχε μεταφερθεί στα Τρίκαλα, ενώ τα τμήματα του ΕΛΑΣ μάχονταν στις Θερμοπύλες!!! Έκει, μακριά από το μέτωπο, ολοκλήρωσαν την προδοσία. Πίσω από την πλάτη της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ και όλων των μαχητών, υπόγραψαν τη συνθηκολόγηση, χωρίς κανένα όρο, του επαναστατικού κινήματος 'Εθνικής 'Αντίστασης. Τό έξωφρενικό είναι ότι, ακόμη και σήμερα, πολλά μέλη του ΚΚΕ λένε πώς δεν πρόκειται για προδοσία, αλλά για σοβαρά λάθη!!!

ια') Τέλος, ή όμηρεια πού εφάρμοσε ή τότε ήγεσία του ΚΚΕ, ήταν μια πολιτική προδοσία σέ βάρος του κινήματος 'Εθνικής 'Αντίστασης. Είναι ένα χοντροκομμένο ψέμα και

Η εκτέλεση των διακοσιών «Ακροναυπλιωτών» τη «Ματωμένη Πρωτομαγιά» του 1944. (Χαρακτικό του Α. Τάσσου).

απάτη ότι έπιασε όμηρους, για να προστατέψει τους αγωνιστές πού είχαν πιάσει οι 'Αγγλοι και ή ελληνική αντίδραση. Με την υπογραφή της «άνακωχής», ή «ήγεσία» μας, άφησε λεύτερους 1.100 'Αγγλους αιχμάλωτους, όλους τους όμηρους, αλλά οι 'Αγγλοι και ή ελληνική αντίδραση δεν άφησαν λεύτερους τους αιχμαλώτους και όμηρους πού είχαν πιάσει. Μόνο στο Τομπρούκι της 'Αφρικής, έμειναν σέ στρατόπεδα 8.000 αιχμάλωτοι και όμηροι πού είχαν πιαστεί κατά τη διάρκεια των μαχών στην 'Αθήνα-Πειραιά.

Αυτή είναι ή μιά «πλευρά της προδοσίας», δηλαδή το ότι σέ τίποτα δεν μάς χρησίμεψε ή όμηρεια. Η άλλη πλευρά της πολιτικής προδοσίας ήταν το ποιους πιάναμε. Όλοι οι όμηροι πού έπιασε ή ήγεσία του ΚΚΕ ήταν άνθρωπάκια, πού κανείς δεν ενδιαφερόταν για την τύχη τους. Βέβαια, μετά την ήττα μας, όλοι οι φασισαίοι έχυσαν κροκοδείλια δάκρυα γι' αυτούς τους όμηρους, για να εκμεταλλευτούν πολιτικά αυτή την υπόθεση. Μά και αν ακόμα σκότωναν όλους τους όμηρους-άσημαντα ανθρώπια, κανενός, από τις γραμμές της αντίδρασης, δεν θα ίδρωνε τ' ατύ.

Δικαιολογημένα, δημιουργείται το ερώτημα: αν ή τότε ήγεσία του ΚΚΕ ήθελε πραγματικά να προστατέψει τη ζωή των αγωνιστών πού είχαν πιάσει οι 'Αγγλοι και ή ελληνική αντίδραση, γιατί δεν έπιασε 100 από τους πού μεγαλύτερες καραχίες του πλούτου και πολιτικούς ήγέτες;

Ασφαλώς γι' αυτούς, πολύ θα ενδιαφέρονταν και οι 'Αγγλοι και ή 'Αγγλόδουλη Κυβέρνηση της 'Αθήνας. Αντί να πιάσει τέτοιους παράγοντες, έπιασε κοσμάκη πού κανείς δεν ενδιαφερόταν για την τύχη του.

Νά, αυτές οι δύο πλευρές της όμηρειας, αποδειχνών αδιαμφισβήτητα πώς επρόκειτο για πολιτική προδοσία της τότε ήγεσίας του ΚΚΕ.

Αυτά τα 11 βασικά στοιχεία της θλιβερής πλευράς του Δεκέμβρη, αποκαλύπτουν την προδοσία της τότε ήγεσίας του ΚΚΕ. Ταυτόχρονα, αποκαλύπτεται αδιαμφισβήτητα πώς αν δεν είχαμε μια τέτοια προδοσία, ασφαλώς θα νικούσαμε, και ή 'Ελλάδα με το λαό της δεν θα ζούσε την τραγωδία πού έζησε από το 1945 και δώθε.

Απ' αυτή την άποψη, είναι πολύ χαρακτηριστικές οι διαπιστώσεις του γνωστού δεξιού πολιτικού παράγοντα Εναγγέλου 'Αβέρωφ-Τσιότα, στο βιβλίο του «Φωτιά και τσεκούρι», Γαλλ. έκδοση, 1973.

«Πρός το τέλος, το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ υπήρξε, είτε, το λιγότερο, μπορούσε εύκολα να γίνει, ό μόνος κύριος δολοκλήρης της χώρας και να άρνηθεί όποιοδήποτε συμβιβασμό-κομπρομύ. (σελ. 112).

Τό Δεκέμβρη του 1944, το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ «μπορούσε ξανά να κυριαρχήσει ολοκληρωτικά, από τις πρώτες μέρες, και επίσης μεταξύ της 14 και 18 του μηνός, κυριώς αν δεν είχε κάνει έπιχειρήσεις ενάντια στον ΕΔΕΣ, έπι-

χειρήσεις σέ πλάτος 500 χιλιομέτρων από το κύριο πεδίο της μάχης». (Στό ίδιο, σελ. 112).

Έπειδή στρατηγοί της αντίδρασης, όπως ό Θρασυβούλος Τσακαλώτος και άλλοι, έγραψαν, ούτε λίγο ούτε πολύ, πώς αυτοί νίκησαν τόν ΕΛΑΣ τό Δεκέμβρη, παραθέτω μια διαπίστωση ενός φίλου τους, του Χόβαρτ Σμίτ, από τό βιβλίο του «THE STATE OF EUROPE», έκδοση 1949. «Η ήττα για τους 'Ελληνες κομμουνιστές δεν προήλθε από έσωτερικούς παράγοντες της 'Ελλάδας, αλλά από τη Βρετανική επέμβαση. Χωρίς την 'Αγγλική επέμβαση, ή 'Ελλάδα θα είχε τό ίδιο καθεστώς της Γιουγκοσλαβίας». (σελ. 217).

Σύμφωνοι για τόν ρόλο της 'Αγγλικής ένοπλης επέμβασης, αλλά ή κύρια αίτία της ήττας μας ήταν ή προδοσία της ήγεσίας του ΚΚΕ.

Έπειδή ή Βρετανική προπαγάνδα διακήρυσσε πώς ή 'Αγγλία επέμβηκε ένοπλα στην 'Ελλάδα για να σώσει τη δημοκρατία, αξίζει να παραθέσουμε ακόμα μια περικοπή από τό παραπάνω βιβλίο του Σμίτ.

«Θά προτιμούσε κανείς να δειχθεί γενναίοφρονας για τους Βρεττανούς και να πει πώς προσπάθησαν να υποστηρίξουν τις δημοκρατικές δυνάμεις και τις δυνάμεις του Κέντρου, για να δημιουργήσουν ένα κομπρομύ και μια βάση για τη δημοκρατία. Δυστυχώς, δεν υπάρχει κανένα στοιχείο πού να στηρίζει αυτή την άποψη, και είναι κανείς αναγκασμένος να βγάλει τό συμπέρασμα πώς οι Βρεττανοί ήταν αποφασισμένοι να συντρίψουν τό ΕΑΜ, για να επαναφέρουν στην έξουσία τη μοναρχία και τους κοντόφθαλμους και εκδικητικούς όπαδούς της δεξιάς». (Στό ίδιο, σελ. 217).

Για τό ρόλο της Σοβιετικής ήγεσίας στην ήττα του ελληνικού 'Επαναστατικού Κινήματος 'Εθνικής 'Αντίστασης, γράφει και ό Δαβίδ Χόροβιτς στό βιβλίο του «Από τη Γιάλτα στό Βιετνάμ», Γαλλική έκδοση, 1973.

«Τό γεγονός ότι ό Στάλιν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις πού είχε αναλάβει από την συμφωνία (έννοει με τόν Τσώρτσιλ), αποτελεί ένα σημαντικό γεγονός, γιατί ό Τσώρτσιλ δεν μπορούσε σέ καμία περίπτωση να αλλάξει τα γεγονότα στη Ρουμανία, ενώ ή άρνηση του Στάλιν να δώσει βοήθεια στις δυνάμεις της άριστερας και στους 'Ελληνες κομμουνιστές στη μάχη τους ενάντια στους Βρεττανούς, ήταν βασικής και μάλιστα αποφασιστικής σημασίας» (Σελ. 33, οι υπογραμμίσεις είναι δικές μου).

Η διαπίστωση του Χόροβιτς αποκαλύπτει μόνο τη μισή αλήθεια για τό Στάλιν. Αυτός, όχι μόνο άρνήθηκε να δώσει βοήθεια στην άριστερά, αλλά πίεσε τό ΚΚΕ για να συνθηκολογήσει, τρεις φορές. Αυτό είναι χειρότερο. Πάντως, ή ήττα του 'Επαναστατικού Κινήματος 'Εθνικής 'Αντίστασης, δεν ήταν κυριώς αποτέλεσμα αυτών των πιέσεων, αλλά της προδοσίας της ήγεσίας του ΚΚΕ, πού γινόταν και πριν τις πιέσεις του Στάλιν. Αυτό τό απόδειξα σέ προηγούμενα κεφάλαια.

Δ. Βλαντάς

•θέατρο•

Τὸ Θέατρο – Ντοκουμέντο

Τουλάχιστον δέκα χρόνια μετά την εμφάνιση και καθιέρωση του «Θεάτρου - Ντοκουμέντου» στην Εὐρώπη, (κυρίως στην Ὁμοσπονδιακή Γερμανία), θυμίσθηκαν οἱ Ἕλληνες θεατρογράφοι τὸ ἐπίμαχο κι ἀμφισβητούμενο αὐτὸ εἶδος κι ἀφοῦ τὸ «ρωμιοποίησαν» δεόντως ἔσπενσαν νὰ τὸ υἱοθετήσουν. Ἕλληνες αὐτοί, δὲν θὰ μπορούσαν βέβαια νὰ μὴ «σπάσουν» λίγο τὴ γερμανικὴ αὐστηρότητα τοῦ θεατρικοῦ αὐτοῦ κατασκευάσματος, ποὺ βασίζεται στὴ συστηματικὴ καταχώρηση ἱστορικοῦ ὕλικου, στὴν τεκμηριωμένη παράθεση γεγονότων, στὴ νομικὴ ἐπιχειρηματολογία τῶν προσώπων καὶ ποὺ «ζει» θεατρικὰ μέσα σὲ μιὰ ὑποτυπώδη ποιητικὴ συσκευασία δίχως «ποιητικὴ» φαντασία καὶ πνοή.

Τὰ αἷτια τῆς νεοελληνικῆς αὐτῆς δραματολογικῆς στροφῆς ἀπὸ τὸ μῦθο στὴν ἱστορία, ἀπὸ τὴν ἀλληγορία καὶ τὸ συμβολισμὸ στὴν τεκμηριωμένη πραγματικότητα, πρέπει ν' ἀναζητηθοῦν: 1) στὴ φαινομενικὴ ἔστω ἀλλαγὴ τῶν πολιτικῶν μας πραγμάτων, 2) στὴν ἄρση τῆς ἀγρίας λογοκρισίας, 3) στὴν ἐντονὴ διάθεση γιὰ αὐτοκριτικὴ, συνταρακτικὴς ἀποκαλύψεις καὶ συστηματικὴ διαφώτιση ποὺ ἀκολουθεῖ μετὰ ἀπὸ μακροχρόνιες πολιτικὲς συμφορές, 4) στὴ διαπίστωση μιᾶς ἰδιαίτερης εὐαισθησίας καὶ δεκτικότητας ἀπὸ μέρους τοῦ κοινοῦ σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀναψηλάφηση τῆς πρόσφατης ἱστορίας του. Αὐτὸ εἰδικὰ τὸ τελευταῖο, ἦταν καὶ ἀποφασιστικὸ, σημαίνοντας καὶ μιὰ κάποια ἐγγύηση γιὰ ἐμπορικὴ κίνηση τοῦ θεατρικοῦ αὐτοῦ εἶδους.

Ἔτσι λοιπόν, μιὰ κι ἡ νεότερη ἱστορία μας γράφεται μόνον μὲ αἷμα, χωρὶς ν' ἀντιγράφεται μὲ τὸ μελάνι τῶν ἱστοριογράφων, ἀνέλαβαν ξαφνικὰ οἱ θεατρογράφοι μας τὸ δύσκολο αὐτὸ ἔργο. Τουλάχιστον ἔτσι ἔδειξε ἡ τελευταία θεατρικὴ χρονιά: Ὁ Γιώργος Μιχαηλίδης μὲ τὴ «Δίκη τῶν ἔξ», καὶ τὸ «Δεκέμβριον» του, ὁ Γιώργος Χαραλαμπίδης μὲ τὸ «Κιλέρ» καὶ ὁ Ἰάκωβος Καμπανέλλης μὲ τὸν «Ἐχθρὸ Λαό» πάνω στὴ δοκιμασμένη συνταγὴ τοῦ «Μεγάλου Τσίρκου», ἐπιχειροῦν μιὰν ὀργανωμένη ἐπιδρομὴ στὶς σκοτεινότερες σελίδες τῆς νεότερης Ἑλλάδας, κι ἐκεῖ, δίπλα στὸν Κορδάτο, πᾶνε νὰ «στήσουν» μιὰν ἄδουσα ὑποκειμενικὴ ἱστοριογραφία.

Ὁ Γ. Μιχαηλίδης, γιὰ τὴν ὥρα (δὲν εἶδαμε ἀκόμη τὸν «Δεκέμβριον» του), μένει πιὸ κοντὰ τοῦλάχιστον σὲ γνήσιο Θέατρο - Ντοκουμέντο, προσπαθώντας νὰ συμβιβάσει τὰ ἀσυμβίβαστα, δηλ. τοὺς νόμους καὶ τὶς μεθόδους τῆς θεατρικῆς τέχνης μ' ἐκείνες τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἱστορίας. Τὴν ψυχράδα τοῦ ἐμμεσοῦ μὲ τὴν τα-

ραχὴ τοῦ ἄμεσοῦ. Ἡ ἀντίφαση καὶ μόνον ποὺ περικλείεται στὴν ὀνομασία Θέατρο - Ντοκουμέντο, εἶναι ἀρκετὴ γιὰ ν' ἀποδείξει πῶς τὸ εἶδος αὐτὸ ἐγκυμονεῖται ἔξω ἀπὸ τὴ θεατρικὴ μήτρα. Θέατρο, δὲν εἶναι μόνον ΠΙ, ὅσο στρατευμένο κι ἂν εἶναι. Θέατρο εἶναι ΠΩΣ. Καὶ πάνω σ' αὐτὸ τὸ «πῶς», πέφτει ὅλο τὸ βάρος, ὅλη ἡ μαγεία, ἡ δύναμη καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς διονυσιακῆς τέχνης.

Δὲν εἶναι σύμπτωση ποὺ ὁ Μπρέχτ, ὁ Τσάπλιν κι ὅλοι οἱ μεγάλοι, διάλεξαν τὸν δρόμο τῆς παραβολῆς καὶ τοῦ πλασματικοῦ μύθου γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουν τὴν ἱστορία. Τὸ θέατρο ζητάει «παχνίδι», μεταμόρφωση, κι ὁ μῦθος εἶναι ἡ μάσκα τῆς ἱστορίας. Δὲν εἶναι ἀκόμα σύμπτωση ποὺ κι αὐτὸς ὁ μεγάλος τοῦ Θεάτρου - Ντοκουμέντου, Πέτερ Βάις, κατέφυγε σὲ ὁράτορια («Ἀνάκριση») ἢ σὲ εὐρημα τῶν φρενοβλαβῶν τοῦ Σαραντὸν («Μαρά - Σάντ»), γιὰ νὰ σώσει τὰ ἔργα του τὴ μεγάλῃ ὑπόθεση τῆς θεατρικῆς διάστασης.

Ὁ Γ. Χαραλαμπίδης μὲ τὸ «Κιλέρ» του, ἔδωσε τὸ μέτρο τῆς «ρωμιοποίησης» τοῦ θεάτρου-ντοκουμέντου. Ἡ ἀναπόφευκτη ἐπιλογὴ ὕλικου ἔγινε στὴν περίπτωσή του πρωταρχικὸ μέλημα, μὲ στόχο τὰ ντοκουμέντα ἐκεῖνα ποὺ «τείνουν στὴν αὐτογελοιοποίηση καὶ αὐτοκαταγγελία τοῦ φεουδαρχικοῦ συστήματος». Τὸ ἱστορικοκοινωνικὸ πλαίσιο ζωγραφίστηκε ἐλεύθερα ἀπὸ τὸν συγγραφέα, σύμφωνα μὲ μαρτυρίες ἀπὸ ἐπιστολές, πρακτικὰ βουλή καὶ μελέτες. Ἡ δίκη τοῦ τέλους -ἀπαραιτήτο στοιχεῖο σ' ἕνα ἔργο ντοκουμέντο- δὲν πληροῦσε οὔτε τοὺς θεατρικοὺς μὴ οὔτε καὶ τοὺς ἱστορικοὺς ὅρους. Τὰ τραγούδια - τόσο οἱ στίχοι ὅσο καὶ ἡ πίκρα τῆς λαϊκῆς τους μουσικῆς - φρόντιζαν γιὰ τὸ συγκινησιακὸ «ἄρπαγμα» τοῦ θεατῆ.

Στὴν περίπτωσή τοῦ «Κιλέρ», τὸ θέατρο ἐκδικήθηκε τὸ ἔγ-

Γιώργου Χαραλαμπίδη «Κιλέρ»: Ἡ ρωμιοποίηση τοῦ Θεάτρου - Ντοκουμέντου.

γραφο, τὸ ἔγγραφο μὲ τὴ σειρά του τὸ θέατρο καὶ τὰ δύο μαζί τὸν συγγραφέα τους, παρ' ὅλο τοῦ τὸν καημὸ καὶ μόχθο γιὰ τὴ χαντακωμένη αὐτὴ σελίδα τῆς ἱστορίας μας.

Ὁ Ἰάκωβος Καμπανέλλης μὲ τὸν «Ἐχθρὸ-Λαό» του (θίασος Καρέζη-Καζάκου), ἔδειξε ποιὰ μπορεί νὰ εἶναι ἡ ὕβρις τοῦ νεοέλληνα μπροστὰ στὰ πιὸ σύνθετα καὶ φλέγοντα προβλήματα τῆς ἱστορίας του. Ἦταν ὅπως οἰοῦμαι ἕνα θέατρο-ντοκουμέντο, ὄχι γιὰ τὴν χρησιμοποίησιν πρόσωπα καὶ πράγματα τῆς πρόσφατης καὶ τρέχουσας πολιτικῆς μας πραγματικότητας, οὔτε γιὰ τὴν δανείστη-

κε τὶς δραματικὲς ἐπιστολὲς Glücksburg-Παπανδρέου, οὔτε γιὰ τὴν ἐπινόησιν τῆς φοβερῆς ἐκείνης ἐξομολογήσεως τῶν Ἑλλήνων τραμπούκων, μὰ γιὰ τὴν ἐκείνην ντοκουμενταρισμένην μὲ τὸ ἴδιο τοῦ τὸ ἔργο, μὰς ἔδειξε πῶς γράφεται τὸ ἐμπορικὸ θέατρο στὴν Ἑλλάδα, σύμφωνα μὲ ποιὰ κριτήρια, μὲ ποιὲς συνταγές, ποιούς στόχους καὶ ποιὰ συναίσθησις ἠθικῆς καὶ εὐθύνης, ἀπέναντι σ' αὐτὸν τὸν «ἔχθρὸ λαό». Οἱ κριτικοὶ ἄς κρίνουν. Κρίνουν ὅμως; (βλέπε «Ριζοσπάστη» καὶ «Βῆμα» τὶς σχετικὲς κριτικὰς).

Ἄννυ Θ. Κολτσιδοπούλου

•ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ•

ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

τοῦ Ἀλ. Γ. Εὔδη

Ξαναβλέποντας τὸν Παγώνη

Ξαναβλέποντας τὶς τοιχογραφίες τοῦ Κωνσταντῆ Παγώνη, ὅλες φτιαγμένες ἀνάμεσα 1801 καὶ 1804 σὲ 4 ἐκκλησίες τοῦ Ἀνατολικοῦ Πηλίου, σὺλλογίζομαι καὶ πάλι τὴν ἀπροβλημάτιστη σιγονιὰ μὲ τὴν ὁποία ὁ Ἡπειρώτης αὐτὸς ἀγιογράφος ἀπὸ τοὺς Χιονιάδες βοηθᾷ τὴν ἐλληνικὴ ζωγραφικὴ νὰ πάρει τὴ στροφή ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν στὴν κοσμικὴ τῆς φάσης. Τὸ ἴδιο θὰ ἔκανε, στὰ ἴδια περίπου χρόνια, ὁ ὁμότεχνός του Λακεδαιμόνιος Παναγιώτης Ζωγράφος ἀπὸ τὴ Βορδωνία, γιὰ νὰ βρεθεῖ ὥριμος 30 χρόνια ἀργότερα γιὰ τὴν εἰκονογράφηση τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Μακρυγιάννη. Ἀπροβλημάτιστα καὶ φυσιολογικά, δίχως οὔτε κλονισμοὺς οὔτε ἀντιδράσεις, γιὰ τὴν τέτοια ἔργα ζητοῦσε ἡ μικροκοινωνία τῆς ἐποχῆς, ἡ μᾶλλον δὲν τ' ἀπόκρουε ὅταν τῆς προσφέρονταν, ὅπως θὰ 'κανε μιὰ παλιότερη, αὐστηρότερη κοινω-νία.

Κ. Παγώνης: 'Ο διάβολος κι' αυτοί που βγαίνουν απ' την εκκλησία. (Αγ. Τριάδα) Αντήλιο, 1804, Φωτ. Φιλ. Μπούκα.

των Ζωγράφων, και από τα μέσα του 19ου αιώνα βρίσκουμε τις εκκλησίες της Αθήνας να κοσμούνται με τοιχογραφίες με το λάδι εντελώς φράγκικες (δές π. χ. 'Αη Γιώργη Καρύτση) και την άρχουσα τάξη —αποτελούμενη από Βαυαρούς και Φαναριώτες, ή έπηρεαζόμενη απ' αυτούς— να μετακαλεί δασκάλους της ζωγραφικής από την 'Εσπερία», 'Ιταλούς, Γερμανούς, Γάλλους. Λίγο αργότερα άρχισε να στέλνει στο Μόναχο τους πιο έλπιδοφόρους 'Ελληνες. 'Ετσι οι πιο προικισμένοι χωρικοί και μαρμαράδες της Τήνου εκσφενδονίστηκαν στο Μόναχο δίχως καλά-καλά να σταματήσουν στην Αθήνα για να εγκλιματισθούν στην αστική ζωή. 'Αλλ' αυτό είναι άλλη ιστορία.

Το κοινό δέ βοήκε για πολύ καιρό καλλιτέχνες να καθοδηγηθούν και να θρέψουν την παιδεία του, αλλά μια βασικά ξено-μαθημένη, νεο-διαμορφωμένη αστική τάξη που πίστευε στην καθαρεύουσα και στην αρχαιολογία και επέβαλε τελικά το γούστο το δικό της. Η γόνιμη συμπίεση λαού και καλλιτεχνών που έβγαιναν από τους κόλπους του, που είχε άρχσει να διαμορφώνεται γύρω στα 1800, διαλύθηκε, κι αντικαταστάθηκε από μια από τα πάνω επιβλημένη τέχνη που είχε χάσει τις ρίζες της και που ο λαός, το κοινό, δεν είχε κανένα ρόλο στη διαμόρφωσή της.

16.7.75

Α. Γ. Ξύδης

•βιβλίο•

ΑΡΧΕΙΟ
ΠΑΡΑΝΟΜΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΑΚΟΥ
ΕΝΤΥΠΟΥ
1967-1974

Έκδοση
ΚΚΕ Εσωτερικού

«ΑΡΧΕΙΟ ΠΑΡΑΝΟΜΟΥ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΑΚΟΥ ΕΝΤΥΠΟΥ 1967-1974»

Έκδοση ΚΚΕ Έσωτερικού, Αθήνα 1975

Περιέχει αποτυπωμένα σε φτυκτικό μέγεθος και πιστή απόδοση φωτο-όφρετ, τα αντιστασιακά έντυπα: «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ - ΜΑ-

ΧΗΤΗΣ» (πλήρης σειρά), «Η ΓΕΝΙΑ ΜΑΣ», «ΘΟΥΡΙΟΣ», «ΕΝΟΤΗΤΑ», «ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ», «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΑΘΗΝΑ», «ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ», «ΑΧΑΓΙΑ», «ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ», «ΜΙΝΙ», καθώς και μπροσούρες, προκηρύξεις, αφίσες, κάρτες κ.λπ., που κυκλοφόρησαν παράνομα τα κόμματα και οι οργανώσεις: ΚΚΕ Έσωτερικού, ΕΔΑ, ΠΑΜ και «ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ».

Το βιβλίο αυτό, αδιάφραστο τεκμήριο της περιόδου 1967-1974, ξεπερνά τα όρια του απλού ιστορικού ντοκουμέντου και παίρνει τις διαστάσεις ζωντανής πανεθνικής μνήμης μιας ιστορικής φάσης, που ακόμη παρατείνεται από την καθυστέρηση της αποχυντοποίησης και τη μυθοποίησή της. Με την άμεσότητα που έχουν τα «κουφά χαρτάκια», ο αναγνώστης ξαναζεί τα προβλήματα του αγώνα για την ανατροπή της δικτατορίας, της πάλης για λευτεριά και δημοκρατία, και γενικά της 'Αντίστασης σ' όλη την πορεία της.

Διαποτισμένο από το πνεύμα της παλλαϊκής εθνικής αντιδικτα-

τορικής ένότητας, το «Αρχείο Παράνομου Αντιστασιακού Έντυπου» καταλήγει να είναι ένα βοήθημα αναντικατάστατο για τον ιστορικό και το διανοούμενο, αλλά ταυτόχρονα αποτελεί και πηγή προβληματισμού για κάθε νέο, για κάθε προοδευτικό Έλληνα, για κάθε δημοκράτη και πατριώτη, ανεξάρτητα από την πολιτική του τοποθέτηση.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ
«ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ»

Έκδόσεις: Πύλη, Αθήνα 1975

Στο βιβλίο αυτό έχει γίνει μια προσεγμένη επιλογή από το έργο της Αλεξάνδρας Κολλοντάι, δυναμικής Ρωσίδας επαναστάτριας που αφιέρωσε τη ζωή της στον αγώνα για τη γυναικεία χειραφέτηση.

Η ίδια πίστευε ότι μόνο μέσα απ' την κοινωνική επανάσταση μπορούν να δημιουργηθούν οι πραγματικές συνθήκες για την άπελευθέρωση του ανθρώπου και θεωρούσε πως η κοινωνική και οικονομική επανάσταση πρέπει να συμβαδίζει με τη σεξουαλική.

Τα κείμενα που περιέχονται στο βιβλίο είναι: Το τέλος του μονογαμικού γάμου, το πρόβλημα της πορνείας, η ελεύθερη συμβίωση, Άννα Αχμάτοβα — η ποιητική έκφραση της γυναικίας, ταξικός αγώνας και σεξουαλικότητα, οι σχέσεις των φύλων και η πάλη των τάξεων, η προλεταριακή ιδεολογία και ο έρωτας, η αυριανή κοινωνία, επανάσταση στην καθημερινή ζωή, και επανάσταση στα ήθη.

Βιβλίο με εξαιρετικό ενδιαφέρον, γιατί οι ιδέες της Αλεξάνδρας Κολλοντάι εξακολουθούν να είναι το ποθητό ζητούμενο μιας ζωής όπου τελικά οι άνθρωποι θα αποκαταστήσουν τη χαμένη ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνική και ατομική τους ύπαρξη.

ΧΟΥΛΙΑΝ ΑΓΙΡΡΕ
«ΠΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΕΚΤΕΛΕΣΑΜΕ ΤΟΝ ΚΑΡΡΕΡΟ ΜΠΛΑΝΚΟ»

Έκδόσεις: Βέργος, Αθήνα 1975
Μετ.: ΧΑΡΑ ΝΤΑΛΗ

Στις 20 του Δεκέμβρη 1973, δολοφονήθηκε ο ναύαρχος Καρρέρο Μπλάνκο μες στην καρδιά της Μαδρίτης από μια έκρηξη ενός φορτίου δυναμίτη.

Ο Καρρέρο Μπλάνκο ήταν η δεύτερη προσωπικότητα του καθεστώτος Φράνκο και έγγυητής της συνέχειάς του. Με την πράξη αυτή ο μύθος της άτρωτης δικτατορίας κλονίζεται. Η βασιλική επαναστατική οργάνωση Ε. Τ. Α. διεκδικεί την πατρότητα της αντανάξης, αλλά όλες οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας το άμφισβητούν.

Ο Χουλιάν Αγίρρε, έχοντας δεσμούς με την οργάνωση Ε.Τ.Α., κατάγραψε μια λεπτομερή αφήγηση - ντοκουμέντο όλης της επιχείρησης μέσα με τη μέρα. Μας δείχνει το άληθινό πρόσωπο αυτών των επαναστατών, μέσα από την καθημερινή τους ζωή, και μας προβληματίζει γύρω απ' το θέμα του κατά πόσον μια τέτοια ατομική πράξη μπορεί να χρησιμεύσει στο βασικό λαό και σ' όλους τους λαούς της Ισπανίας.

Το «ΠΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΕΚΤΕΛΕΣΑΜΕ ΤΟΝ ΚΑΡΡΕΡΟ ΜΠΛΑΝΚΟ», είναι ένα βιβλίο που θα διαλύσει πολλές παρεγγήσεις γύρω απ' τον επαναστατικό άπελευθερωτικό αγώνα του βασιλικού λαού.

LUCIEN GOLDMANN
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ LUKACS και στον HEIDEGGER
Έκδόσεις: Έρασμος, Αθήνα 1975
Μετ.: ΜΑΝΟΛΗ ΛΑΜΠΡΙΔΗ

Ο LUCIEN GOLDMANN, μαθητής του LUKACS, σκόπευε να γράψει ένα βιβλίο όπου θα εξέ-

'75

Κυκλοφορεί Τò Σάββατο
και κάθε Σάββατο

Δημοσιεύονται όλα τα υλικά γύρω από την
Παναθηναϊκή Σύσκεψη της ΕΔΑ Αθήνας
και την Πανελλαδική.

'75

Διευθυντής:
Μανώλης Πέζος

ταζε τις σχέσεις ανάμεσα στο έργο του Ούγγρου μαρξιστή LUKACS και του Γερμανού υπαρξιστή HEIDEGGER. Ο πρόωρος θάνατος του (1970) δεν τον άφησε να γράψει παρά μόνο την «Εισαγωγή» στην εκτενέστερη μελέτη που σχεδίαζε. Όμως αυτή η μικρή «Εισαγωγή» στο έργο των δύο φιλοσόφων κατορθώνει, ανατρέχοντας κυρίως στα πρώτα τους έργα, να δείξει τα κυριότερα σημεία όπου οι ιδέες τους συγκλίνουν, αποκλίνουν ή συγκρούονται πριν καταλήξουν στις γνωστές πολιτικές θέσεις του καθενός.

Ο GOLDMANN, θεωρώντας την εμφάνιση του «Ιστορία και ταξική συνείδηση» (1923) σαν κεφαλαίως γεγονός στην εξέλιξη της μαρξιστικής σκέψης, αναζητά στην άμεσως προηγούμενη περίοδο του LUKACS (1911-1923) τη φιλοσοφική του προϊστορία και τη βρίσκει σε ένα νήμα που περνά από τον Κίρκεγκκαρντ στο μαρξισμό· διά μέσου του έγγελανισμού. Παράλληλα εξετάζει τη σχέση ανάμεσα στη σκέψη του LUKACS εκείνης της περιόδου και στο βασικό έργο του HEIDEGGER «Είναι και χρόνος» και βρίσκει πως το πρώτο βασικό κοινό στοιχείο μεταξύ τους είναι «το ξαναπάσιμο της έγγελανής παράδοσης, η άρνηση του υπερβατικού υποκειμένου και η σύλληψη του ανθρώπου ως άξεχωριστου από τον κόσμο του οποίου αποτελεί μέρος». Απ' την άλλη μεριά υπογραμμίζει «τις διαφορές οι οποίες φέρουν τις δύο σκέψεις ν' αντιδιαστέλλονται και να κάνουν ώστε, εκεί που ο LUKACS βλέπει αναπόδραστη έκλογη μεταξὺ τραγικής φιλοσοφίας του «όλα ή τίποτα» και μαρξιστικής φιλοσοφίας, ο HEIDEGGER προτίνει σύνθεση μέσα σε μία ρομαντική φιλοσοφία της Ιστορίας».

ISABEL ALVAREZ DE TOLEDO
H ΒΑΣΗ
Έκδόσεις: Πύλη, Αθήνα
Μετ. ΜΑΡΘΑ ΖΑΡΚΑΔΗ

Μέσα από την Ιστορία μας οι κογένειες, η ISABEL ALVAREZ DE TOLEDO μάς αποκαλύπτει την καθημερινή φθορά του χωριού. Γενιές δλόκληρες, οι χωρικοί ζούσαν εύτυχισμένοι σ' ένα μικρό χωριό της Άνδαλουσίας. Ξαφνικά μία μέρα «κύριοι» συν-οδευόμενοι από πολιτοφύλακες ήρθαν να τους ξεσπιτώσουν και να πάρουν τη γη τους, με το σκοπό να εγκαταστήσουν εκεί μια αμερικανική βάση. Από κει και πέρα αρχίζουν όλα. Η έκμεταλλευση δημιουργεί μια τάξη από νεόπλουτους αριβίστες και πολλούς εξαθλιωμένους. Παντού βαραίνει σαν άσφατος κίνδυνος η σκιά αυτής της «Βάσης», που κρύβει τις μηχανές του θανάτου.

Έργο πολυμρό, γραμμένο από μια θεληματική γυναίκα, προκάλεσε σημαντικές επιπτώσεις: έξοργισε το καθεστώς του Φράνκο, οδήγησε τη δημιουργία του στη φυλακή και στην εξορία, έπαιξε ρόλο στην αναθεώρηση της ισπανοαμερικανικής συνθήκης

του 1953 με έπακόλουθο τον περιορισμό των αμερικανικών «προνομίων».

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΥΣΑΚΑΣ
ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ (Θρύλος και πραγματικότητα)
Έκδόσεις: Κ. Καπόπουλος, Αθήνα 1975

Ο Γιάννης Μανούσας, ανα-παρασπασμένοι αθηντικά όσα έζησε ο ίδιος, σά μαρτυρία της αγωνιστικής ζωής του, στενά δεμένης με την Ιστορία αυτού του τόπου.

Στο βιβλίο αυτό, γραμμένο με ανθρωπιά κι απλότητα, ζωγραφίζει την καθημερινή ζωή του εκείνης της εποχής, που δεν είναι άλλη από τη ζωή του αριστερού κινήματος στη χώρα μας. Μιλά για το χρόνο της κράτησής του στην ειδική ασφάλεια της Αθήνας, στα στρατόπεδα της Ακροναυπλίας, της Κατούνας, της Βόνιτσας, του Λαζαρέτου, καθώς και για τις «Σαραντάδες» στην Κέρκυρα, προσπαθώντας να πεί την αλήθεια για όσα ξέρε, με αφορία και έλευθερώνοντας την ίδια του τη συνείδηση.

ΓΙΩΡΓΗΣ ΠΙΚΡΟΣ
ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΜΑΚΡΟ-
ΝΗΣΟΥ
Β' Έκδοση, Αθήνα 1975

Η άμεσότητα της έμπειρίας του Γιώργη Πικρού, δίνει στην αφήγηση του τη λιτότητα και την πειστικότητα του ντοκουμέντου. Το βιβλίο του «το χρονικό της Μακρονήσου», καταγράφει την τραγωδία της εποχής.

Προλογίζει ο Κ. Βαλέτας· περιέχονται κριτικά σημειώματα της Έλλης Άλεξίου, του Ντ. Βλαχογιάννη, της Β. Δαμιανάκου και του Βασ. Ρώτα.

Παράλληλα ετοιμάζεται η έκδοση του βιβλίου στα τουρκικά σε μετάφραση του Άχμετ Άνγκιν, μεταφραστή του Καζαντζάκη, του Μυριβήλη και άλλων.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΙΝΔΥΝΗΣ
«ΑΝΑΨΗΛΑΦΙΣΗ»
Έκδόσεις: Δωδώνη, Αθήνα 1974
μ' ένα σχέδιο του POUL IB HENRIKSEN

Γνωστός από παλιά ο Κινδύνης, άγγιζει με την καινούργια του δουλειά νέες ποιητικές φόρμες, ξεκινώντας από προσωπικά του έρεθίσματα μέσα από το πρίσμα μιας καθολικότητας. «Φτάνει η στιγμή/ να καθορίσω / πως σε κελί / για λευτεριά δέ μπήκα / ούτε συγγένεψα από αίμα / μ' έσοριες.» και άλλου: «Αναψηλαφίζεις. / Ένα το σύγουρο. / Δεν έχει άρχη / ή πόλις.»

ΚΩΣΤΑΣ ΚΙΝΔΥΝΗΣ
«ΑΠΟΚΑΘΛΩΣΗ»
Έκδόσεις: Δωδώνη, Αθήνα 1974
μ' ένα σχέδιο του ΜΙΝΟΥ ΑΡΓΥΡΑΚΗ

Οί άναφορές του Κώστα Κινδύνη σε προσωπικά έρεθίσματα, ξεπερνώντας το άτομο του

πλαίσιο, του δίνουν τη δυνατότητα να πονάει με τον πόνο του λαού του. «Τί έγινε εδώ τούτες τις μέρες / σ' αυτό το ξάστερο εργαστήρι / ποιος βυροδόξης δούλεψε τη μνήμη / τη μνήμη που 'χεις στο πε- τοί σου.»

ΚΩΣΤΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
Όρα Ελλάδος: 21.40 - 22.40
Έκδόσεις: Κοχλίας, Αθήνα 1975

Έπιλογή από τα «πολιτιστικά σχόλια της έβδομάδας», που μεταδίδονταν κάθε Σάββατο βράδυ από τους πομπους της «Ντῶτσε Βέλλε» ως τις 24 Μαρτίου 1972, ήμερα που ο Κώστας Νικολάου παραιτήθηκε από τη θέση του διευθυντή της ελληνικής έκδοσης, καθώς και 5-6 έκτακτα σχόλια, που η προληπτική γερομανική λογοκρισία συμφώνησε με τη μετάδοσή τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων δυόμισι χρόνων της δικτατορίας, είναι το περιεχόμενο της ενδιαφέρουσας έκδοσης του «Κοχλίας».

Στο βιβλίο αυτό ο Κώστας Νικολάου προσπαθεί να τοποθετήσει τα πράγματα στις σωστές τους διαστάσεις, απομυθοποιώντας κατά κάποιον τρόπο τον γερο- νικό ραδιοσταθμό.

Τα σχόλια χωρίζονται σε κύκλους θεμάτων όπως: Πολιτικοί κρατούμενοι και δίκες μελών αντιστασιακών οργανώσεων, οι διανοούμενοι και τα διλήμματα τους, οι προπαγανδιστές και οι ψευδοθεωρητικοί της δικτατορίας (Σάββας Κωνσταντόπουλος - Γεωργιάδης - Καραντώνης κ.ά.), ο καιροσκοπισμός και η έπαμφοτερίζουσα στάση των μεγάλων δημοσιογραφικών συγκροτημάτων, οι αξιολογές έκδοσεις αντιστασιακών και αντιπολιτευτικών βιβλίων στην Ελλάδα και το έξωτερικό (Γιάννης Κάτσης - Σπύρος Γιαννάτος - Περικλής Κοροβέσης - Νικήφορος Βρεττάκος - ομάδα 18 κειμένων και Νέων κειμένων-επιφυλλίδες Δημήτρη Μαζωνίτη κ.ά.), η καθυστερημένη δήλωση του Σεφέρη το '69, η λεγόμενη «Κρατική Άνθολογία της Νεοελληνικής Γραμματείας» του Άποστολίδη, το φοιτητικό κίνημα και η κατάληψη της Νομικής Σχολής στις 20 Φεβρουαρίου του '73, κ.λπ.

Έμπειρία βιβλιοπαρουσίασης
Άντεια Φραντζή

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Της Τ. Γκρίση - Μιλλιές

Η ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕ-
ΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ
Γ. Πρωτοπαπά - Μπουμπουλίδου.
(Δωδώνη)

Η κυρία Μπουμπουλίδου με την ευκαιρία της 28ης Όκτωβρίου, το 1972, «έξεφώνησα κατ' έντολήν της Πανεπιστημιακής

Συγκλήτου του Πανεπιστημίου 'Ιωαννίνων», καθώς μάς λέει στον πρόλόγο της, ένα λόγο με θέμα την πεζογραφία του πολέμου και της Κατοχής και αυτό στάθηκε η αφετηρία της μελέτης που μάς παρουσιάζει σήμερα.

Από τις πρώτες άράδες μάς σταματάει ο συλλογισμός της παρουσίας της εργασίας της. Λέει: «Οι νεοέλληνες συγγραφείς περισσότερο ή λιγότερο γνωστοί, όσοι άφιξερωσαν μέρος του έργου τους στο έπος του 1940, τον έλληνο-γερομανικό πόλεμο και Κατοχή, την Άντίσταση, την Άπελευθέρωση, έθεώρησαν ως χρέος τους να προβάλουν και να ύμνήσουν, να έγκωμιάσουν και να εξάσουν το άγωνιστικό πνεύμα της φυλ- λης...»

Η φράση που υπογραμμίζω αντιπροσωπεύει καθαρά τη θέση της κ. Μπουμπουλίδου άπέναντι στους Έλληνες συγγραφείς που θεώρησαν χρέος τους να ύμνη- σουν, να εξάσουν, να έγκωμιά- σουν κτλ. κτλ.

Η λέξη «χρέος» καταργεί την έννοια δημιουργία· όταν μάλιστα συνοδεύεται από τόσα ρήματα ύμνολογικά, επιτεδώνει πέρα για πέρα τον συγγραφέα, τον μεταβάλλει σε όργανο φτηνής προπαγάνδας, του άφαιρεί το δικαίωμα της ανάπλασης, της προέκτασης, της μαρτυρίας του βιώματος που μυθοποιεί ή απομυθοποιεί, κοντολογίς ο συγγραφέας δεν είναι πιά δημιουργός, αλλά κιβδηλο- ποιός γεγονότων και καταστά- σεων, άφου δεσμεύεται να μαρτυρήσει και να εκφράσει αντικειμενικά το βίωμα ή το όραμα που γέννησε το έργο του.

Εύτυχως για τους Έλληνες συγγραφείς που δεν αισθανθή- κανε - τουλάχιστον οι πιο προκί- σμένοι - το χρέος, αλλά κι ανάγκη να γράψουν, και άν μέσα από τα κείμενα τους βγήκε το έπος, αυτό δεν όφείλεται στην πρόθεση, αλλά στο ίδιο το γεγονός, στη στάση ενός λαού και όχι στην έμνηνεια του. Δυστυχώς η κ. Μπουμπουλί- δου από τη ντεφάκτο θέση της δεν μπόρεσε να δει καθόλου κριτικά τα βιβλία που παρουσιάζει και άφου μάς δίνει μία περίληψη του μύθου (με λεπτομέρειες και όνό- ματα των ήρώων) κάθε βιβλίου ξεχωριστά, ξεσπά σε μία άοριστό- λογη τοποθέτηση με φράσεις κενές, όπως π.χ.:

«Διακρίνεται για το λυρικό χα- ρακτήρα της, ενώ όμως ο λυρι- σμός είναι το επικρατέστερο στοι- χείο της, ύπάρχουν και σελίδες ρεαλιστικές, που άπεικονίζουν τη σκληρή πραγματικότητα»· ή για άλλο κείμενο, «ο συγγραφέας με τρόπο επιδέξιο συνέδεσε τις συν- θηματολογικές περιπέτειες του ήρωος με τα έθνικά γεγονότα, συνέλαβε και απέδωσε τις κύριες γραμμές της έθνικής ζωής, σε μία κρίσιμη περίοδο του ελληνισμού, περιέγραψε τους ανθρώπους, που διεδραματίσαν σημαντικό ρόλο σε έλληνικά πρόγματα, απέδωσε τους χαρακτήρες, τις σκέψεις, τα συναισθήματά τους»· κι άκόμα για έναν άλλο συγγραφέα, γρά-

φει: «Ο συγγραφεὺς με λεπτοτάτη γνώση τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τῶν μυστικῶν τῆς δυνάμεων, τῶν παρὰ ξένων ἀντιδράσεων τῆς, τῶν παρορμήσεων κλπ.» θὰ μπορούσα νὰ συνεχίσω ἀτελείωτα ν' ἀντιγράφω τέτοιους ἀφορισμούς, πὺν εὐκόλῃ θὰ μπορούσε νὰ μεταφέρει κανεὶς ἀπὸ τὸ ἕνα κείμενο στὸ ἄλλο, δίχως ν' ἀφαιρέσει ἢ νὰ προσθέσει τίποτα στὸ ἴδιο κείμενο, ἀφοῦ εἶναι τελείως ξένο καὶ ἀδιάφορο ἀπὸ τὴ γραμμὴ καὶ τὴν ποιότητα τοῦ συγγραφέα.

Ἡ ἐπιτέδωσις εἶναι τέλεια. Σὲ καμιά περίπτωσι οὐ ἀναγνώστης δὲν θὰ μπορούσε νὰ διακρίνει τί εἶναι αὐτὸ πὺν κάνει τὸ «Πλάτῳ Ποτάμῳ» τοῦ Μπεράτη ἕνα ἀπὸ τὰ κορυφαία πεζογραφήματα τῆς νεοελληνικῆς γραμματολογίας ἀπὸ τὸ ὁποιοδήποτε ἄλλο, φτιαχτὸ ἢ δημοσιογραφικὸ κείμενο πὺν ἐντάσσεται μέσα στὸν ἴδιο τόμο.

Ἡ κριτικὴ αὐτὴ ἀδυναμία φαίνεται καὶ στὰ ἀποσπάσματα πὺν παραθέτει. Θάλεγε κανεὶς πὺς γιὰ νὰ ὑποστηρίξει τὴ θέση τῆς περὶ «χρόνους» καὶ ὄχι «δημιουργίας» διαλέγει, ὅ,τι φτηνότερο καὶ μεγαλύτερο μπορεῖ νὰ γράψαν οἱ συγγραφεῖς μας. Π.χ.:

«Ἡ Ἀθῆνα ἀνάσαινε πὺν βαρειά. Πάλευε μετὶ τὸ δεύτερο χειμῶνα τῆς σκληρίας πὺν ἔπεσε ἐπάνω τῆς σὰ θεορὶ μετὶ χιλιάδες στόματα καὶ μετὶ νύχια ἀρπαχτικά».

Πέτρος Χάρης

«Ὅταν τὸ γαλανόλευκο ὑφάδι ἔφτασε στὴν κορυφὴ τοῦ κονταριοῦ καὶ ἀνέμιση κινημένο ἀπὸ τ' ἀγέρι τῶν ἐλεύθερων βουνῶν, τὸ πλῆθος σηκώθηκε σὰν ἕνα σῶμα καὶ μ' ἕνα στόμα τραγουδοῦσε μετὰ πάθος. Ἀναρρίγαν πὺν δυνάτῃ ἢ σκισμένη σημαία... Ἰσως νάφτασε ὡς αὐτὴν ἢ ἀνθρώπινη πνοὴ πὺν φλογερὰ τραγουδοῦσε».

Τοῖστας Ἀβέρωφ

«Ἀέρα! Ἀέρα!, ξεχύθηκε ἡ ἰαχὴ ἀπὸ ὅλα τὰ στόματα. Οἱ ξιφολόγους στράφτανε, ὅπως τὸ μούχρωμα ἔξω ἀπὸ τὸ βράχο σ' ἕνα δίχτυ ἀπὸ μενεξελὲς σκιές. Κι' οἱ χειρόφοροι ὀλμοβομβίδες πὺν ἄρχισε νὰ κατρακυλᾷ ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ τὴ στρουγγυλὴ κορυφὴ, σκάζοντας πᾶν στὸν βραχῶδες ἔδαφος, σήκωναν πίδακες καὶ φλόγες καὶ θραύσματα».

Τάσος Ἀθανασιάδης

Αὐτὰ τὰ λίγα παραδείγματα. Κι ὅμως ἀπὸ τοὺς ἴδιους συγγραφεῖς θὰ μπορούσε ἢ κ. Μπουμπουλίδου νὰ κάνει μιὰ ἐκλογὴ πὺν νὰ ἐπιβεβαιώνει τὴ συγγραφικὴ τους ποιότητα καὶ ὄχι νὰ τὴν καταβαρύνει. Τὸ χειρότερο εἶναι πὺν τὸ βιβλίο τῆς, μετὶ εὐλογίας τοῦ Πανεπιστημίου πὺν ἔκανε τὴν ἐκδοσὴ, θὰ περάσει στὰ χεῖρα χιλιάδων νέων καὶ θὰ διαστρέψει τὸ αἰσθητήριό τους καὶ τὴν κριτικὴ τους ἀνάπτυξη. Πὺς, ὅμως, θὰ μπορούσε ἄλλοις ἢ συγγραφὰς τοῦτῃς τῆς μελέτης νὰ δικαιολογήσει τὴ δικὴ τῆς θέση, ὅταν μιλάει γιὰ τοὺς συγ-

γραφεῖς πὺν παρουσιάζει μετὰ λόγια σὰν κι' αὐτὰ:

«Τὴν ἡρωικὴ αὐτὴ στάση – τὴν ἀδάμαστη ἐλληνικὴ ψυχὴ – πὺν δὲν κἀμπεται μπροστὰ στὴν ὁποιαδήποτε ὑλικὴ ὑπεροχὴ τοῦ ἐχθροῦ – ἐκπροσωπεῖ μέσα στὸ βιβλίο ὁ ταγματάρχης Μαλεβᾶς...», σελ. 9.

«Μιὰ δυνατὴ ἐπικὴ πνοὴ διατρέχει τὶς σελίδες τοῦ βιβλίου, ἕνας ἡρωϊκὸς τόνος πὺν ἀρμόζει στὴν τιμὴ τῶν Ἑλλήνων, τὴν τιμὴ τοῦ ἀντρός», σελ. 9.

Αὐτὴ εἶναι ἡ κριτικὴ στάσις τῆς κυρίας Μπουμπουλίδου ἀπέναντι τοὺς «Ἀρματωμένους» τοῦ Λ. Ἀκριτά. Τὰ σχόλια περιττεύουν καθὼς καὶ γιὰ τὸ παρακάτω πὺν

ἀφορᾷ τὸν Μπεράτη:

«... ὁ ἐφευρετικὸς Τσουμπρῆς, νέος Ὀδυσσεύς, κατορθώνει νὰ προκαλέσει μετὶ τὴν διαρκὴ ἐπινοητικότητά του καὶ νὰ δῶξει τὴν ἀντίδραση τοῦ ἀθάνατου Ρωμοῦ στὴν ἐπέλαση τῆς σιδερόφρακτῆς στρατιάς τοῦ Χίτλερ» (σελ. 18).

Θὰ τελειώσω λέγοντας πὺς ἡ μοναδικὴ ἐπιστημονικὴ προσφορά τῆς περιορίζεται στὴ βιβλιογραφία πὺν παραθέτει, ἀν καὶ ὑπάρχουν ἀρκετὰ κενὰ, περιέργως τὰ ἴδια πὺν ὑπάρχουν στοὺς ἄλλους μελετητὲς τῆς περιόδου τοῦ Πολέμου, τῆς Κατοχῆς καὶ τῆς Ἀπελευθέρωσης.

Τ. Γκρίτση - Μιλιᾶς

• ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ •

ΑΠΟΡΙΕΣ

Κύριε διευθυντά,

Ὅχι μόνον οἱ ἐθνικοφρόνες ἀλλὰ καὶ οἱ ἀριστεροὶ πρέπει νὰ εἴμαστε ὑπερήφανοι πὺν γεννηθήκαμε Ἑλληνες – τουλάχιστο γι' αὐτὸ πείστηκα διαβάζοντας πρόσφατα τὸν προοδευτικὸ τύπο. Ἔτσι στὴν «Αὐγὴ» πληροφορήθηκα πὺς ὁ Μπ. Δρακόπουλος μετρᾷ σήμερα ὅσο καὶ ὁ Ἑνρίκο Μπερλίνγκουερ καὶ ὁ Σαντιάγο Καρβίλιο. Καὶ στὸ τελευταῖο ANTI (τεύχος 22, σελ. 36) ἔμαθα πὺς στὴν Ἑθνολογία ὁ κ. Ἀντρέας Λεντάκης ἔχει φέρει ἕνα «ρίγος» ὅσο τουλάχιστον καὶ ὁ Λεβὺν-Στρώς καὶ Τζώρτζ Τόμσον.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴν φιλοξενία
— ἀν δὲν σὰς πειράζει

Μαρία Δουλῆ

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Ζητοῦμε χίλιες συγνώμες διότι ὁ δαίμων τοῦ τυπογραφείου ἔδρασε πάλι καὶ ἐνῶ δημοσιεύτηκε ἡ ἀπάντησις τοῦ κ. Εὐδὴ δὲν καταχωρήθηκε ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γ. Παρμακῆλῃ πὺν ἀκολουθεῖ ἀμέσως.

Ἀγαπητὴ κύριε διευθυντά,

Παρακαλῶ νὰ μοῦ δημοσιεύσετε τὸ παρακάτω σημεῖωμα μετὰ τὸ ὁποῖο ἀπαντῶ στὸν κύριο Εὐδὴ πὺν προσπαθεῖ ἄρον-ἄρον νὰ με συκοφαντήσει σὰν ἄτομο καὶ νὰ μειώσει συγχρόνως τὴ δουλειά

μου γράφοντας διάφορα περιέργα πράγματα:

α) Γράφει ὁ κ. Εὐδὴς στὸ «ANTI» (τεύχος ἀρ. 19/17.5.1975) ὅτι μετεῖχα στὴν κριτικὴ ἐπιτροπὴ τῆς 12ης Πανελληνίου Ἐκθέσεως. Ἐρωτῶ πὺν τὸ βρήκε γραμμένο αὐτὸ καὶ ποὺς ὁ σκοπὸς πὺν γράφει τέτοιο ψέμα; Ποτὲ δὲν μετεῖχα σὲ Ἐπιτροπὴ Πανελληνίου οὔτε ἔχω τέτοιες φιλοδοξίες. Μετεῖχα στὴν ἐπιτροπὴ τῆς Πανελληνίου τοῦ '75 διότι αὐτὴ ἡ ἐπιτροπὴ ἐπρωτάθη καὶ ἐξελέγη δημοκρατικὰ ὡς γνωστὸν διὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς καλλιτέχνες σὶς πρώτες συγκεντρώσεις τους.

β) Παραποιεῖ μιὰ πληροφορία πὺν τοῦ ἔδωσα σὰν παράδειγμα γιὰ νὰ καταλάβει ὅτι δὲν ἔχει καλὰ τὸν κάθε καλλιτέχνη καὶ τὸ τί μπορεῖ νὰ τοῦ ἔχει συμβεῖ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐπταετίας ἢ καὶ ἄλλοτε καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου βγάζει λανθασμένα συμπεράσματα.

Τοῦ εἶπα ὅτι κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐπταετίας καὶ μάλιστα στὴν ἀρχὴ μετὰ τὴν Κωτσέλη μοῦ κατέβασαν ἕνα ἔργο μου ἀπὸ τὸν Δῆμο τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου Ρέντη διότι τὸ βρήκαν Ἀντιπολεμικὸ καὶ μοντέρνο (τὸ ἔργο τὸ εἶχα κερδίσει σὲ διαγωνισμὸ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπταετία) καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἀντέδρασα μετὰ ἀπειλήσαν ἐπανεπιλημμένως ὅτι θὰ με χώσουν μέσα (σύμφωνα μετὰ τὴν ἐκφρασί τους) μετὰ ἄλλη δικαιολογία. Μετὰ συνέλαβαν δὲ τρεῖς φορὲς γιὰ ἐκφοβισμὸ γύρω ἀπὸ τὸ ἐργαστήριό μου ἐκείνη τὴν ἐποχὴ. Στὴν ἐρώτησι τοῦ κ. Εὐδὴ τί ἔγινε τὸ ἔργο τοῦ εἶπα ὅτι πουλήθηκε στὴν Biennale τῆς Βενετίας μετὰ ἄλλα πολλὰ ἔργα μου. Συγκεκριμένα δὲ τὸ ἔργο αὐτὸ μετὰ ἕνα ἄλλο ἄκομα, ἐπίσης μεγάλο, τὸ ἀγόρασε ἡ Baucunste Gallerie τῆς Κολωνίας. Ἐπὶ πλέον ὅλα αὐτὰ δὲν τὰ εἶπα γιὰ νὰ δημοσιεύθουν καὶ μάλιστα ἑλληνικῶς. Ἐάν

χρειαζόταν θὰ τὰ δημοσίευα ἐγὼ παραθέτοντας στοιχεῖα πὺν θὰ ἀπέδιδαν ἀκριβῶς τὸ γεγονός.

γ) Σὲ μιὰ ἄλλη παράγραφῳ μιλά γιὰ τὸ ἔργο μου στὴν Πανελλήνια Ἐκθεση. Δὲν ἀναφέρει καὶ τὸ ὄνομά μου, τὸ ἀποφεύγει διπλωματικὰ, κάνει πὺς δὲν ἔχει τίνος εἶναι τὸ ἔργο καὶ τὸ κατηγορεῖ χρησιμοποιοῦντας λέξεις ὑβριστικὲς καὶ καθόλου ἀνάλογες μετὰ τὴν εὐαισθησία ἐνὸς ἀληθινοῦ κριτικοῦ. Δίνει τίτλο στὸ ἔργο μου αὐθαίρετα καὶ τὸ ὀνομάζει Πολυτεχνεῖο καὶ τὸ βρίζει. Ἐπ' αὐτὸ τὸ σημεῖο θὰ τὸν πληροφορήσω γιὰ μερικὰ πράγματα. Ὁ τίτλος τοῦ ἔργου εἶναι «Μάρτυρες καὶ Θύματα» καὶ ὄχι Πολυτεχνεῖο, ὅπως θέλει νὰ τὸ ὀνομάζει ἐκεῖνος. Ἀνῆκει σὲ μιὰ σειρά ἔργων πὺν ἔχουν ξεκινήσει ἐδῶ καὶ περισσότερα ἀπὸ δέκα χρόνια. Δὲν ὑπῆρχε τότε οὔτε δικτατορία, οὔτε Πολυτεχνεῖο. Ἀπλῶς τὸ ἔργο μου αὐτὸ γενικὰ μιλάει γιὰ τέτοιου εἶδους καταστάσεις.

Ἡ πρώτη σειρά ὁλοκληρωμένων ἔργων μετὰ τὸ πνεῦμα αὐτὸ περιελάμβανε Σχέδια - Ἀνάγλυφα καὶ Ὀλόγλυφα σὲ χαλκὸ καὶ ἔχουν ἐκτεθεῖ στὴν Gallerie Pagani τοῦ Μιλάνου τὸν Μάιο 1973. Ἡ ἔκθεσις ἔγινε κατόπιν προσκλήσεως τοῦ διευθυντοῦ τῆς Gallerie καὶ ὁργανώθηκε ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιο. Ἡ δεύτερη σειρά ἐξετέθη μετὰ τὸν ἴδιο τίτλο «Μάρτυρες καὶ Θύματα» στὴν Αἴθουσα Τέχνης Ἀθηνῶν τὸν Μάιο τοῦ 1974 λίγο πρὶν ἀπὸ τὰ γεγονότα καὶ τὴν πτῶσι τῆς δικτατορίας.

Καὶ ὅσοι εἶδαν τὴν Ἐκθεσὴ ἐκείνη θυμοῦνται.

Εὐχαριστῶ

Γιάννης Παρμακῆλῃ
Γλύπτης

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ
ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
Μὲ ἀφορμὴ ἕνα γράμμα τοῦ κ.
Παναγιώτη Κανελλόπουλου.

Σ' ἕνα γράμμα μου στὴν «Καθημερινή» τῆς 13 Ἰουλίου, ὁ κ. Π. Κανελλόπουλος μοῦ ἔκανε τὴν τιμὴ νὰ ἀναφερθεῖ καὶ στὸ ἄρθρο μου πὺν δημοσιεύθηκε στὸ «ANTI» ἀρ. 22/5.7.75, μετὰ τίτλο: «Πὺς, καὶ γιατί, καὶ ἀπὸ ποιοὺς πραγματικά, διαλύθηκαν οἱ Ἑνωτὲς Δυνάμεις στὴ Μέση Ἀνατολή».

Χαίρομαι πὺν ὁ κ. Π. Κανελλόπουλος δέχεται τὴν ἐκτίμησί μου ὅτι ἡ Μ.Α. «εἶναι ἕνα βασικὸ κλειδὸ στὴ σύγχρονη ἱστορία μας», καθὼς καὶ τὴν ἀποψή μου, ὅτι «τὸ φῶς τῆς ἀμερόληπτῆς ἱστορίας δὲν ἔπεσε ἀκόμα στὰ γεγονότα τῆς Μ.Α.» Τοῦτο σημαίνει, ὅτι παραδέχεται, πὺς ὅσα «μονολογικά» — ἤγουν, μονόπλευρα — ἔχουν γραφεῖ ὡς τὰ σήμερα ἐπὶ τριάντα χρόνια, δὲν εἶναι ἡ «πραγματικὴ», δηλαδὴ ἡ ἀληθινὴ, ἱστορία τῶν γεγονότων τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Καὶ χαίρομαι, ὄχι γιατί προσεξοφλῶ ὅτι «ἡ ἀμερόληπτη ἱστορία» ἐνδέχεται νὰ

δικαιώσει την «άλλη πλευρά» – στην οποία βρισκόμουν τότε και εγώ – τους «άριστοροδημοκράτες», κατά τον κ. έ. ά. αντιστρατήγο Κ. Παπαγεωργόπουλο. Μία τέτοια μικρόχαρα τοποθέτηση είναι ξένη προς τον χαρακτήρα μου και τις πραγματικές μου σήμερα επιδιώξεις. Άλλωστε, μετά τριάντα χρόνια, οι τότε νέοι άνδρες έχουν παύσει πια να βρίσκονται στο προσκήνιο της ζωής, ενώ πολλοί από τους γεροντότερους την έχουν ήδη εγκαταλείψει, και έπομένως οι προσωπικές «ικανοποιήσεις» δεν μπορούν πια να έχουν σημασία. Το θέμα τώρα ανάγεται πια στην περιοχή της Ιστορίας – και η Ιστορία είναι, τελικά, παρ' όλες τις σχολιότητες που πολλές φορές έχει να υπερπηδήσει, ο μόνος και άποφασιστικός κριτής: σήμερα ο Όδυσσεύς Άνδρουτσος έχει πια τελεσίδικα καταταγεί στο Πάνθεον των Ηρώων του Έθνους μας. Χαίρομαι, λοιπόν, απλούστατα, γιατί βλέπω ότι υπάρχει έλπίδα τα εγγόνια μας να μην έχουν να αντιμετώπισουν τα αινιγματικά έρωτηματικά που αντιμετώπισαν ήδη τα παιδιά μας για το κομμάτι αυτό της Ιστορίας του Έθνους μας.

Όμως, με λύπη μου βλέπω, ότι ο κ. Π. Κανελλόπουλος, ένας από τους πιο ένδεδειγμένους σύγχρονους πολιτικούς μας για να μιλήσει για τα γεγονότα της Μ.Α., και να συμβάλει στο άναμμα του φωτός που έχει ανάγκη η Ιστορία, όχι μόνο άποφεύγει ακόμα να ασχοληθεί με το θέμα αυτό, αλλά και στην απάντησή του το «παράκαμπει», περιορίζόμενος στο να μοιράζει εύσημα για την τότε «άνδραγαθία» ενίων αξιωματικών, όπως θα έκανε αν ήταν ύπουργός των Στρατιωτικών και όχι ο ιστορικός συγγραφέας από τον οποίο πολλά περιμένουν οι επερχόμενες γενιές. Ταυτόχρονα, άδικει και τον γράφοντα, διότι μου καταλογίζει χαρακτηρισμούς τους οποίους δεν έκανα σε βάρος των αξιωματικών εκείνων, ούτε και πουθενά από το άρθρο μου βγαίνει ότι αυτοί οι επώνυμοι αξιωματικοί «δεν ήθελαν να πάνε να πολεμήσουν». Αντίθετα, ο έ. ά. αντιστρατήγος κ. Κ. Παπαγεωργόπουλος είναι εκείνος που, έντελως άβασανιστα, συνεχίζει να επαναλαμβάνει την άνόητη τριαντάχρονη έπωδόν, ότι οι «άριστοροδημοκράτες» δεν ήθελαν να πάνε να πολεμήσουν, και γι' αυτό διέλυσαν τις ταξιαρχίες.

Έπειδή, όπως έγραφα, εκτιμώ το ήθος και την έντιμότητα που μαρτυρούν τα τελευταία άρθρα του κ. Π. Κανελλόπουλου, γι' αυτό θα μου επιτρέψει να επανέλθω στο άρθρο μου εκείνο – και ζητώ συνγνώμη από τους αναγνώστες του «ΑΝΤΙ» για τις άναποφευχτες επανλήψεις – για να του υπενθυμίσω τη θέση μου. Το θέμα μου είναι: «Πώς, και γιατί, και από ποιους πραγματικά, διαλύθηκαν οι ένοπλες δυνάμεις Μ.Α.»:

α) Οι ένοπλες δυνάμεις Μ.Α. διαλύθηκαν ολοκληρωτικά (οι δυνάμεις ξηράς) τον Άπριλ του 1944.

β) Από τότε ως σήμερα, άκριβώς 31 χρόνια, όσοι έγραψαν για τα γεγονότα αυτά ή αναφέρθηκαν σ' αυτά (μηδέ και του μακαρίτη Ν. Ζαχαριάδη εξαιρουμένου), επαναλάμβαναν μονότονα, ότι τις διέλυσαν οι «κομμουνιστές» – ή οι «άριστοροδημοκράτες».

Εγώ, βασίζομενος στην προσωπική μου έμπειρία και δράση, καθώς και στα γραπτά όρισμένων (όσων έτυχε να διαβάσω) που έγραψαν για τα γεγονότα αυτά, από τον Τσώρτσιλ ως τον Τσακαλώτο και τον Τσουδερό – άπανετες έγνωσμένων «έθνικών φρονημάτων» – διαπιστώνω (και στο άρθρο μου εκείνο έδωσα μερικά στοιχεία που το άποδειχνουν) ότι άλλη είναι η πραγματικότητα: ότι, δηλαδή, όχι οι «άριστοροδημοκράτες», αλλά οι βασιλοφρόνες και τεταρτοαυγουστιανοί (οι σήμερα αυτοαποκαλούνται άπλως «δημοκράτες», κατά τον κ. Κ. Παπαγεωργόπουλο) είναι οι υπεύθυνοι γι' αυτά τα γεγονότα. Και όταν λέω ότι οι αξιωματικοί που υπέβαλαν τις παρατηρήσεις ευθύνονται για τη διάλυση των ταξιαρχιών, δεν άναφέρομαι στους 7 του 1942, αλλά σε όλους εκείνους που υπέβαλαν παρατηρήσεις, γιατί έχουμε, μετά τους 7 του Ιουνίου 1942, τους 36 του Φεβρουαρίου 1943 και όλους πολλούς, και, σε συνέχεια, όλους εκείνους – δεν ξέρω πόσοι ήταν άκριβώς – που άρνούνταν να βγουν από το στρατόπεδο του Μερτζαγιούμ και να τοποθετηθούν σε μάχιμες μονάδες (αν δεν άπομακρύνονταν από αυτές οι δημοκρατικοί αξιωματικοί), ώσπου, τελικά, έπείστηκαν, ύστερα από πολλά «παράκαμια», να ένταχθούν στον Έρδ Λόχο.

Συμφωνώ ότι οι νεαροί (τότε) αυτοί αξιωματικοί, όταν έφτασαν στη Μ.Α. σκοπό είχαν να κάνουν το καθήκον τους σαν καλοί στρατιώτες, το γεγονός όμως ότι παρασύρθηκαν και έντάχθηκαν στις διάφορες οργανώσεις που είχαν δημιουργηθεί από το 1941 – δηλαδή προτού υπάρξουν «άριστοροδημοκρατικές» οργανώσεις – από όλους, πολιτικούς και άνωτερους αξιωματικούς, οι οποίοι έπρέβαν ότι «η Έλλάς είχε ένκληρώσει το στρατιωτικόν της καθήκον. Αί ένοπλοι δυνάμεις έπρεπε να διαφυλαχθούν (ήγουν, να μην πάνε να πολεμήσουν) προς χρησιμοποίησιν κατά την άπελευ-

θέρωσιν της Έλλάδος» – όπως άναφέρουν και ο Τσακαλώτος και ο Τσουδερός – και, άκολουθώντας τις όδηγίες των οργανώσεων τους εκείνων, υπέβαλαν τις παρατήσεις τους, άποστελεχώνοντας έτσι τις ταξιαρχίες, συνέβαλαν (αδιάφορο αν συνειδητά ή άσυνείδητα) στη διάλυση τους, και, σε τελευταία άνάλυση, τους βαραίνει ή κατηγορία ότι «άρνήθηκαν να πάνε να πολεμήσουν», άφου οι ταξιαρχίες, θεωρητικά τουλάχιστον, γι' αυτόν το σκοπό προορίζονταν, και τώρα έμεναν χωρίς άξιωματικούς. Σ' αυτό άλλωστε το κριτήριο βασίστηκε το στρατοδικείο που καταδίκασε τους άξιωματικούς εκείνους (οι μεγάλοι «πρωταίτιοι» τότε τη γλίτωσαν), μετά των όποιων σε θάνατο τον κ. Κ. Παπαγεωργόπουλο.

Βεβαίως δεν είναι οι αξιωματικοί αυτοί (οι περισσότεροι κατώτεροι) οι υπεύθυνοι για τη διάλυση, άλλα είναι και αυτοί υπεύθυνοι.

Όμως, ο σεβαστός μου κ. Π. Κανελλόπουλος θα μου επιτρέψει να παρατηρήσω πώς κάνει ένα σοβαρότατο, κατά τη γνώμη μου, λάθος, άνεπίτρεπτο για πολιτικό της άξίας του, και ο οποίος μάλιστα διέτέλεσε επανειλημμένως ύπουργός των στρατιωτικών: άναφερόμενος στο γράμμα του έ. ά. αντιστρατήγου Α. Σιαπκαρά, ούδισιαστικά δικαιολογεί την άποψή του ότι καλώς υπέβαλε παρατήρηση, άφου έπρόκειτο για διαμαρτυρία, γιατί ο διοικητής του τότε μετέθετε σε «νεκρή» θέση, και όχι γιατί ήθελε να άποφύγει το μέτωπο. Δέχομαι άνενδοίαστα, ότι όχι μόνο ο κ. Σιαπκαράς, άλλα και όλοι άνεξαίρετως οι αξιωματικοί που υπέβαλαν τις παρατήσεις τους για πολιτικούς λόγους δεν το έκαναν γιατί δεν ήθελαν να πάνε να πολεμήσουν. Μακράν έμοι ή τοιαύτη βλαφημία. Εύτυχώς, η Ιστορία των Έλληνικών Ένόπλων Δυνάμεων δεν έχει τέτοια κακά παραδείγματα. Βεβαίως οι λόγοι ήταν καθαρώς πολιτικοί. Και έδώ είναι το λάθος τους. Μεγαλύτερο από την άρνηση να πάνε στο μέτωπο. Γιατί ή άρνηση ενός αξιωματικού να πάει να πολεμήσει έχει, συνήθως, προσωπικούς, ψυχολογικούς ή άλλους, λόγους, και μένει πάντα μια άτομική περίπτωση, δεν μπορεί να γενικευτεί, και, έπομένως, δεν έχει καμία άπολύτως συνέπεια για το άξιόμαχο ή μη της μονάδας του. Η άρνηση, όμως, για πολιτικούς λόγους δεν είναι ποτέ άτομική περίπτωση – δεν θα είχε κανένα νόημα – είναι πάντοτε όμαδική, και, έπομένως, πραγμα- τοποιούμενη, έχει άμεση συνέπεια στη μαχητική ικανότητα και σ' αυτήν ακόμα την ύπαρξη της μονάδας τους. Γι' αυτό και αρχή πρώτη σε κάθε στρατό είναι το ότι «ο στρατός δεν βουλεύεται». Το αντίθετο προκαλεί πάντοτε έθνικες συμφορές. (Βλ. Πρόσφατα παραδείγματα: Παπαδόπουλος, Ιωνίδης και Σία, και πάμπολλα στην παλαιότερη δική μας και άλλων έθνών Ιστορία).

Άλλά, ως θέσουμε και ένα άλλο σημείο: το έπάγγελμα του στρατιωτικού είναι και αυτό ένα βιοποριστικό έπάγγελμα, που το διαλέγει οικειοθελώς ο δεκαογτάχρονος έφηβος, γιατί πιστεύει πώς έχει κλίση σ' αυτό και πώς μ' αυτό θα προκόψει στη ζωή του, όπως άλλος διαλέγει να γίνει άρχιτέκτονας, γιατρός, χημικός, κ.τ.λ. Όπως κάθε έπάγγελμα, έχει και το έπάγγελμα του στρατιωτικού τους ιδιαίτερους κανόνες του. Και όπως κάθε έπαγγελματίας, έχει και ο στρατιωτικός τις ύποχρεώσεις του, που ή βασική είναι, να γίνει καλός στην τέχνη του πολέμου και πιστός στον όρκο του να υπερασπίσει την Πατρίδα του – όταν κάποτε και που του το ζητήσει –, όπως ο γιατρός πρέπει να είναι εύσυνδιδίχτος στο έπάγγελμά του και πιστός στον όρκο να υπηρετήσει την κοινωνία, κάθε φορά που θα χρειαστεί κ.τ.λ., κ.τ.λ.

Όπως σε όλα τα έπαγγέλματα, ο διευθύνων υπεύθυνος τοποθετεί στις καίριες θέσεις ύφισταμένους του στους οποίους έχει έμπιστοσύνη ότι θα άνταποκριθούν στις δικές του προσδοκίες, έτσι και στο στρατό φυσικό είναι ο διοικητής μιας μονάδας να άπομακρύνει εκείνους που νομίζει ότι δεν μπορεί να τους έχει έμπιστοσύνη – στην περίπτωση μας, για πολιτικούς λόγους. Ο κ. Π. Κανελλόπουλος έχει πείραν αυτού, γιατί σαν ύπουργός των στρατιωτικών τοποθετούσε, βεβαίως, στις βασικές θέσεις πρόσωπα της έμπιστοσύνης του, όπως και σαν πρωθυπουργός συγκροτούσε κυβένηση από φίλια πρόσωπα. Πότε όμως παραιτήθηκαν οι διάφοροι αξιωματικοί για διαμαρτυρία έπειδή άντατασάθηκαν από τις θέσεις που κατείχαν με τον προηγούμενο ύπουργό των στρατιωτικών – ή έμεινε άτιμώρητος ένας τέτοιος έκβιασμός που μπορούσε να έχει όλέθριες συνέπειες; Πώς, λοιπόν, ο κ. Π. Κανελλόπουλος, ο οποίος σαν ύπουργός ή πρωθυπουργός άντικαθιστούσε και διόριζε, επιτρέπει σήμερα στον έαυτό του να δίνει συχορράρι στον έ. ά. αντιστρατήγο κ. Α. Σιαπκαρά για το όλοσθμά του της «παράταξης» σε καιρό πολέμου (δαν, προ 30 έτών, ήταν λοχαγός), έπειδή α) το έκανε για διαμαρτυρία και όχι για να άποφύγει το μέτωπο, και β) έδειξε άργότερα ότι ήταν πραγματικό παλικάρι; (Αυτά θα διδάξουμε στα εγγόνια μας;).

Κανείς δεν άρνήθηκε – και εγώ, για λογαριασμό μου, το άναγνωρίζω δημοσίως – σε κανέναν αξιωματικό της Μ.Α. (όλων των παρατάξεων) έλλειψη παλικαριάς ή πατριωτισμού. Κάθε άλλο. Άλλωστε, αυτό είναι συναφές και με το έπάγγελμά τους, όφελουν να έχουν και παλικαριά και πατριωισμό. Και κανείς τους δεν χρειάζεται καμιά εκ των ύστερων άναγνώριση. Ιδιαίτερα δέ, οι τότε «παραιτηθέντες»: ή Πολιτεία τους το έχει ήδη άναγνωρίσει, άφου όλοι τους έφτασαν, σε συν-

ΙΤΑΛΙΚΑ

(ιδιαιτέρα) ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

ΣΕ 25 ήμέρες

50 μαθήματα

(ειδική μέθοδος)

άπό άριστο καθηγητή

602.728 – 633.881

έχεια, στα ανώτατα αξιώματα. (Ίσως οι εφεδρικοί αξιωματικοί και φαντάροι, που αφήνουν τις δουλειές τους για να πολεμήσουν για την Πατρίδα, όταν τους καλέσει, χωρίς ή ευτυχής έκβαση του πολέμου να συνεπάγεται γι' αυτούς προσωπικά καμιά επαγγελματική τους βελτίωση ή προαγωγή, ίσως αυτοί να έχουν ανάγκη να εξαρθεί ή παλικάριά τους, όταν πράγματι έχουν δείξει παλικάριά). Αυτό που καταλογίζω στους «παραιτηθέντες» είναι ότι μπλέχτηκαν στα φοβερά πλοκάμια της πολιτικής ύδρας, και έβλαψαν τον έθνικό αγώνα, χωρίς να το καταλαβαίνουν, νεαροί δντες και άπειροι.

Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει πως και η «άλλη πλευρά» δεν έχει και αυτή σοβαρές, σοβαρότατες, τεράστιες, αν θέλετε, ευθύνες (άλλα άλλων ειδών) για τα γεγονότα της Μ.Α. Κάθε άλλο. Όχι, όμως, ότι μόνον αυτή ή πλευρά φταίει, όπως τὸ λέμε τριάντα χρόνια. Έτσι δεν θα ανάψει ποτέ τὸ φῶς τῆς ἀμερόληπτης Ἱστορίας.

Αυτό ακριβώς είναι τὸ θέμα: ὁ «μονόλογος» νὰ γίνει «διάλογος», νὰ βγούν στὸ φῶς ὅσα, τεκμηριωμένα, στοιχεία ὑπάρχουν. Μὲ παλικάρια καὶ εἰλικρίνεια. Χωρὶς νὰ φοβηθοῦμε ποιά ἄτομα, ὅποια κι ἂν εἶναι αὐτά, ἔστω κι ἂν πρόκειται γιὰ μᾶς τοὺς ἴδιους, ἢ ποιὲς πολιτικὲς παρατάξεις θὰ θιγούν. Ἐχοῦμε ἱερὸ καθήκον ἀπέναντι στὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Καὶ σ' αὐτό, ὁ κ. Π. Κανελλόπουλος, τὸ ἐπαναλαμβάνω, εἶναι ὁ πιὸ πολυλαπλῶς ἐνδεδειγμένος νὰ συμβάλει. Ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ ἀποβάλει κάθε συναισθηματισμό, καὶ νὰ

γράφει μὲ τὸ νυστέρι τοῦ ἱστορικοῦ.

18.7.1975

Λάμπης Ράππας

Ἀγαπητὸ «ΑΝΤΙ»

Όταν πρὶν καιρὸ ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες ἔμαθα πὼς «ἡ Τέχνη θὰ πάει πρὸς τοὺς ἐργάτες», σκέφτηκα πὼς γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμα θὰ ἐπιχειρηθεῖ ἕνας ἀκόμα ἐμπαιγμὸς σὲ βάρος τῶν ἀνθρώπων τῆς καθημερινῆς ἐγνοίας καὶ τοῦ ἀτελείωτου μόχθου. «Θὰ παίξουν πάλι μὲ τὴν ἀγωνία τους», σκέφτηκα.

Υστερα, εἶπα πὼς «ἄσε νὰ δοῦμε, ἴσως καὶ νὰ γίνει κάτι σωστό. Ἰσως νὰ εἶναι αὐτὸ μιὰ ἀρχή. Πού ξέρεις;»

Ἡ κυρία Σβορώνου, ποὺ ἀλυσσε σχεδὸν μιάμιση σελίδα τοῦ τελευταίου (14-6-75) τεύχους σου, διεκτραγωδώντας τὰ τῆς ἀποτυχίας τῆς «κίνησης» (πάλι καλὰ ποὺ δὲν τὸ ἐξέλαβε ὡς «κίνηση») κ.λπ., κ.λπ., τονίζει καὶ ξανατονίζει τὸ γεγονὸς πὼς οἱ ἐργάτες (γιὰ πρώτη φορὰ πῆγαιναν σὲ ἔκθεση). Ξεχνᾷ ὅμως (καί, ἄραγε, ἀπλῶς «ξεχνᾷ»;) νὰ μᾶς πεῖ πόσες φορὲς ἐκείνη μίλησε (ἐπαναλαμβάνω: ἀπλῶς «μίλησε») σὲ ἐργάτες, καὶ μὲ ἐργάτες, πρὶν... ἀνακαλυφθεῖ πρόσφατα ἡ ἀτραπὸς τῆς Τέχνης.

Καὶ αὐτὸ δὲν ἀφορᾷ μόνον στὴν κυρία Σβορώνου.

Τὸ θέμα (πρόβλημα;) εἶναι μᾶλλον καθολικό: πὼς εἶναι, ἄραγε, δυνατό οἱ καλλιτέχνες μας,

ποὺ μὲ τὴ γλώσσα ποὺ «μιλοῦν» μεταξὺ τους δὲν εἶναι κατανοητοὶ (τὶς περισσότερες φορὲς) οὔτε καὶ ἀπὸ καθηγητὲς πανεπιστημίου, καὶ ποὺ δὲν μποροῦν νὰ «μιλήσουν» (δηλαδὴ νὰ ἐπικοινωνήσουν) οὔτε μὲ, οὔτε σὲ ἀστούς, μικροὺς, μεσαίους καὶ μεγάλους, πὼς εἶναι δυνατό νὰ μιλήσουν στοὺς ἐργάτες; Όταν πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς (τοὺς καλλιτέχνες μας) τὴν ὑπαρξὴ τῶν ἐργατῶν τὴν ἀνακαλύπτουν τώρα μόλις, ἢ κάπου (ὅπως ἡ κυρία Σβορώνου) σὲ κάποιο βιβλίο ἢ κάποια ἐφημερίδα τὴν διάβασαν;

Ἀναρωτιέται ἡ κυρία Σβορώνου: «πὼς ὁ ἀνθρώπος ποὺ ἐρχόταν σὲ πρώτη ἐπαφὴ μὲ τὰ εἰκαστικά θὰ γινόταν κοινωνὸς μὲ τὰ παραπάνω;» (δηλ. μὲ τὴν «καλλιτεχνική - αἰσθητική» εὐαισθητοποίηση ποὺ θέλησε, γιὰ τὸν ἐργάτη, ἡ κυρία Βακαλό).

Ἀλλὰ γιατί δὲν ἀναρωτιέται: πὼς θὰ γινόντουσαν *κοινωνοὶ* μὲ τὸν ἐσωτερικὸ κόσμον τοῦ ἐργάτη, οἱ ἀνθρώποι ποὺ στὴ ζωὴ τους ἐρχόντουσαν τώρα μόλις, τότε μόλις, σὲ πρώτη ἐπαφὴ (καί... γνωριμία) μὲ τὸν ἐργάτη; Στὸ κάτω-κάτω, οἱ καλλιτέχνες ἔχουν τὸ χρέος, αὐτοὺς βαραίνει ἡ εὐθύνη νὰ βάλουν τὴν Τέχνη στὴν ὑπηρεσία τῆς Κοινωνίας.

Πὼς ὅμως θὰ γίνουν *κοινωνοὶ* μὲ τὴ ζωὴ, δηλαδὴ μὲ τοὺς ὅποιον οὐδὲποτε ἀνθρώπους γύρω τους, ἐκείνοι ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ βγαίνουν τώρα (ὦ, τί θρήμβος τῆς... μόδας!) ἀπὸ τὰ καβούκια τους καὶ τὶς κλειστὲς τους κάστες τῶν «γκαλερί» καὶ τῶν «σαλονιῶν» τους, καὶ τῶν «καφεζαχαροπλά-

στείων» τους;

Διαμαρτύρεται ἡ κυρία Σβορώνου, γιατί οἱ ἐννοίες ποὺ χρησιμοποιοῦσε ἡ μὴ-δημιουργὸς ἀλλὰ τεχνοθεωρητικὸς κυρία Βακαλό προέρχονταν μόνον ἀπὸ τὸ χῶρον τῆς «προβλημάτισης» (:) τῆς Τέχνης, καὶ δὲν συναντιόντουσαν ποῦθεν «μὲ τὶς ἐννοίες ποὺ ἔχουν πλουτίσει τὸν ἐργάτη ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τοῦ μέσα στὴ ζωὴ» (ὑποθέτω πὼς ἤθελε νὰ γράφει: μὲ τὶς ἐννοίες ποὺ ἔχει πλουτιστεῖ ὁ ἐργάτης ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τοῦ μέσα στὴ ζωὴ). Ἄν εἶναι ἔτσι, δηλαδὴ ἂν ἔτσι τὰ ἔλεγε ἡ κυρία Βακαλό (καὶ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος οἱ ἀμφιβολίες μου), δίκαιη ἡ διαμαρτυρία. Ἄν καὶ ἔχω κάποιες ἐπιφυλάξεις γιὰ τὶς «ἐννοίες» ποὺ θὰ χρησιμοποιοῦσε ἡ κυρία Σβορώνου, ἂν τύχαινε καὶ μιλοῦσε ἐκείνη στοὺς ἐργάτες. Πάντως, ἂν ἡ κυρία Σβορώνου καταλάβαινε πὼς τὸ πρᾶγμα εἶναι πολὺ πιὸ ἀπλὸ ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, τότε ἀσφαλῶς θὰ ἔγραφε πὼς δὲν εἶναι δυνατό νὰ μιλᾷ μὲ ἐννοίες τοῦ προβληματισμοῦ τῆς Τέχνης, σ' αὐτοὺς ποὺ τὴν πείρα τους τὴν πλούτισαν οἱ ἐγνοίες (ὄχι οἱ ἐννοίες!) τῆς ζωῆς.

Καὶ μιὰ τελευταία παρατήρηση: οἱ ἐργάτες δὲν εἶναι «κοινωνικὴ κατηγορία», ἀλλὰ κοινωνικὴ τάξη. Αὐτό, ἡ γυναίκα ἐνὸς βιομηχάνου μπορεῖ νὰ κάνει πὼς τὸ ἀγνοεῖ, ἀλλὰ μιὰ τελειόφοιτος τῆς Κοινωνιολογίας ὀφείλει νὰ τὸ γνωρίζει - καὶ νὰ τὸ ἀναγνωρίζει.

Φιλικά, καὶ μὲ πολλὴ ἐκτίμηση

Χάρης Σμυρναῖος

Ἑκδόσεις ΒΕΡΓΟΣ

Σόλωνος 128 - Ἀθήνα 145

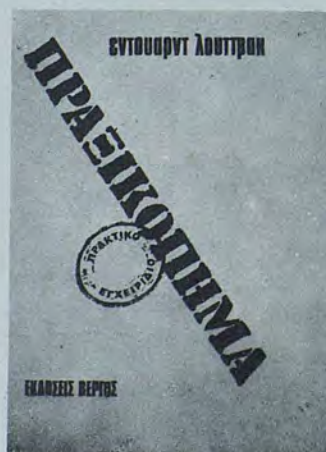
Τηλ. 606.207

RICHARD COMBIN

Ἡ καταγωγή τοῦ ὀπισθερισμοῦ

Πρόλογος: Τὶ εἶναι ὁ ὀπισθερισμός; Τὸ προδικαστικὸ ὄψις, τὸ πολέμιον τῆς ἱεραρχίας, τῆς τάξης καὶ τῆς γραμμικῆς ἀντίληψης. Ἡ ἀντιστοιχία ἀντιθέσεων. Ἡ κριτικὴ τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ἡ θεωρία τοῦ καμμουτισμοῦ καὶ τοῦ ἀσφαλισμοῦ. Ἡ ἀντικειμενικὴ ἀνάλυση. Ἡ κριτικὴ τῆς ἀντικειμενικῆς καὶ ἀντικειμενικῆς ἀνάλυσης. Ἡ ἀντικειμενικὴ ἀνάλυση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΕΡΓΟΣ

Μόλις κυκλοφόρησε

PYLARINOS STAMPS - COINS

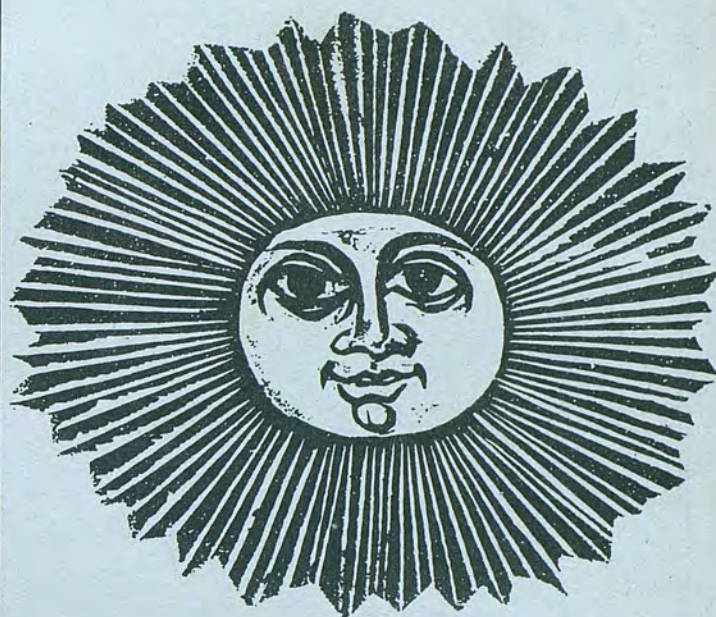

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΣΟΒΑΡΕΣ

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 7-9
Τηλ. 32 10 384
32 10 577

Τώρα, πρέπει νά πάτε στην Κύπρο

Αν σκέπτεσθε νά πάτε στο εξωτερικό φέτος, πρέπει νά πάτε στην Κύπρο. Η Κύπρος σάς προσφέρει τὰ πάντα. Ξεκούραση φύσι, καταπράσινα βουνά, δαντελλένιες ακρογιαλιές, ζεστή νωχελική θάλασσα, άνετα ξενοδοχεία, σπόρ - τὰ πάντα. Θά κάνετε ψώνια φθηνότερα απ' όλες τις πρωτεύουσες της Εύρώπης (και μάλιστα πολλά ψώνια επειδή ειδικά γιά τήν Κύπρο τὸ συνάλλαγμα είναι 450 δολλάρια).

Πουθενά στὸν κόσμο δὲν θά κάνετε καλύτερες διακοπές. Καί πάνω απ' όλα θά νοιώσετε τὴν υπερηφάνεια ὅτι κι' ἐσεῖς προσφέρετε. Προσφέρετε τὴν παρουσία σας, προσφέρετε τὴν αἰσθησι στοὺς Ἕλληνες Κύπριους ὅτι εἰσθε κοντά τους.

Αν σκέπτεσθε νά πάτε στο εξωτερικό φέτος, πρέπει νά πάτε «στην Κύπρο τὴν αέρινη, ὅπου ἡ ἀθάνατη ἑλληνικὴ ψυχὴ δὲν ἐσθῆσε μὰ πάντα ζῇ καὶ ζῇ».

ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

db

Η ΑΥΓΗ ΠΡΩΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

- Ζωντανή ενημέρωση ἀπὸ τὴν
σὲ ὅλα τὰ πολιτικά, οικονομικά
καὶ κοινωνικά προβλήματα
- Τὰ προβλήματα τῆς ἑλληνικῆς
ἀριστερᾶς καὶ τοῦ παγκοσμίου
προοδευτικοῦ κινήματος
- Πνευματικὴ καὶ
καλλιτεχνικὴ ζωὴ
- Οἱ ἀπὸ ἐγκυρὲς ἀποψέως

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 - Τηλ. 615.783

Νέες εκδόσεις

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ Θ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Ἡ Ἑξαφάνιση

Τὸ νέο μυθιστόρημα τοῦ συγγραφέα
ποὺ ἔγραψε τοὺς «Συνυπάρχοντες»

ΜΠΕΡΝΑΡ ΝΤΟΡΤ

Ἀνάγνωση τοῦ Μπρέχτ

Μετάφραση

Ἀννας Φραγκουδάκη

Ἐπιμέλεια - σχόλια - βιβλιογραφία
Νικηφόρου Παπανδρέου

Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο

τῆς νέας σειρᾶς «Θεατρικὲς δοκιμὲς»

Τὰ βιβλία τῆς σειρᾶς ἐκδίδονται μὲ τὴν ἐπιμέλεια
τοῦ Νικηφόρου Παπανδρέου

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Ἡ ΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΩΝ
(ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ - ΕΛΛΑΔΑ - ΙΣΠΑΝΙΑ)

ΝΙΚΟΥ Α. ΠΟΥΛΑΝΤΖΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΖΗΣΗ

αντι

κυκλοφορούν

...ΤΩΝ ΑΦΑΝΩΝ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ ΑΠΟ ΣΤΙΧΟΥΣ, ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΑΓΩΓΩΝ
ΣΤΟ ΠΡΕΣΒΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣ ΤΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Δρχ. 250

Ἕνα συγκλονιστικὸ ντοκουμέντο
ἀπὸ κείμενα καὶ ἀναθήματα στὸ
Α' ἐτήσιο μνημόσυνο γιὰ τὰ
θύματα τοῦ Πολυτεχνείου

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΚΑΤΣΑΡΟΣ

ΠΡΟΒΑ ΚΑΙ ΩΔΕΣ

Ποιήματα

Δρχ. 70

Μιὰ «στροφή» τοῦ
ποιητῆ τοῦ «ΚΑΤΑ
ΣΑΛΔΟΥΚΑΙΩΝ» μὲ
ἐπίμετρο καὶ γλωσσάρι

Μαροῦζ.

18 ANTI
ΚΕΙΜΕΝΑ

ἢ ὑπὲρ διυδατορείας λόγος

Δρχ. 70

Μιὰ συλλογὴ ἀπὸ
κείμενα καὶ στίχοι τοῦ
ΜΠΟΣΤ: ἀνέκδοτα
ἢ πρωτοδημοσιευμένα
στὸ «ANTI»